PSYCHAGOGIA,

HOC EST, ANIMÆ recreatio quatuor libris distincta:

Quorum tres priores collecti sunt ex tractatibus siue homilijs Diui Aurelij Augustini Hipponensis Episcopi: quartus decerptus est ex scriptis Beati Gregorij Papæ

PER LVDOVICVM BLOSIUM *Abbatem monasterij Lætiensis, ordinis Sancti Benedicti.*

PERMISSV SVPERIORVM.

ROMÆ,
Apud Franciscum Zanettum, 1580.

Da mihi te Deus meus, redde mihi te, En amo, et si parum est, amem validius. Nō possum metiri ut sciam quātum desit mihi amoris ad id quod satis est, ut currat vita mea in amplexus tuos, nec avertatur donec abscōdatur in abscōdito vultus tui. Hoc tantum scio quia male mihi est præter te, nō solum extra me, sed et in meipso, et omnis mihi copia quæ Deus meus non est, egestas est.

S. AVG^s. Confess. L. XIII. Cap. VIII.

VEL ex ſequenti Pſychagogia clariſſimè liquet, quantum delitijs ſanctæ charitatis affluxerint, & quàm ſuaues æternæ lętitiæ ſorbitiunculas in hac vita prægustauerint beatus Augustinus, & beatus Gregorius, præclara ſpiritus ſancti organa, fulgidaque Eccleſiæ catholicæ ſydera. Humiles philochriſti, qui in iſta peregrinatione ſub pondere ſuę corruptionis afflicti gemunt, & quibus grata iucũdaq; ſunt ea, quę de dulcedine caſtę dilectionis, deq; felicitate glorioſæ Dei ciuitatis dicuntur, ingentẽ conſolationis theſaurum hic inuenient. Hic inquam mire recrea

bitur ſpiritus illorum, qui ad ip ſam vltra mũdanam ciuitatem die ac nocte ſuſpirant. Per totũ quidem opuſculũ, ſed maximè Libro ſecũdo, tertio, & quarto, agitur de ſummo ſummè amabili bono, quod eſt Deus, & de amore, ac ſtatu patriæ cæleſtis. In calce huius Pſychagogiæ, adieci nõnulla ex Ruperto, & Phi lone, Laurẽtioq; Iuſtiniano ſanctiſſimis patribus. Cæterum in iſtis colligendis non hoc ſpectaui, vt omnia certo ordine collocarem: ſed quæ multum facere videbantur ad animę peregrinã tis, ſupernamq; Hieruſalem deſiderantis ſolatiũ, ea in præſentem Pſychagogiam penè ita cõ geſſi, ſicut in Authoribus inter legendum occurrerunt.

PSYCHAGOGIÆ LIBER PRIMVS,

Collectus ex tractatibus siue homilijs Diui Aurelij Augustini Hipponensis Episcopi.

Ex tractatu trigesimo quarto in Euangelium beati Ioannis Apostoli super his verbis: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumē vitæ.

CAPVT I.

NON *arbitremur Dominum Iesum Christum hunc esse solē, quem videmus oriri ab Oriente, occidere in Occidente: cuius cursui nox succedit, cuius radij nube*

 vmbran-

vmbrantur, qui certo de loco in locum motione commigrat. Non est hoc Dominus Christus, Non est Dominus Christus sol factus, sed per quem sol factus est; omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Est ergo lux quæ fecit illam lucem: hanc amemus, hanc intelligere cupiamus, ipsam sitiamus, vt ad eam aliquando veniamus, & in illa ita viuamus, vt nunquam omnino moriamur. Ista enim lux est, de qua Prophetia olim præmissa, ita in psalmo cecinit: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quale vinum est, vnde inebriari laudabile est? Quale vinum est, quod non turbat, sed dirigit mentem? Quale vinum est, quod perpetuò facit sanum, non inebriando facit insanum? Inebriabuntur. Vnde? Ab vbertate domus tuæ. Et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Vnde? Quoniam apud te est fons

vitæ. Ipse fons vitæ ambulabat in terra, ipse dicebat: Qui sitit veniat ad me. Ecce fons. Sed nos de lumine loqui cœperamus: inuenimus interim Dominum fontem vitæ, bibe, & viue. De lumine dicebamus: sequere ergo. Nam Propheta cùm dixisset, apud te est fons vitæ, sequutus adiunxit, Et in lumine tuo videbimus lumen: Deum de Deo, lumen de lumine. Per hoc lumen factum est solis lumen: & lumen quod fecit solem, sub quo fecit & nos, factum est sub sole propter nos. Factum est, inquam, propter nos sub sole lumen, quod fecit solem. Noli contemnere nubem carnis: Nube tegitur, non vt obscuretur, sed vt temperetur. Loquens ergo per nubem carnis lumen indeficiens, lumen scientiæ, lumen sapientiæ, ait hominibus. Ego sum lux mundi: qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Quomodo te

abstulit ab oculis carnis, & reuocauit ad oculos cordis? Non enim suffecit dicere, Qui me sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumē. nam addidit; vitæ: sicut ibi dictum est. Quoniā apud te est fons vitæ. Videte itaque fratres mei, quomodo verba Domini *cum illius* P*salmi veritate concordent: & ibi lumen positum est cum fonte vitæ, & à* Domino *dictum est, lumen vitæ. In vsibus corporalibus aliud est lumen, aliud fons.* F*ontem fauces quærunt, lumen oculi. Quando sitimus, quærimus fontem: quando in tenebris sumus, quærimus lumen: et si forte nocte sitiamus, lumen accendimus, vt ad fontem veniamus.* Non *est sic apud* Deum: *quod lumē est, hoc est fons. Qui tibi lucet, vt videas, ipse tibi manat, vt bibas.* Videtis *ergo fratres mei, videtis (si intus videtis) quale hoc lumen est, de quo* Dominus *dicit, Qui me sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ.*

vitæ. Quod promisit, futuri temporis verbo posuit: non enim ait, habet, sed habebit lumen vitæ: non ait tamen, qui sequetur me: sed qui sequitur me. In *eo quod facere debemus, præsens tempus posuit: quod autem promisit facientibus, futuri temporis verbo significauit. Qui sequitur, habebit: modò sequitur, post habebit: modò sequitur per fidem, post habebit per speciem. Quandiu enim sumus in corpore, ait* Aposto*lus, peregrinamur à* Domino: *per fidem enim ambulamus, nõ per speciem. Quãdo per speciem? Quum habuerimus lumen vitæ, quum ad illam visionem venerimus, cùm nox ista transierit.* De illo *quippe die, qui exorturus est, dictũ est,* Manè *astabo tibi, & contemplabor. Quid est mane?* Tran*sacta nocte seculi huius, transactis erroribus tentationum, superato illo leone, qui nocte rugiens circumit quærens quem deuoret. Manè astabo tibi, & video.* Nunc *verò*

rò quid putamus fratres huic tempori congruere, nisi quod rursus in Psalmo dicitur, Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo? Per singulas noctes, inquit, flebo, in desiderio lucis ardebo. Videt Dominus desiderium meum: quomodo dicit illi alter Psalmus, Ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Extendat anima cupiditatem suam, & sinu capaciore quærat comprehendere (id est intelligere, & complecti) quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Desiderari potest, cōcupisci potest, suspirari potest, verbis explicari non potest. Ergo fratres mei quia Dominus breuiter ait, Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ (in quibus verbis aliud est quod iussit, aliud quod promisit) faciamus quod iussit, ne impudenti fronte postulemus

quod

quod promisit: ne dicat nobis in iudicio suo, Fecisti quod iussi, vt petas quod promisi? Quid ergo iussisti Domine Deus noster? Dicet tibi, vt sequereris me. Modò faciamus, sequamur Dominum, soluamus compedes, quibus impedimur sequi. Et quis idoneus soluere tales nodos, nisi ille adiuuet cui dictum est, Dirupisti vincula mea: de quo alius Psalmus dicit, Dominus soluit compeditos, Dominus erigit elisos? Et quid sequuntur soluti & erecti, nisi lumen à quo audiunt, Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulabit in tenebris? quia Dominus illuminat cæcos. Illuminamur modò fratres, habentes collyrium fidei. Præcessit enim saliua eius cũ terra, vnde inungeretur qui cæcus est natus: & nos de Adam cæci nati sumus; illo illuminante opus habemus. Miscuit saliuam in terra. Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis, miscuit saliuam cũ terra, ideo prædictum est, veritas

veritas de terra orta est. Ipse *autem dixit,* Ego *sum via, & veritas, & vita.* Veritate *perfruemur, quum viderimus facie ad faciem, quia & hoc promittitur nobis.* Nam *quis auderet sperare, quod* Deus *non dignatus esset polliceri & dare?* Videbimus *facie ad faciem:* Apostolus *dicit,* Nunc *scio ex parte, nunc in ænigmate per speculũ, tunc autẽ facie ad faciem.* Et Ioannes Apostolus *in epistola sua,* Dilectissimi *nunc filij* Dei *sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eũ sicuti est.* Hæc *est magna promissio: si amas, sequere.* Amo, *inquis, sed quà sequor?* Si *dixisset tibi* Dominus Deus *tuus,* Ego *sum veritas & vita: tu desiderans veritatem, concupiscens vitam, viam, qua ad hæc peruenire posses, profectò quæreres, & diceres tibi,* Magna *res veritas, magna res vita, si esset quomodo illuc perueniret anima mea.* Quaris

ris quà? Audi eum dicentem primò, Ego sum via. Antequam diceret quò, præmisit quà. Ego sum, inquit, via. Quò via? Audi. Et veritas et vita. Primò dixit, quà venias, posteà dixit, quò venias. Ego sum via, ego sum veritas, ego sum vita. Ipse manens apud patrẽ, veritas est & vita: induens se carne factus est via. Non tibi dicitur, Labora quærẽdo viam, vt peruenias ad veritatem et vitã: non, inquã, hoc tibi dicitur. Ergo piger surge, via ipsa ad te venit, & te de somno dormientem excitauit, (si tamen excitauit) surge, & ambula. Fortè conaris ambulare, et non potes, quia dolent pedes. Vnde dolent pedes? An iubente auaritia per aspera cucurrerũt? sed Dei verbum sanat et claudos. Ecce, inquis, sanos habeo pedes, sed ipsam viã nõ video: illuminat & cæcos. Hoc totũ fit per fidẽ quãdiu peregrinamur à Domino, manentes in corpore. Quũ autem perambulauerimus viã, & ad ipsã patriam

triam peruenerimus, quid erit nobis lætius? quid erit nobis beatius? quibus nihil erit pacatius. Nihil enim aduersus hominem rebellabit. Nunc verò fratres difficilè sine rixa sumus. Ad concordiā quidem vocati sumus, iubemur pacem habere inter nos: ad hoc conandum est, omnibusque nitendum viribus, vt aliquando perueniamus ad perfectissimā pacem. Modò autem litigamus plerunque cum eis quibus consulere volumus. Ille errat, tu vis ducere ad viam: resistit paganus, disputas contra errores idolorum & dæmoniorum: resistit hæreticus, disputas contra alias doctrinas dæmoniorum: malus catholicus non vult bene viuere: corripis etiam interiorem fratrem tuum, tecum manet in domo, & perditas vias quærit: æstuas quomodo illum corrigas, vt de illo bonā rationem domino amborum reddas. Quantæ vndique rixarum necessitates? Plerunque homo tædio affectus dicit

rit apud ſemetipſum. Quid mihi eſt pati contradictores, pati eos qui reddũt mala pro bonis? Ego volo conſulere, illi volunt perire: conſumo vitam meam litigando, pacem non habeo: inimicos inſuper facio, quos amicos habere deberem ſi beneuolentiam conſulentis attẽderent. Quid mihi eſt iſta perpeti? Redibo ad me, mecum ero, deum meum inuocabo. Redi ad teipſum, & ibi inuenies rixam: ſi cœpiſti Deum ſequi, ibi inuenis rixam. Quam rixam, inquis, inuenio? Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Ecce tu ſolus es, ecce tecum es, ecce nullũ alium hominem pateris: ſed vides aliã legem in membris tuis repugnantem legi mentis tuæ, & captiuantem te in lege peccati quæ eſt in membris tuis. Exclama ergo: à rixa, inquam, interiore clama ad Deum, vt tibi pacificet te, & dic. Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia

Dei

Dei per Iesum Christum dominum nostrum: quia, Qui me, inquit, sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Finita tota rixa, immortalitas sequetur: quia nouissima inimica destruetur mors.

Ex sermone quadragesimo tertio de verbis Domini, super hac sententia beati Pauli Apostoli: Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem.

CAP. II.

ATtendite sancti quicũque pugnãtis. Præliãtibus loquor: intelligũt qui pugnant, nõ me intelligit qui nõ pugnat. Vult homo castus, vt nulla omnino surgat in membris eius concupiscentia aduersaria castitati. Pacem vult, sed nondum habet. Quando enim ad illud ventum fuerit, vt nulla omnino exurgat concupiscentia aduersaria,

nullus

nullus erit hostis, cum quo luctemur, nec expectatur ibi victoria, quia de hoste iam victo triumphatur. Audi ipsam victoriam Apostolo dicente, Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem: quum autem corruptibile hoc induerit incorruptionẽ, et mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est, Absorpta est mors in victoria. Audi voces triumphantium. Vbi est mors contentio tua? Vbi est mors aculeus tuus? Percussisti, vulnerasti, deiecisti: sed vulneratus est propter me qui fecit me. O mors, ô mors, vulneratus est pro me qui fecit me, & de morte sua vicit te. Tunc triũphantes dicturi sunt: Vbi est mors contẽtio tua? Vbi est mors aculeus tuus? Modò autem quando caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnẽ, cõtẽtio mortis est. Nõ quod volumus, facimus. Quare? Quia volumus vt

nullæ sint concupiscentiæ, sed non possumus. Velimus, nolimus, habemus illas: velimus, nolimus, titillant, blandiuntur, stimulant, infestant, surgere volunt: premuntur, nondum extinguuntur quandiu caro concupiscit aduersus spiritum & spiritus aduersus carnem. Nunquid hoc etiam quum mortuus fuerit homo? Absit. Deponis carnem, quomodo tecum trahis concupiscentias carnis? Sed si bene pugnasti, recipieris ad requiem. Ergo quandiu hic viuitur fratres sic est. Nos qui senuimus in ista militia, minores quidem hostes habemus: sed tamen habemus. Fatigati sunt quodammodo hostes nostri iam per ætatem: sed tamen etiam fatigati non cessant qualibuscunque motibus infestare senectutis quietem: acrior pugna iuuenum est: nouimus eam, transiuimus per eam. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, vt non ea quæcunque vultis faciatis.

Quid

Quid enim vultis ô sancti, ô boni præliatores, ô fortes milites Christi, quid vultis? Vt non sint omnino concupiscentiæ malæ? sed non potestis. Exercete *bellum, sperate triumphũ.* Facite *quod potestis, quod ait ipse apostolus in alio loco,* Non *regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum desiderijs eius.* Ecce, *inquis, quod nolo, mala desideria surgunt, sed noli obedire.* Arma *te, sume instrumenta bellorum.* Præcepta Dei, *arma tua sunt. Si bene me audis, & ex eo quod loquor armaris.* Non, *inquit, regnet peccatum in vestro mortali corpore.* Quandiu *enim portatis mortale corpus, pugnat contra vos peccatum, sed nõ regnet.* Quid *est, non regnet?* Id *est quòd dixit,* Ad *obediendum desiderijs eius.* Si *cœperis obedire, regnat.* Et *quid est obedire, nisi exhibere membra arma iniquitatis peccato?* Nihil *hoc doctore præclarius.* Quid *vis iam vt exponam tibi?* Fac

quod audisti, non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato.

Ipse pater Augustinus decimo libro Confessionum suarum, loquitur Deo in hunc modum.

Nunquid non tentatio est vita humana super terram? Cui non est necesse molestias et difficultates pati? Tolerari iubes eas, non amari. Nemo *quòd tolerat, amat, etsi tolerare amat. Quāuis enim gaudeat se tolerare, mauult tamē non esse quod toleret.* Hei *mihi domine, miserere mei.* Ecce *vulnera mea nō abscondo.* Medic*us es, æger sum, misericors es, miser sum.* Tota *spes mea non nisi in magna valde misericordia tua. O amor, qui semper ardes, & nunquā extingueris, charitas* Deus *meus, accende me.* Continen*tiam iubes, da quod iubes, & iube quod vis.* Adh*uc viuunt in memoria mea carnalium rerum imaginꝫ*

nes, & occurſant mihi vigilanti quidem carentes viribus, in ſomnis autem vſque ad delectationem, factumque ſimillimũ pertrahentes. Et tantum valet imaginis illuſio in anima mea & in carne mea, vt dormienti falſa viſa perſuadeant, quod vigilanti vera nõ poſſunt. Vbi eſt illa ratio, quæ talibus ſuggeſtionibus reſiſtit vigilans? Et ſi res ipſæ vigilanti ingerantur, inconcuſſus maneo. Nunquid non potẽs eſt manus tua Deus omnipotẽs ſanare omnes languores animæ meæ, atque abundantiore gratia tua laſciuos motus etiam mei ſoporis extinguere? Augebis Domine magis magiſque in me munera tua, vt anima mea etiam in ſomnis, non ſolùm non perpetret iſtas corruptelarum turpitudines per imagines animales vſque ad carnis fluxum, ſed ne ſentiat quidem. Nunc quid adhuc ſim in hoc genere mali mei, dixi bono Domino meo, exultans : cum tremore in eo quod

abstulit ab oculis carnis, & reuocauit ad oculos cordis? Non enim suffecit dicere, Qui me sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumẽ. nam addidit; vitæ: sicut ibi dictum est. Quoniã apud te est fons vitæ. Videte itaque fratres mei, quomodo verba Domini cum illius Psalmi veritate concordent: & ibi lumen positum est cum fonte vitæ, & à Domino dictum est, lumen vitæ. In vsibus corporalibus aliud est lumen, aliud fons. Fontem fauces quærunt, lumen oculi. Quando sitimus, quærimus fontem: quando in tenebris sumus, quærimus lumen: et si forte nocte sitiamus, lumen accendimus, vt ad fontem veniamus. Non est sic apud Deum: quod lumẽ est, hoc est fons. Qui tibi lucet, vt videas, ipse tibi manat, vt bibas. Videtis ergo fratres mei, videtis (si intus videtis) quale hoc lumen est, de quo Dominus dicit, Qui me sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen

vitæ.

vitæ. Quod promisit, futuri temporis verbo posuit: non enim ait, habet, sed habebit lumen vitæ: non ait tamen, qui sequetur me: sed qui sequitur me. In eo quod facere debemus, præsens tempus posuit: quod autem promisit facientibus, futuri temporis verbo significauit. Qui sequitur, habebit: modò sequitur, post habebit: modò sequitur per fidem, post habebit per speciem. Quandiu enim sumus in corpore, ait Apostolus, peregrinamur à Domino: *per fidem enim ambulamus, nõ per speciem. Quãdo per speciem? Quum habuerimus lumen vitæ, quum ad illam visionem venerimus, cùm nox ista transierit.* De illo *quippe die, qui exorturus est, dictũ est, Manè astabo tibi, & contemplabor. Quid est mane?* Transacta *nocte seculi huius, transactis erroribus tentationum, superato illo leone, qui nocte rugiens circumit quærens quem deuoret. Manè astabo tibi, & videbo.* Nunc *verò*

rò quid putamus fratres huic tempori congruere, nisi quod rursus in Psalmo dicitur, Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo? Per singulas noctes, inquit, flebo, in desiderio lucis ardebo. Videt Dominus desiderium meum: quomodo dicit illi alter Psalmus, Ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Extendat anima cupiditatem suam, & sinu capaciore quærat comprehendere (id est intelligere, & complecti) quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Desiderari potest, cõcupisci potest, suspirari potest, verbis explicari non potest. Ergo fratres mei quia Dominus breuiter ait, Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ (in quibus verbis aliud est quod iussit, aliud quod promisit) faciamus quod iussit, ne impudenti fronte postulemus

quod

quod promisit: ne dicat nobis in iudicio suo, Fecisti quod iussi, vt petas quod promisi? Quid ergo iussisti Domine Deus noster? Dicet tibi, vt sequereris me. Modò faciamus, sequamur Dominum, soluamus compedes, quibus impedimur sequi. Et quis idoneus soluere tales nodos, nisi ille adiuuet cui dictum est, Dirupisti vincula mea: de quo alius Psalmus dicit, Dominus soluit compeditos, Dominus erigit elisos? Et quid sequuntur soluti & erecti, nisi lumen à quo audiunt, Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulabit in tenebris? quia Dominus illuminat cæcos. Illuminamur modò fratres, habentes collyriũ fidei. Præcessit enim saliua eius cũ terra, vnde inungeretur qui cæcus est natus: & nos de Adam cæci nati sumus, illo illuminante opus habemus. Miscuit saliuam in terra. Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis, miscuit saliuam cũ terra, ideo prædictum est. veritas

veritas de terra orta est. Ipse *autem dixit, Ego sum via, & veritas, & vita. Veritate perfruemur, quum viderimus facie ad faciem, quia & hoc promittitur nobis.* Nam *quis auderet sperare, quod* Deus *non dignatus eßet polliceri & dare?* Videbimus *facie ad faciem:* Apostolus *dicit,* Nunc *scio ex parte, nunc in ænigmate per speculũ, tunc autẽ facie ad faciem.* Et Ioannes Apostolus *in epistola sua,* Dilectissimi *nunc filij* Dei *sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eũ sicuti est.* Hæc *est magna promissio: si amas, sequere.* Amo, *inquis, sed quà sequor?* Si *dixisset tibi* Dominus Deus *tuus,* Ego *sum veritas & vita: tu desiderans veritatem, concupiscens vitam, viam, qua ad hæc peruenire posses, profectò quæreres, & diceres tibi,* Magna *res veritas, magna res vita, si esset quo modo illuc perueniret anima mea.* Qua

ris quà? Audi eum dicentem primò, Ego sum via. Antequam diceret quò, præmisit quà. Ego sum, inquit, via. Quò via? Audi. Et veritas et vita. Primò dixit, quà venias, posteà dixit, quò venias. Ego sum via, ego sum veritas, ego sum vita. Ipse manens apud patrẽ, veritas est & vita: induens se carne factus est via. Non tibi dicitur, Labora quærẽdo viam, vt peruenias ad veritatem et vitã: non, inquã, hoc tibi dicitur. Ergo piger surge, via ipsa ad te venit, & te de somno dormientem excitauit, (si tamen excitauit) surge, & ambula. Fortè conaris ambulare, et non potes, quia dolent pedes. Vnde dolent pedes? An iubente auaritia per aspera cucurrerũt? sed Dei verbum sanat et claudos. Ecce, inquis, sanos habeo pedes, sed ipsam viã nõ video: illuminat & cæcos. Hoc totũ fit per fidẽ quãdiu peregrinamur à Domino, manentes in corpore. Quũ autem perambulauerimus viã, & ad ipsã pa-

triam

triam peruenerimus, quid erit nobis lætius? quid erit nobis beatius? quibus nihil erit pacatius. Nihil enim aduersus hominem rebellabit. Nunc verò fratres difficilè sine rixa sumus. Ad concordiã quidem vocati sumus, iubemur pacem habere inter nos: ad hoc conandum est, omnibusque nitendum viribus, vt aliquando perueniamus ad perfectissimã pacem. Modò autem litigamus plerunque cum eis quibus consulere volumus. Ille errat, tu vis ducere ad viam: resistit paganus, disputas contra errores idolorum & dæmoniorum: resistit hæreticus, disputas contra alias doctrinas dæmoniorum: malus catholicus non vult bene viuere: corripis etiam interiorem fratrem tuum, tecum manet in domo, & perditas vias quærit: æstuas quomodo illum corrigas, vt de illo bonã rationem domino amborum reddas. Quantæ vndique rixarum necessitates? Plerunque homo tædio affectus dicit

rit apud ſemetipſum. Quid mihi eſt pa- ti contradictores, pati eos qui reddũt mala pro bonis? Ego volo conſulere, illi volunt perire: conſumo vitam meam li tigando, pacem non habeo: inimicos in- ſuper facio, quos amicos habere debe- rem ſi beneuolentiam conſulentis attẽ- derent. Quid mihi eſt iſta perpeti? Re- dibo ad me, mecum ero, deum meum in- uocabo. Redi ad teipſum, & ibi inue- nies rixam: ſi cœpiſti Deum ſequi, ibi inuenis rixam. Quam rixam, inquis, inuenio? Caro concupiſcit aduerſus ſpi- ritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Ec ce tu ſolus es, ecce tecum es, ecce nullũ alium hominem pateris: ſed vides aliã legem in membris tuis repugnantem le gi mentis tuæ, & captiuantem te in lege peccati quæ eſt in membris tuis. Exclama ergo: à rixa, inquam, inte- riore clama ad Deum, vt tibi pacificet te, & dic. Miſer ego homo, quis me libe rabit de corpore mortis huius? Gratia

Dei

Dei per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum: quia, Qui me, inquit, ſequitur, non ambulabit in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Finita tota rixa, immortalitas ſequetur: quia nouiſſima inimica deſtruetur mors.

Ex ſermone quadrageſimo tertio de verbis Domini, ſuper hac ſententia beati Pauli Apoſtoli: Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem.

CAP. II.

ATtendite ſancti quicũque pugnãtis. Præliãtibus loquor: intelligũt qui pugnant, nõ me intelligit qui nõ pugnat. Vult homo caſtus, vt nulla omnino ſurgat in membris eius concupiſcentia aduerſaria caſtitati. Pacem vult, ſed nondum habet. Quando enim ad illud ventum fuerit, vt nulla omnino exurgat concupiſcentia aduerſaria,

nullus

nullus erit hostis, cum quo luctemur, nec expectatur ibi victoria, quia de hoste iam victo triumphatur. Audi ipsam victoriam Apostolo dicente, Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem: quum autem corruptibile hoc induerit incorruptionē, et mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est, Absorpta est mors in victoria. Audi voces triumphantium. Vbi est mors contentio tua? Vbi est mors aculeus tuus? Percussisti, vulnerasti, deiecisti: sed vulneratus est propter me qui fecit me. O mors, ô mors, vulneratus est pro me qui fecit me, & de morte sua vicit te. Tunc triū phantes dicturi sunt: Vbi est mors contē tio tua? Vbi est mors aculeus tuus? Modò autem quando caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnē, cōtētio mortis est. Nō quod volumus, facimus. Quare? Quia volumus vt

nullæ sint concupiscentiæ, sed non possumus. Velimus, nolimus, habemus illas: velimus, nolimus, titillant, blandiuntur, stimulant, infestant, surgere volunt: premuntur, nondum extinguuntur quandiu caro concupiscit aduersus spiritum & spiritus aduersus carnem. Nunquid hoc etiam quum mortuus fuerit homo? Absit. Deponis carnem, quomodo tecum trahis concupiscentias carnis? Sed si bene pugnasti, recipieris ad requiem. Ergo quandiu hic viuitur fratres sic est. Nos qui senuimus in ista militia, minores quidem hostes habemus: sed tamen habemus. Fatigati sunt quodammodo hostes nostri iam per ætatem: sed tamen etiam fatigati non cessant qualibuscunque motibus infestare senectutis quietem: acrior pugna iuuenum est: nouimus eam, transiuimus per eam. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, vt non ea quæcunque vultis faciatis.

Quid

Quid enim vultis ô sancti, ô boni præliatores, ô fortes milites Christi, quid vultis? Vt non sint omnino concupiscentiæ malæ? sed non potestis. Exercete bellum, sperate triumphũ. Facite quod potestis, quod ait ipse apostolus in alio loco, Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum desiderijs eius. Ecce, inquis, quod nolo, mala desideria surgunt, sed noli obedire. Arma te, sume instrumenta bellorum. Præcepta Dei, arma tua sunt. Si bene me audis, & ex eo quod loquor armaris. Non, inquit, regnet peccatum in vestro mortali corpore. Quandiu enim portatis mortale corpus, pugnat contra vos peccatum, sed nõ regnet. Quid est, non regnet? Id est quòd dixit, Ad obediendum desiderijs eius. Si cœperis obedire, regnat. Et quid est obedire, nisi exhibere membra arma iniquitatis peccato? Nihil hoc doctore præclarius. Quid vis iam vt exponam tibi? Fac

quod audisti, non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato.

Ipse pater Augustinus decimo libro Confessionum suarum, loquitur Deo in hunc modum.

Nunquid non tentatio est vita humana super terram? Cui non est necesse molestias et difficultates pati? Tolerari *iubes eas, non amari.* Nemo *quòd tolerat, amat, etsi tolerare amat.* Quãuis *enim gaudeat se tolerare, mauult tamẽ non esse quod toleret.* Hei *mihi domine, miserere mei.* Ecce *vulnera mea nõ abscondo.* Medicus *es, æger sum, misericors es, miser sum.* Tota *spes mea non nisi in magna valde misericordia tua.* O *amor, qui semper ardes, & nunquã extingueris, charitas* Deus *meus, accende me.* Continentiam *iubes, da quod iubes, & iube quod vis.* Adhuc *viuunt in memoria mea carnalium rerum imagi-*

nes,

nes, & occurſant mihi vigilanti quidem carentes viribus, in ſomnis autem vſque ad delectationem, factumque ſimillimũ pertrahentes. Et *tantum valet imaginis illuſio in anima mea & in carne mea, vt dormienti falſa viſa perſuadeant, quod vigilanti vera nõ poſſunt. Vbi eſt illa ratio, quæ talibus ſuggeſtionibus reſiſtit vigilans?* Et *ſi res ipſæ vigilanti ingerantur, inconcuſſus maneo.* Nunquid *non potẽs eſt manus tua Deus omnipotẽs ſanare omnes languores animæ meæ, atque abundantiore gratia tua laſciuos motus etiam mei ſoporis extinguere?* Augebis Domine *magis magiſque in me munera tua, vt anima mea etiam in ſomnis, non ſolùm non perpetret iſtas corruptelarum turpitudines per imagines animales vſque ad carnis fluxum, ſed ne ſentiat quidem.* Nunc *quid adhuc ſim in hoc genere mali mei, dixi bono* Domino *meo, exultans: cum tremore in eo quod*

donasti mihi, et lugens in eo in quo inconsummatus sum, ac sperans perfecturum te in me misericordias tuas, vsque ad pacem plenariam, quam tecum habebunt interiora et exteriora mea, quũ absorpta fuerit mors in victoria.

Paulò post dicit idem Augustinus.

Hoc me docuisti, vt quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem satietatis ex indigentiæ molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ. Tentationibus quotidie conor resistere, & inuoco dexteram tuam ad salutem meam, & ad te refero æstus meos. Audio vocem iubentis Dei mei, Non grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Ebrietas longè est à me, misereberis ne appropinquet mihi: crapula autem nonnunquam surrepit seruo tuo, misereberis vt longè fiat à me: nemo enim potest esse conti-

nens,

nens, nisi tu des. Audiui vocem Apostoli tui, Omnia possum in eo qui me confortat. Ecce miles castrorum cœlestiũ: memento Domine quia nos puluis sumus. Nec ille in se quicquam potuit, quia idem puluis fuit: quem talia dicẽtem afflatu tuæ inspirationis adamaui. Omnia possum, inquit, in eo qui me confortat. Conforta me, vt omnia possim. Iste se accepisse confitetur: & quod gloriatur, in domino gloriatur. Ego in tentationibus positus, certo quotidie aduersus concupiscentiam manducandi & bibendi. Et quis est domine, qui non aliquando rapiatur aliquantulũ extra metas necessitatis? Quisquis est, magnus est, magnificet nomen tuum: ego autem non sum, quia peccator homo sum. Sed et ego, ô pater cœlestis magnifico nomen tuum: & interpellat te pro peccatis meis vnigenitus tuus, qui vicit seculum, numerans me inter infirma membra corporis sui, de quibus ait,

Imperfectum meum viderũt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: omnes videlicet qui in desiderio & conatu proficiendi inueniuntur.

Rursum tractatu in Psalmũ centesimum trigesimum octauum, dicit ipse Augustinus.

In libro tuo omnes scribentur, non solùm perfecti, sed etiam imperfecti. Non timeant imperfecti, tantùm proficiant. Nec tamen quia dixi, nõ timeãt, ideo ament imperfectionem & ibi remaneant, sed tantum proficiant quantùm in ipsis est. A corpore domini non recedant, vt in corpore & membris eius compaginati possint mereri de se dictam esse vocem istam. Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.

Ex tractatu quadragesimo primo in Euangelium beati Ioannis Apo

stoli, super his Pauli Apostoli verbis: Nō regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum desiderijs eius.

CAP. III.

NON *ait, non sit peccatum, sed non regnet. Quandiu viuis, peccatum necesse est esse in membris tuis: saltem illi regnum auferatur, non fiat quod iubet. Surgit ira, noli dare iræ linguam ad maledicendum, noli dare iræ manum aut pedem ad feriendum.* Non *surgeret ista ira irrationabilis, nisi peccatum esset in membris: sed tolle illi regnū, non habeat arma, vnde contra te pugnet.* Discet *etiam non surgere, quū arma cœperit non inuenire.* Non *exhibeatis mēbra vestra arma iniquitatis peccato, sed induite arma iustitiæ: alioquin toti captiui eritis, & non erit dicere. Mente seruio legi* Dei. *Mens enim si teneat arma sua, iam mēbra*

bra non mouentur in ministerium furē tis peccati. Teneat arcem Imperator *interior, quia sub maiore imperatore iuuandus assistit: frenet iram, coerceat concupiscentiam: inest quod frenetur, inest quod coerceatur, inest quod contineatur.* Quid *autem volebat ille iustus mente seruiens legi* Dei, *nisi vt omnino non esset quod frenaretur?* Et *adhoc debet conari omnis qui tendit ad perfectionem, vt & ipsa concupiscentia (cui non dantur ad obediendum membra) quotidie in proficiente minuatur.* Velle, *inquit adiacet mihi, perficere autē bonum non inuenio.* Nunquid *dixit,* Non *mihi adiacet facere bonum?* Si *hoc dixisset, spes nulla esset.* Non *ait, non mihi adiacet facere; sed, non mihi adiacet perficere.* Quæ *est enim perfectio boni, nisi consumptio & finis mali?* Quid *est autem consumptio mali, nisi quod lex dicit,* Non *concupisces?* Omnino *non cōcupiscere, perfectio boni est, quia consumptio*

ſumptio mali eſt. Hoc *dicebat ille,* Per= *ficere bonum non mihi adiacet, quia nõ poterat facere vt non concupiſceret: faciebat tantum vt concupiſcentiam frenaret, & vt concupiſcentiæ membra ad ſatellitium non præberet.* Perfi= *cere ergo, inquit, bonum non mihi adia= cet: non poſſum implere quod dictũ eſt,* Non *concupiſces.* Quid *ergo?* Opus *eſt vt ſaltem iſtud impleas.* Poſt *concupi= ſcentias tuas non eas.* Hoc *age interim quandiu ſunt illicitæ concupiſcentiæ in carne tua: poſt concupiſcentias tuas nõ eas.* Mane *in ſeruitute* Dei, *in liberta= te* Chriſti, *mente ſerui legi* Dei *tui,* No *lito dare concupiſcentijs tuis vires.* Se= *quendo eas, vires eis addis, dando eis vires, quomodo vincis, quando contra te inimicos nutris viribus ſuis?*

Idem Auguſtinus Sermone quin= to de verbis Apoſtoli ait.

Qualis vita eſt non concupiſcere? O, *vita*

vita dulcis. Est quasi dulcis voluptas concupiscentiæ, verum est, nec eam homines sequerentur, nisi dulcis esset. Theatrum, spectaculum, meretrix lasciua, turpissima cantilena, dulcia sunt ista ipsi cõcupiscentiæ. Suauia sunt, dulcia sunt, delectabilia sunt, sed narrauerunt mihi iniusti delectationes suas: audi meliora, Narrauerunt mihi, inquit, iniusti delectationes suas, sed nõ sicut lex tua Domine. *Ipsa enim melior est. Felix anima, quæ huiusmodi delectationibus delectatur, vbi turpitudine nulla inquinatur, & veritatis serenitate purgatur. Quẽ autem delectat lex* Dei, *et sic delectat, vt oẽs delectationes lasciuæ vincãtur, non sibi arroget istã delectationem.* Dominus, *inquit, dabit suauitatem. Quid dicã domine, da mihi illam suauitatẽ vel illam? Suauis es domine, & in tua suauitate doce me iustitias tuas. In tua suauitate doce me* Domine. *Tunc disco vt faciã, si in tua sua-*

nitate doceas me. Quandiu blanditur, ac dulcis est iniquitas, & amara est veritas, in tua suauitate doce me: vt suauis sit veritas et dulcis, contẽnatur iniquitas, quia multò melior & suauior est veritas. Sed sanis suauis est panis. Quid meliùs & præclariùs pane cælesti, si nõ obstupefaciat dẽtes iniquitas? Scriptura enim dicit, Sicut vua acerba dentibus noxia est, & fumus oculis, sic iniquitas vtentibus ea. Quid prodest quia panem laudatis, si malè viuatis? Quod laudatis nõ manducatis. Quũ ergo audis verbũ iustitiæ & veritatis, et laudas, multò laudabilius est si facias. Fac ergo qđ laudas. An dicturus es, volo, sed nõ valeo? Quare nõ vales? Quia sanitas nõ est. Vnde sanitatẽ perdidisti, nisi quia peccando creatorẽ offendisti? Ergo, vt eius panẽ, quẽ laudas, cũ suauitate, idest, cum sanitate manduces, dic illi, Ego dixi Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibi.

Ex

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum quartum, super his verbis, Miserator & misericors Dominus, longanimis & multum misericors. Suauis Deus omnibus, & miserationes eius in omnia opera eius.

CAP. IIII.

NISI *ille talis esset, de nobis repetitio et reparatio talis nulla esset. Attende ad teipsum. Quid merebaris peccator? conteptor* Dei *quid merebaris?* Vide *si occurrit tibi nisi pœna, si occurrit tibi nisi supplicium. Vides ergo quid tibi debebatur, & quid dederit qui gratis dedit.* Data *est venia peccatori, datus est spiritus & spes iustificationis, data est charitas & dilectio in qua omnia bona facias: & super hæc dabit & vitam æternam & societatem angelorum. Totum de misericordia*

cordia est. Merita tua nusquam iactes, quia & ipsa tua merita, illius dona sunt. Misericors & miserator Dominus qui fecit omnia gratis. Longanimis. Quantos enim sustinet peccatores? Misericors & miserator Dominus in his quibus veniam dedit: in his quibus non dedit adhuc, longanimis non damnans sed expectans, & ipsa expectatione clamans, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et nimia longanimitate, Nolo, inquit, mortem impij, sed vt reuertatur & viuat. Dedit spem veniæ, ne desperando amplius pecces: & desperatio timenda est in peccatis. Videte vocem desperantis ad augenda peccata, & videte vocem sperantis ad augenda peccata, & quomodo vtrique voci occurrit prouidētia & misericordia Dei. Audi vocem desperantis. Iam, inquit, damnandus sum, quare non facio quicquid volo? Audi & vocem sperantis. Misericordia domini magna est, quādo

me conuertero, dimittet mihi omnia, quare non facio quicquid volo? Desperat ille vt peccet, sperat iste vt peccet. Vtrumque metuendum est, vtrumque periculosum. Væ à desperatione, væ à peruersa spe. Vtrique huic periculo, & vtrique malo, quomodo occurrit misericordia Dei? Quid dicis tu, qui desperando volebas peccare? Iam damnandus sum, quare non facio quicquid volo? Audi scripturam. Nolo mortem impij, sed tantum vt reuertatur & viuat. Hac voce Dei reducitur iste in spem: sed timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Quid ergo & tu dicebas, qui spe magis peccas? Quando me conuertero, omnia mihi Deus dimittet, faciam quicquid volo. Audi & tu scripturam. Non tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem, subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Noli ergo dicere, Cras me conuer-

tam

tam, cras Deo placebo, & omnia hodierna & hesterna peccata dimittuntur mihi. Verum quidem dicis, quia Deus conuersioni tuæ indulgentiã promisit: sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit.

Ipse pater Augustinus tractatu in Psalmum cẽtesimum vigesimũ nonum super his verbis: Apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te Domine, sustinuit anima mea in verbo eius, sic ait.

Si non esset apud te propitiatio, si iudex solum esse velles, & misericors esse nolles, si obseruares omnes iniquitates nostras, & quæreres eas, quis sustineret? Quis ante te staret, & diceret, Innocẽs sũ? Quis staret in iudicio tuo? Spes ergo vna est: Quoniã est apud te propitiatio. Dignatus es legẽ misericordiæ afferre, mihi dimittere oĩa peccata mea,

dare mihi de cætero monita, ne te offendam. In ipsis monitis si quid forte titubauero, dedisti mihi remedium quo te orem, dicens, Dimitte *nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hanc *legem statuisti mihi, vt quomodo dimitto, dimittatur mihi.*

Et paulò post idem Augustinus dicit.

Vitare possum homicidia, adulteria, rapinas, periuria, maleficia, idololatriam: nunquid & omnia peccata linguæ? nunquid & omnia peccata cordis? Quis ergo sustinebit, si tu iniquitates obseruaueris? Si *nobiscum tanquam seuerus iudex, non sicut misericors pater agere volueris, quis stabit ante oculos tuos?* Sed *est apud te propitiatio. Propter legem tuam sustinui te* Domine. *Quæ et qualis est lex ista?* Inuicem *onera vestra portate, & sic implebitis legem* Christi. *Qui portant inuicem onera sua? Qui fideliter dicũt,* Dimitte

nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Qui non habent charitatem, graues sunt sibi mutuo: qui autem habent charitatem, portant se inuicem. Læsit te aliquis, petit veniam: si non dimittis, non portas onus fratris tui: si dimittis, portas infirmũ. Sustinuit anima mea in verbo eius. Nemo sustinet, nisi qui nondum accepit quod promissum est: nam qui iam accepit, quid sustinet? Accepimus remissionem peccatorum, sed promissum est nobis regnum cælorum. Debita nostra deleta sunt, sed merces nostra adhuc futura est. Accepimus veniam, sed æternã vitam nondum tenemus. Sed qui dedit veniam, ipse promisit vitam æternam. Si verbum nostrum esset, deberetis timere: quia verbum Dei est, non fallit. Securi ergo speramus in verbis eius, qui fallere non potest.

Ex tractatu in Psalmum quinquagesimum octauum, super his

verbis: Factus es susceptor meus, & refugium meum in die tribulationis meæ. Adiutor meus tibi psallam: quia Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia mea.

CAP. V.

Quid eram, nisi subuenires? Quàm desperatus eram, nisi curares? Vbi iacebam, nisi releuares? Certè ingenti vulnere periclitabar, & illud vulnus meum medicum omnipotentem requirebat. Omnipotenti medico nihil est insanabile, non renunciat alicui: opus est vt tu curari velis; opus est vt manus eius non refugias. Sed & si nolis curari vulnus tuum, admonet vt cureris, & auersum reuocat, & refugientem quodammodo ad se redire compellit, & attrahit. In omnibus implet, quod de eo dictum est, Misericordia eius praeueniet me. Cogita quod dictum est, praeueniet me. Si aliquid

tuum

tuum primum attulisti, & ex tuo aliquo bono primo Dei misericordiam meruisti, non te praeuenit. Quando autem vel intelligis quia praeuentus es, nisi intelligas quod ait Apostolus, Quid enim habes quod non accepisti? Si autē accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Hoc est, misericordia eius praeueniet me. Denique attendens omnia bona quaecunque habere possumus siue in natura, siue in instituto, siue in ipsa conuersatione, in fide, in spe, in charitate, in bonis moribus, in iustitia, in timore Dei, totum non esse nisi ex illius donis, ita conclusit, Deus meus misericordia mea. Non inuenit impletus bonis Dei, quid appellaret deum suum, nisi misericordiam suam. O nomen sub quo nemini desperandum est. Deus meus, inquit, misericordia mea. Quid est misericordia mea? Si dicas, salus mea, intelligo, quia dat salutem: si dicas, refugium

gium meum, intelligo quia confugis ad eum: si dicas, fortitudo mea, intelligo quia dat tibi fortitudinem. Misericordia *mea quid est? Totum quicquid sum, de misericordia tua est. Sed promerui te, inuocando te. Vt essem, quid feci? vt essem qui te inuocarem, quid egi? Si enim egi aliquid, vt essem, iam eram, antequam essem. Porro si omnino nihil eram, antequam essem, nihil promerui, vt essem, Fecisti, vt essem: & non tu fecisti, vt bonus essem? Dedisti mihi, vt sim, & potuit mihi alius dare, vt bonus sim? Si tu mihi dedisti vt sim, & alius mihi dedit vt bonus sim, melior est ille, qui mihi dedit vt bonus sim, quàm ille qui mihi dedit vt sim. Porrò quia te nemo melior, nemo te potentior, nemo te in misericordia largior, à quo accepi vt essem, ab illo accepi vt bonus essem. Deus meus misericordia mea.*

Ex tractatu in Psalmum centesimum secundum, super his verbis: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitam tuam.

CAP. VI.

QVid dicis quia peccator es? Conuertere, & propitius fit Deus omnibus iniquitatibus tuis. Post remißionẽ peccatorum corpus infirmum geris, necesse est, vt sint quædam desideria carnalia, quæ te titillent, & quæ tibi suggerant delectationes illicitas: sed de languore tuo veniunt. Adhuc enim infirmam carnem geris, nõdum est absorpta mors in victoria, nondum corruptibile hoc induit incorruptionẽ. Adhuc quibusdam perturbationibus ipsa anima quatitur post remißionem peccatorum. Adhuc in periculis tentationum versatur: quibusdam suggestionibus delecta-

tur: & in eis quibus delectatur, aliquando quibusdam consentit, & capitur. Languor est: *sanat & omnes languores tuos. Sanabuntur omnes languores tui, noli timere. Magni sunt, inquies: sed maior est medicus. Omnipotẽti medico nullus languor insanabilis occurrit: tantum tu curari te sine, manus eius ne repellas, nouit quid agat. Non tantũ delecteris quando fouet, sed etiã toleres cùm secat. Tolera medicinalem dolorem, futurã cogitans sanitatẽ. Videte fratres mei in istis languoribus corporis, quanta homines tolerent, vt paucos dies victuri tandem moriantur: & hos paucos dies incertos habeant. Multi enim post tolerantiam magnorum dolorum, cùm à medicis secarẽtur, aut inter manus medicorum mortui sunt, aut iam sani, irruente aliqua ægritudine, defuncti sunt. Si tam sibi propinquam mortem sperarent, illos immensos dolores non susciperent tolerandos.*

Tu non toleras ad incertum: qui promisit sanitatem, non potest falli. Fallitur medicus aliquando, & promittit sanitatem de corpore humano. Quare fallitur? Quia hoc non curat quod fecit. Deus fecit corpus tuum, Deus fecit animam tuam, nouit quemadmodum recreet quod creauit, nouit quemadmodum reformet quod ipse formauit. Tu tantum sub manibus medici esto: odit enim repellentem manus suas. Ligari se volunt homines & secari, habituri pro incerta sanitate certum dolorem, daturi magnam mercedem: Deus te quem fecit, & certus curat & gratis. Ferto ergo manus eius ô anima quæ benedicis eum, non obliuiscens omnes retributiones eius: Sanat enim oẽs languores tuos ipse, qui redimit de corruptione vitam tuã. Inde sanat omnes languores tuos, quia redimit de corruptione vitam tuam. Ecce corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Vitæ

ergo habet anima in corpore corruptibili. Qualem vitam? Onera patitur, pondera sustinet. Ad ipsum Deum cogitandum, sicut dignum est ab homine cogitari Deum, quanta impediunt veluti interpellantia de necessitate corruptionis humanæ? Quanta reuocant? Quanta à sublimi intentione detorquent? Quanta interpellant? Quæ turba phantasmatum? Qui populi suggestionum? Totum hoc in corde humano, tanquàm de vermibus huius corruptionis scatet. Exaggerauimus morbum, laudemus & medicum. Non ergo te sanabit, qui fecit talem, qualis non ægrotares, si legẽ sanitatis acceptam seruare voluisses? Nonne tibi & disposuit, & mandauit quid tangeres, & quid non tangeres ad retinendam salutem? Noluisti audire ad retinendam, audi ad recipiẽdam. Languore tuo expertus es quàm verà ille iußisset. Iam tandem aliquando homo quod non tenuit monitus, audiat, vel

vel expertus. Quæ duritia est, quàm nec experientia docet? Non ergo te sanabit qui talem fecerat, vt nunquam ægrotares, si eius præcepta seruare voluisses? Non te sanabit qui fecit angelos, & te refectum æquaturus est angelis? Non sanabit factum ad imaginem suam, qui fecit cælum & terram? Sanabit te: opus est vt sanari velis. Sanat omnino ille quemlibet languidum, sed non sanat inuitum. Quid autem beatius, quàm vt tanquam in manu tua vitam, sic habeas in voluntate sanitatem tuam? Qui redimit de corruptione vitam tuam. Ibi sanabitur omnis lăguor tuus, quum corruptibile hoc induerit incorruptionem. Redempta est enim vita tua de corruptione: iă securus esto. Initus est bonæ fidei contractus, nemo fallit redemptorem tuum, nemo circũuenit, nemo premit. Egit hic commercium, iam pretium soluit, sanguinem fudit: sanguinem, inquam, fudit vnicus fi-

lius Dei *pro nobis.* O *anima erige te, tanti vales: redimet de corruptione vitam tuam.* Ostendit *exemplo, quod promisit in præmio.* Mortuus *est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostrã. Sperent membra quod in capite demonstratum est.*

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum primum, de duabus mysticis ciuitatibus, Babylonia videlicet, & Hierusalem, deque populis ad quamlibet earum pertinentibus.

CAP. VII.

O*Mnes qui terrena sapiunt, omnes qui fælicitatẽ terrenã deo præferunt, omnes qui sua quærunt, non quæ Iesu Christi, ad illam vnam ciuitatem pertinent, quæ dicitur* Babylonia *mysticè, & habet regem diabolum.* O*mnes autem, qui ea quæ sursum sunt, sapiunt. qui cælestia meditantur, qui cum*

cum sollicitudine in sæculo viuunt ne Deum offendant, qui cauent peccare; quos peccantes non pudet confiteri, humiles, mites, sancti, iusti, pij, boni, omnes ad vnam ciuitatem pertinent Hierusalem, quæ regem habet Christum. Intēdite fratres, intēdite rogo vos. Delectat enim me pauca adhuc loqui vobis de ciuitate hac dulci. Gloriosissima enim de te dicta sunt, ciuitas Dei. Et si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuiscatur me dextera mea. Dulcis est enim vna patria & vera patria, vna patria, sola patria: præter illam quicquid nobis est, peregrinatio est. Mala ergo ciuitas ab initio vsque in finem currit, & bona ciuitas mutatione malorum conditur. Et sunt istæ duæ ciuitates permixtæ interim, in fine separandæ, aduersus se inuicem confligentes: vna pro iniquitate, altera pro iustitia: vna pro vanitate, altera pro veritate. Et aliquando ipsa cōmixtio temporalis facit, vt quidam

dam pertinentes ad ciuitatem Babyloniam administrent res pertinentes ad Hierusalem: & rursum quidam pertinentes ad Hierusalem administrẽt res pertinentes ad Babyloniam. Respicite populum illum primum positum etiam ad significãdum populum posteriorem, & videte ibi quæ dico. Fuerunt reges magni in Hierusalem, notum est, numerantur, nominantur. Omnes ergo iniqui, ciues erant Babyloniæ, & administrabant res Hierusalem, omnes in finem inde separandi, non nisi ad diabolum pertinent. Rursum inuenimus ciues de Hierusalem administrasse res quasdam pertinentes ad Babyloniam. Nam tres illos pueros victus miraculo Nabuchodonosor regni sui administratores fecit, & cõstituit eos super satrapas suos, & administrabant res Babyloniæ ciues de Hierusalem. Respicite nunc impleri hoc & agi in Ecclesia etiam his temporibus. Omnes de quibus

dictum est, Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite, ciues sunt Babyloniæ administrantes Rempublicã ciuitatis Hierusalem. Si enim nihil administrarent ciuitatis Hierusalem, vnde est, Quæ dicunt facite? Vnde super cathedram Moysi sedent? Rursus, si ciues sunt ipsius Hierusalem, qui regnabunt in æternum cum Christo: vnde est, Quæ faciũt, facere nolite, nisi quia audituri sunt, Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Notum est ergo vobis ciues male ciuitatis administrare quosdam actus bonæ ciuitatis: videamus si & ciues bonæ ciuitatis administrent quosdam actus malæ ciuitatis. Terrena ergo omnis Respublica quandoque vtique peritura, cuius regnum transitorium est, cùm venerit illud regnum, de quo oramus, Adueniat regnũ tuum, & de quo prædictum est, Et regni eius non erit finis: terrena, inquam, Respublica habet ciues nostros administrantes

strantes res eius. Quàm multi enim fideles, quàm multi boni & magistratus sunt in ciuitatibus suis, & iudices sunt, & duces sunt, & comites sunt, & reges sunt omnes iusti & boni non habentes in corde, nisi gloriosissima quæ de te dicta sunt ciuitas Dei. *Et quasi angariam faciunt in ciuitate trãsitoria: & illic à doctoribus ciuitatis sanctæ iubentur seruare fidem præpositis suis, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem vero bonorum: præcipitur vt serui dominis suis subditi sint, & christiani paganis, & vt seruet fidem melior deteriori, ad tempus seruiturus, in æternum dominaturus. Fiunt enim ista donec transeat iniquitas. Iubentur serui ferre dominos iniquos & difficiles: ciues* Babyloniæ *iubentur tolerari à ciuibus* Hierusalem.

Ex tractatu in Psalmű quinquagesimű quartum, super his verbis: Exaudi Deus orationem meam & ne despexeris deprecationem meã: intende mihi & exaudi me. Contristatus sum in exercitatione mea, & conturbatus sum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris.

CAP. VIII.

SAtagentis, solliciti, in tribulatione positi verba sunt hæc. Orat multa patiens, & de malo liberari desiderans: Superest vt audiamus in quo malo sit, & quum dicere cœperit, agnoscamus ibi nos esse: vt communicata tribulatione, coniungamus orationem. Contristatus in exercitatione mea, & conturbatus sum. Vbi contristatus? Vbi cõturbatus? In exercitatione mea, inquit. Homines malos, quos patitur, commemoraturus est, eandemque passionem & infestationem malorum

hominum, exercitationem suam dixit. Ne putetis gratis esse malos in hoc mũdo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus aut ideo viuit, vt corrigatur, aut ideo viuit, vt per illum bonus exerceatur. Vtinam ergo qui nos modò exercent conuertantur, & nobiscũ exerceantur: tamen quandiu ita sunt vt exerceant, non eos oderimus, quia in eo quòd malus est quis eorum, vtrum vsque in finem perseueraturus sit ignoramus: & plerumque cùm tibi videris odisse inimicum, fratrem odisti, & nescis. Ergo fratres omnes mali, cùm mali sint, exercent bonos. Ecce enim breuiter audite, & intelligite. Si bonus es, inimicum non habebis, nisi malum. Porro tibi ea regula bonitatis præfixa est, vt imiteris bonitatem patris tui, qui facit solem suum oriri super bonos et malos, & pluit super iustos & iniustos. Nunquid enim tu habes inimicum, & Deus non habet? Tu quidem habes eum

inimicum, qui tecum creatus eſt: ille verò eum, quem creauit. Inimicos ergo Dei malos & iniquos ſæpe in ſcripturis legimus, & parcit eis ille, qui non habet quod ei imputet inimicus, cui omnis inimicus ingratus eſt: ab illo enim habet quicquid boni habet. Ab ipſo enim habet miſericordiam, & etiā quicquid eſt illud vnde tribulatur. Ad hoc enim tribulatur ne ſuperbiat ad hoc tribulatur, vt humilis agnoſcat excelſum. Tu ergo inimico tuo quem intolerabiliter pateris, quid præſtitiſti? Si ille eū habet inimicum, cui tanta præſtitit, et facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos: tu qui nec ſolem potes oriri facere, nec ſuper terras pluere, vnum aliquid ſeruare inimico non potes, vt ſit tibi pax in terra homini bonæ voluntatis? Ergo quoniam hæc tibi dilectionis regula figitur, vt imitans patrem, diligas inimicum. (Diligite enim, inquit,

inimicos vestros) in hoc præcepto quomodo exercereris, si nullum inimicũ patereris? Vides ergo prodesse tibi ad aliquid, & quòd Deus parcit malis. Prosit tibi ad habendam misericordiã, quia & tu fortè si bonus es, ex malo factus es bonus: & si deus non parceret malis, nec tu qui gratias ageres, appareres. Parcat ergo alijs, qui pepercit & tibi. Non enim cùm transieris, intercludenda est via pietatis. Vnde ergo iste orat positus inter malos, quorum inimicitijs exercebatur? Quid ait? Contristatus sum in exercitatione mea, & cõturbatus sum. Cùm extendit dilectionẽ vt diligat inimicos, affectus est tædio multorum inimicitijs, multorum rabie circumlatratus, & quadam humana infirmitate succubuit. Vidit se iam incipere penetrari mala persuasione diabolica, vt odiũ inducat aduersum inimicos: reluctans odio vt perficeret ipsam dilectionẽ, in ipsa pugna & lucta tur-

batus est. Eius enim vox est & in alio Psalmo. Turbatus est præ ira oculus meus. Et quid ibi sequitur? Inueteraui in omnibus inimicis meis. Velut in tempestate & fluctibus mergi cœperat, sicut Petrus. Ille enim calcat fluctus huius seculi, qui diligit inimicos. Christus in mari ambulabat intrepidus, cuius omnino de corde auferri nõ poterat inimici dilectio: qui pendens in cruce dicebat: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Et Petrus voluit ambulare. Ille tanquam caput, Petrus tanquã corpus: quia super hãc petram, inquit, ædificabo Ecclesiam meam. Iussus est ambulare, & ambulabat gratia iubentis, non viribus suis. Sed quum videret vẽtum validum timuit, & mergi iam cœperat cõturbatus in exercitatione sua. A quo vento valido? A voce inimici, et à tribulatione peccatoris. Ergo quomodo ille clamauit in fluctibus, Domine pereo, salua me, talis & huius vox

præceßit, Exaudi Deus deprecationem meam, & ne despexeris precem meam, intende mihi & exaudi me. Quare? Quid enim pateris? quid gemis? Contristatus sum in exercitatione mea. Exerceri me quidem inter malos posuisti, sed nimis exurrexerunt supra vires meas: Tranquilla perturbatum, manum extende mergenti. Iste conturbatus & cōtristatus orabat tanquam perturbato præ ira oculo suo. Ira vero fratres, si fuerit inueterata, iam odium est: ira turbat oculum, odium extinguit, ira festuca est, odium trabes est. Aliquando odisti & corripuisti irascentem: in te est odium, in illo ira quem corripis. Meritò tibi dicitur, Eijce primum trabem de oculo tuo, & sic videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Nam vt noueritis quantum intersit inter iram & odium, quotidie homines irascuntur filijs suis. Date qui oderint filios suos. Cōturbatus iste orabat & contristatus, y

luctans aduersus omnia conuitia omnium conuitiatorum: non vt aliquem eorum conuitium reddendo vinceret, sed ne aliquem eorum odisset.

Ex tractatu in Psalmum nonagesimum nonum: super his verbis: Seruite Domino in lætitia.

CAP. IX.

OMnis seruitus amaritudine plena est: omnes conditione seruili obligati, & seruiunt & murmurant. Nolite timere illius domini seruitutem: non erit ibi gemitus, non murmur, nō indignatio. Nemo se putet inde venalem, quia dulce est quod redempti omnes sumus. Magna felicitas est fratres esse in ista domo magna seruum, & si cum cōpedibus. Noli timere serue compedite, confitere Domino. Meritis tuis attribue compedes tuas, confitere in compedibus tuis, si vis vt in ornamenta vertantur.

Non frustra nec sine exauditione dictũ est, Intret in conspectu tuo gemitus cõpeditorũ. Seruite Domino *in iucunditate. Libera seruitus est apud dominũ, libera seruitus vbi nõ necessitas, sed charitas seruit. Vos, inquit, in libertatẽ vocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasionem carnis detis, sed per charitatem spiritus seruite inuicem.* Seruum *te charitas faciat, quia liberum te veritas fecit. Si manseritis, inquit, in verbo meo, verè discipuli mei estis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Simul es *& seruus & liber; seruus, quia factus es: liber, quia amaris à* Deo *à quo factus es: imo etiam inde liber, quia amas eum à quo factus es.* Noli *seruire cum murmure, nõ enim id agunt murmura tua vt nõ seruias, sed vt malus seruus seruias.* Seruus *es domini, libertus es* Domini*, non te sic quaeras manumitti, vt recedas de domo manumissoris tui.* Seruite *domino in iucunditate.*

ditate. Plena erit illa & perfecta iucũ ditas, cùm corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatẽ. Tunc erit perfecta iucũ ditas, tunc illa perfecta iubilatio, tunc laus sine defectu, tunc amor sine scandalo, tunc fructus sine timore, tũc vita sine morte. Quid hic? Nullũ ne gaudiũ? Si nullum gaudium & nulla iubilatio: quomodo ait, Iubilate Deo vniuersa terra? Est plane & hic gaudium de spe futuræ vitæ: gustatur hic, vnde ibi satiemur: sed necesse est, vt multa perferãt frumẽta inter Zizania. Sunt grana inter paleã, est lilium inter spinas. Quid enim audit Ecclesia? Sicut lilium in medio spinarũ, ita proxima mea in medio filiarum? Non dictum est, in medio alienarum, sed in medio filiarum. O Domine quomodo consolaris, quomodo confortas? Quomodo terres? Quid est quod dicis, Sicut lilium in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum?

quit, in agro: vnus assumetur, & vnus relinquetur. Duæ in molendi:no vna assumetur, & vna relinquetur. Duo in lecto: vnus assumetur, & vnus relinquetur. Quid est duo in agro? Quod dicit Apostolus, Dei agricultura estis. In agro laboramus: duo in agro clerici sunt: vnus assumetur, & vnus relinquetur. Assumetur bonus, relinquetur malus. In molendino duæ: hoc ad plebes retulit. Quare in molendino? Quia deuinctæ in seculo circuitu rerum temporalium tanquam mola detinentur, Et inde vna assumetur, & vna relinquetur. Quæ inde assumetur? Faciens opera bona, attendens indigentiam seruorum Dei, indigentiã pauperum, in confeßione fidelis, in lætitia spei certa, vigilans ad Deum, nulli imprecans mala, diligens quantũ potest non solum amicos, sed etiam inimicos, præter vxorem suam non sciens aliquam, præter maritum suum non sciens aliquem. Assume-

tur hæc de molendino: quæ aliter fuerit, relinquetur. Alij autem dicunt; Quietē volumus, remouemus nos à turbis, bene erit nobis in solitudine. Si quietem quæris, quasi lectum quæris, vt sine aliqua sollicitudine requiescas: & inde vnus assumetur, & vnus relinquetur. Nemo vos fallat fratres, si non vultis falli, & vultis amare fratres: scitote omnem professionem in Ecclesia habere fictos. Non dixi omnem hominem esse fictum, sed omnem professionem habere fictas personas. Sunt Christiani mali, sed sunt & boni. Quasi plures malos vides quia paleæ sunt, & te ad grana peruenire non permittunt. Sunt ibi & grana: accede, tenta, excute, adhibe oris iudicium. Inuenis sanctimoniales indisciplinatas, nunquid ideo sanctimonium reprehendendum est? Multæ non stant in domibus suis circumeunt domos alienas, curiose agentes, loquentes quæ

 non

non oportet: superbæ, linguatæ, ebriosæ. Et si virgines sunt, quid prodest integra caro, mente corrupta? Melius est humile coniugium, quàm superba virginitas. Si enim nuberent, non haberent nomen vnde extollerētur, & haberent frenum quo regerentur. Sed nunquid propter virgines malas damnaturi sumus etiam sanctas & corpore et spiritu? Aut propter istas laudabiles, etiam illas improbandas laudare cogemur? Vndique vnus assumetur, & vnus relinquetur. Ergo fratres seruite Domino in iucunditate. Vos alloquitur, quicunque in charitate omnia toleratis, et spe gaudetis. Seruite domino, non in amaritudine murmurationis, sed in iucunditate dilectionis.

Ex tractatu in Psalmum centesimum decimum nonum, super his verbis: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cũ habi-

habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Cũ his qui oderunt pacem, eram pacificus.

CAP. X.

FRatres charißimi non poteritis probare quam vera cantetis, nisi cœperitis facere quod cantatis. Quantumlibet illud dicam, quomodolibet expona, qualibuscunque verbis versem, nõ intrat in cor eius, in quo non est opus eius. Incipite agere, & videte quid loquamur. Tunc ad singula verba lacrymæ profluent: tunc Psalmus cantatur, et facit cor quod in Psalmo cantatur. Quàm multi enim sonant voce, & cor de muti sunt? Et quam multi tacent labiis, & clamant affectu, quia ad cor hominis aures Dei? Sicut aures corporales ad os hominis, sic ad cor hominis aures Dei. Multi clauso ore exaudiuntur, & multi in magnis clamoribus nõ exaudiuntur. Affectibus orare debe

mus & dicere, Multum peregrinata est anima mea, Cum his qui oderunt pacē, eram pacificus. Quid enim aliud dicimus istis hæreticis, nisi, Cognoscite pacem, amate pacem? Iustos vos dicitis. Sed si iusti essetis, inter paleam grana gemeretis. Nam quia sunt grana in Ecclesia catholica & vera grana sunt, ideo tolerant paleam donec ventiletur area, quia inter paleam clamant, Heu me, quod incolatus meus longinquus factus est, inhabitaui cum tabernaculis Cedar. Inhabitaui inquit cum paleis: sed quomodo de palea multus fumus exit, sic de Cedar tenebræ. Inhabitaui cum tabernaculis Cedar, multum peregrinata est anima mea. Frumentorum vox est inter paleas gementium. Hæc loquimur illis qui oderunt pacem, & dicimus, Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Qui sunt qui oderunt pacem? Qui conscindunt vnitatem. Si enim pacem nō odissent, in vnitate mansissent.

ſiſſent. Sed videlicet propterea ſe ſeparauerunt, vt iuſti eſſent, & non haberent mixtos iniuſtos. Catholica dicit. *Non eſt dimittenda vnitas, non eſt præcidenda* Eccleſia Dei: *iudicabit* Deus *de malis & bonis poſtea. Si nunc mali à bonis ſeparari non poſſunt, ferendi ſunt ad tempus.* Mali *in area nobiſcum eſſe poſſunt: in horreo non poſſunt.* Et *forte hodie qui mali apparent, cras boni erunt: & qui de bonitate hodie ſuperbiunt, cras mali inuenientur. Quiſquis ergo humiliter malos ad tempus fert, ipſe perueniet ad requiem ſempiternam.* Hæc *vox catholica eſt. Illorum autem vox qualis eſt non intelligentiũ, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant?* Ne *tangas immundum: & qui tetigerit immundum, inquinabitur. Separemus nos, ne commiſceamur malis.* Et *nos illis, Amate pacem, diligite vnitatem.* Neſcitis *à quàm multis bonis ſeparamini, dum quaſi malis calumniamini?*

lumniamini? Furiunt, ſæuiunt, quando iſta dicimus: nam quærunt & mortificare nos. Apparuerunt ſæpè impetus eorum, apparuerunt inſidiæ. Cùm ergo inter inſidias illorum viuimus, & ipſi, quibus dicimus amate pacem, aduerſantur nobis, nonne vox iſta noſtra eſt, Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus?

Ex tractatu ſeptimo in Epiſtolam beati Ioannis Apoſtoli, ſuper his verbis: Debemus & nos inuicem diligere.

CAP. XI.

ATTENDITE *quod dicam fratres: exhortor vos, quantum dat Dominus, ad magnum theſaurum. Si vobis oſtenderetur aliquod vaſculum anaglyphum, inauratum, operosè factum, & illiceret oculos veſtros, & duceret in ſe intentionem*

cordis vestri ; & placeret vobis manus artificis, & pondus argenti, & splendor metalli: nonne vnusquisque vestrũ diceret. O si haberem vasculum istud? Et sine causa hoc diceretis, in potestate enim vestra non esset illud habere: aut si quisquam vellet habere, deberet ipsum de domo aliena furari. Laudatur charitas vobis; habete, poßidete. Non opus est vt furtum alicui faciatis, non opus est vt emere cogitetis, gratis constat: tenete eam, amplectimini eam: dulcius illa nihil est. Si dum memoratur talis est, quando habetur qualis est? Sed si vultis seruare charitatem fratres, ante omnia ne putetis commendari abiectam & desidiosam: nec quadam mansuetudine (immo nõ mansuetudine, sed remißione & negligentia) putetis seruari charitatem. Non sic seruatur. Nõ putes tunc te amare seruum tuũ, quando eum non cædis: aut tunc te amare filium tuum, quando ei non das disciplinam

nam: aut tunc te amare vicinum tuum quando eum non corripis: non est ista charitas, sed languor. Ferueat *charitas ad corripiendum, ad emendandum.* Si *sunt boni mores, delectent: si sunt mali, emendentur, corrigantur.* Noli *in homine amare errorem sed hominem: hominem enim* Deus *fecit, errorem ipse homo fecit. Quum illud amas, istud tollis: quum illud diligis, istud emendas.* De *columba quæ venit super* Dominum, *demonstrata est charitas.* Species *illa columbæ in qua venit spiritus sanctus, per quem nobis charitas infunderetur, ipsam charitatẽ expreßit. Quare hoc? Fel columba non habet, tamen rostro et pennis pro nido pugnat, sine amaritudine sæuit.* Hoc *facit & pater quando filium castigat: nam ad disciplinam castigat.* Seductor *vt vendat, cum amaritudine blanditur: pater vt corrigat, sine felle castigat.* Tales *estote ad omnes. Sæuire videtur pater: amor sæuit, charitas*

ritas sæuit. Quomodo sæuit? Sine felle sæuit, more columbino sæuit, non more coruino. Dilectio dulce verbum, sed dulcius tactum. Semper de illa loqui non possumus: multa enim agimus, & diuersæ actiones distendunt nos, vt non vacet linguæ nostræ semper de dilectione loqui: nam nihil melius ageret lingua nostra. Sed de qua semper loqui non licet, semper eam custodire licet.

Ex tractatu in Psalmum trigesimum primũ, super his verbis: Gloriamini omnes recti cordi.

CAP. XII.

INter rectum cor, & prauum cor hoc interest. Quisquis homo præter voluntatem aliquid patitur afflictionis, mœroris, laboris, humiliationis, & non tribuit nisi voluntati Dei iustæ, non illi dans insipientiam quod quasi ne-

sciat

sciat quid agat, quia se talem flagellat, & illis talibus parcit: ipse est rectus corde. Peruersi autem corde sunt, & praui & distorti, qui omnia quæ patiuntur mala, iniquè se pati dicunt. Rectus est Deus, & ideo distortum cor illi non acquiescit. Quomodo distortum lignum etsi disponas in pauimento æquali, non collocatur, non compaginatur, nec adiungitur, sed semper agitatur & nutat, non quia inæquale est vbi posuisti, sed quia distortum est quod posuisti. Ita & cor tuum, quàm diu prauum est et distortum, non potest colliniari rectitudini Dei, & non potest in illo collocari, vt hæreat illi & fiat rectum. Qui autem adhæret Domino, vnus spiritus est. Ideo recti corde gloriamini, dixit. Quomodo recti corde gloriantur? Audite gloriationem ipsorum. Non solùm enim (dixit Apostolus) sed & gloriamur in tribulationibus. Nam non est magnum gloriari in

gaudijs, gloriari in lætitijs: rectus corde etiam in tribulatione gloriatur. Et *audi, quomodo non frustra nec superuacue gloriatur in tribulatione.* Vide *rectum cor. Scientes, inquit, quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit: quia charitas* Dei *diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Sic *est ergo rectũ cor fratres*. Cuicunque *aliquid accidit, dicat:* Dominus *dedit,* Dominus *abstulit (ecce rectum cor) sicut* Domino *placuit, ita factum est, sit nomen* Domini *benedictum.* Et *non dixit:* Dominus *dedit, diabolus abstulit.* Intendat *ergo charitas vestra, ne fortè dicatis.* Hæc *mihi diabolus fecit.* Prorsus *ad* Deum *tuum refer flagellum tuum: quia nec diabolus tibi aliquid facit, nisi ille, qui desuper habet potestatem permittat, aut ad pœnam, aut ad disciplinam.* Ad *pœnam impijs,*

ad disciplinam filijs. Flagellat autem omnem filium quem recipit. Non te sine flagello speres futurum: nisi fortè cogites exhæredari. Flagellat omnem filium quem recipit. Itane omnem? Vbi te volebas abscondere? Omnem. Et nullus exceptus, nullus sine flagello erit. Quid est omnem? Vis audire quem omnem? Etiã vnicus sine peccato, non tamen sine flagello. Vnde ipse vnicus portans infirmitatem tuam, & præfigurans in se personam tuam, et totius corporis sui, cùm appropinquaret passioni, ex homine quem gerebat contristatus est, vt te lætificaret: contristatus est, vt te consolaretur. Potuit enim vtique sine tristitia esse Dominus iturus ad passionem. Si potuit miles, non potuit Imperator? quomodo potuit miles? Attende Paulum exultantem, propinquantem passioni. Ego autem iam, inquit, immolor, & tempus resolutionis meæ instat: bonum certamen certaui, cursum cõsummaui

maui, fidem seruaui: de cætero superest mihi corona iustitiæ, quam mihi Domi*nus reddet in illa die iustus iudex.* Non *solùm autem mihi, sed & omnibus qui diligunt aduentum eius.* Videte *quemadmodum exultat venturus ad passionem.* Ergo *gaudet coronandus, contristatur coronaturus.* Quid *igitur portabat?* Infirmitatem *quorundam qui veniente tribulatione vel morte contristantur.* Sed *vide quomodo eos ducit in directionem cordis.* Ecce *tu volebas viuere, nõ volebas tibi aliquid accidere, sed* Deus *aliud voluit.* Duæ *voluntates sunt, sed voluntas tua corrigatur ad voluntatem* Dei, *non voluntas* Dei *detorqueatur ad tuam.* Praua *est enim tua: regula est illa.* Stet *regula, et quod prauum est ad regulam corrigatur.* Videte *quomodo hoc docet dominus* Iesus Christus: Tristis *est, inquit, anima mea vsque ad mortẽ.* Et: Pater, *si fieri potest, trãseat à me calix iste.* Ecce *ostẽ-*

dit humanam voluntatem. Sed vide rectum cor. Verũtamen non quod ego volo, sed quod tu vis pater. Hoc ergo fac *gaudens in his quæ tibi accidunt: & si euenerit dies ille ultimus, gaude.* Aut *si surripit humanæ cuiusdam voluntatis fragilitas, citò dirigatur in* Deũ: *vt sis in eis quibus dicitur: Gloriamini omnes recti corde.*

Ex tractatu in Psalmum trigesimum secundum, super his verbis: Exultate iusti in Domino, rectos decet collaudatio.

CAP. XIII.

QVi *sunt recti? Qui dirigunt cor secundum voluntatem* Dei: *& si eos perturbat humana fragilitas, diuina consolatur æquitas. Quamuis autem corde mortali priuatim aliquid velint, quò suæ interim causæ vel negotio, vel præsenti necessitati conueniant,*

niant, vbi intellexerint et cognouerint aliud Deum *velle, præponunt voluntatem melioris voluntati suæ, & voluntatem omnipotentis voluntati infirmi, & voluntatem* Dei *voluntati hominis. Quantum enim* Deus *distat ab homine, tantum voluntas* Dei *à voluntate hominis.* Vnde *gerens hominē* Chri*stus, & regulam nobis proponens, docens nos viuere, & præstans nobis viuere, ostendit hominis quandam priuatam voluntatem, in qua suam figurauit, & nostram: quia caput nostrum est, & ad eum, sicut nostis, tanquam membra vtique pertinemus.* Pater, *inquit, si fieri potest, transeat à me calix iste.* Hæc *humana voluntas erat, proprium aliquid, & tanquam priuatum volens.* Sed *quia recto corde voluit esse hominem, vt quicquid in illo aliquantum curuum esset, ad illū dirigeret qui semper est rectus, verùm non quod ego volo, ait, sed quod tu pater.* Sed *quid*

posit

poßit mali velle Christus? Quid postremò aliud posset velle quā pater? Quorū vna est diuinitas, non potest dispar esse voluntas. Sed ex persona hominis transfigurās in se suos quos in se trāsfigurauit, cùm ait: Esuriui, & dedistis mihi manducare: quos in se transfigurauit, cùm furenti & Sanctos persequenti Saulo clamauit desuper ipse, quē nemo tangebat: Saule, Saule, quid me persequeris? ostendit quādam hominis propriam voluntatem: ostendit, & correxit te. Ecce vide, inquit, te in me, quia potes aliquid proprium velle, vt aliud Deus velit. Conceditur humanæ fragilitati, conceditur humanæ infirmitati. Aliquid proprium velle, difficilè est, vt non tibi contingat: sed statim cogita quis sit supra te: illum supra te, te infra illum: illum creatorem, te creaturam: illum dominum, te seruum: illum omnipotentem, te infirmum cogita, corrigens te, subiungensq; voluntati eius,

ac dicens : Verùm non quod ego volo, ſed quod tu vis pater . Quomodo diſiunctus es à Deo *, qui iam hoc vis quod* Deus *? Eris ergo rectus , & te decebit laudatio , quoniam rectos decet laudatio . Si autem curuus fueris, laudas* Deum*: quando tibi bene eſt, blaſphemas, quando tibi malè eſt . Quod quidem malè, ſi iuſtum, non eſt malè . Iuſtum autem eſt , quoniam ab illo fit qui iniuſtè facere nihil poteſt . Et eris inſulſus puer in domo patris , amans patrem ſi tibi blanditur , & odio habens quando te flagellat : quaſi non & blandiens & flagellans hæreditatem paret . Vide autem quemadmodum deceat rectos laudatio . Audi vocem recti laudantis ex alio* Pſalmo *:* Benedicam *, inquit,* Dominum *in omni tempore , ſemper laus eius in ore meo . Quod eſt in omni tempore : hoc eſt , ſemper . Et quod eſt benedicam : hoc eſt, laus eius in ore meo . Omni tempore*

pore & semper : siue in prosperis , siue in aduersis . Nam *si in prosperis , & non in aduersis, quomodo omni tempore? quomodo semper?* Et *audiuimus multas multorum tales voces: quando illis prouenit aliqua felicitas, exultant, gaudent , cantant* Deo, *laudant* Deum, *non sunt improbandi , imò congaudendum est illis , quia multi* . Sed *isti, qui iam* Deum *laudare ex prosperitatis parte cœperunt, docendi sunt patrem agnoscere flagellantem, nec murmurare aduersus corrigentis manum , ne semper praui remanentes exhæredari mereantur: vt facti iam recti (quid est recti , nisi vt nihil illis displiceat quod fecerit* Deus *?) possint & in aduersis* Deum *laudare, & dicere:* Dominus *dedit,* Dominus *abstulit , sicut* Domino *placuit, ita factum est, sit nomen* Domini *benedictum* . Tales *rectos decet laudatio , non primò laudaturos , & postea vituperaturos* . Ergo *iusti*

recti exultate in Domino, quia vos decet laudatio. Nemo dicat, quis ergo iustus? aut quando ero iustus? Nolite vos abijcere & desperare de vobis, homines estis, ad imaginem Dei facti estis: qui vos homines fecit, pro vobis & homo factus est: vt multi filij ad hæreditatem sempiternam adoptaremini; sanguis vnici pro vobis effusus est. Si vobis ex terrena fragilitate viluistis, ex precio vestro vos appendite: quid manducetis, quid bibatis, quo subscribamini tamen dignè cogitate. Nunquid hoc vos monemus, vt superbi sitis, & vobis aliquam perfectionē audeatis arrogare? Sed non iterum ab omni iustitia vos putare debetis exules fieri. Nolo enim vos interrogare de iustitia vestra: fortaßis enim nemo vestrum mihi audeat respondere, iustus sum: sed interrogo vos de fide vestra. Sicut nemo vestrum audet dicere, iustus sum: sic nemo audeat dicere, fidelis sum? Nondum quæ-

ro quid viuas, sed quæro quid credas. Responsurus es, credere te in Christũ. Non audisti Apostolum. Iustus ex fide viuit? Fides tua, iustitia tua: quia vtique si credis, caues: si autem caues, conaris: & conatum tuum nouit Deus, & voluntatem tuam inspicit, & luctã cum carne considerat, & hortatur vt pugnes, & adiuuat vt vincas, & certantem inspectat, & deficientem subleuat, & vincentem coronat. Ergo exultate iusti in Domino. Hoc dixerim, exultate fideles in Domino, quia iustus ex fide viuit. Rectos decet laudatio. Discite gratias agere Deo, & in prosperitatibus, & in tribulationibus.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum sextũ, super his verbis: Aedificans Hierusalem Dominus, dispersiones Israel congregabit: qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

CAP. XIIII.

ECce ædificans Hierusalem Dominus colliget dispersiones populi ipsius. Populus enim Hierusalem, populus est Israel. Est Hierusalem æterna in cælis, vbi ciues etiam angeli sunt. Quid ergo ibi Israel? Si hominem illum nepotem Abrahæ consideres, qui dictus est Iacob, quomodo angelos intelligimus Israel? Si interpretationem nouimus, discutiamus (quia & ipse Iacob mutato nomine vocatus est Israel) magis ibi nomen Israel: & vtinam & nos sequentes simus Israel. Quid enim interpretatur Israel? Videns Deum: Omnes ergo ciues illius ciuitatis videndo Deum gaudent in illa magna ciuitate, & ampla, & cælesti: spectaculum eis Deus ipse est. Sed nos ab illa ciuitate peregrinamur, peccato expulsi ne ibi remaneremus, & mortalitate prægrauati ne illo rediremus. Respexit Deus pere-

peregrinationem noſtram, & ille, qui ædificat Hieruſalem, *reſtituit lapſam partem. Vnde reſtituit lapſam partem?* Diſperſiones Iſrael *ipſe eſt colligens.* Cecidit enim in Adam *pars quædam, & facta eſt peregrina.* Hanc *peregrinationem miſericorditer vidit* Deus, *& quæſiuit non quærentes ſe. Vnde quæſiuit? Quem miſit ad captiuitatem noſtram?* Miſit *redemptorem, ſecundum quod ait* Apoſtolus; Commendat Deus, *inquit, dilectionem ſuam in nobis, quóniam cùm adhuc peccatores eſſemus,* Chriſtus *pro nobis mortuus eſt.* Miſit *ergo ad captiuitatem noſtram redemptorem filium ſuum.* Porta, *inquit, tecũ ſaccum, ferto ibi precium captiuorum. Induit enim ſe ille mortalitatem carnis, & ibi erat ſanguis, quo fuſo redimeremur.* Illo *ſanguine colligit diſperſiones* Iſrael. Et *ſi ille collegit olim diſperſos, quomodo ſatagendum eſt, vt colligantur modò diſperſi?* Si *collecti*

sunt dispersi, vt in manu artificis ad ædificium formarentur: quomodo colligendi sunt qui de manu artificis inquietudine ceciderunt? Aedificans Hierusalem Dominus. *Ecce quem laudamus, ecce cui laudem tota vita nostra debemus.* Aedificans Hierusalem Dominus, *& dispersiones Israel colligens. Quomodo colligit? Quid agit vt colligat? Qui sanat contritos corde. Ecce quomodo colliguntur dispersiones Israel, vt sanẽtur contriti corde. Qui cor non conterunt, non sanantur. Quid est enim cõterere cor? Notum sit vobis charissimi, fiat, vt sanari possitis. Dictum est enim multis aliis scripturarum locis, & maximè aliquo loco voce nostra quidam cantans dicebat: Quoniam si voluisses sacrificium dedissem vtique. Deo dicebat: Si voluisses sacrificium dedissem vtique, holocaustis autem non delectaberis. Quid ergo? Sine sacrificiis oblatione remanebimus? Audi quid te velit offerre.*

ferre. Sequitur, & dicit: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Sanat ergo contritos corde, quia illis propinquat vt sanet, sicut dicitur in alio loco: Prope est Dominus his qui obtriuerunt cor. Qui obtriuerunt cor? Humiles. Qui non obtriuerunt cor? Superbi. Contritum sanabitur, elidetur elatum. Ad hoc enim fortè eliditur, vt contritum sanetur. Ne velit ergo fratres cor nostrum esse erectum, antequam sit rectum. Malè erigitur, quod non primo corrigitur. Qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum. Sanat, inquit, contritos corde: sanat ergo humiliatos corde, sanat confitentes, sanat seipsos punientes, in sese verum iudicium exercentes, vt possint esse illius misericordiam sentientes. Tales sanat; sed perfecta eorum sanitas transacta mortalitate fiet, quando corruptibile hoc induerit incorruptio-

nem, & mortale hoc induerit immortalitatē: quando nihil erit, quod ex carnis labe sollicitet, non solùm nihil cui cōsentiamus, sed nihil quod suggeratur ex carne. Etenim modo fratres mei quātæ illicitæ delectationes animū tangūt: quamuis eis non consentiamus, vt membra nostra iustitiæ seruiant, nō iniquitati: tamen vel delectari talibus, & si non consentis, nondum est perfecta sanitas. Sanaberis ergo, corde sanaberis cōtrito. Noli erubescere, contere cor: tales sanat Deus. *Sed quid ago, inquies modo? Condelector enim legi* Dei *secundùm interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnātem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati.* Quid agis? *Contere cor, confitere, age, dic sequentia. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Hoc enim *dicere, Infelix ego homo, iam cor conterere est. Ille speret felicitatem, qui*

confitetur infelicitatem. Dic ergo: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? vt respondeatur tibi,* Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. *Quomodo autem liberabit ipsa gratia* Dei? *Vnde nunc pignus accepimus?* Audi eundem Apostolum: *Corpus quidem, inquit, mortuum est propter peccatum; spiritus autem vita est propter iustitiam. Si ergo spiritus eius, qui suscitauit* Iesum *Christũ ex mortuis, habitat in vobis: qui suscitauit* Iesum Christum *à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum eius in vobis.* Hoc ergo *pignus accepit spiritus noster, vt incipiamus fide seruire* Deo, *& ex fide appellari iusti, Quoniam iustus ex fide viuit. Quicquid autẽ nobis adhuc repugnat & resistit, de mortalitate carnis est, & hoc sanabitur.* Viuificabit *enim, inquit, & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum eius*

in vobis. Ad hoc pignus dedit, ut compleat quod promisit. Quid ergo nunc in hac vita quando adhuc confessores sumus, nondum possessores? Quid in hac vita? Quid fiet? Quomodo durabitur? Sanat contritos corde. Sed perfecta sanitas tunc erit, quando diximus. Nunc ergo quid? Alligat contritiones eorum. Qui curat, inquit, contritos corde, quorum perfecta sanitas in resurrectione iustorum erit, alligat modo contritiones eorum. Quæ sunt alligamenta contritionum? Sicut medici alligant fracturas. Aliquando enim (intelligat & ex hoc charitas vestra, nam notum est eis, qui animaduerterunt, vel à medicis audierunt) aliquando praue & distorte firmata, ut corrigant medici, frangunt, & faciunt vulnus nouum; quia mala erat sanitas praua. Sic ergo rectæ sunt (inquit scriptura) viæ Domini, sed prauicordius in illis scandalizabitur. Quid est prauicordius?

Torti-

Torticordius, tortum cor habens. Putat torta esse omnia, quæ dicuntur à Deo, *putat praua esse omnia, quæ facit* Deus, *& displicent illi omnia iudicia* Dei, *maximeque in quibus ipse corripitur: & sedet & disputat quàm malè faciat* Deus, *quia non pro eius voluntate facit. Distortum cor, prauum cor est, quod non se corrigit ad* Deum, *&* Deum *vult distorquere ad se. Quid ergo ei dicit* Deus *desuper? Tortus es, æquus sum. Si tu rectus esses, sentires & sitires æquitatem meam. Quemadmodum si in pauimentum æquale poneres distortum lignum, non collocaretur, vndique nutaret, vndique agitaretur: quod non loci inæqualitas, sed distortio ligni facit, sicut ait scriptura: Quàm bonus* Israel Deus *rectis corde? Quid ergo si tortum est cor? quomodo dirigitur? Et tortum est & durum. Iam ergo tortum & durum frangatur, conteratur, vt dirigatur. Tu*

 dirigere

dirigere cor tuum non potes: tu frange, ille dirigat. Quomodo tu frangis? quomodo tu conteris? Confitendo, puniendo peccata tua. Quid aliud significat pectorum tunsio? nisi fortè putamus ossa nostra aliquid peccasse, cùm cædimus & tundimus pectus. Sed significamus nos cor conterere, vt à Domino *dirigatur. Sanat ergo contritos corde, & cõtritum cor habentes, & sanitas ipsius cordis tunc erit perfecta, cùm et corporis reparatio implebitur, quæ promissa est*. Nunc *interea quid facit medicus? Alligat contritiones tuas, vt tu poßis peruenire ad plenißimam firmitatem, donec consolidetur quod fractum est, quod alligatum est. Quæ sunt ista alligamenta?* Temporalia *sacramenta. Alligamenta medicinalia contritionis nostræ sacramenta interim sunt temporalia, quibus habemus consolationem: & ista omnia, quæ loquimur vobis, ipsa quæ sonant & transeunt, quicquid in* Eccle-

sia geritur temporaliter, alligamenta sunt contritionum. Quemadmodũ enim medicus perfecta sanitate detrahit ligaturam, sic fiet in illa ciuitate Hierusalem, cũ æquales angelis facti fuerimus. Nam quid putatis? ibi nos accepturos esse quod hic accipimus? Aut ibi recitãdum est nobis Euangelium, vt fides nostra permaneat? aut imponenda est manus ab aliquo præposito? Ista omnia alligamenta fracturæ sunt, quæ perfecta sanitate detrahentur: sed ad eam non perueniretur, nisi alligarentur. Sanat ergo contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Ex tractatu in Psalmum octogesimum quintum, super his verbis: Lætifica animam serui tui, quoniã ad te Domine animam leuaui, quoniam tu Domine suauis, & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te.

CAP. XV.

IVcunda animã serui tui. Iucunda eã, quia ad te leuaui eam. In terra erat, & in terra amaritudinem sentiebat: ne in amaritudine contabesceret, ne omnem tuæ gratiæ suauitatem amitteret, leuaui eam ad te, iucunda eã apud te. Solus enim tu es iucunditas: amaritudine plenus est mundus. Certè rectè admonet membra sua, vt sursum corda habeant. Audiant ergo & faciant: leuent ad cælum quod malè est in terra. Ibi enim non putrescit cor, si leuetur ad Deum. Frumentum si haberes in inferioribus, ne putresceret, leuares ad superiora: frumento tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terra putrescere? Frumentum leuares in superiora, cor leua in cælum. Et vnde, inquis, possum? Qui funes, quæ machinæ, quæ schalæ opus sunt? Gradus, affectus sũt: iter tuum, voluntas tua est. Amando

ascendis, negligendo descendis. Stans in terra in cælo es, si diligas Deũ. Nõ *enim sic leuatur cor, quomodo leuatur corpus.* Corpus, *vt leuetur, locum mutat: cor, vt eleuetur, voluntatem mutat. Quoniam ad te* Domine *animam meam leuaui. Quia tu* Domine *suauis es, at mitis, ideo iucunda. Tanquam tædio affectus ex amaritudine terrenorum indulcari voluit, & quæsiuit fontem dulcedinis, & in terra non inuenit. Quacunque enim se vertebat, scandala, tribulationes, timores, tentationes inueniebat. In quo homine securitas? De quo certum gaudium?* Nec de *seipso vtique, quanto minus de alio? Aut mali sunt, & necesse est eos pati, sed sperare quia mutari possunt: aut boni sunt, & sic eos oportet diligere, vt timeamus (quia possunt mutari) ne mali sint. Ibi malitia eorum facit amaritudinem animæ, hic sollicitudo & timor, ne labatur qui bene ambulat.*

Quo-

Quocunque ergo cor se conuerterit, in terrenis rebus amaritudinem inuenit: vnde dulcescat non habet, nisi leuet se ad Deum. *Quoniam tu domine suauis & mitis. Quid est mitis?* Portas me, *do* *nec perficias me.* Vere *enim fratres mei, dicam tanquam homo hominibus, & ex hominibus.* A*fferat quisque cor suum, & intueatur se sine adulatione & sine palpatione.* Nihil e*st enim stultius, quàm si seipsum quisquam palpet atq; seducat.* Attendat *ergo, & videat quãta aguntur in corde humano, et quemadmodum ipsæ plerumq; orationes impediantur vanis cogitationibus, ita vt vix stet cor ad* Deum *suum.* Vult *se tenere vt stet, & quodammodo fugit à se, nec inuenit cãcellos, quibus se includat, aut obices, quibus retineat auolationes suas, & vagos quosdam motus, & stet iucundari à* Deo *suo. Vix est, vt occurrat stabilis oratio inter multas orationes.* Diceret *vnusquisque sibi*

continu

contingere, & alteri non contingere, nisi inueniremus in scripturis Dei Dauid *orantem quodam in loco & dicentem: Quoniam inueni domine cor meũ, vt orarem ad te. Inuenire se dixit cor suum, quasi soleret ab eo fugere, & ille sequi quasi fugitiuum, & non posse cõprehendere, & clamare ad* Dominum: *Quoniam cor meũ dereliquit me*. I*taque fratres mei attendens quod hic ait:* Suauis *es tu et mitis, videor mihi videre ad hoc dixisse mitem* Deum, *quia patitur ista nostra, & expectat tamen à nobis orationem, vt perficiat nos: & quando illi eam dederimus, accipit gratè & exaudit, nec meminit tãtas, quas incõditè fundimus, et accipit vnã quã, vix inuenimus. Quis enim est, fratres mei, homo, cum quo si amicus eius cœperit colloqui, & noluerit ille respondere collocutioni eius, & iste viderit eum auerti à se, & aliud loqui ad alium, quis est, qui hoc ferat?* Aut *si*

fortè

fortè interpelles iudicem, & constituas eum loco, vt te audiat, & subito, cum ad eum loqueris, dimittas eum, & incipias fabulari cum amico tuo, quando te tolerat? Et tamen tolerat Deus tot *corda precantium, & diuersas interim res cogitantium, omitto dicere & noxias, omitto dicere aliquando peruersas & inimicas* Deo: *nam ipsas superfluas cogitare, iniuria est eius, cũ quo loqui cœperas.* Oratio tua locutio est ad Deum. Quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris. Sed quid? Desperandum est de genere humano, & dicendum iam ad damnationem pertinere omnem hominem, cui subrepserit aliqua cogitatio orantis, & interruperit orationem ipsius? Si hoc dixerimus fratres, quæ spes remaneat non video. Porrò quia est aliqua spes ad Deum, quia magna est eius misericordia. Dicamus ei: Iucunda animã serui tui, quoniam ad te Domine animam

mam meam leuaui. Et quomodo eam lẽuaui? Quomodo potui, quomodo tu vires dedisti, quomodo eam fugiẽtem apprehendere valui. Quotiescunque ante me stetisti (puta Deum dicere) tanta vana & superflua cogitasti, & vix mihi fixam & stabilem orationem fudia-disti. Quid tu ad ista aliud respondeas, nisi, quia tu suauis es Domine ac mitis? Mitis es tolerans me. Ex ægritudine defluo, cura, & stabo: confirma, & firmus ero. Donec autem facias, toleras me: quia tu suauis es Domine, & mitis, & multum misericors. Non enim solùm misericors, sed & multum misericors. Abundat enim iniquitas nostra, abundat & tua misericordia. Et multum misericors es omnibus inuocantibus te. Et quid est quod dicit multis locis scriptura: Quia inuocabunt, & non exaudiam eos (certè enim misericors est omnibus inuocantibus se) nisi quia quidam inuocantes non ipsum inuocant, de qui-

bus

bus dicitur: Deum non inuocauerunt? Inuocant, sed non Deum. Inuocas quicquid amas, inuocas quicquid in te vocas, inuocas quicquid vis, vt veniat ad te. Porrò si Deum propterea inuocas, vt veniat ad te pecunia, vt veniat ad te hæreditas, vt veniat ad te secularis dignitas, illa inuocas, quæ vis, vt veniant ad te: sed Deum tibi adiutorem ponis cupiditatum, non exauditorẽ desideriorum. Deus bonus est, si det, quod vis? Quid, si male vis? Nonne erit tibi magis non dando misericors? Porrò si non dederit, iam nihil tibi Deus est: & dicis, Quantum rogaui, quàm sæpe rogaui, & non sum exauditus? Quid enim petebas? Forte mortẽ inimici tui. Quid si & ille petebat tuam? Qui te creauit, ipse creauit et illum: homo es, homo est & ille: Deus autem iudex est, audit ambos, sed non exaudit ambos. Tristis es, quia non es exauditus cõtra illum: gaude, quia non est ille exaudi-
tus.

tus contra te. Ego, *inquis, non hoc pete bam, nō inimici mei petebam mortem: sed vitam petebam filij mei: quid mali petebam?* Nihil *mali petebas, sicut tu sentiebas: quid si ille raptus est, ne malitia mutaret intellectum illius?* Sed *peccator, inquis, erat, & ideo volebam eū viuere, vt corrigeretur. Tu volebas eū viuere, vt melior esset: quid si* Deus *nouerat, si viueret peiorem futurum?* V*nde ergo nosti, quid illi prodesset, mori, an viuere? Si ergo nō nosti, redi ad cor tuum, dimitte* Deo *consilium suū. Quid ergo, inquis, faciam? Quid orem? Quid ores? Quod te docuit* Dominus, *quod te docuit cælestis magister.* Inuoca Deum *tanquàm* Deum, *ama* Deum *tanquàm* Deum. Illo *melius nihil est, ipsum desidera, ipsum concupisce.* Vide *inuocantem* Deum *in alio* Psalmo, V*nam petij à* Domino, *hanc requiram. Quid est quod petit?* Vt *inhabitem in domo* Domini *per omnes dies vitæ meæ.*

Vt quid hoc? Vt contempler delectatio-nem Domini. Si ergo amator Dei esse vis, sincerißimis medullis castisque suspirijs ipsum dilige, ipsum ama, illi flagra, illi inhia, quo iucundius nihil inuenis, quo melius, quo lætius, quo diuturnius nihil. Quid enim tam diuturnum, quàm id quod est sempiternum? Non times ne aliquando à te pereat, qui facit ne tu pereas. Si ergo tu inuocas Deū tanquam Deum, securus esto, exaudieris: pertines ad istum versum, Et multum misericors omnibus inuocātibus te. Noli ergo dicere, Illud mihi non dedit: Redi ad cor tuum, et conscientiam tuā libra: interroga, parcere illi noli. Si verò Deum inuocasti, certus esto, quia id forte, quod volebas temporaliter, ideo non dedit, quia non tibi proderat. Aedificetur in hoc cor vestrum fratres, cor Christianū, cor fidele: ne incipiatis (tristes facti & veluti fraudati desiderijs vestris) ire in indignationem contra

Deum: & non expediat aduersus stimulum calcitrare. Recurrite ad scripturas. Exauditur diabolus: & non exauditur Apostolus. Quid vobis videtur? Quomodo audiuntur dæmones? Petierunt se ire in porcos, & concessum est eis. Quomodo exauditus est diabolus? Petijt Iob tentandum, et accepit. Quomodo non est exauditus Apostolus? In magnitudine, inquit, reuelationum ne extollar, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogaui, vt auferret eum à me, et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Exaudiuit eum, quem disponebat damnare: & nō exaudiuit eum, quem volebat sanare. Nam æger petit multa à medico: non dat medicus, non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad sanitatem. Ergo medicum tuum pone Deum: pete ab illo salutē, & salus tua ipse erit: non quasi salutē ex-

trinsecus, sed vt salus ipse sit. Ne *rursus ames aliam salutem, præter ipsum, sed quomodo habes in* Psalmo, Dic *anima mea salus tua ego sum.* Quid *ad te, quid tibi det, modò se tibi det? Vis, vt det se tibi? Quid si quod vis habere, non vult ipse vt habeas, vt se tibi det?* Im*pedimenta remouet, vt intret ad te.* Bona *cogitate & considerate fratres, quæ dat* Deus *peccatoribus, & hinc intelligite, quid seruet seruis suis.* Pec*catoribus blasphemantibus eum quotidie dat cælum, & terram, dat fontes, fructus, salutem, filios, copias, vbertatē.* Hæc *omnia bona non dat nisi* Deus. Qui *talia peccatoribus dat, quid eum putas seruare fidelibus suis?* Hoc *ne de illo sentiendum est, quia qui talia malis dat, nihil sernat bonis? immo verò seruat non terram, sed cælum.* Vi*liùs fortè aliquid dico, cùm dico cælum, seruat seipsum, qui fecit cælum.* Pulchrum *est cælum, sed pulchrior est*

fabricator cæli. Sed video, inquis, cælum, & illum non video. Oculos enim habes ad videndum cælum: cor nondum habes ad videndum fabricatorem cæli. Ideo venit de cælo in terram, vt mundet cor, quo videatur ipse, qui fecit cælum & terram. Sed planè cum patientia salutem expecta. Quibus te medicamentis curet, ille nouit: quibus sectionibus, quibus vstionibus, ille nouit. Tu tibi ægritudinem comparasti peccando, ille venit non solùm fouere, sed & secare et vrere. Non vides quāta homines patiantur sub medicorum manibus, spem incertam homini promittentium? Sanaberis, dicit medicus, sanaberis, si secuero. Et homo dicit, & homini dicit. Nec qui dicit certus est, nec qui audit: quia ille dicit homini, qui non fecit hominem, & non perfecte scit, quid agatur in homine: & tamen ad verba hominis nescientis quid agatur in homine, credit homo,

ſubdit membra; ligari ſe patitur, aut plerunque etiam non ligatus ſecatur et vritur: & accipit forte ſalutem paucorum dierum, iam ſanatus quando moriatur ignorans: et fortaſſe dum curatur, moritur: & fortaſſe curari non poterit. Cui autẽ promiſit Deus aliquid, & fefellit?

Ex tractatu in Pſalmum quadragesimum nonum, ſuper his verbis: Inuoca me in die tribulationis; eruam te, & honorificabis me.

CAP. XVI.

INuoca me. Non enim præſumere debes de viribus tuis: omnia auxilia tua mendacia ſunt. Me inuoca in die tribulationis: eruam te, & glorificabis me. Ad hoc enim permiſi diem tribulationis tibi fieri, quia forte, ſi non tribulareris, nõ inuocares me. Cùm autem tribularis, inuocas me: quando inuocabis

me,

me, eximam te: quando eximam te, glorificabis me, vt iam non discedas à me. Obtorpuerat quidā, & friguerat à feruore orationis, & dixit, Tribulationē & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui. Inuenit tribulationem tanquam aliquid vtile, putruerat tabe peccatorum suorum, iam sine sensu remanserat, inuenit tribulationem tanquam vstionem & sectionem. Inueni, inquit, tribulationem, & dolorem, & nomen Domini inuocaui; Et quædam fratres sunt tribulationes omnibus notæ. Ecce istæ abundant in genere humano: alius damno affectus plangit: alius orbitate percussus luget: alius patria exulatus mæret, & redire cupit intolerabilem peregrinationem deputans. Alteri vinea grandinata est, attendit ad labores suos, & videt consumptam omnem operam incassum. Quando non potest contristari, qui inimicum patitur ex amico? Quæ maior miseria in genere

humano? Plangunt hæc omnes & dolent, & tribulationes sunt istæ, & in his omnibus inuocant Dominum: & rectè faciunt. Inuocant Deum: potens est enim vel docere tolerandum, vel sanare toleratum. Nouit ille non sinere nos tentari supra quàm possumus ferre. Inuocemus Deum etiam in istis tribulationibus. Sed hæ tribulationes inueniunt nos, sicut in alio Psalmo scriptũ est, Adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Est quædam, quam nos debemus inuenire. Inueniatur ista tribulatio. Est quædam tribulatio, quam nos debemus quærere, & inuenire. Quæ est ista? Ea ipsa in hoc mundo est. Felicitas, affluentia rerum temporalium, non quidem ipsa tribulatio est, sed solatia sunt tribulationis. Cuius tribulationis? Nostræ peregrinationis. Hoc autem ipsum, quod cum Deo nondum sumus, hoc ipsum, quod inter tentationes molestiasque versamur,

mur, quòd ſine timore eſſe non poſſumus, tribulatio eſt: non enim eſt illa ſecuritas quæ nobis promiſſa eſt. Hãc *tribulationem peregrinationis ſuæ qui nõ inuenerit, ad patriam redire non cogitat.* Tribulatio *illa eſt fratres.* Certè *modò facimus bona opera, quando porrigimus panem eſurienti, domũ peregrino, & cetera: tribulatio eſt & hæc.* Inueni*mus enim miſeros, ſuper quos miſericordiam facimus.* Et *ſi miſerorum miſeria facit nos compatientes, quanto melius ibi iam eſſes, vbi non inuenis eſurientẽ, quem paſcas; vbi nõ inuenis peregrinũ, quem ſuſcipias; non nudum, quem veſtias; non ægrum, quem viſites; non litigantem, quem concordes? Omnia enim ibi ſumma ſunt, vera ſunt, ſancta sũt, æterna ſunt.* Panis *noſter ibi iuſtitia eſt, potus noſter ibi ſapientia eſt, veſtis noſtra ibi immortalitas eſt, domus noſtra æterna in cælis eſt, firmitas noſtra immortalitatis.* Nunquid *ægritudo*

do ſubrepit? Nunquid laßitudo ad ſomnum trahit? Nulla mors, nulla lis: ibi pax, quies, gaudium, iuſtitia. Nullus intrat inimicus, nullus labitur amicus. Quæ ibi quies? Si cogitemus, & attendamus vbi ſumus, & vbi nos futuros eſſe promiſit qui mentiri neſcit, ex ipſa eius promißione inueniemus in qua ſumus tribulatione: hanc tribulationem nemo inuenit, niſi qui quæſierit. Sanus es, vide ſi non miſer es: nam facile eſt, vt qui ægrotat, ſentiat ſe miſerum. Quando ſanus es, vide ſi non miſer es, quia cum Deo nondum es. Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui. Immola ergo Deo ſacrificium laudis. Lauda promittentem, lauda vocantem, lauda exhortantem, lauda adiuuantem, & intellige in qua tribulatione poſitus es. Inuoca, erueris, glorificaberis, permanebis.

Ex tractatu nono in Epistolam beati Ioannis Apostoli, super his verbis: In hoc perfecta est charitas in nobis, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor nõ est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem.

CAP. XVII.

Dicit quomodo se probet vnusquisque, quantum in illo profecerit charitas, vel potius quãtũ ipse in charitate profecerit: nã si Deus charitas est, nec proficit, nec deficit Deus. Sic dicitur proficere in te charitas, quia tu in ea proficis. Interroga ergo quantum in charitate profeceris, & vide quid tibi respondeat cor tuum, et ita noueris mẽsuram profectus tui: promisit enim iste ostẽdere nobis in quo cognoscamus profectum nostrum, et ait. In hoc perfecta est in nobis dilectio. Quare, In quo?

Vt fiduciam, inquit, habeamus in die iudicij. Quisquis fiduciam habet in die iudicij, perfecta est in illo charitas. Quid est habere fiduciam in die iudicij? Non timere ne veniat dies iudicij. Sunt homines qui non credunt diem iudicij: isti fiduciam non possunt habere in die, quem venturũ esse non credunt: prætermittamus eos, excitet Deus *illos, vt viuant.* De *mortuis vt quid loquamur? Non credunt futurum diem iudicij, nec timent, nec desiderant quod non credunt. Cœpit aliquis credere diẽ iudicij: si cœpit credere, cœpit & timere: sed quia timet, nondum habet fiduciam in die iudicij, nondum est in illo perfecta charitas. Nunquid tamen desperandum est? In quo vides initium, cur desperas finem? Quod initium video, inquies? Ipsum timorem: Audi scripturam, Initium sapientiæ timor Domini. Cœpit ergo timere diem iudicij, timendo corrigit se, vigilat aduersus*

sus hostes suos, id est peccata sua: incipit reuiuiscere interius, & mortificare membra sua, quæ sunt super terrã, sicut Apostolus *dicit,* Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. *Spiritalia nequitiæ dicit membra super terram: nam sequitur & exponit. Auaritiam, immunditiam, & cetera, quæ illic exequitur.* Quaniam autem mortificat iste, qui timere cœpit diem iudicij, membra sua super terram: tantum surgunt & coroborantur membra cælestia. *Membra autẽ cælestia sunt omnia opera bona. Surgentibus cælestibus mẽbris, cœpit desiderare quod timebat: timebat enim ne veniret Christus, et inueniret impium, quem damnaret, desiderat vt veniat, quia inuenturus est quem coronet. Iam quum cœperit desiderare venientem* Christum *casta anima, quæ desiderat amplexus sponsi, renũciat adultero: fit virgo interius ipsa fide, spe, & charitate. Habet iam fidu-*

tiam

etiã in die iudicij: non contra se pugnat, quando orat, & dicit. Adueniat regnum tuum. Qui enim timet ne veniat regnum Dei, timet ne exaudiatur: & quomodo orat, qui timet ne exaudiatur? Qui autem orat cum fiducia, charitas in eo optat iam vt regnum Dei veniat. De ipso desiderio dicebat quidam in Psalmo, Et tu Domine vsque quo? Conuertere Domine & eripe animam meam. Gemebat se differri. Sunt homines, qui cum patientia moriuntur: sunt autem quidam perfecti, qui cum patientia viuunt. Quid dixit? Qui adhuc desiderat istam vitam, quando illi venerit dies mortis, patienter tolerat mortem, luctatur aduersum se, vt sequatur voluntatem Dei, & hoc agit animo, quod eligit Deus potius, quã quod eligit voluntas humana, & ex desiderio vitæ præsentis fit lucta cum morte, & adhibet patientiam & fortitudinem, vt æquo animo moriatur: iste patienter moritur.

ritur. Qui autem desiderat (sicut dixit Apostolus)*dissolui & esse cum Christo, non patienter moritur: sed patienter viuit, & delectabiliter moritur.* Vide *Apostolum patienter viuentẽ, id est, cum patientia hic non amãtem vitam, sed tolerantem.* Dissolui, *inquit, & esse cum* Christo *multò magis optimum: manere autem in carne necessarium propter vos.* Ergo *fratres date operam intus agere vobiscum, vt desideretis diem iudicij: aliter nõ probatur perfecta charitas, nisi cùm cœperit illa dies desiderari. Ille autem eam desiderat, qui fiduciam habet in illa: ille autem fiduciam habet in illa, cuius conscientia non trepidat in charitate perfecta atque sincera.* In *hoc enim perfecta est dilectio eius in nobis, vt fiduciam habeamus in die iudicij. Quare habebimus fiduciam? Quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Audisti causam fiduciæ tuæ.* Dominus *in* Euangelio *dicit, Si diligitis eos,*

qui

qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et Publicani hoc faciũt? Quid ergo vult nos agere? Ego autem dico vobis, inquit, diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos. Si ergo iubet nos diligere inimicos nostros, unde nobis dat exemplum? De ipso Deo. *Ait enim: Vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est, qui facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Quia ergo ad hanc perfectionem nos inuitat* Deus, *vt diligamus inimicos nostros, sicut & ipse dilexit suos, ea nobis fiducia est in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo: quia sicut ille diligit inimicos suos, faciendo solem suum oriri super bonos & malos, & pluendo super iustos & iniustos: ita nos, quia inimicis nostris non possumus præstare temporalem solem & pluuiam, præstemus lacrymas, quum pro*

illis oramus. Iam ergo de ipsa fiducia videte quid dicat. Vnde intelligitur perfecta charitas? Timor non est in charitate. Quid ergo dicimus de illo, qui cœpit timere diem iudicij? Si perfecta in illo esset charitas, non timeret, perfecta enim charitas faceret perfectam iustitiam, & non haberet quare timeret: immo haberet quare desideraret, vt transeat iniquitas, & veniat regnum Dei: *ergo timor non est in charitate. Sed in qua charitate non est timor? an inchoata?* Non. *In qua ergo?* Sed *perfecta, inquit, charitas foras mittit timorem.* Ergo *incipiat timor: quia initium sapientiæ timor* Domini. *Quum autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparauit locum? quantum enim illa crescit, ille decrescit: & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Si maior est charitas, minor est timor: si minor est charitas, maior est timor: si ta-*

men nullus esset timor, nõ esset qua intraret charitas. Sicut videmus per setã introduci linum, quãdo aliquid suitur, seta enim prius intrat, sed nisi exeat, non succedit linum: sic timor primò occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideo intrauit, vt introduceret charitatem. Iam *facta securitate in anima quale gaudium nobis est vel in hoc vel in futuro seculo?* Et *in hoc seculo quis nobis nocebit plenis charitate?* Videte *quomodo exultet* Apostolus *de ipsa charitate.* Q*uis nos, inquit, separabit à charitate Christi?* Tribulatio, *an angustia, an persecutio, an nuditas, an periculum, an gladius?* Et Petrus *dicit: Quis vobis nocere poterit, si boni æmulatores fueritis?*

Ex tractatu in Psalmum centesimum vigesimũ, super his verbis: Custodiat animam tuã Dominus, Dominus custodiat introitum tuũ,

& exitū tuū ex hoc nunc & vſque in ſeculum.

CAP. XVIII.

CVſtodiat animam tuā Dominus, & non quaſi corpus tuum, nam in corpore perempti ſunt martyres: ſed cuſtodiat animam tuam Dominus, quia de anima non ceſſerunt martyres. Et ſæuiebant perſecutores in Chriſtinam, cuius hodie natalitia celebramus, ſæuiebant in fœminam diuitem et delicatā: ſed fortis erat, quia Dominus tegumentum eius ſuper manum dexteræ eius, ille eam cuſtodiebat. Hæc enim fratres nunquid aliquis eſt in Africa qui ignoret? Clariſſima etiam fuit, nobilis genere, abundans diuitijs: ſed hæc omnia ſiniſtra erant, ſub capite erant. Venit inimicus qui feriret caput, & ſiniſtra illi obiecta eſt, quæ erat ſub capite. Caput ſupra erat, dextera Domini deſuper complectebatur. Quid poterat facere

cere persecutor quamuis delicatæ fœminæ? Erat quidem illa & sexu infirma, & diuitijs fortè languidior, & consuetudine corporali infirmior. Sed quid ad tanta munimenta? Quid ad illum sponsum mittẽtem sinistram sub caput, & dextera sua complectentem? Quando sic munitã percuteret inimicus? Et tamen percußit, sed in corpore. Quid autem dicit Psalmus? Custodiat Dominus animam tuam. Anima non ceßit, corpus percussum est. Et corpus ad tempus percussum est: nam in fine resurrecturum est, quia & ipse, qui dignatus est esse caput ecclesiæ, præbuit corpus suum ad tempus percutiẽdum. Sed carnem suã ille in triduo resuscitauit, carnem nostram in fine resuscitaturus est. Ideo suscitatum est caput, quòd attenderet corpus, vt non deficeret. Custodiat animam tuam Dominus: ipsa non cedat, ipsa non frangatur in scãdalis: in persecutionibus, in tribulationibus ipsa

ſa non cedat deficiendo, ſicut Dominus *dicit,* Nolite *timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere, ſed eum timete, qui habet poteſtatem corpus & animã occidere, & mittere in gehennam ignis.* Hanc ergo *animam tuam cuſtodiat* Dominus*, ne cedas perſuaſori malo, ne cedas promittẽti falſa, ne cedas minanti temporalia.* Deinde *cuſtodiat* Dominus *introitum tuum & exitum tuum ex hoc nunc & vſque in ſeculum.* Quid *eſt introitum tuum?* Quid *eſt exitum?* Quando *tentamur, intramus: quando vincimus tentationem, eximus.* Audi *introitum, audi exitum.* Vaſa *figuli probat fornax, ait ſcriptura, & homines iuſtos tentatio tribulationis. Si ſic ſunt homines iuſti, quomodo vaſa figuli, neceſſe eſt, vt vaſa figuli fornacem intrent.* Et *non quando intrant, iam ſecurus eſt figulus, ſed cùm exierint.* Dominus *autem ſecurus eſt, quia nouit qui ſunt eius, &*

nouit qui in fornace non crepent. Illi autem non crepant, qui non habent vẽtum superbiæ. Humilitas ergo custodit in omni tentatione. Custodit Dominus introitum, vt salui intremus. Sana fide simus quando accedit tentatio, & custodit exitum ex hoc nunc & vsque in seculum. Cùm enim exierimus ab omni tentatione, iam in æternum nulla nos tentatio terrebit, nulla concupiscentia saltem sollicitabit. Audi Apostolum id ipsum commemorantem. Fidelis Deus qui non permittet vos tentari supra quã potestis ferre. Ecce introitus tuus custoditur, quando non tibi sinit Deus accidere tentationem, quam non potes ferre. Introitum tuum custodit: videte si custodit & exitũ. Sed faciet, inquit, cum tentatione etiam exitum, vt possitis sustinere.

Ipse pater Augustinus sermone decimo octauo de verbis Apostoli dicit.

Præsentia animæ tuæ caro tua viuit: & quamdiu in carne tua præsens anima est, necesse est vt viuat caro tua. Putas nõ est aliqua vita, qua viuit ipsa anima tua? Est enim anima vita quædam, qua viuit caro tua. Quomodo autem habet caro tua vitam, videlicet animam, qua viuit ipsa caro tua, sic habet & anima tua aliquam vitam suã. Et quomodo caro quum moritur, expirat animam vitam suam, sic & anima quando moritur, expirat aliquam vitam suam. Vita corporis anima est, vita animæ Deus *est. Sæuiat igitur inimicus, minetur mortem, occidat corpus, si permittitur, excludat de carne animã tuam: modò anima tua non excludat à se vitam suam. Si enim ille percusserit carnem, tu fugis; tu exis, tu migras: iacet terra in terra; Vbi erit quod animauit terram, quod flatu* Dei *tibi datum est, vbi erit? Si non efflauit vitam suam, id est,* Deum *suũ, in illo erit, quẽ*

non perdidit, in illo erit, quem à se nõ exclusit. Habes quod agas, vt nunquam moriaris. Si times mortem, ama vitam: Vita tua Deus est, vita tua Christus est, vita tua spiritus sanctus est.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum octauũ, super his verbis: Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarũ faciunt verbum eius.

CAP. XIX.

LOngum est commemorare diligẽtionem considerationem omnium rerũ. Quis illam explicet? Tamen qui oculos habẽt multa ibi vident; cùm viderint, placẽt: cùm placuerint, laudantur, nõ quidem ipsa tanquam ipsa, sed ille qui fecit: ita omnia laudant Deum. Hæc cõsiderans spiritus prophetiæ, quum dixisset, Ignis, grando, nix, glacies, spiri-

tus tempeſtatis, quæ omnia turbata videntur quibuſdam ſtultis quaſi caſibus agitari, addit, Quæ faciunt verbum eius. Non tibi ergo videantur caſibus moueri, quæ verbo Dei *in omni motu ſuo deſeruiunt. Quo vult* Deus, *illic lucet ignis, illuc fertur nubes, ſiue pluuiam, ſiue niuem, ſiue grandinem portet.* Et *quare aliquãdo percutiunt montem fulmina, & non percutiunt latronem? Poſſum dicere pro captu mentis, quantum* Deus *donare dignatur (maiores maiora nouerint, & amplius intelligant, & det vobis* Deus *plus ſapere, quàm dico, tamen cum temperantia, ſine ſuperbia) poſſum ergo pro modulo meo dicere, quare percutiant montem, & non percutiant latronem: quia forte adhuc latronis conuerſionem* Deus *quærit: & ideo percutitur mons, qui non timet, vt mutetur homo, qui timet aliquando.* Et *tu quum das diſciplinam, terram feris, vt infans expaueſcat.*

pauescat. Et *aliquādo ille ferit, & quē vult hominem. Sed dicis mihi,* Ecce *cædit innocentiorem, & dimittit sceleratiorem.* Noli mirari: *vndecunque mors pio acciderit, bona est.* Vnde *autem scis illi sceleratiori (si se mutare noluerit) quid pœnarum in occulto seruetur?* Nonne *mallent fulmine incendij potius interire illi, quibus in fine dicetur,* Ite *in ignem æternum?* Opus *est vt innocens sis.* Quid *enim?* Malum *est mori in naufragio, & bonum est mori febri?* Si*ne inde, siue inde quis moriatur, quære qualis sit qui moritur, quo post mortem iturus est, non vnde de vita exiturus est.* Quibus *exitibus martyres exire meruerunt?* Nunquid *febribus?* Quomodo *multi optant, vt febribus soluantur?* Alij *vno ictu gladij, alij ignibus, alij bestijs soluuntur.* Et *deuorauerunt bestiæ corpora martyrum, & non timuerunt ne perirent corpora ipsorum.* Vndique *enim* Deus *reducet corpora sanctorum*

ſuorum, cui capilli capitis noſtri numerati ſunt. Et quando voluit, tres pueros ab igne liberauit: nunquid ideo Machabæos in igne deſeruit? Illos apertè liberauit, iſtos occultè coronauit. Nouit igitur Deus quid agat: tu time, & bonus eſto. Vndecũque voluerit, vt exeas hinc, paratum te inueniat. Inquilinus enim es, nõ poßeſſor domus. Locata eſt enim tibi domus. Domus iſta tibi locata eſt, non donata: & ſi nolis, migrabis: et non eam tali conditione accepiſti, vt quaſi tẽpora certa tibi ſint. Quid dixit dominus Deus tuus? Quando voluero, quum dixero, migra: paratus eſto. Expello te de hoſpitio, ſed dabo domum. Inquilinus es in terra, eris poſſeſſor in cælo. Quicquid ergo hic accidit contra voluntatem noſtram, noueritis non accidere niſi de voluntate Dei, de prouidentia ipſius, de ordinatione ipſius, de nutu ipſius, de legibus ipſius: & ſi nos non intelligimus quid quare fiat, de-

mus

mus hoc prudentiæ ipsius, quia non fit sine causa: & non blasphemabimus. Cũ enim cœperimus disputare de operibus Dei, *Quare hoc, quare illud: &, non debuit sic facere, malè fecit hoc: vbi est laus* Dei? Perdidisti *alleluya*. Omnia *sic considera, vt placeas* Deo, *& laudes artificem. Quia si intrares in officinam fortè fabri ferrarij, non auderes reprehendere folles, incudes, malleos.* Et *da imperitum hominem, nesciẽtem quid quare sit: si non habeat peritiam artificis, & habeat saltem considerationem hominis, quid sibi dicit?* Nõ *sine causa folles hoc loco positi sunt.* Artifex *nouit quare, etsi ego non noui.* In *officina non audet vituperare fabrum, & audet reprehendere in hoc mũdo* Deum? Ergo *quemadmodum ignis, grando, nix, glacies, spiritus tempestatis, quæ faciunt verbum eius; sic omnia, quæ vanis videntur in rerum natura temere fieri, non faciunt ni-*

si verbum eius, quia non fiunt nisi iussu eius.

Ex tractatu in Psalmum centesimum trigesimum quartum, super his verbis: Laudate Dominū, quia bonus Dominus: psallite nomini eius, quoniam suauis est.

CAP. XX.

Laudate Dominum. Quid dicturus sum, quare laudetis? Quoniam bonus Dominus. Breuiter vno verbo explicata est laus Domini Dei nostri, Bonus Dominus. Sed bonus, non vt sunt bona, quæ fecit. Nam fecit Deus omnia bona valde: non tantum bona, sed & valde. Cælum, & terram, & omnia quæ in eis sunt, fecit bona, & valde bona fecit. Si hæc omnia bona fecit, qualis est ille, qui fecit? Et tamen quum bona fecerit, multoque sit melior qui fecit, quā ista quæ fecit, nō inueni-

es melius, quod de illo dicas, nisi quia bonus est Dominus: *si tamen intelligas propriè bonum, à quo sunt cætera bona. Omnia enim bona ipse fecit: Ipse est bonus, quem nemo fecit. Ille bono suo bonus est, non aliunde participato bono. Ille à seipso bono bonus est, non adhærẽdo alteri bono. Ineffabili dulcedine teneor cùm audio,* Bonus Dominus: *consideratisque omnibus, et collustratis quæ forinsecus video (quoniam ab ipso sunt omnia) etiam quum mihi hæc placent, ad illum redeo, à quo sunt, vt intelligã quoniam bonus est* Dominus. Rursum, *cùm ad illum, quãtum possum, ingressus fuero, interiorem mihi & superiorem inuenio, quia sic bonus est* Dominus, *vt istis non indigeat, quo sit bonus.* Denique *ista non laudo sine illo, illum autem sine istis perfectum, non indigum, incommutabilem, nullius bonum quærẽtem, quo augeatur, nullius malum timentẽ, quo minuatur inuenio.* Et *quid dicam amplius?*

amplius? Inuenio in creatura cælum bonum, solem bonum, lunam bonam, stellas bonas, terram bonam, quæ gignuntur in terra, & radicibus sunt nixa, bona, quæ ambulant & mouentur, bona, quæ volitant in aere, & natant in aquis, bona. Dico & *hominem bonum. Homo enim bonus de bono thesauro cordis sui profert bonum.* Dico & *Angelum bonum, qui non est lapsus superbia, nec diabolus factus est, sed inhæret obediendo ei, à quo factus est.* Omnia *ista dico bona: sed tamen cum suis nominibus, cælum bonum, angelum bonum, hominem bonum: ad* Dominum *autem cùm me refero, puto melius nihil dicere, quàm bonum.* Ipse *quippe dominus noster* Iesus Christus *dixit:* Nemo *bonus, nisi solus* Deus. Nonne *stimulauit nos ad inquirendum, & ad distinguendum quid sit bonum alio bono bonum, & bonum seipso bonum? Quàm ergo bonum est, à quo sunt omnia bona?* Omni-

no nullum inuenias bonum, quod non ab illo sit bonum. Ergo *dixi, Laudate dominum quoniam bonus est: psallite nomini eius, quoniam suauis est.* Forte *esset bonus, & suauis non esset, si tibi non daret posse gustare.* Talem *autem se præbuit hominibus, vt etiam panem de cælo miserit, & filium suum æqualẽ (qui hoc est quod ipse) dederit hominem faciendum, & pro hominibus occidendum: vt per hoc quòd tu es, gustes quòd non es.* Multum *enim ad te erat gustare suauitatẽ* Dei: *quia remota erat illa, & nimis alta, tu autem nimis abiectus, & in imo iacens.* In *magna ista separatione missus est mediator.* Non *poteras pertingere ad* Deum *homo.* Deus *factus est homo (vt quoniã homo peruenire potes ad hominem, qui nõ posses ad* Deũ, *per hominem venires ad* Deum) *& factus est mediator* Dei *& hominum homo* Christus Iesus. Sed *si homo solum esset, hoc sequendo quod*

es, nunquam peruenires. Si Deus solum esset, non contingendo, non capiendo quod non es, nunquam peruenires. Deus factus est homo: vt hominem sequēdo quod potes, ad Deum peruenias, quod non poteras. Ipse est mediator, inde factus est suauis. Quid suauius pane angelorum? Quomodo ergo non est suauis dominus, quando panem angelorum manducauit homo? Non enim aliunde viuit homo, & aliunde viuit angelus: Ipsa est veritas, ipsa est sapientia, ipsa est virtus Dei: sed quomodo ea perfruuntur angeli, tu non potes. Illi enim quomodo perfruuntur? Sicuti est. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, per quod facta sunt omnia. Tu autem quomodo contingis? Quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Vt autem panem angelorum manducaret homo, creator angelorum factus est homo. Psallite ergo no-

mini eius, quoniam suauis est. Si gustastis, psallite: si gustastis quoniam suauis est dominus, psallite: si bene sapit, quod gustastis, laudate.

PSYCHAGOGIÆ LIBER SECVNDVS,

Collectus ex tractatibus siue homilijs Diui Aurelij Augustini Hipponensis Episcopi.

Ex tractatu in Psalmum centesimum secundum, super his verbis: Qui replet in bonis desiderium tuum: renouabitur vt aquilæ iuuẽtus tua.

CAP. I.

BONVM *tuum quære ô anima. Est enim bonum aliud alteri: & omnes creaturæ habent quoddam bonum suum, bonum integritatis suæ & perfectionis naturæ suæ. Interest quid cuique rei imperfe-*

cta necessariũ sit, vt perficiatur. Quære tuum bonum. Nemo bonus nisi vnus Deus, summum bonum hoc est tuum bonum. Quid ergo deest cui summum bonum, bonum est? Sunt & inferiora bona, quæ aliis & aliis bona sunt. Pecori quid bonum est fratres, nisi implere ventrem, carere indigentia, dormire, gestire, viuere, sanũ esse, generare? Bonum est illi, & vsque ad quendam modum habet boni sui mensuram tributam & concessam ab omnium rerum creatore Deo. Tale tu bonum quæris? Cohæres Christi quid gaudes? quia socius es pecorum? Erige spem tuam ad bonum bonorum omnium. Ipse erit bonum tuum, à quo tu in tuo genere factus es bonus, & omnia in suo genere facta sunt bona: fecit enim Deus omnia bona valde. Ergo illud bonum, quod Deus est, si dicamus valde bonum, iam & de creatura dictum est: Fecit Deus omnia bona valde. Quid ergo illud bonum

num, de quo dictum est, Nemo bonus nisi vnus Deus, dicimus quia bonum est valde? Recurrit nobis recordatio de omnibus creaturis, quia dictum est, Fecit Deus omnia valde bona. Quid ergo dicturi sumus? Defecimus in voce, sed non in affectu. Explicare non possumus: iubilemus: bonum est Deus. Quale bonum quis dicat? Ecce non possumus dicere, & non permittimur tacere. Ergo si non possumus dicere, & prae gaudio non permittimur tacere, nec loquamur, nec taceamus. Quid ergo faciemus, non loquentes & non tacentes? Iubilemus, Iubilate Deo salutari nostro, iubilate Deo omnis terra. Quid est iubilate? Deferte vocem ineffabilem gaudiorum vestrorum, & ructate in eum laetitias vestras. Et quae erit illa ructatio post saginam, si modò post modicas istas refectiones tantum afficitur anima nostra? Quid erit quando fiet post re-

 demptionem

demptionem ab omni corruptione, quod dictum est in isto Psalmo, Qui satiat in bonis desiderium tuum? Et quasi quaereres, quando satiat? modò enim non satior. Ad quodcunque me conuertero, vilescit mihi adeptum, quamuis accenderit desideratum: quum omnia quae dum non habeo, amem: cùm habuero, contemnam, quod bonum me satiabit? Laus Dei. Et ipsa, inquis, Dei laude (quũ corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem) non impletur anima mea, non perficitur: aliae de corruptione delectationes indigentiarum detorquent me ab illa: quando satiabitur desiderium meum in bonis? Quando, quaeris? Renouabitur sicut aquilae iuuentus tua. Quaeris ergo quãdo satietur in bonis anima tua? Quando renouata fuerit iuuentus tua. Et quidem renouatur iuuentus aquilae, sed non ad immortalitatem: non ad

immortalitatem aquila reparatur, nos autem ad vitam æternam. Ergo *anima iam desiderans satiari quodam excelso & inenarrabili bono (cui iubilatur, & de quo iubilatur potiùs quàm aliquid explicatur) sed videns se impediri præ grauatione corporis, et non se posse in hac vita satiari, quasi respondet. Quid mihi dicis, satiabitur in bonis desiderium tuum?* Noui *bonum quod desiderem, noui quid mihi sufficiat.* Non *satiabor de mortalibus, non satiabor de temporalibus: aliquid æternum donet, aliquid æternum concedat. Sapientiam suam mihi det, verbum suum mihi det,* Deum *apud* Deum: *se* Deum *det, patrem, & filium, & spiritum sanctum.* Noui *quid desiderem, sed quando inde satiabor?* Non *satiaris modò.* Renouabitur *sicut aquilæ iuuentus tua: & tunc satiaberis in bonis.*

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum secũdum, super his verbis: Sitiuit tibi anima mea, quàm multipliciter tibi & caro mea.

CAP. II.

Videte quomodo hic sitit, sed videte quod hic bonum est, scilicet, Sitiuit tibi. Sunt enim qui sitiunt, sed non Deo. Omnis, qui sibi vult aliquid præstari, in ardore est desiderij: ipsum desiderium sitis est animæ. Et videte quanta desideria sunt in cordibus hominum. Alius desiderat aurum, alius desiderat argentum, alius desiderat possessiones, alius desiderat hæreditates, alius amplam pecuniam, alius multa pecora, alius domum magnam, alius vxorem, alius honores, alius filios. Videtis desideria ista, quomodo sunt in cordibus hominũ, Ardẽt omnes homines desiderio, et vix inuenitur qui dicat, Sitiuit tibi anima mea. Sitiunt enim homines seculo: &

lo: & non se intelligunt in deserto esse Idumaeae, vbi debet sitire anima ipsorum Deo. Dicamus ergo *nos:* Sitiuit *tibi anima mea.* Omnes *dicamus, quia in concordia* Christi *omnes vna anima sumus: ipsa anima sitiat in* Idumaea. *Sitiuit tibi, inquit, anima mea, quàm multipliciter tibi & caro mea.* Parum *est quia sitiuit anima mea: sitiuit & caro mea.* Porrò *si anima sitit* Deo, *quomodo & caro sitit* Deo? *Quando enim caro sitit, aquam sitit: quando anima sitit, fontẽ sapientiae sitit.* De *ipso fonte inebriantur animae nostrae, sicut dicit alius* Psalmus: Inebriabuntur *ab vbertate domus tuae, & torrente deliciarum tuarum potabis eos.* Sitienda *est ergo sapientia, sitienda est iustitia.* Nõ *ea satiabimur, non ea implebimur, nisi cum fuerit finita vita ista, & ad illud venerimus, quod promisit* Deus, Promi*sit enim* Deus *aequalitatem angelorum, & modò angeli non sitiunt quomo-*

do nos, non esuriunt quomodo nos, sed habent saginam veritatis, saginam lucis immortalis sapientiæ. Ideo *beati sunt: & de tanta beatitudine (quia in illa sunt ciuitate* Hierusalem *cælesti, vnde nos modo peregrinamur) attendunt nos peregrinos, et miserãtur nos, & iussu* Domini *auxiliantur nobis, vt ad illam patriam communem aliquando redeamus, & ibi cum illis dominico fonte veritatis & æternitatis aliquãdo saturemur.* Modò ergo *sitiat anima nostra, inde & caro nostra sitiat, & hoc multipliciter.* Multipliciter *tibi, inquit, sitit & caro mea: quia et carni nostræ promittitur resurrectio.* Quomodo *animæ nostræ promittitur beatitudo: sic & carni nostræ promittitur resurrectio.* Resurrectio *carnis nobis promittitur.* Audite *& discite, & tenete quæ sit spes* Christianorum. Quare *sumus* Christiani? Non enim ad hoc sumus Christiani, *vt terrenam nobis felicitatem*

licitatem petamus, quam plerumque habent & latrones & scelerati. Ad aliã felicitatem nos sumus Christiani, quã tunc accipiemus cum vita ista huius seculi tota transierit. Ergo promittitur nobis & carnis resurrectio. Talis resurrectio carnis nobis promittitur, vt caro quidem ista, quam modo portamus, resurgat in finem. Nec incredibile vobis videatur, quia quasi putrescere mortuos videtis, & ire in cineres & in puluerem. Si incendatur aliquis mortuus, aut si canes dilanient eum, putatis quia inde nõ erit resurrecturus? Omnia quæ discerpuntur, & in fauillas quasdam putrescunt, integra Deo sunt: in illa enim elementa mundi eũt, vnde primò venerunt, quando facti sumus: non illa videmus, sed tamen Deus, vnde scit, producet illa, quia & antequam essemus, vnde sciebat, nos produxit. Talis ergo resurrectio carnis nobis promittitur, vt quamuis ipsa caro, quã modo

modo portamus, sit ea, quæ resurrectura est, tamen non habeat corruptionem, quam modò habet. Modo enim *ex corruptione fragilitatis, si non manducemus, deficimus, & esurimus: si non bibamus, deficimus, & sitimus: si diu vigilemus, deficimus & dormimus: si diu dormiamus, deficimus, ideo vigilamus: si diu manducemus & bibamus, quamuis propter refectionem manducemus & bibamus, ipsa diuturna refectio, defectio est: si diu stemus, fatigamur, ideo sedemus: & si diu sedeamus, & ibi fatigamur, & ideo surgimus.* Deinde *videte quia nullus est carnis nostræ status: quoniam infantia auolat in pueritiam, & quæris infantiam, & non est infantia, quia iam pro infantia pueritia est. Iterum & ipsa migrat in adolescentiam, quæris pueritiam & non inuenis. Adolescens fit iuuenis: quæris adolescentem, non est. Iuuenis fit senex: quæ-*

ris iuuenem, & non inuenis. Et senex moritur: quæris senem, & non inuenis. Non stat ergo ætas nostra: vbique fatigatio est, vbique laßitudo, vbique corruptio. Attendentes qualem nobis spem resurrectionis promittat Deus, in istis omnibus multiplicibus defectionibus nostris, sitimus illam incorruptionem: & sic caro nostra multipliciter sitit Deo. *In ista Idumæa, in isto deserto quàm multipliciter laborat, tam multipliciter sitit; quàm multipliciter fatigatur, tam multipliciter sitit illam infatigabilem incorruptionem: quamquam fratres mei bono Christiano & fideli etiã in hoc seculo caro* Deo *sitit: quia si opus est carni pane, si opus est aqua, si opus est vino, si opus est nũmo, si opus est iumento carni huic, à* Deo *petere debet, non à dæmoniјs & idolis, & à nescio quibus potestatibus huius seculi. Sunt enim qui quando famem patiuntur in isto seculo, dimit-*

sunt Deum, & rogant Mercurium, aut rogant Iouem vt det illis, aut quem dicunt cælestem Pana, aut aliqua dæmonia similia: non Deo sitit caro ipsorum. Qui autem Deo sitiunt, vndique debet sitire & anima & carne: quia & animæ Deus dat panem suum, id est, verbũ veritatis: & carni Deus dat quæ necessaria sunt, quia Deus fecit & animam & carnem. Propter carnem tuã rogas dæmonia: nũquid animam tuam fecit Deus, & carnem tuam dæmonia fecerunt? Qui fecit animam, ipse fecit & carnem. Qui fecit ambas res, ipse pascit ambas res. Vtrumque nostrum Deo sitiat, & ex labore multiplici simpliciter satietur.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum sexagesimum secundum, super his verbis: In velamento alarum tuarum exultabo, adhæsit anima mea post te, me suscepit dextera tua.

CAP. III.

Hillaresco, inquit, in bonis operibus, quia super me est velamen pennarum tuarum. Si me non protegas, quia pullus sum, miluus me rapiet. Dicit *enim quodam loco ipse* Dominus *noster ad* Hierusalem *quandam ciuitatem illam vbi crucifixus est,* Hierusalẽ Hierusalem, *quoties volui filios tuos congregare, tanquam gallina pullos suos, & noluisti.* Paruuli *sumus, ergo protegat nos* Deus *sub vmbraculo alarum suarum. Quid cum maiores facti fuerimus?* Bonum *est nobis vt & tunc protegat nos, vt sub illo maiore semper nos pulli simus. Semper enim ille maior est, quantuncunque creuerimus.* Nemo *dicat, protegat me quum paruulus sum: quasi aliquando ad tantam magnitudinem possit peruenire, qua sibi sufficiat.* Sine *protectione* Dei *nihil es: semper ab illo protegi velimus.* Tunc *semper in illo ma-*

lo magni esse poterimus, si semper sub illo paruuli simus. Et in velamento pēnarum tuarum exultabo. Agglutinata est anima mea post te. Vide desiderantem, vide sitientem, vide quomodo hæret Deo. Nascatur in vobis affectus. Si iam germinat, compluatur, et crescat: perueniat ad tale robur, vt & vos dicatis ex toto corde: Agglutinata est anima mea post te. Vbi est ipsum gluten? Ipsum gluten charitas est. Charitatem habe, quo glutine agglutinetur anima tua post Deum. Meritò annectit, Me suscepit dextera tua. Quis enim pertinens ad Christum non varijs tentationibus agitatur? Quotidie agit cum illo diabolus & angeli eius, vt eum vel promißione vitæ, vel terrore mortis, aut alicuius potentis inimicitijs, aut alicuius potētis amicitijs decipiat. Omnibus modis instat diabolus, & pertentat quemadmodum deijciat. In persecutionibus viuimus, & habemus perpe-

tuos inimicos, diabolum & angelos eius: sed non timeamus. Sic sunt diabolus & angeli eius quasi milui. Sub illius gallinæ alis simus, & non nos potest contingere. Gallina enim, quæ nos protegit, fortis est. Infirmata est propter nos: sed fortis est ipse Dominus noster Iesus Christus, ipsa sapientia Dei.

Ex tractatu in Psalmum quinquagesimum primũ, super his verbis: Expectabo nomen tuum, quoniam iucundum est in conspectu sanctorum tuorum.

CAP. IIII.

AMarum est seculũ, sed nomen tuũ iucundũ. Et si dulcia quædã sunt in seculo, sed cũ amaritudine digerũtur. Præponitur nomẽ tuũ non solũ amaritudini, sed etiam iucunditati. Narrauerunt etenim mihi iniusti delectationes suas: sed non sicut lex tua Domine.

Neque enim si nihil dulce esset marty-ribus, tantas tribulationum amaritudines æquo animo sustinerent. Amaritu-*do eorum à quouis sentiebatur, dulce-dinem eorum non facile quisquam gu-stare poterat.* Nomen ergo Dei *iucun-dum est amantibus* Deum *super omnes iucunditates.* Expectabo *nomen tuum, quoniam iucundum est.* Et *cui probas quia iucundum est?* Da *mihi palatum cui iucundum est.* Lauda Deum, *quantum potes, & exaggera dulcedinē eius, quibus valueris verbis: homo nesciens quid sit mel, nisi gustauerit, quid dicas nescit.* Ideo *magis ad experimentum te inuitans* Psalmus, *quid ait?* Gustate, *inquit, & videte, quoniam suauis est* Dominus. Gustare *non vis, & dicis, iucundum est.* Quid *iucundum est?* Si *gustasti, in fructu tuo inueniatur, non in solis vocibus tāquam in folijs, ne maledicto* Domini *arescere, tanquam illa ficulnea, merearis.* Gustate, *inquit, & vi-*

dete

dete, quoniam ſuauis eſt Dominus. *Guſtate et videte. Tunc videbitis, ſi guſtaueritis. Homini autem non guſtanti, vnde probas? Laudando iucunditatem nominis Dei, quantacunque dixeris, verba ſunt. Aliud eſt guſtus. Verba laudis eius audiunt & impij, non autem guſtant quàm iucũdum eſt, niſi ſancti. Proinde iſte ſentiens dulcedinem nominis Dei, & volens explicare & volens oſtendere, nec inueniens quibus (etenim ſanctis non opus eſt vt oſtendat, quia & ipſi guſtant & norunt: impij autem ſentire non poſſunt quod guſtare nolunt) quid facit de iucunditate nominis Dei? Tulit ſe continuò à turbis impiorum: Et expectabo nomẽ tuũ, inquit, quia iucundum eſt in conſpectu ſanctorum tuorum. Iucundum eſt nomen tuum; ſed non in conſpectu impiorum. Ego quàm dulce ſit ſcio, ſed his qui guſtauerunt.*

Idem pater Auguſtinus tractatu in Pſalmum quadrageſimum quartum, ſic ait.

Sponſus procedat nobis, amemus illum: aut ſi inuenerimus in eo aliquid fœdi, non amemus. Ecce ipſe inuenit in nobis multa fœda, et amauit nos: ſi aliquid fœdi inuenerimus in eo, non amemus. Quia & hoc ipſum, quod carnem induit, vt de illo etiam diceretur, Vidimus eum, & non habebat ſpeciem neque decorem; ſi conſideres miſericordiã, qua talis factus eſt, & ibi pulcher eſt. Nobis ergo iam credentibus vbique ſpõſus pulcher occurrat. Pulcher Deus verbum apud Deum; pulcher in vtero virginis, vbi non amiſit diuinitatem, et ſumpſit humanitatem; pulcher natus infans verbum, quia & quum eſſet infans, quum ſugeret, quũ manibus portaretur, angeli laudes dixerunt, Magos ſtella direxit, adoratus eſt in præ-

ſepi cibaria animalium manſuetorum. Pulcher ergo in cælo, pulcher in terra, pulcher in vtero, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher inuitans ad vitam, pulcher non curans mortẽ, pulcher deponens animam, pulcher recipiens, pulcher in ligno, pulcher in ſepulchro. Nuſquam oculos noſtros à ſplendore pulchritudinis illius auertat carnis infirmitas. Summa & vera pulchritudo, iuſtitia eſt. Ibi illum non videbis pulchrum, vbi deprehendes iniuſtũ: ſi vbique iuſtus, vbique decorus.

Ex tractatu in Pſalmum trigeſimum ſecundum, ſuper his verbis: Beata gens cuius Dominus Deus eorum.

CAP. V.

BEata gens. Quis eſt, qui hoc audito non erigat ſe? Amat enim omnes

beatitudinem: & ideo peruersi sunt homines, qui mali volunt esse, miseri nolunt. Et quum sit malitiæ indiuidua comes miseria, isti peruersi non solum mali esse uolunt, miseri nolunt, quod fieri non potest: sed ideo uolunt mali esse, ne miseri sint, Quid est hoc quòd dixi, ideo volunt mali esse, ne miseri sint? Considerate hoc paululum in omnibus hominibus qui male faciunt, beati semper esse volunt. Furtum facit aliquis: quæris quare? propter famem, propter necessitatem. Ergo ne miser sit, malus est, et ideo miserior est, quia malus est. Depellendæ ergo miseriæ causa, & acquirendæ beatitudinis causa faciunt omnes homines quicquid vel boni faciunt vel mali. Semper ergo beati esse volũt, Siue male viuentes, siue bene viuentes, beati esse volunt, & non contingit omnibus quod omnes esse volunt. Omnes enim beati esse volunt: non autem erũt; nisi illi, qui iusti esse voluerint. Et ecce

nescio

nescio quis vt male faciat, beatus vult esse. Vnde? Ex *pecunia, ex argento & auro, ex prædijs, fundis, domibus, mancipijs, pompa seculi, honore volatico & perituro: habendo aliquid, volunt homines beati esse. Quære ergo quid sit, quod habendo beatus sis. Cum enim beatus fueris, melior vtique eris, quàm cum miser es. Fieri autem non potest, vt res deterior te, faciat te meliorem.* Homo *es, deterius te est, quicquid cupis, quo beatus esse desideras.* Aurum, *argentũ, qualibet corporalia, quibus inhias acquirendis, poßidendis, fruendis, inferiora te sunt. Tu melior es, tu fortior es: & vtique vis melior esse quàm es, quãdo beatus esse vis, quia miser es. Melius est enim vtiq; beatũ esse, quàm miserum. Vis esse melior te, & quæris ac perquiris (per quæ id fiat) deteriora te. Quicquid quæsieris in terra, deterius est quàm tu.* Hoc *omnis homo optat amico suo, sic eum adiurat:* Sic *melior*

 sis.

ſis, ſic meliorem te videamus, ſic de te meliore gaudeamus. Quod optat, hoc et ipſe vult. Accipe ergo fidele conſilium. Melior te vis eſſe, noui: omnes nouimus, omnes volumus: quære quod eſt melius te, vt inde efficiaris melior te. Intuere nunc cælum & terram: non tibi ſic hæc pulchra corpora placeant, vt eis fieri beatus velis. In animo eſt quod quæris: beatus enim eſſe vis. Ipſo animo tuo quære quid ſit melius. Cùm enim duo ſint quædam, hoc eſt animus & corpus: eò quòd ex iſtis duobus illud melius ſit, q̃d animus dicitur; poteſt corpus tuum melius fieri per meliorẽ, quia ſubiectum eſt corpus animo. Poteſt ergo melius fieri corpus tuum per animum tuum: vt quum fuerit iuſtus animus tuus, ſit poſtea immortale etiam corpus tuum. Per animi enim illuminationem meretur corpus incorruptionẽ: vt fiat inferioris reparatio per meliorem. Si ergo corporis tui bonum animus eſt,

quia

quia corpore tuo melior est: cùm quæris bonum tuum, illud quære, quod melius est animo tuo. Quid est autem animus tuus attende, ne forte contemnens animum tuum, & putans nescio quid esse vile & abiectum, viliora quæras, quibus beatificetur animus tuus. In animo tuo est imago Dei. Mens hominis capit eam: accepit eam, & inclinando se ad peccatum decolorauit eam. Ipse ad eam venit reformator, qui erat eius ante formator: quia per verbum facta sunt omnia, & per verbum impressa est hæc imago. Venit ipsũ verbũ, vt audiremus ab Apostolo, Reformamini in nouitate mẽtis vestræ. Iã ergo superest, vt quæras quid sit melius quàm animus tuus. Quid erit obsecro nisi Deus tuus? Non inuenis hic aliquid melius animo tuo, quia cùm fuerit perfecta natura tua, angelis æquabitur. Iã supra non est nisi creator. Erige te ad illũ, noli desperare noli dicere, Multũ est à me. Magis mul-

tum est à te, habere aurũ, quod quæris. Aurũ etsi volueris, forte non habebis: Deum cũ volueris, habebis: quia et antequã velis, venit ad te; et cum auersa voluntate esses, vocauit te; et cũ conuersus esses, terruit te; et cũ territus cõfiteteris, cõsolatus est te. Iste, qui tibi præstitit omnia, iste qui fecit, vt esses, qui his, qui tecum sunt etiam malis, præstat solem, præstat pluuiam, præstat fructus, fontes, vitam, salutem, tantas consolationes, seruat tibi aliquid, quod non det, nisi tibi, Quid est autem quod tibi seruat, nisi se? Pete aliud si melius inueneris: se tibi seruat Deus. Auare, quid inhias cælo & terræ? Melior est qui fecit cælum & terram: ipsum visurus, ipsum habiturus es. Quæris vt tua sit illa villa, & transiens per illã dicis, Beatus cuius est possessio ista. Hoc quàm multi dicunt, qui transeunt per illam: & tamen cum dixerint transeuntes per illam, possunt caput agitare &

re & suspirare, nunquid & possidere? Sonat cupiditas, sonat iniquitas: sed nō concupiscas rem proximi tui. Beatus, in quis, cuius est villa illa, cuius est domus ista, cuius est ager iste. Compesce iniquitatem, audi veritatē. Beata gens cuius est. Quid? Iam nostis quid dicturus sim. Ergo desiderate vt habeatis, tunc demum beati eritis. Hac sola re beati eritis: re meliore, quàm vos estis, meliores eritis. Deus est, inquam, melior te, qui fecit te. Beata gens, cuius est Dominus Deus eorum. Hoc ama, hoc posside: hoc cum vis, habebis, hoc gratis habebis. Beata gens, cuius est Dominus Deus eorum. Noster Deus. Cuius verò non est Deus? Non plane omnium eodē modo. Noster magis, noster qui viuimus de illo tanquam de pane nostro. Ipse sit hæreditas nostra, possessio nostra. An fortè temerè dicimus, faciendo nobis Deū possessionem, cum sit Dominus, cum sit creator? Non est ista temeritas, affe-

ctus

ctus est desiderij & dulcedo spei. Dicat *ei anima omnino secura, dicat.* Deus *meus es tu: quia ipse dicit animæ nostræ,* Salus *tua ego sum.* Dicat, *secura dicat: non faciet iniuriam, quum hoc dixerit, imò faciet si non dixerit.* Arbores *volebas habere, quibus beatus esses.* Audi *scripturam dicentem de sapiētia,* Lignum *vitæ est omnibus poßidentibus eam.* Ecce *possesionem nostram dixit esse sapientiam, sed ne putes ipsam sapiētiam (quia possesionem tuam dixit scriptura) aliquid esse qđ sit te inferius, sequitur & adiungit,* Et *incumbentibus in eam velut in domo tuta.* Ecce Do*minus tuus factus est tibi quasi baculus: securus homo incumbit, quia ille nō succumbit.* Dic *ergo securus.* Nam *possesio tua est: poßidentibus eam scriptura dixit, impleuit fiducia dubitationem tuam.* Dic *securus, ama securus, spera securus.* Tua *etiā illa verba sint in* Psal*mo,* Dominus *pars hæreditatis meæ.* Er-

go vnde beati erimus? Deum poßidēdo. Quid ergo? Nos poßidebimus eum, & ille nō nos poßidebit? Vnde ergo Isaias, Domine poßide nos? Poßidet ergo, & poßidebitur, & totum propter nos. Vt enim nos ex illo beati simus, poßidetur à nobis: vt autem ille beatus sit, nō possidet nos. Et poßidet nos, et poßidetur à nobis, nō ob aliud nisi ut nos beati sim⁹.

Ex tractatu in Psalmum centesimum vigesimum septimum, super his verbis: Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius, Labores fructuū tuorū mādu cabis, beatus es, & bene tibi erit.

CAP. VI.

Timor nondum castus præsentiam Domini, & pœnas timet, timore facit quicquid boni facit, non timore amittendi bonū illud, sed timore patiendi illud malū. Nō timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur

tatur in gehennam. Bonus est & iste timor, vtilis est, non tamen permanebit in seculum seculi: nondum est illic castus permanẽs in seculum seculi. In quo est ille castus? Iam aliquid vos interrogo, quod vos metipsos interrogetis. Si Deus veniens voce propria loqueretur nobis (quamquam non taceat loqui per litteras suas) & diceret homini, Peccare vis, pecca: fac quicquid te delectat: quicquid amaueris in terra, tuum fiat: cui fueris iratus, intereat: quem rapere volueris, rapiatur: quem cædere, cædatur: quem damnare, damnetur: quẽ poßidere, poßideas. Nemo tibi resistat, nemo tibi dicat, quid facis? nemo, noli facere quod velis: nemo, quare fecisti? abundent tibi omnia ista terrena quæ concupisti, & viue in illis non vsque ad tempus, sed semper: faciem autem meam nunquam videbis. Fratres mei vnde ingemuistis, nisi quia iam natus est timor castus permanẽs in seculũ seculi? Quare

percussum est cor vestrũ, si diceret Deus, *faciem meam nunquam videbis?* Ecce *omni ista terrena felicitate, omnibus rebus abundabis, circunfluent bona tẽporalia, nõ illa amittis, non illa deseris, quid vis amplius?* Fleret *quidem, gemeret timor castus, & diceret,* Imò tollantur *omnia, & faciem tuam videam.* Timor *castus exclamaret de* Psalmo, *et diceret,* Deus *virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus.* Timor *castus exclamaret de alio psalmo, & diceret,* Vnam *petij à domino.* Vide *quomodo ardeat timor iste castus, amor verus, amor syncerus.* Vnam *petij à domino, hanc requiram.* Quid? Vt *inhabitem in domo domini per omnes dies vitæ meæ.* Quid *si propter terrenã felicitatem?* Audi *quòd sequitur,* Vt *contempler delectationem domini, et protegar à templo sancto eius.* Id *est esse templum eius & protegi ab eo, hãc vnam petere à domino.* Hanc *vnam si*

petieo

petieritis, ad hanc vnam si cor vestrum exercueritis, & hoc solum amittere timueritis, nec inuidebitis felicitatibus terrenis, & illam felicitatem veram sperabitis, & eritis in eius corpore, cui cantatur, Beati omnes qui timent dominum, qui ambulant in vijs eius, Labores fructuum tuorum manducabis. O vos, o tu, vos multi qui vnus estis, labores fructuum tuorum manducabis.. Quasi peruerse videtur dicere non intelligentibus: debuit enim dicere, fructũ laborum tuorum manducabis: multi enim manducant fructum laborum suorum. Laborant in vinea, ipsum laborem non manducant, sed quod de labore ipsorum nascitur, manducant. Laborant circa arbores pomiferas, quis manducet labores? Nemo, inquam, sed quod illae arbores attulerint. Fructus laboris iucundat agricolam. Quid sibi vult, labores fructuum tuorum manducabis? Modò labores habemus, fructus postea erit.

erit. Sed quia & ipsi labores non sunt sine gaudio propter spem, de qua paulò ante diximus, Spe gaudentes, in tribulatione patientes, modò nos ipsi labores nostri iucundant, & lætos nos faciunt de spe. Si ergo labor noster potuit manducari, & potuit iucundare: manducatus fructus ipsius laboris qualis erit? Manducabant labores suos, qui euntes ibant & flebant mittentes semina sua. Quanto iucundiùs manducabunt fructus laborum, qui venientes uenient cũ exultatione portantes manipulos suos? Et vt noueritis fratres, quia mãducatur labor iste, in superiore psalmo audistis dictum superbis, qui ante lucẽ volebant surgere, id est ante Christũ, non per humilitatẽ, qua resurrexit Christus: Dictũ est illis, Surgite postea quã sedistis, id est, humiliamini, et inde surgite, quia & ille qui exaltatus est, humiliari venit ꝓpter vos. Et quid dictũ est? Qui manducatis panẽ doloris.

Istæ est labor fructuũ, panis doloris. Nisi enim mãducaretur, non diceretur panis. Nisi autem haberet aliquam suauitatem panis iste, nemo illum manducaret cum tanta suauitate. Plorat in gemitu qui orat. Dulciores sunt lacrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum. Et *audi flammam desiderij eorũ, à quibus manducatur ipse panis, de quibus hic dicit, Qui manducatis panem doloris. Alio loco dicit amans iste (cuius vocem in psalmo plerunque agnoscimus.) Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Vnde factæ sunt lacrymæ panes? Dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus. Ante quam enim videamus eum, qui nos dilexit, qui nobis pignus dedit, cui desponsati sumus, insultant nobis pagani, & dicunt. Vbi est quem colunt Christiani? Ostendant nobis quem colunt. Ecce ego, inquit paganus, ostendo illis Deum meum, & ipsi ostendant mihi Deum suum. Dum tibi*

hoc

hoc dicit paganus, nō inuenis quod illi ostendas, quia non est cui ostendas. Redis ergo, & plangis ad Deum, quia illi suspiras antequam eum videas, & desiderio ipsius gemis: & quia in ipsius desiderio ploras, dulces sunt & ipsæ lacrymæ, & pro cibo tibi erunt: quia factæ sunt tibi et ipsæ panes die ac nocte, dum dicitur tibi quotidie, vbi est Deus tuus? Sed veniet Deus tuus (de quo tibi dicitur, ubi est?) et absterget lacrymas: & ipse pro pane lacrymarū succedet, & te in æternum saginabit: quia erit tecū verbum Dei, quo pascuntur angeli. Interim modò labores fructuum, postea fructus laboris. Labores fructuum tuorum manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Beatus es, de præsēti est: bene tibi erit, de futuro est. Cùm manducas labores fructuum tuorum, beatus es: cùm perueneris ad fructum laborum tuorum, bene tibi erit. Quid dixit? Nā si bene tibi erit, vtique beatus eris, & si bea-

si beatus eris, bene vtique tibi erit. Sed interest inter spem, & rem. Si spes tam dulcis, quanto res dulcior erit?

Ex tractatu in Psalmum trigesimum quartum, super his verbis: Anima mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutari eius.

CAP. VII.

ANima, inquit, mea exultabit in Domino, tanquam in eo, à quo audierit, Salus tua ego sum, tanquam nõ quærens alias extrinsecus diuitias, tanquã non quærens circũfluere voluptatibus bonisque terrenis, sed Deum gratis amans, non ab illo volens accipere quod delectet, sed ipsum solùm sibi proponens à quo delectetur. Quid enim melius Deo dabitur mihi? Amat me Deus. Omnino amat te Deus. Ecce ipse tibi proposuit, pete quod vis. Si tibi Imperator diceret, pete quod vis, quos tribunatus comitatusue ructares? Quanta tibi proponeres & accipienda, & alijs largien-

largienda? Deo tibi dicente, pete quod vis, quid petiturus es? Excute mentẽ tuã, exere auaritiã tuã, protẽde quantũ potes, & dilata cupiditatẽ tuã, non quicunq; sed omnipotens Deus dixit, pete quod vis. Si possessionum es amator, desideraturus es totã terrã, vt omnes qui nascuntur, coloni tui aut serui tui sint. Et quid quũ totam terram possederis? Mare petiturus es, in quo viuere tamen non poteris: in hac auaritia te pisces superabunt. Sed forte insulas poßidebis. Transcende & hæc: pete & aerem; quamuis volare non poßis: porrige cupiditatem tuam vsque ad cælũ, dic tuũ esse solem, lunam, stellas: quia ille, qui fecit omnia, dixit, pete quod vis: tamen nihil inuenies carius, nihil inuenies melius, quàm ipsũ, qui fecit omnia. Ipsum pete qui fecit: & in illo & ab illo habebis omnia quæ fecit. Omnia cara sunt, quia omnia pulchra sunt:

sed quid illo fortius? Et nihil magis vult dare quàm se. Si aliquid inueneris melius, pete. Si alia petieris, iniuriam facies illi, & damnum tibi: præponendo illi, quod fecit, quum velit seipsum tibi dare, qui fecit. In hoc amore dixit illa anima quædam, Nunquid ipse est pars mea Domine? Id est, tu es pars mea. Eligant sibi, qui volunt, quod possideant: faciant sibi partes de rebus: pars mea tu es, te mihi elegi. Et iterum, Dominus pars hæreditatis meæ. Possideat te, vt possideas illum, eris prædium ipsius, eris domus ipsius. Possidet, vt prosit: possidetur, vt prosit. Nũquid vt aliquid ei tu prosis? Nam dixi Domino, Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum nõ eges. Anima autem mea exultabit in Domino, et delectabitur super salutare eius. Salutare Dei Christus est. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum.

Ex tractatu in psalmum septuagesimum secundum, super his verbis:

bis: Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram? Defecit cor meum & caro mea: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

CAP. VIII.

COmparauit volūtati ſuæ terrenæ præmium cæleſte, quod accepturus eſt: vidit quid ibi ſibi ſeruaretur: & cogitans et æſtuans in cogitatione cuiſdam rei ineffabilis, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, non dixit, illud, aut illud mihi eſt in cælo, ſed quid mihi eſt in cælo? Quid eſt illud quod habeo in cælo? quantum eſt? quale eſt? quid eſt? Et cùm non tranſeat quod habeo in cælo, à te quid volui ſuper terram? Seruas mihi tu (dicam vt poſſum, ſed date veniam: accipite conatum meum, deuotionem nitendi, nam explicandi nulla facultas eſt,) ſeruas inquit, mihi tu in

cælo diuitias immortales, teipsum: Et ego volui à te in terra, quod habent & impij, quod habent & mali, quod habent & facinorosi, pecuniam, aurum, & argentum, gemmas, familias, quod habent & scelerati multi, quod habent multæ fœminæ turpes, multi viri turpes? Hæc pro magno desideraui à Deo *meo super terram, cùm seruet se mihi in cælo* Deus *meus? Quid enim mihi est in cælo? Ostendere habet ipsum quid.* Defecit *cor meũ & caro mea,* Deus *cordis mei.* Hoc *ergo mihi est in cælo seruatũ.* Deus *cordis mei, & pars mea deus meus. Quid est fratres?* Inuenimus *diuitias nostras: eligat sibi partes genus humanum.* Videamus *homines cupiditatum diuersitate dilaniari.* Eligant *alij militiam, alij aduocationem, alij diuersas variasque doctrinas, alij negotiationem, alij agriculturam: istas partes sibi faciant de rebus humanis, clamet populus* Dei. Pars *mea* Deus *meus.*

Non ad tempus pars mea, sed pars mea Deus in secula. Aurum & si semper habeo, quid habeo? Deum si semper haberem, quàm magnum bonum haberem. Huc accedit quia Deus seipsum mihi promittit, & id me in æternum habiturum promittit. Tantum habeo, & nunquam non habeo. Magna felicitas, pars mea deus. Quamdiu? In secula. Quomodo? Ecce vide quomodo illum amauit? Fecit cor castum: Deus cordis mei & pars mea Deus in secula. Factum est cor castum, gratis iam amatur Deus: non ab illo petitur aliud præmium. Qui aliud præmiũ petit à Deo, & propterea vult seruire Deo, carius facit quòd vult accipere quàm ipsum à quo vult accipere. Quid ergo? Nullum premium Dei? Nullum, præter ipsum. Præmium Dei, ipse Deus est. Hoc amat, hoc diligit: si aliud dilexerit, non erit castus amor.

Ex tractatu quarto in Epistolam beati Ioannis Apostoli, super his verbis: Scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est.

CAP. IX.

INtelligat charitas uestra. Magna res. Scimus, inquit, quia cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eū, sicuti est. Iā attēdite quid vocetur, est. Nostis quid vocetur, est? Qui vocatur, et non solùm vocatur, sed verè est, incommutabilis est, semper manet, mutari nescit, nulla ex parte corrumpitur: nec proficit, quia perfectus est: nec deficit, quia perfectus est. Et quid est hoc? In principio erat verbum. Christū in forma Dei, verbum Dei, vnicum patris, æqualem patri, non possunt videre mali: secūdum id verò, quòd verbum caro factum est, potuerunt videre & mali,

& in

& in die iudicij videbunt etiam mali: quia sic veniet iudicaturus, quomodo venit iudicandus. Videbunt, sed formã serui: formam Dei non videbunt, quia impij sunt. Ipse autem Dominus dicit, Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Ergo visuri sumus quandam visionem, fratres, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit: visionem quandam præcellentẽ omnes pulchritudines terrenas, auri, argenti, nemorum, aut camporũ: visionem præcellentem pulchritudinem maris, & aeris, pulchritudinem solis, lunæ, stellarum, & angelorum: visionẽ Dei omnia pulchra superantem, quia ex ipso sunt omnia pulchra. Quid ergo erimus quando videbimus quod nobis promissũ est? Similes ei erimus, quoniã videbimus eum, sicuti est. Quomodo potuit, lingua sonuit: cætera corde cogitẽtur. Quid enim vel ipse Ioannes dixit ad comparationem rei, quæ est, vel dici potest

potest à nobis hominibus longè imparibus meritis ipsius? Redeamus *ergo ad illam vnctionem, quæ intus docet ea, quæ loqui non possumus: & quia modo videre non potestis, officium vestrum in desiderio sit.* Tota *vita boni Christiani, sanctum desiderium est.* Quod *desideras nondum vides: sed desiderando capax efficeris: vt quum venerit quod videas, implearis. Sicut enim si velles implere aliquem sinum, & nosti quàm magnum est quod dabitur, extendis sinum vel sacci, vel vtris, vel alicuius rei, nosti quantum missurus es, & vides quia angustus est sinus, extendendo facis capaciorem: sic* Deus *differendo extendit desiderium, desiderando extenditur animus, extendendo fit capax.* Desideremus *ergo fratres, quia implendi sumus.* Hæc *est vita nostra, vt desiderando exerceamur;* Tantum *autem nos exercet sanctum desiderium, quantum desideria nostra amputauerimus*

rimus ab amore seculi. Exinani quod implendum est: bono implendus es; funde malum. Puta quia melle te vult implere Deus: si aceto plenus es, vbi mel pones? Fundendum est id, quod portat vas, mundandum est ipsum vas. Mundandum est (etsi cum labore, cum tritura) vt fiat aptum cuidam rei: mel dicamus, aurum dicamus, vinum dicamus, quicquid dixerimus, quicquid volumus dicere, quod dici non potest, Deus vocatur. Et quid dicimus quando dicimus, Deus? quid dicimus? In duabus istis syllabis intelligitur totum, quod expectamus. Quicquid ergo dicere valuimus, infra est: extendamus nos in eum, vt cũ venerit, impleat nos. Similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est.

Ex tractatu in Psalmum vigesimũ sextum, super his verbis: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabi-

inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, vt videam voluptatem Domini.

CAP. X.

VNam, inquit, petij à Domino. *Fœminino genere appellauit quoddã beneficium, tanquam diceret, vnam petitionem. Videamus quid petit, qui nihil timet. Magna securitas cordis. Vultis nihil timere?* Hanc *vnã petite, quã vnam petit, qui nihil timet, aut quam petit, vt nihil timeat. Vnam, inquit, petij à* Domino, *hanc requiram.* Hoc *hic agitur ab eis, qui bene ambulant. Quid est hoc? quæ est illa vna? Vt inhabitem in domo* Domini *per omnes dies vitæ meæ.* Hæc *est vna. Domus enim ea dicitur, vbi semper manebimus. In ista peregrinatione dicitur domus, sed tamen proprie tabernaculum appellatur.* Tabernaculum *peregrinantiũ, & quodammodo militantium, & aduersus hostes*

stes pugnantium est. Quando ergo tabernaculum est in hac vita, manifestũ est, quia est & hostis. Nam inde dicuntur contubernales, quia simul habent tabernacula, & nostis hoc nomen esse militantium. Ergo hic tabernaculum, ibi domus. Sed tabernaculum interdum per abusionem vicinitatis dicitur domus, & domus aliquando secundũ eundem modum dicitur tabernaculũ: propriè tamen illa domus, hoc tabernaculum. Quid autem acturi simus in illa domo, habes euidenter expreßisse alterum psalmum, Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabũt te. Hac *iste (si dicendum est) cupiditate ardens, & amore isto æstuans, desiderat omnes dies vitæ suæ in domo* Domini *habitare, ĩ domo* Domini *omnes dies vitæ suæ agere, non quasi finiendos, sed æternos. Sic enim dicuntur dies, quomodo anni, de quibus dictum est. Et anni tui non deficient. Nam dies vitæ æter-*

næ,

næ, vnus dies est sine occasu. Hoc ergo dixit ad dominum, Concupiui hanc, vnam petij, hanc requiram. Et quasi diceremus ei, Et quid ibi facturus es? quæ ibi delectatio tua? quod aduocamentum cordis? quæ illæ deliciæ? Vnde gaudia suppetent? Non enim ibi perdurabis, nisi felix eris. Felicitas autem illa vnde succedit? Habemus enim hic felicitates diuersas generis humani, & miser quisq; dicitur, dum subtrahitur illi, quod amat. Amant ergo homines diuersas res, & quando quisque quod amat habere videtur, felix vocatur. Vere autem felix est, non si id habet, quod amat, sed si id amet, quod amandum est. Multi enim miseri sunt magis habendo quod amant, quàm carendo. Amando enim res noxias, miseri: habendo sunt miseriores. Et propitius Deus, cũ malè amamus, negat quod amamus: iratus autem dat amanti quod male amat. Quia ergo in istis terrenis habitationibus

sionibus, diuersis delicijs & voluptatibus homines oblectantur, et vnusquisque in ea vult domo habitare, vbi non habeat, quod offendat animum, & habeat multa, quæ delectent; si autē subtrahantur ea, quæ delectabant, vult homo inde migrare: interrogemus quasi curiosius, & dicat iste quid nos, quid ipse acturus est in illa domo, vbi cupit, & optat, & desiderat, & hanc vnam petit à Domino, habitare per omnes dies vitæ suæ? Quid ibi ages, quæso te? Quid est quod desideras? Audi quid. Vt contempler delectationem domini. Ecce quod amo, ecce quare volo habitare in domo domini per omnes dies vitæ meæ. Habet ibi magnum spectaculū, delectationem ipsius domini contemplari. Vult finita nocte sua hærere in luce ipsius. Tunc enim erit mane nostrum nocte transacta. Vnde alio loco Psalmus dicit, Mane astabo tibi, & contemplabor te, Modò ideo non contemplor, quia

cecidi: tunc astabo tibi, & contemplabor. Hac *vox humana est.* Cecidit *enim homo: & non mitteretur qui erigeret, nisi cecidissemus.* Nos *cecidimus, ille descendit.* Ille *ascendit, nos leuamur: quia nemo ascendit, nisi qui descendit.* Qui *fuit, leuatur: qui descendit, ascendit.* Et *non ideo desperemus, quia ille solus ascendit, leuat enim nos, ad quos cadentes descendit: & stabimus, & contemplabimur, & magna delectatione perfruemur.* Ecce *dixi hoc, & exclamastis desiderio cuiusdam speciei nondum visa.* Excedat *cor vestrum omnia visa, & excedat intentio vniuersas cogitationes vestras prodeuntes ex carne, eductas à sensibus carnis, & imaginatas nescio quo phantasmate.* Totum *ab animo reij cite, quicquid occurrerit, negate.* Cognoscite *infirmitatem cordis vestri: & quicquid occurrerit, quod cogitare possitis: dicite,* Non *est illud,* Non *enim si illud esset, mihi iam occurrisset.* Ita *desi-*

derabitis

derabitis quoddam bonum: Quale bonum? Omnis boni bonum, vnde omne bonum: bonum, cui non addatur quid sit, nisi ipsum bonum. Dicitur enim bonus homo, & bonus ager, & bona domus, & bonum animal, et bona arbor, & bonum corpus, & bona anima. Adiũxisti toties, quoties dixisti bonum. Bonũ simplex, ipsum bonum, quo cuncta sunt bona, ipsum bonum, ex quo cuncta sunt bona, ipsa est delectatio Domini: hanc contemplabimur. Iam videte, fratres, si vos delectant bona ista, quæ appellantur bona, si vos delectant bona, quæ nõ sunt per se bona (omnia enim mutabilia non per se bona) qualis erit contemplatio boni incommutabilis, æterni, semper eodem modo manentis? Quandoquidem ista quæ dicuntur bona, nullo pacto nos delectarent, nisi essent bona: nec alio pacto essent bona, nisi ab illo essent, qui simpliciter bonus est. Ecce quare habitare volo, inquit in domo

Domini per omnes dies vitæ meæ. Dixi vobis quare; vt contempler delectationem Domini.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum vigesimum sextum, sub his verbis: Circuiui & immolaui in tabernaculo eius hostiam iubilationis: cantabo & psalmum dicam Domino. Exaudi Domine vocem meam, qua clamaui ad te, miserere mei & exaudi me. Tibi dixit cor meum, quæsiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram.

CAP. XI.

IMmolamus hostiam iubilationis, immolamus hostiam lætitiæ, hostiã gratulationis, hostiam gratiarum actionis, quæ verbis explicari non potest: Immolamus autem vbi? In ipso tabernaculo eius, in sancta ecclesia. Quid ergo immolamus? Abundantissimum & inenarrabile

enarrabile gaudium, nullis verbis, voce ineffabili. Hæc est hostia iubilationis. Vnde quæsita, vnde inuenta est? Circumeundo. Circuiui, inquit, & immolaui in tabernaculo eius hostiam iubilationis. Circuiuerat animus tuus per vniuersam creaturã, vndique tibi clamabat creatura, Deus me fecit. Quicquid te delectauerit in arte, artificem comendat: magisque (si circumeas vniuersa) consideratio concipit artificis laudẽ. Vides cælos: magna opera Dei sunt. Vides terram: Deus fecit semina innumera, diuersitates germinum, multitudinem animaliũ. Circumi adhuc cælos vsque ad terram, nihil relinquas: vndique omnia tibi resonant conditorem. Et ipsæ species creaturarũ voces sunt quædam creatorem laudantiũ. Quis autẽ explicet laudibus vniuersam creaturã? Quis illam explicet laudibus? Quis dignè laudet cælũ, & terrã, mare, & omnia, quæ in eis sunt? Et ista quidẽ visibilia.

sibilia: Quis digne laudet angelos, sedes, dominationes, principatus, & potestates? Quis dignè laudet hoc ipsum, quod in nobis viget, corporis mouens membra, sensu exercens tam multa, memoria tam multa complectens, intellectu tam multa discernens: quis dignè laudet? At si in istis creaturis Dei *sic laborat humanus sermo, in creatore quid agit, nisi quòd sola restat, sermone deficiente, iubilatio?* Circuiui *& immolaui in tabernaculo eius hostiam iubilationis: cantabo, & psallam domino.* Securi *erimus, & securi cantabimus, & securi psallemus, quum contemplabimur delectationem domini, in illa incorruptione, quando absorbebitur mors in victoria.* Modò *quid? Quia iam dicta sunt gaudia illa, quae habebimus, cùm acceperimus illam vnam petitionem: modo quid?* Exaudi Domine *vocem meam.* Gemamus *modò, oremus modò.* Gemitus *non est nisi miserorum, oratio non est*

nisi indigentium. Transiet oratio, succe det laudatio: transiet fletus, succedet gaudium. Interim modò, quando in diebus malorum nostrorum sumus, non cesset oratio nostra ad Deum, *à quo vnã illam petamus, & ab ipsa petitione non desistamus, donec ad eam, illo donante ac perducente, perueniamus. Exaudi* Domine *vocem meam, qua clamaui ad te: miserere mei & exaudi me. Vnam illam petit, tam diu rogans, flens, gemens: non petit nisi vnam. Finiuit omnes cupiditates, remansit illa vna, quã petit. Audi, quia hanc petit. Tibi dixit cor meum, quæsiui vultum tuum. Hoc est ergo quod paulò ante dixit, Vt contempler delectationem* Domini. *Si gaudium nostrum in isto sole esset, non cor nostrum diceret, Quæsiui vultum tuum* Domine, *sed oculi corporis nostri illum quærerent. Cor nostrũ cui dicit, Quæsiui vultum tuum, nisi ei, qui pertinet ad oculum cordis? Lucem istam quærũt*

oculi carnis: lucem illã quærunt oculi cordis. Sed vis illã lucem, quæ videtur oculis cordis, videre (quia ipsa lux De^a est, Deus enim lux est, ait Ioannes, & tenebræ in eo non sunt vllæ) vis ergo videre illam lucem? Munda oculum vnde videtur. Beati enim mundo corde, quia ipsi Deum videbũt. Tibi dixit cor meũ, quæsiui vultum tuum, vultum tuũ Domine requiram. Vnam petij à Domino hanc requiram. O quomodo se fixit in ista vna petitione. Vis impetrare? Aliud noli petere, vni suffice, quia vna tibi sufficiet.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum vigesimum sextum, super his verbis: Credo videre bona Domini in terra viuentium. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.

CAP. XII.

REdit ad illam vnam, post pericula, post labores, post difficultates, inter manus persequentium & tribulantium æstuans, anhelans, laborãs, et firmus, & certus illo suscipiente, illo adiuuante, illo ducente, illo regente: tamẽ post illum circuitum & iubilationem exultans gaudio, & gemens in laboribus suspirauit ad extremum, & ait, Credo *videre bona* Domini *in terra viuentium.* O *bona domini dulcia, immortalia, incomparabilia, sempiterna, incommutabilia: & quãdo vos videbo, bona domini;* Credo *videre, sed non in terra morientiũ.* Credo *videre bona domini in terra viuentium.* Eruet *me dominus de terra moriẽtium, qui propter me dignatus est suscipere terram morientium, & mori inter manus morientium.* Eruet *me* Dominus *de terra morientium.* Credo *videre bona domini in terra viuentium. Suspirans dixit labo-*

rans dixit, periclitans dixit, inter magnam turbam tentationum, sed tamen sperans de misericordia. Audiamus & vocem domini desuper exhortātis nos, & consolantis nos, illius vocem, quem habemus pro patre & matre, qui nos dereliquerunt, illius vocem audiamus. Audiuit enim gemitus nostros, vidit suspiria nostra, intuitus est desiderium nostrum, & vnam petitionem nostram; vnam postulationē per aduocatū Christum libenter accepit: & donec peragamus istam peregrinationem (quia dilaturus est, non ablaturus quod promisit nobis) dixit nobis: Sustine Dominū. Non sustinebis mendacem, non eum, qui poterit falli, non eum, qui non est inuenturus quod det. Omnipotens promisit, certus promisit, verax promisit. Sustine Dominum, viriliter age. Noli dissolui, ne sis inter eos, quibus dicitur: Veh his, qui perdiderunt sustinentiam. Sustine Dominum. Omnibus nobis dicitur, & vni

 homo-

homini dicitur: Vnus sumus in Christo, corpus Christi sumus, qui vnam illam desideramus, qui vnam illam petimus, qui in istis diebus malorum nostrorum ingemiscimus, qui credimus nos visuros bona Domini in terra viuentium: nobis omnibus, qui vnus in vno sumus, dicitur: Sustine Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Sustinendo Dominum, habebis eum, habebis quem sustinebis. Aliud desidera si maius, si melius, si suauius inueneris.

Ex tractatu in Psalmum quadragesimum primũ, super his verbis: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontem aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi que-

hi quotidie, Vbi est Deus tuus? Hæc recordatus sum, & effudi super me animam meam.

CAP. XIII.

Eia fratres auiditatem meam capite, desiderium hoc meum communicate: simul amemus, simul in hac siti exardescamus, simul ad fontem intelligendi curramus. Desideremus ergo velut ceruus fontem: præter illum fontē, quem propter remissionem peccatorum desiderāt baptizandi, nos iā baptizati desideremus illum fontem, de quo scriptura alia dicit, Quoniam apud te est fons vitæ. Ipse enim fons & lumen est. Quoniam in lumine tuo, inquit, videbimus lumen. Si & fons est, et lumen est, meritò & intellectus est: quia & satiat animam auidam scientia, & omnis qui intelligit luce quadam non corporali, non carnali, nō exteriore, sed interio-

re illustratur. Est ergo fratres quadã lux intus, quam non habent, qui non intelligunt. Vnde iam eos, qui desiderãt hunc fontem vitæ, & inde aliquid carpunt, alloquitur Apostolus obsecrans, & dicit, Vt iam non ambuletis, sicut & gentes ambulant in vanitate mentis suæ, obscurati intelligentia, alienati à via Dei *per ignorantiam, quæ est in illis propter cæcitatem cordis ipsorum. Si illi obscurati sunt intelligentia, id est, quia non intelligunt, obscurantur: ergo qui intelligunt, illuminantur. Curre ad fontes: desidera aquarum fontes. Apud* Deum *est fons vitæ, & insiccabilis fons: in illius luce lumen inobscurabile. Lumen hoc desidera, quendam fontem, quoddam lumen, quale non norunt oculi tui: cui lumini videndo oculus interior præparatur, cui fonti hauriendo sitis interior inardescit. Curre ad fontem: desidera fontem: sed noli vtcumque, noli vt qualecũque*

animal

animal currere, vt ceruus curre. Quid est vt ceruus? Non sit tarditas in currẽdo, impiger curre, impiger desidera fontem. Sitiuit anima mea ad Deum *viuũ. Quod dixi, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te* Deus, *hoc iterum dico, Sitiuit anima mea ad* Deum *viuũ. Quid sitiuit anima mea ad* Deum *viuum? Quid sitiuit? Quando veniam & apparebo ante faciẽ* Dei. Hoc *est, quod sitio, venire, et apparere. Sitio in peregrinatione, sitio in cursu, satiabor in aduentu. Sed quando veniam?* Et *quod citius est* Deo, *tardũ est desiderio. Quã do veniam, et apparebo ante faciẽ* Dei? Ex *illo desiderio est & hoc, quod clamabatur alibi, Vnam petij à Domino, hãc requiram, vt inhabitem in domo Domini per omnes dies vitæ meæ. Quare hoc? Vt contempler, inquit, delectationem Domini. Quando veniam, & apparebo ante faciem* Domini? *Interim dum meditar,*

ditor, dum curro, dum in via sum, antequam veniam, antequã appaream, fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi per singulos dies, Vbi est Deus tuus? Fuerũt *mihi, inquit, lacrymæ meæ non amaritudo, sed panes suaues erant ipsæ lacrymæ sitienti mihi illum fontem: quem quia bibere nondũ poteram: auidius meas lacrymas manducabam.* Non *enim dixit, Factæ sunt mihi lacrymæ meæ potus, ne ipsas desiderasse videretur sicut fontes aquarum: sed seruata, inquit, illa siti, qua rapior, seruata illa siti, qua inardesco ad fontes aquarum, panes mihi factæ sũt lacrymæ meæ, dum differor: & vtique manducando lacrymas meas, sine dubio plus sitio ad fontes.* Die *quippe ac nocte factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes.* Ci*bum istum, qui panis dicitur, die comedunt homines, nocte dormiunt, panis autem lacrymarum & die et nocte comeditur: siue totum tempus accipias diem*

& noctem: siue diem intelligas pro huius seculi prosperitate, noctem verò pro huius seculi aduersitate. Siue, inquit, in prosperis rebus seculi, siue in aduersis rebus seculi, ego desiderij lacrymas fundo, ego desiderij mei auiditatem non desero. Et quando in mundo bene est, mihi male est, quousque appaream ante faciem Dei. Quid ergo contradicis? Quasi gratulari me cogis, si aliqua huius seculi prosperitas arriserit? Nonne deceptoria est? nonne fluxa, caduca, mortalis? nonne temporalis, volatica, transitoria? nonne plus habet deceptionis quàm delectationis? Cur ergo non & in ipsa fiăt lacrymæ meæ panes? Siquidem & quando felicitas seculi circumfulget, quamdiu sumus in corpore peregrinamur à Domino. Et dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus? Quid? Paganus si hoc mihi dicat, nonne illi & ego possum dicere: Vbi est Deus tuus? Deum quippe suum digito ostendit. In-

tendit

tendit enim digitum ad aliquem lapidem, & dicit: Ecce Deus meus: vbi est Deus tuus? Cùm lapidem irrisero, & erubuerit qui demonstrauit, tollit oculos à lapide, suspicit cælum, & forte in solem digitum intendens, iterum dicit: Ecce Deus meus, vbi est Deus tuus? Inuenit ille quod ostenderet oculis carnis: ego autem non quasi non habeo quē ostendam, sed non habet ille oculos quibus ostendam. Potuit enim ille oculis corporis mei ostendere Deum suum solem: quibus ego oculis eius ostendam solis creatorem? Verumtamen audiendo quotidie, Vbi est Deus tuus, & in lacrymis meis quotidianis pastus, die ac nocte meditatus sum quod audiui, Vbi est Deus tuus? Quæsiui etiam ego ipse Deum meum: vt si possem, non tantum crederem, sed aliquid & viderem. Video enim quæ fecerit Deus meus, non autem video ipsum Deum meum, qui fecit hæc. Sed quoniam si-

tut ceruus desidero fontes aquarum, et est apud Deum fons vitæ, & in intellectu scriptus est hic Psalmus, & inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, quid agam, vt inueniam Deum meum? Considerabo terrã, facta est terra. Est magna pulchritudo terrarum, sed habet artificem. Magna miracula sunt seminum atque gignentium, sed habent ista omnia creatorem. Attendo magnitudinem circũfusi maris, stupeo, miror, artificem quæro: cælum suspicio & pulchritudinem syderum, admiror splendorem solis exercitio diei sufficientem, lunam nocturnas tenebras consolantem, mira sunt hæc, laudanda sunt hæc, vel etiam stupenda sunt hæc; neque enim terrena, sed etiam cælestia sunt hæc: nondum ibi stat sitis mea. Hæc miror, hæc laudo: sed eum, qui fecit hæc, sitio. Redeo ad meipsum, & quis sim etiam ipse, qui talia quæro, perscrutor: inuenio me habe-

re corpus, & animam, vnum quod regam, aliud quo regar, corpus seruire, animam imperare. Discerno animā melius esse aliquid quàm corpus, ipsum inquisitorem talium rerum nō corpus, sed animam video: & tamē hæc omnia, quæ collustraui, per corpus ea me collustrasse cognosco. Terram laudabam, oculis cognoueram: cælum, sydera, solē, lunamque laudabam: oculis cognoueram. Oculi membra carnis sunt, fenestræ sunt mentis: interior est, qui per has videt: quando cogitatione aliqua absens est, frustra patent. Deus meus, qui fecit hæc, quæ oculis video, non istis oculis est inquirendus. Aliquid etiā per seipsum animus conspicit, quod non per oculos sentiat, quasi colores & lucem: non per aures, quasi cantum & sonum: non per nares, quasi odorum suauitatem: non per palatum & linguā, quasi saporem: non per totum corpus quasi duritiam, & molliciem: rigorem, atque

feruorem; asperitatem, lenitatemque. Videamus quòd neque color sit, neque sonus, neque odor, neque sapor, neque calor, aut frigus, aut duritia, aut mollities. Dicatur ergo mihi quem colorem habeat sapientia? Cùm cogitamus iustitiam (cuius pulchritudine intus in ipsa cogitatione fruimur) quid tanquam sonus ad aures, quid tanquam vaporeum surgit ad nares? quid odori infertur? quid manu tractatur? Et delectat, & intus est, & pulchra est, & laudatur, & videtur: & si in tenebris sunt oculi isti, animus illius luce perfruitur. Quid est illud, quod Tobias videbat, quando videnti filio caecus consiliũ vitae dabat? Est ergo aliquid quod animus ipse corporis dominator, rector, habitator videt, quod non per oculos corporis sentit, non per aures, non per nares, non per palatum, non per corporis tactũ, sed per seipsum: et vtique melius est prorsus quod videt per

seipsum, quàm quod per seruum suum. Seipsum enim per seipsum videt: & animus ipse, vt norit se, videt se: nec vt videat se, corporalium oculorum quærit auxilium: imò verò ab omnibus corporis sensibus, tanquã impedientibus & perstrepentibus abstrahit se à se, vt videat se in se, vt nouerit se apud se. Sed nunquid aliquid tale Deus *ipse est, qualis est animus?* Non *quidem videri* Deus *nisi animo potest: nec tamen ita vt animus videri potest.* Aliquid *enim quærit animus iste quod* Deus *est, de quo illi nõ insultent qui dicũt,* Vbi *est* Deus *tuus?* Aliquam *quærit incommutabilem veritatem, & sine defectu substantiam.* Nõ *est talis ipse animus: deficit, proficit, nouit, ignorat, meminit, obliuiscitur, modò illud vult, modò non vult.* Ista *mutabilitas non cadit in* Deum. Si *dixero, mutabilis est* Deus, *insultabunt mihi qui dicunt:* Vbi *est* Deus *tuus?* Quærens *ergo* Deum *meum in rebus visibilibus*

bus & corporalibus, & non inueniens: quærēs eius substantiā in meipso (quasi aliquid tale ipsa sit, qualis ego sum) neque ibi inueniens aliquid super animam esse sentio Deum meum. Ergo vt eum tangerem, hæc meditatus sum, & effudi super me animam meam. Quando anima mea contingeret quod super animam meam quæritur, nisi anima mea super seipsam effunderetur? Si enim in seipsa remaneret, nihil aliud quàm se videret. Et cùm se videret, non vtique Deum suum videret. Dicant iam insultatores mei: Vbi est Deus tuus? dicant: ego quamdiu non video, quamdiu differor, manducabo die ac nocte lacrymas meas. Dicant illi adhuc, Vbi est Deus tuus? Quæro ego Deum meum in omni corpore siue terrestri, siue cælesti, & nō inuenio. Volens cognoscere substantiam eius, quæro etiam in anima mea, nec ibi inuenio. Meditatus sum tamen in inquisitione Dei mei, & per ea

quæ facta sunt, inuisibilia Dei mei *cupiens intellecta conspicere, effudi super me animam meam:* Et *iam non restat, quem tangam, nisi* Deum *meum:* Ibi *enim domus* Dei *mei.* Super *animam meam* Deus *meus habitat: inde me prospicit, inde me creauit, inde me gubernat, inde mihi consulit, inde me excitat, inde me vocat, inde me dirigit, inde me ducit, inde me perducit.*

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum quadragesimum primum, super his verbis: Transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei in voce exultationis & confessionis soni festiuitatem celebrantis. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Domino, quoniã adhuc confitebor illi: salutare vultus mei & Deus meus.

CAP. XIIII.

TAbernaculum eius in terra, Eccle sia est adhuc peregrina. Extra locum tabernaculi quærens Deum meum errabo. In locũ tabernaculi ingrediar, admirabilis tabernaculi, vsque ad domum Dei. Iam multa admiror in tabernaculo: tabernaculum enim in terra, homines sunt fideles. Admiror in eis mẽbrorum ipsorum obsequium: quia non in eis regnat peccatum ad obediendum desiderijs eius, nec exhibent membra sua arma iniquitatis peccato, sed exhibent se Deo viuo in bonis operibus: animæ seruienti Deo membra corporalia militare admiror. Respicio & ipsam animam obedientem Deo, distribuentem opera actus sui, frenantem cupiditates, pellentem ignorantiam, extendentem se ad omnia aspera & dura toleranda, iustitiam & charitatem impendentem cæteris. Miror & istas virtutes in anima, sed adhuc in loco tabernaculi am-

ti ambulo. Transeo et hæc: quamuis admirabile mihi sit tabernaculum, stupeo cùm peruenio vsque ad domum Dei. Ecce iste dum miratur membra tabernaculi, perductus est ad domum Dei. Percepit quãdam dulcedinem, sequendo interiorem nescio quam & occultam voluptatem, tanquam de domo Dei sonaret suauiter aliquod organum. Et quum ille ambularet in tabernaculo, audito quodam interiore sono, ductus dulcedine, sequens quod sonabat, abstrahens se ab omni strepitu carnis & sanguinis, peruenit vsque ad domum Dei. Nam viam suam, & ductum suum sic ipse commemorat, quasi diceremus ei, Miraris tabernaculum in hac terra, quomodo peruenisti ad secretum domus Dei? In voce, inquit, exultationis, & confeßionis, soni festiuitatem celebrantis. Festa cùm hic homines celebrant suæ luxuriæ, consuetudinem habent constituere organa ante

domos suas, aut ponere symphoniã, vel quæcunque musica ad luxuriam seruiẽtia & illicientia: et vbi audita fuerint hæc, quid dicimus qui transimus? Quid hic agitur? Et respondetur nobis, aliqua esse festa. Natalitia, inquit, celebrantur: nuptiæ hic sunt: vt nõ videantur inepta illa cantica, sed excusetur festiuitate luxuria. In domo Dei festiuitas sempiterna est. Non enim aliquid ibi celebratur, & transit. Festum sempiternum, chorus angelorum, vultus præsens Dei, lætitia sine defectu. Et dies hic festus ita est, vt nec aperiatur initio, nec fine claudatur. De illa æterna & perpetua festiuitate sonat nescio quid canorum & dulce auribus cordis, sed si non perstrepat mundus. Ambulanti in hoc admirabili tabernaculo Dei, & miracula Dei in redemptione fidelium consideranti, mulcet aurem sonus festiuitatis illius, & rapit ceruum ad fontes aquarum. Sed quia fratres,

quamdiu ſumus in corpore hoc, pere-grinamur à Domino, *& corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, et de-primit terrena inhabitatio ſenſum mul ta cogitantem: etſi vtcunque nebulis diffugatis ambulando per deſiderium, ad hunc ſonum peruenerimus interdũ, vt aliquid de illa domo* Dei *nitendo ca piamus: onere tamen quodam infirmi-tatis noſtræ ad conſueta recidimus, & ad ſolita iſta dilabimur.* Et *quomodo ibi inueneramus, vnde gauderemus: ſic hic non deerit, vnde gemamus.* Etenim *ceruus iſte manducans die ac nocte la-crymas ſuas, raptus deſiderio ad fontes aquarum, ad interiorem ſcilicet dul-cedinem dei, effundens ſuper ſe animam ſuam, vt tangeret quod eſt ſuper ani-mam ſuam, ambulans in loco taberna-culi admirabilis vſque ad domum* Dei, *& ita ductus interioris & intelligibilis ſoni iucunditate vt omnia exteriora contemneret, & in interiora raperetur*

tur: adhuc tamen homo est, adhuc hic gemit, adhuc carnem fragilem portat, adhuc inter scandala huius mundi periclitatur. Respexit *ergo ad se tanquam inde veniens, & ait sibi constituto inter has tristitias, & comparans hæc illis, ad quæ vidēda ingressus est, & post quæ visa egressus est. Quare, inquit, tristis es anima mea, & quare conturbas me? Ecce iam quadam interiore dulcedine lætati sumus: ecce acie mentis aliquid incommutabile, superstrictim & raptim videre potuimus: quare adhuc cōturbas me? quare adhuc tristis es? Nū enim dubitas de* Deo *tuo?* Nunquid *enim non est quod dicas tibi cōtra illos, qui dicunt,* Vbi *est* Deus *tuus?* Iam *aliquid incommutabile persensisti, quare adhuc conturbas me? Spera in* Domino. Quasi *responderit illi anima eius in silentio,* Quare *cōturbo te, nisi quia nōdum sum ibi, vbi est dulce illud, quo sic rapta sum quasi per transitum?* Nunquid

quid iā bibo de fonte illo nihil metuēs? Iam nullum scandalum pertimesco? iam de cupiditatibus omnibus, tāquam edomitis victisque secura sum? Nonne aduersus me diabolus vigilat hostis meus? Nonne laqueos mihi quotidie deceptionis intendit? Non vis vt conturbem te posita in seculo, & peregrina adhuc à domo Dei *mei?* Respondet *ergo conturbanti se animæ suæ, & quasi rationem reddenti perturbationis suæ, propter mala quibus abundat hic mūdus: respōdet et dicit:* Spera *in* Domino. *Interim, inquit, habita in spe.* Spes *enim quæ videtur, non est spes.* Si *autē quod nō videmus, speramus, per patiētiā expectamus.* Spera *in* Domino, *quoniam confitebor illi. Quid ei confiteberis ?* Salutare *vultus mei* Deus *meus.* A *me mihi salus esse non potest ? hoc dicam, hoc confitebor : salutare vultus mei* Deus *meus.* Erimus *in domo* Dei *videntes sine fine, & sine fine laudantes eum, cui dictum est,*

est, Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Hoc nondum est, quia nondum est salus, quæ promittitur, sed cõfitebor Domino meo in spe, & dicam illi, Salus vultus mei Deus meus. Spe enim salui facti sumus. Spes autem, quæ videtur, non est spes. Perseuera ergo vt peruenias, perseuera donec veniat salus. Audi ipsum Deũ tuum, de interiore tibi loquentem: Sustine Dominum, & viriliter age, & cõfortetur cor tuum, & sustine Dominũ, quoniam qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum quartum, super his verbis: Te decet hymnus Deus in Sion.

CAP. XV.

DVas ciuitates faciunt duo amores. Hierusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi. Interroget ergo

ergo se quisque quid amet, & inueniet vnde sit ciuis: & si se inuenerit ciuem Babyloniæ, extirpet cupiditatem, plantet charitatem: si autem se inuenerit ciuem Hierusalem, toleret captiuitatẽ, speret libertatem. Iam audiamus fratres, audiamus, & cantemus, & desideremus Hierusalẽ, vnde ciues sumus. Et quæ gaudia cantantur nobis? Quomodo in nobis reformatur amor ciuitatis nostræ, quàm diuturna peregrinatione obliti fueramus? Misit inde ad nos epistolas pater noster, ministrauit nobis scripturas Deus, quibus epistolis fieret in nobis redeundi desideriũ: quia peregrinationem nostram diligendo, ad hostes faciem posueramus, & dorsum ad patriam. Quid ergo hic cantatur? Te decet hymnus Deus in Sion. Patria illa est Sion, ipsa est Hierusalem quæ Sion, Et huius nominis interpretationẽ nosse debetis. Sicut Hierusalem interpretatur visio pacis, ita Sion specula-

tio, id est visio & contemplatio. Nescio quod magnum spectaculum nobis promittitur, & hoc ipse Deus est, qui condidit ciuitatem. Pulchra & decora ciuitas, pulchriorem habet conditorem. Te decet hymnus Deus, inquit. Sed vbi? In Sion. Etenim quisque cùm cœperit innouari, iam corde in Hierusalem cãtat, dicente Apostolo conuersatio nostra in cælis est. In carne enim ambulantes, inquit, non secundum carnem militamus. Iam desiderio ibi sumus, iã spem in illam terram, quasi ancoram præmisimus, ne in isto mari turbati naufragaremus. Quemadmodum ergo de naui, quæ in ancoris est, recte dicimus, quod iam in terra sit, adhuc tamen fluctuat; sed in terram quodammodo educta est contra ventos & contra tempestates: sic contra tentationes huius peregrinationis nostræ, spes nostra fundata in illa ciuitate Hierusalem facit nos non abripi in saxa. Qui ergo secundum hãc

ſpem cantat, ibi cantat: ergo dicat, Te decet hymnus Deus in Sion. In Sion non in Babylone. Sed modò ibi es, adhuc in Babylone es. Ibi, inquit, ſum. Ibi ſum carne, non corde. Vnde canto non ibi: non enim carne canto, ſed corde. Carnem quidem ſonantem audiunt & ciues Babyloniæ, cordis autem ſonum audit conditor Hieruſalem. Vnde dicit Apoſtolus, exhortās ipſos ciues ad amatoria quædam cantica & deſideria redeundi ad illam pulcherrimam ciuitatē viſionem pacis, Cantantes, inquit, & pſallentes in cordibus veſtris Domino. Quid eſt cantantes in cordibus veſtris? Ne inde cantetis, vnde eſtis in Babylonia: ſed inde cantate, vnde ſurſum habitatis. Ergo te decet hymnus Deus in Sion non in Babylonia. Qui cantant in Babylonia? Ciues Babyloniæ: ipſi hymnum Dei non decenter cantant.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum sexagesimum quartum, super his verbis: Replebimur in bonis domus tuæ, sanctum est templũ tuum, mirabile in æquitate.

CAP. XVI.

QVæ sunt bona domus Dei? *Fratres constituamus nobis aliquam domum diuitem, proponamus quantis bonis referta sit, quàm copiosa sit, vasa quàm multa ibi aurea & argentea, quantum familiæ, quantum iumentorum & animalium, ipsa denique domus quàm delectet picturis, marmore, laquearibus, columnis, spatijs, cubilibus: ecce desiderantur talia, sed adhuc ex confusione* Babyloniæ. *Amputa omnia ista desideria ò ciuis* Hierusalem, *amputa: si vis redire, non te delectet captiuitas. Sed iam cœpisti exire, noli retro respicere, noli remanere in via.* Nõ de*sunt adhuc hostes, qui tibi persuadeant*

captiui-

captiuitatem & peregrinationem. Iam non praeualeant super te sermones iniquorum. Domum Dei desidera, & bona eius domus desidera: sed noli talia, qualia soles desiderare vel in domo tua, vel in domo vicini tui, vel in domo patroni tui. Aliud quidem est bonū domus illius. Quid opus est vt nos dicamus quae sunt bona domus illius? Ipse indicet qui cantat exiens de Babylonia. Replebimur, inquit, in bonis domus tuae. Quae sunt bona ista? Erexeramus fortasse cor ad aurum, ad argentum, & caetera preciosa: noli talia quaerere, ista premunt, non leuant. Hic ergo iam bona illa Hierusalem, bona illa domus domini, bona illa templi Domini meditemur: quia quae domus Domini, ea ipsa templum Domini est. Replebimur in bonis domus tuae: sanctum est templū tuū, mirabile in iustitia. Ista sunt bona domus illius. Non dixit, templum sanctum tuum, mirabile in columnis, mirabile in

marmoribus, mirabile in tectis auratis, sed mirabile in iustitia. Habes foris oculos, vnde videas marmora & aurum: intus est oculus, vnde videatur pulchritudo iustitiæ. Intus, inquã, est oculus, vnde videatur pulchritudo iustitiæ. Si nulla est pulchritudo iustitiæ, vnde amatur iustus senex? Quid affert in corpore quod oculos delectet? Curua affert membra, frontem rugatam, caput canis albatum, imbecillitatem vndique querelis plenam. Sed forte quia tuos oculos non delectat senex iste decrepitus, aures tuas delectat. Quibus vocibus? Quo cantu? Et si forte adolescẽs bene cantauit, omnia cum ætate defecerunt. An forte sonus verborum eius delectat aures tuas, qui verba vix plene enunciat lapsis dentibus? Tamen si iustus est, si alienum non concupiscit, si de suo, quod habet, erogat indigẽtibus, si bene monet, & rectum sapit, si integre credit, si paratus est pro fide veri-

tatis etiam ipsa confracta membra impendere, (multi enim martyres etiam senes) Vnde illum amamus, quid in eo bonum videmus oculis carnis? Nihil. Quædam ergo est pulchritudo iustitiæ, quam videmus oculis cordis, & amamus, & exardescimus. Quid tam multum dilexerunt homines in ipsis martyribus, cùm eorum membra bestiæ laniarent? Nonne cùm sanguis fœdaret omnia, cum morsibus beluinis viscera funderentur, nihil habebant oculi, nisi quod horrerent? Quid ibi erat quod amaretur: nisi quia erat in illa fœditate dilaniatorum membrorum, integra pulchritudo iustitiæ? Ista sunt bona domus Dei, his te para satiari. Sed vt inde satieris cùm perueneris: hoc te oporteret esurire & sitire cum peregrinaris: hoc siti, hoc esuri, quia ipsa erunt bona Dei. Audi illum regem, cui ista dicuntur, qui venit vt te reducat, & se tibi fecit viã. Quid dicit? Beati qui esu-

xiunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Sanctum templum tuum mirabile in iustitia. Et ipsum templum fratres nolite præter vos cogitare. Amate iustitiam, et vos estis templũ Dei.

Ex tractatu in Psalmum septuagesimum sextum, super his verbis: Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.

CAP. XVII.

QVi sunt anni æterni? Magna cogitatio. Videte quid sibi velit ista cogitatio nisi magnum silentium ab omni forinsecus strepitu, ab omni rerum humanarũ tumultu. Intus requiescat qui cogitare vult istos annos æternos. Nunquid anni, in quibus sumus, æterni sunt, aut in quibus fuerunt maiores nostri, aut in quibus futuri sunt posteri nostri? Absit, vt æterni existimentur. Quid enim de his annis manet? Ecce lo-

que loquendo dicimus, hoc anno. Et quid tenemus de hoc anno, præter vnũ diẽ, in quo sumus? Nam superiores dies anni huius iam transierunt nec tenentur: futuri autẽ nondum venerunt. In vno die sumus, et dicimus hoc anno: imò dic, hodie, si aliquid præsens vis dicere. Nã de toto anno quid præsens tenes? Quicquid de illo præteritum est, iam non est: quicquid de illo futurum est, nondum est. Quomodo hoc anno? Corrige locutionem, hodie dic, & verum dicis. Hodie iam dicamus. Rursus & hoc attende, quia cùm dicis hodie, horæ matutinæ transierunt, horæ futuræ nondum venerunt. Et hoc ergo corrige: hac hora dic. Et de ista hora quid tenes? Momenta eius quædam iam transierunt: quæ futura sunt, nondum venerunt. Hoc momento dic. Quo momento? Dum syllabas loquor, si duas syllabas dicam, altera non sonat, nisi cùm alia trãsierit. Ipsa denique vna syllaba, si duas litte-

ras habeat, nõ sonat posterior littera, nisi prior abierit. Quid ergo tenemus de his annis? Anni isti mutabiles sunt: Anni æterni cogitandi sunt, anni qui stant qui non venientibus, et abeuntibus diebus peraguntur: anni de quibus alio scriptura dicit Deo, Tu autem idẽ ipse es, & anni tui non deficient. Hos annos iste transiliens, non in garrulitate forinsecus, sed in suo silentio cogitauit.

Alio loco ipse pater Augustinus exponens hæc verba psalmistæ: Melior est dies vna in atrijs tuis super millia, sic ait.

Atria illa sunt, in quæ suspirabat, in quæ deficiebat dicens, Desiderat & deficit anima mea in atria tua. Melior ibi est dies vna super millia dierum. Millia dierum desiderant homines, & multum volunt viuere: contemnant millia dierum, desiderent vnum diem, qui

qui non habet ortum, neque occasum. Vnum diem, diem sempiternum, cui nõ cedit hesternus, quem non vrget crastinus. Ipse vnus dies desideretur à nobis. Quid nobis est cum millibus dierum? Imus à millibus dierum ad vnum diem: ad vnum diem festinemus.

Ex tractatu in Psalmum octogesimum tertium, super his verbis: Beati qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te: beatus vir, cuius est susceptio eius abs te.

CAP. XVIII.

Positus inter tentationes, positus inter pressuras, positus in torcularibus, suspirans in superna promissa, iã præmeditatur gaudia futura. Beati, *inquit, qui habitant in domo tua. Vnde beati? Quid habituri? Quid acturi? Omnes, qui beati dicuntur in terra, habẽt*

aliquid, & agunt aliquid. Beatus *est homo ille, qui tot prædijs, tanta familia, tanto auro & argento beatus dicitur.* Beatus *est: ad illos honores peruenit, ad proconsulatum, ad præfecturam agendam.* Beatus *ergo dicitur aut habendo, aut agendo. Vnde autem ibi beati? quid habituri? quid acturi? Quid habituri iam suprà dixi,* Beati qui habitant in domo tua. *Domum tuam si habueris, pauper es:* Domum Dei *si habueris, diues es. In domo tua timebis latrones, domui Dei murus ipse Deus est.* Beati ergo qui habitant in domo tua. *Possident* Hierusalem *cælestem, sine angustia, sine pressura, sine diuersitate et diuisione limitum: omnes habent eam, & singuli habent totam. Magnæ illæ diuitiæ: non angustat frater fratrem: nulla ibi indigentia est. Quid ergo ibi sunt acturi?* Omnium enim actionum humanarum *mater est necessitas.* Ecce *modò quòd loquor & disputo, necessitas parit.*

rit. Nunquid ibi talis disputatio erit, quæ quasi doceat ignaros, quæ quasi commoneat obliuiosos? Aut verò in illa patria Euangelium recitabitur, vbi ipsum Dei verbũ contemplabimur? Ergo quia dixit iste desiderans et suspirãs ex voce nostra, quid habituri simus in illa patria, cui suspiramus, & ait, Beati qui habitant in domo tua: dicat & quid acturi simus, In secula seculorum laudabũt te. Hoc erit totum negotium nostrum, sine defectu alleluia. Non vobis fratres videatur quasi fastidiũ ibi futurum: quia si modò hoc diu dicatis non duratis, ab illo gaudio necessitas vos auertit. Ecce quãtum nos delectat, quod non videtur. Et si tanta alacritate in ipsa pressura, et fragilitate carnis laudamus quod credimus, quomodo laudabimus quod videbimus? Cùm absorpta fuerit mors in victoria, cum mortale hoc induerit immortalitatem, & corruptibile hoc induerit incorru-

ptionem,

ptionem;nemo dicet,diu steti: nemo dicet,diu ieiunaui,diu vigilaui, Stabilitas enim magna ibi: & ipsa immortalitas iam corporis nostri suspendetur in contemplatione Dei. Et si modò verbũ hoc,quod vobis erogamus,tam diu fragilitatem carnis nostræ stantem tenet: quid nobis faciet illud gaudium? Quomodo nos mutabit? Similes enim ei erimus,quoniam videbimus eũ , sicuti est; Iam similes illi, quando deficiemus? quo auertemur? Securi ergo simus fratres; non nos satiabit nisi laus Dei . Si deficias ab amore,deficies à laude:si autem amor sempiternus erit (quia illa insatiabilis pulchritudo erit) noli timere ne non possis semper laudare,quem semper poteris amare. Ergo beati,qui habitant in domo tua , in secula seculorum laudabunt te . Huic vitæ suspiremus. Sed quomodo illuc veniemus? Beatus vir,cuius est susceptio eius abs te Domine. Intellexit vbi esset, quia per fra-

gilitatem

gilitatem carnis suæ ad illam beatitudinem volare non posset. Circunspexit pondera sua, quia dicitur alio loco, Corpus enim quod corrupitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitatem. Spiritus sursum vocat, pōdus carnis deorsum reuocat. Inter duos conatus suspēsionis & ponderis colluctatio quædam est: & ipsa colluctatio ad pressurā pertinet torcularis. Audi ipsam luctam de torculari ab Apostolo expressam, qui & ipse ibi conterebatur, ibi premebatur, Condelector, inquit, legi Dei secūdum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnātem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in mēbris meis. Magna lucta, & euadendi magna desperatio, nisi subueniat id, quod de consequenti ait, Infelix ego homo, quis me liberauit de corpore mortis huius? Gratia dei per Iesum Christū

dominum

dominum nostrum; Ergo & iste in hoc psalmo vidit illa gaudia, cogitauit animo, Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Sed quis illuc ascendet? Quid faciã de carnis pondere? Cõdelector legi Dei secundũ interiorem hominem: sed quid faciã? quomodo volabo? quomodo perueniam? Video enim aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Dixit se infelicem & addidit, Quis me liberabit de corpore mortis huius, vt inhabitem in domo Domini, & in secula seculorum laudem eum? Quis me liberabit? Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Sicut ergo in verbis Apostoli illi difficultati, & quasi inextricabili luctæ subuenit quod subiecit, Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum: sic & hic cum suspiraret flammanti desiderio in domum Dei, & in illas laudes Dei, considerata grauedine corporis sui, et mole carnis suæ, & de-

& desperatione quadam suborta, rursus in spe euigilauit, et ait Beatus vir, cuius est susceptio eius abs te Domine.

Ex tractatu in Psalmum octogesimum quartum, super his verbis: Ostende nobis Domine misericordiam tuã, & salutare tuũ da nobis.

CAP. XIX.

Felix est, cui ostendit Deus misericordiam suam. Ostendendo enim illi misericordiam suam, persuadet illi, quia quicquid boni habet ipse homo, non habet nisi ab illo: quia omne bonum nostrũ ipse est. Et quũ viderit homo quicquid boni habet, non se habere à se, sed à Deo suo, videt quia totum quod in se laudatur, de misericordia Dei est, non de meritis suis. Et videndo ista non superbit: non superbiendo, nõ extollitur: non se extollendo, non cadit: non cadendo, stat: stando inhæret, inhærendo manet:

net: manendo perfruitur, & lætatur in Domino *Deo suo. Erunt illi deliciæ, ipse qui fecit illum: et delicias ipsas nemo corrumpit, nemo interpellat, nemo aufert. Quis potens minabitur auferre? Quis vicinus malus, quis latro, quis insidiator tibi tollit* Deum? *Et potest tibi tollere totũ, quod possides corpore, non tibi tollit eum, quem possides corde.*Ipsa *est misericordia, quam vtinam* Deus *ostendat nobis.* Ostende *nobis domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis.* Christum *tuum da nobis: in illo enim est misericordia tua.*Dicamus *illi & nos, da nobis* Christum *tuum.*Iam *quidẽ dedit nobis* Christum *suum, adhuc tamen illi dicamus,* Da *nobis* Christum *tuum, quia dicimus illi,* Panem *nostrum quotidianum da nobis hodie.*Et *quis est panis noster, nisi ipse quidixit,* Ego *sum panis viuus, qui de cælo descendi?* Dicamus *illi,* Da *nobis* Christum *tuum.* Dedit *enim nobis*

Christum, sed hominem quem nouimus: dedit hominem, eum ipsum nobis daturus est Deum. *Hominibus enim hominẽ dedit, quia talem illum hominibus dedit, qualis posset capi ab hominibus.* Deum *enim Christum nullus hominum capere poterat. Factus est hominibus homo, seruauit se* Deum Dijs. *An forte arroganter dixi? Reuera arroganter, nisi ipse dixisset, Ego dixi* Dij *estis, & filij altißimi omnes. Ad hanc ipsam adoptionem reuocamur, vt efficiamur filij* Dei. *Iam quidem sumus, sed per fidem. Sumus quidem, sed in spe: nondum sumus in re. Spe enim salui facti sumus, sicut dicit* Apostolus. *Spes autem quæ videtur, non est spes: quod enim videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Quid enim expectamus per patientiam, nisi videre quod credimus? Modò enim credimus quod non videmus: permanen-*

do in eo quod credentes non videmus, merebimur videre quod credimus. Propterea Ioannes in Epistola sua quid ait? Dilectissimi, filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Quis non exultaret, si subito nescio cui peregrinanti & ignoranti genus suum, patienti aliquam egestatem & ærumnam, et in labore constituto diceretur, Filius senatoris es, pater tuus amplo patrimonio gaudet re uera, reuoco te ad patrẽ tuum? Quali gaudio exultaret, si hoc non fallax promissor diceret? Venit ergo non fallax Apostolus Christi, et ait, Quid est quod de vobis speratis? Quid est quod vos affligitis, & mœrore conteritis? Quid est quod concupiscentias vestras sequendo, in egestate istarũ voluptarum conteri vultis? Habetis patrem, habetis patriam, habetis patrimonium. Quis est iste pater? Dilectissimi filij Dei sumus. Quare ergo nondum videmus patrem nostrum? Quia nondum

apparuit quid erimus. Iam sumus, sed in spe: nam quid erimus nondum apparuit. Et quid erimus? Scimus, inquit, quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Sed hoc de patre dixit, de filio autem Domino nostro Iesu Christo forte non dixit: et nos videndo patrem, non videndo filiũ erimus beati? Ipsum audi Christũ. Qui me videt, videt & patrem. Cum enim vnus Deus videtur, trinitas videtur, pater & filius & spiritus sanctus. Audi expreßius, quia ipsius filij visio tribuet nobis beatitudinem, & nihil interest inter visionem ipsius, & visionem patris: ipse ait in Euangelio, Qui diligit me, mandata mea custodit, & ego diligam illum, & ostendam meipsũ illi. Loquebatur ille, & dicebat, Ostendam meipsum illi. Quare? Non erat ipse qui loquebatur? Sed carnem caro videbat, diuinitatem caro non videbat. Ad hoc autem caro carnem vidit, vt

per fidem cor mundaretur, vnde Deus videretur. Dictum est enim de Domino, Fide mundans corda eorum. Et dixit ipse Dominus, Beati mũdo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ergo si promisit ostendere se nobis: qualis est pulchritudo eius? Fratres cogitate omnia ista, quae videtis pulchra, quae amatis, ipse fecit. Si haec pulchra sũt, quid est ipse? Ergo ex istis, quae hic amamus, illum magis desideremus: et cõtemnentes ista, illum diligamus: vt ipsa dilectione per fidem cor mundemus, & mundatum cor nostrum inueniat aspectus illius. Lux quae nobis ostendetur, sanos debet inuenire: hoc agit modò fides. Hoc ergo modo diximus, Et salutare tuum da nobis. Da nobis Christum tuum, nouerimus Christum tuum, videamus Christum tuum: non quomodo illum viderunt Iudaei, & crucifixerunt, sed quomodo illum vident Angeli, & gaudent.

Ex tractatu in Psalmum octogesimum quintum, super his verbis: Tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me.

CAP. XX.

ADiuuisti, inquit, me in certamine, & consolatus es me in tristitia. nemo enim consolationem quærit, nisi qui est, in miseria. Regio *ista scandalorum est, & tentationum, & omnium malorum: vt gemamus hic, & mereamur gaudere ibi: hic tribulari, & consolari ibi, & dicere, Quoniam ecce exemisti oculos meos à lacrymis, pedes meos à ruina, quoniã placebo domino in regione viuorũ.* I*sta regio mortuorũ est. Trãsit regio mortuorũ, venit regio viuorũ.* In *regione mortuorũ labor, dolor, timor, tribulatio, tentatio, gemitus, suspiriũ.* Hic *falso felices, vere infelices: quia falsa felicitas, vera miseria est.*

Qui verò se agnoscit in vera esse miseria, erit etiam in vera felicitate. Et tamen nunc quia miser es, Dominum audi dicentem, Beati lugentes. O beati lugentes. Nihil tam coniunctum miseriæ, quàm luctus: nihil tam remotum & cõtrarium miseriæ, quàm beatitudo. Tu dicis lugentes, & tu dicis beatos? Intelligite, inquam, quod dico: beatos dico lugentes. Quare beati? In spe. Quare lugentes? In re. Etenim lugent in morte ista, in tribulationibus istis, in peregrinatione ista. Et quia agnoscũt se esse in ista miseria, & gemunt, beati sunt. Cõtristatus est beatus Cyprianus in passione: modo consolatus est in corona. Quũ transierit gemitus noster, omnes vna voce, in vno populo, in vna patria consolabimur, millia millium coniuncta psallentibus angelis, & choris cælestiũ potestatum in vna ciuitate viuentium. Quis ibi gemit? Quis ibi suspirat? Quis ibi laborat? Quis ibi eget? Quis ibi misericordiam

sericodiã præbet? Quis ibi frangit panẽ esurienti, vbi omnes pane iustitiæ saginantur? Nemo ibi tibi dicit, Hospitẽ suscipe: peregrinus ibi nemo est, omnes in patria sua viuunt. Nemo tibi dicit, Cõcorda amicos tuos litigantes: in pace sempiterna Dei vultu perfruũtur. Nemo tibi dicit, Visita ægrotum: sanitas immortalitasque permanet. Nemo tibi dicit, Sepeli mortuum: omnes in vita æterna erunt. Cessant opera misericordiæ, quia miseria ibi non inuenitur. Et quid ibi faciemus? Forte opera necessitatis erunt ista, quæ hic sunt modò, seminandi, arandi, coquendi, molẽdi, texendi? Nihil horum, quia necessitas nõ erit, Vbi necessitas non erit nec miseria, opera necessitatis & misericordiæ non erunt. Quid ibi erit? Quod negotium nostrum? Quæ actio nostra? Sedebimus, & torpebimus, & nihil agemus? Si refrigescit amor noster, refrigescit & actio nostra. Amor erga quie-

tus in vultu Dei, quem modò desideramus, cui suspiramus; cùm ad eum venerimus, quomodo nos accendet, in quem nondum visum sic suspiramus? Cùm ad eum venerimus, quomodo nos illuminabit? quomodo nos mutabit? Quid ergo agem⁹ fratres? Psalmus nobis indicat, Beati qui habitant in domo tua. Vnde? In secula seculorum laudabunt te. Hæc erit actio nostra, laus Dei. Amas, & laudas. Desinis laudare, si desinis amare. Non autem desines amare, quia talis est quem vides, qui nullo te offendat fastidio: & satiat te, & non te satiat. Mirum est quod dico, Si dicā, quia satiat te, timeo, ne quasi satiatus velis abscedere, quomodo de prandio, quomodo de cœna. Timeo rursus, si dixero non te satiat, ne indigens videaris, & quasi inanior existas, & minus in te sit aliquid, quod debeat impleri. Quid ergo dicam quod dici non potest, cogitari vix potest? Et satiat te, & non te satiat: quia

vtrumque inuenio in scriptura. Nam scriptũ est, Beati esurientes, & sitientes iustitiam, quia ipsi saturabuntur. Et rursum de sapientia dictum est, Qui edũt, adhuc esurient, et qui te bibunt, adhuc sitiẽt. Quid est bibẽdo sitire? Nũquam fastidire. Si ergo ista ineffabilis, & sempiterna dulcedo erit, modò quid à nobis petit Deus fratres, nisi fidem non fictam, spem firmam, charitatem puram: vt ambulet homo in via quam Dominus dedit? Ferat ergo tentationes, & suscipiat consolationes.

PSY-

PSYCHAGOGIÆ LIBER TERTIVS,

Collectus ex tractatibus ſiue homilijs Diui Aurelij Auguſtini Hipponenſis epiſcopi.

Ex tractatu in Pſalmum octogeſimũ ſextum, ſuper his verbis: Fundamenta eius in montibus ſanctis.

CAP. I.

INTENDAT *charitas veſtra. Ciuitas quædam in iſto pſalmo cantata & commendata eſt, cuius ciues ſumus, in quantum Chriſtiani ſumus, & vnde peregrinamur, quamdiu mortales ſumus,*

& ad

& ad quam tendimus per eius viam, quæ omnino quasi dumetis & sentibus interclusa non inueniebatur. Rex ipsius ciuitatis se fecit viam, vt ad ciuitatem perueniremus. Ambulātes ergo in Christo, et adhuc peregrinantes, donec perueniamus, & suspirantes desiderio cuiusdam ineffabilis quietis, quæ habitat in illa ciuitate (de qua quiete dictum, & nobis est promissum hoc, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit) ambulantes ergo sic cantemus, vt desideremus. Nam qui desiderat, & si lingua taceat, corde cantat. Qui autem non desiderat, quolibet clamore aures hominum feriat, mutus est Deo, Videte quomodo erant amatores huius ciuitatis ardentes illi ipsi, per quos hæc dicta sunt, per quos hæc nobis commendata sunt, quanto per eos affectu ista cantata sunt. Affectum istū generabat in eis amor ciuitatis: amorē autē ciuitatis infuderat spiritus Dei.

Charitas, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Hoc ergo spiritu feruentes audiamus quæ dicta sunt de hac ciuitate, *Fundamenta eius in montibus sanctis.* Nihil de illa adhuc dixerat Psalmus: hinc tamen incipit, & ait, *Fundamenta eius in montibus sanctis.* Repletus ergo spiritu sancto ciuis iste, & multa de amore & desiderio ciuitatis huius voluens secum, tanquam plura intus apud se meditatus erumpit in hæc verba: *Fundamenta eius in montibus sanctis*: quasi iam de illa dixerit aliquid. Quomodo de illa nihil dixerat, qui numquam de illa corde tacuerat? Quomodo enim dicitur, eius, de qua nihil dictum est? Sed multa, vt dixi, secũ in silentio de illa ciuitate parturiens, clamans ad Dominum, erupit etiam in aures hominum, *Fundamenta eius in montibus sanctis.*

Idem pater Augustinus tractatu quadragesimo in Euangelium beati Ioannis Apostoli, ait:

Quid dicam charitati vestræ. O si cor esset qualitercunque suspirans in illam ineffabilem gloriam. O si peregrinationem nostram in gemitu sentiremus, & seculum non amaremus, & ad eum, qui vos vocauit, pia mente perpetuo pulsaremus. Desiderium, sinus cordis est: capiemus, si desiderium, quantum possumus, extendamus. Non solum seminetur, & germinet hoc desiderium, verum etiã in modũ tantæ capacitatis augeatur, vt idoneũ sit sumere quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec ĩ cor hominis ascẽdit. Amate mecũ. Nõ amat multũ nummũ qui amat Deũ. Hic palpalui infirmitatẽ: nõ ausus sum dicere, non amat nummum, sed dixi, nõ multũ amat nummum: quasi amãdus sit nummus, sed non multum. O si Deum digne

ame-

amemus, nummos omnino non amabimus. Erit tibi nummus instrumentum peregrinationis, quo vtaris ad necessitatem, non irritamentum cupiditatis, quo fruaris ad delectationem. Vtere mundo, non te teneat mundus, quo intrasti: iter agis, exiturus venisti, non mansurus. Si tales fueritis (erigite cor si potestis, et audite me) si tales fueritis, ad eius promissa venietis: non enim impossibile vobis est, quia magna est manus eius, qui vos vocauit. Vocauit: inuocetur. Dicatur illi, Vocasti nos, vocamus te: ecce audiuimus vocantem, audi te inuocantes. Perduc quo promisisti, perfice quod inchoasti, noli deserere munera tua, noli deserere agrum tuũ, germina tua intrent in horreum tuũ. Abundant tempestates in mundo; sed maior est qui fecit mundum. Abundant tentationes, sed non deficit, qui in illo spem ponit, in quo defectus nullus est.

Rursum tractatu in Psalmũ octogesimum sextum, super his verbis: Sicut lætantium omnium habitatio est in te, ipse Augustinus ait.

CAP. II.

Tanquam iucundatorum est habitatio omnium in illa ciuitate: in peregrinatione verò ista conterimur. Habitatio nostra ibi, iucunditas sola erit, peribit labor & gemitus: transeũt orationes, succedunt laudationes. Ibi ergo habitatio iucundatorum, non erit gemitus desiderantium, sed lætitia perfruentium. Aderit enim ipse, *cui modò suspiramus, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Ibi totum negotium nostrum non erit, nisi laudare* Deum, *et frui* Deo: Et *quid aliud quæremus, vbi solus sufficit is, per quem facta sunt omnia?* Habitabimur, *& habitabimus: subijcientur illi omnia, vt sit* Deus *omnia in omnibus.* Beati *ergo qui habitant*

habitant in domo tua. Vnde beati? Habendo aurum, habendo argentum, numerosam familiam, multiplicem prolem? Vnde beati? Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Hoc vno beati, otioso negotio. Hoc ergo vnum desideremus fratres: cùm venerimus, ad hoc nos paremus, gaudere ad Dominum, laudare Deum. Opera bona, quæ modò nos perducunt, non ibi erunt. Non ibi erunt opera misericordiæ, vbi nulla erit miseria. Egentem non inuenies, nemo tibi occurret sitiens, nullus peregrinus erit, nullus ægrotus quem visites, nullus mortuus quem sepelias. nullus litigatorum, inter quos pacem componas. Quid facturus es? An fortè propter necessitates nostri corporis nouellabimus, & arabimus, & negotiabimur, & peregrinabimur? Magna ibi requies. Nam ibi omnia opera, quæ necessitas flagitat, subtrahentur: mortua necessi-

necessitate, peribunt opera necessitatis. Quid ergo erit? Quomodo potuit, dixit lingua humana, Tanquam iucundatorum omnium habitatio est in te. Quid est tanquam? Quia talis erit iucunditas, qualem hic non nouimus. Video hic multas iucunditates, & multi gaudent in seculo, alij hinc, alij inde, & nõ est, quod illi gaudio comparetur, sed tanquam iucunditas erit. Nam si dicam iucunditas, incipit homini occurrere talis iucunditas, qualem solet habere in poculis, in prandijs, in auaritia, in honoribus seculi. Extolluntur enim homines, et lætitia quadam insaniunt: sed non est gaudere impijs dicit Dominus. Est enim iucunditas quædam, quã nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Tanquam iucundatorum omnium habitatio est in te. Ad aliud gaudium nos paremus, nec quasi paremus non talibus ibi perfrui, qualibus hic gaudemus: alioqui

continentia nostra, auaritia erit. Sunt enim homines, qui inuitantur ad cœnã opimam, vbi multa & preciosa ponenda sunt, non prandent. Iam si quæras ab eis, quare non prandeant: respondẽt, Ieiunamus. Magnum opus, Christianũ opus ieiunium. noli cito laudare, quære causam: negotium ventris agitur, non religionis. Quare ieiunat? Ne ventrem præoccupent vilia, & non poßit admittere preciosa. Ergo negotium gutturis geritur in ieiunio. Magna res vtique ieiunium: contra ventrem & guttur pugnat; aliquando illis militat. Itaque fratres mei, si putatis aliquid tale habituros nos in illa patria, ad quam nos exhortatur tuba cælestis, & propterea vos à præsentibus abstinetis, vt illic talia copiosis recipiatis, sic estis quomodo illi, qui ieiunant propter epulas maiores, & continent se pro maiori incontinentia. Nolite ergo sic. Ad aliquid vos ineffabile præparate; mundate cor

ab omnibus affectionibus vestris terrenis & secularibus. Visuri sumus quiddam, quo viso beati erimus, & hoc nobis solum sufficiet. Et quid? Non manducabimus? Imò manducabimus: & ipse Deus erit cibus noster, qui & reficiet, et non deficiet. Tanquam iucundatorum omnium habitatio est in te. Iam dictum est, vnde iucundabimur, Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te. Laudemus & modò Dominum, quantum possumus mistis gemitibus: quia laudando eum, desideramus eum, sed nondum tenemus. Cùm tenuerimus, subtrahetur omnis gemitus: & remanebit sola & pura & æterna laudatio.

Idem pater Augustinus tractatu in psalmum trigesimum sextum, super his verbis: Et hæreditas eorum in æternum erit, sic ait.

Seruatur nobis nescio quod dulce spectaculum omnino: etsi cogitari ex aliqua parte in ænigmate per speculum potest, dici tamen nullo modo potest pulchritudo illius dulcedinis, quam seruat Deus timentibus se, perficit autem sperantibus in se. Ad illam parantur corda nostra in omnibus vitæ huius tribulationibus & tentationibus. Noli mirari quod in laboribus pararis: ad magnum aliquid pararis. Vnde est vox illa iusti confirmati, Non sunt condignæ paßiones huius temporis ad futuram gloriã, quæ reuelabitur in nobis. Quæ erit futura gloria nostra, nisi æquari angelis, & videre Deum?

Ex tractatu in Psalmum octogesimum nonum, super his verbis: Repleti sumus mane misericordia tua, & exultauimus, & delectati sumus omnibus diebus nostris.

CAP. III.

Illa bona, quæ futura sunt, spe anticipans, & velut iam facta deputãs, Repleti sumus, inquit, mane misericordia tua. Tunc replebuntur iusti eo bono, quod nunc esuriunt & sitiunt, dũ per fidem ambulantes peregrinantur à Domino; vnde et illud alio loco dicitur, Replebis me lætitia cum vultu tuo. Et alibi, Satiabor, dũ manifestabitur gloria tua. Vnde etiam dicitur, Ostende nobis patrem, & sufficit nobis: atque ipse Dominus ait, Ostendã meipsum illi. Quod donec fiat, nihil boni nobis sufficit, nec sufficere debet, ne desiderium nostrum in via remaneat, quod, donec perueniat, extendendum est. Et exultauimus & iucundati sumus omnibus diebus nostris. Dies ille, dies est sine fine. Simul sunt illi omnes dies, ideo satiant. Non enim succedentibus cedunt. Vbi non est aliquid, quod non re-

niendo nondum ſit, & veniendo iam nō ſit. Omnes ſimul ſunt, quia vnus eſt, qui ſtat, & non tranſit; ipſa eſt æternitas: hi ſunt dies, de quibus dicitur, Quis eſt homo qui vult vitam, & diligit dies videre bonos? Hi dies et in alio loco anni appellātur, vbi Deo dicitur, Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Non enim anni ſunt qui pro nihilo habentur, neque dies ſunt, qui ſicut vmbra declinauerunt, ſed dies ſunt, qui ſunt; quorum numerum notū ſibi fieri precabatur, qui dicebat, Notū fac mihi Domine finem meum, quo perueniendo maneam, vt nihil vlterius iā requiram: & numerum dierum meorum, qui eſt: vtique qui eſt, non qui nō eſt: quia dies iſti, de quibus & illic conſequenter dicit, Ecce veteres poſuiſti dies meos, non ſunt: quia non ſtant, non manent, celerrima mutabilitate tranſcurrunt, nec vna hora in eis inuenitur, in qua ita ſimus, vt non alia pars

eius

rius transierit, alia ventura sit, nulla stet, vt sit. Illi *autem anni & dies non deficiunt: in quibus nec nos deficiemus, sed sine defectu reficiemur. Exæstuet anima nostra illorum dierum desiderio, sitiat ardenter atque vehementer: vt illic repleamur, ibi satiemur, ibi dicamus quod hic prædicimus, Satiati sumus mane misericordia tua, & exultauimus, & iucundati sumus omnibus diebus nostris.*

Ex tractatu in Psalmum nonagesimum, super his verbis: Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum.

CAP. IIII.

QVæ est longitudo dierum? Vita æterna est. Fratres nolite putare longitudinem dierum dici, sicut sunt hyeme dies minores, æstate dies maiores. Tales dies nobis habet dare? Longitudo

gitudo illa est, quæ non habet finẽ, æterna vita, quæ nobis promittitur in diebus longis. Et vere quia sufficit, non sine causa dixit, replebo eum. Non nobis sufficit quicquid longum est in tẽpore, si habet finem, & ideo nec longum dicendum est. Et si auari sumus, vitæ æternæ debemus esse auari, talem vitam desiderare, quæ nõ habet finem. Ecce vbi extendatur auaritia vestra. Argentum vis sine fine? Vitam æternam desidera sine fine. Non vis vt habeat finem possessio tua? Vitam æternam desidera. Quæ est? Longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutare meũ. hoc fratres breuiter prætereundum est, Ostendam illi salutare meum. Hoc dixit, Ostendam illi ipsum Christum. Quare? Non est visus in terra? Quid nobis magnum habet ostendere? sed non est visus tali visu, quali videbimus. Tali visu visus est, quali viderunt qui crucifixerunt. Ecce qui viderunt, crucifixerunt.

cifixerunt, nos non videmus, & credimus. Illi oculos habebant, & nos non habemus? Imò & nos cordis oculos habemus: sed per fidem adhuc videmus, non per speciem. Quando erit species? Quando videbimus eũ facie ad faciem, quod dicit Apostolus, quod nobis promittit Deus *in magno præmio omnium laborum nostrorũ. Quicquid laboras: ad hoc laboras, vt videas.* Magnum *est quod visuri sumus, quando tota merces nostra visio est, & ipsum hoc magnum visum est* Dominus *noster* Iesus Christus. *Ipse qui humilis visus est, ipse videbitur magnus, et lætificabit nos: videbitur, quomodo videtur modò ab Angelis. In principio erat verbum, & verbum erat apud* Deum, *&* Deus *erat verbum.* Attendite *ipsum* Dominum, *qui hoc promisit in euangelio dicentem: Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum.* Et *quasi diceretur ei, & quid ei dabis, qui dili-*

git te? Ostendã, inquit, meipsum illi. De*sideremus, & amemus: flagremus, si sponsa sumus.* Spon*sus absens est, sustineamus; veniet quem desideramus.* Tan*tum pignus dedit, non timeat sponsa ne deseratur à sponso, non dimittit pignus suum.* Quod *pignus dedit?* Sangui*nem suum fudit. Quod pignus dedit?* Spiritum *sanctum misit.* Talia *pignora dimittet ille sponsus?* Si *non amaret, talia pignora non daret.* Iam *amat. O si sic amaremus.* Maiorem *dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat pro amicis suis.* Amemus, *& imitemur, curramus post vnguẽta eius, quomodo dicitur in canticis canticorum. Post odorem vnguentorum tuorũ curremus.* Venit *enim, & oleuit, & odor ipsius impleuit totum mundum.* Vnde *odor?* De *cælo.* Sequere *ergo ad cælum, si non falsum respondes quod dicitur; Sursum cor, sursum cogitationem, sursum amorem, sursum spem.*

Ex præfatione in expositionem Psalmi nonagesimi tertij, super his verbis: Extendens cælum sicut pellem.

CAP. V.

Caelum, id est, firmamentum, intelligitur per figurã liber legis. Ideo quodam loco dicitur, Extendens cælum sicut pellem. Si extenditur sicut pellis, tanquam liber est extẽtus, vt legatur. Transacto autem tempore, quo legitur lex (propterea enim legitur lex, quia nondum venimus ad illam sapientiam, quæ implet corda & mentes intuentium) non opus erit, vt aliquid ibi nobis legatur: quia in eo, quod nobis legitur, syllabæ sonant, & transeunt, illa autem lux veritatis non præterit, sed fixa permanens inebriat corda videntium: quomodo dictum est, Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente deliciarũ tuarum potabis eos, quoniam

niam apud te est Domine fons vitæ. Et vide ipsum fontem. In lumine, inquit, tuo videbimus lumen. Modò ergo lectio necessaria, quamdiu ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, sicut dicit Apostolus: cùm autē venerit quod perfectum est, auferetur quod ex parte est. Non enim liber necessarius erit, neque legemus in illa ciuitate Hierusalem, vbi Angeli viuunt, vnde nos modò peregrinamur, & peregrinatio nostra gemit, gemit autem, si scimus, quia peregrinamur. Nam odit valde patriā, qui putat sibi bene esse, cum peregrinatur. Nunquid in illa ciuitate, vbi sunt angeli, euangelium legitur, aut Apostolus? Verbo Dei omnes pascuntur. Quod verbum Dei, vt sonaret nobis ad tempus, caro factum est, & habitauit in nobis. Sed tamen ipsa lex, quæ scripta est, firmamentum nobis est: ibi si sit cor nostrum, non pellitur iniquitatibus hominum. Vide luminare in cælo. In lege Do-

mini fuit voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Vult aliquis patienter ferre omnia? Non descendat de cælo, & in lege Domini meditetur die ac nocte. Ergo in cælo sit cor eius. Si in cælo est cor eius, omnes iniquitates quæ fiunt in terra ad tempus, omnes felicitates malorum hominum, omnes labores iustorum, meditanti die ac nocte legẽ Dei nulla sunt, et patienter tolerat omnia, & erit beatus eruditus à Deo. Et quomodo est in firmamẽto cæli? Quia lex firmamentum est. Beatus vir, quem tu erudieris Domine, & ex lege tua docueris eum, vt mitiges eũ à diebus malignis, donec fodiatur peccatori fouea. Attendite ergo luminaria quomodo procedunt, & occidunt, & redeunt. Agunt cursus suos, distinguunt diem & noctem, voluunt annos & tempora, & tanta mala fiunt in terra, illis quietem in cælo habentibus.

Ex tractatu in ipsum Psalmum nonagesimũ tertiũ, super his verbis: Qui formas dolorem in præcepto.

CAP. VI.

Formas, inquit, dolorem in præcepto, id est de dolore præceptum nobis facis, vt ipse dolor præceptum sit nobis. Quomodo dolor est præceptum? Quia te flagellat qui pro te mortuus est, & non tibi promittit beatitudinẽ in ista vita, & fallere non potest, & hic non dat quod quæris: Quid dabit? vbi dabit? quantum dabit qui hic non dat? qui hic erudit, qui fingit dolorem in præcepto? Laboras hic tu, sed requies tibi promittitur. Attendis te hic habere laborem, sed attende qualem ille requiem pollicetur. Nunquid cogitare poteris? Si illam posses cogitare, videres te nihil laborare ad compensationem. Audi eum, qui illam ex parte cernebat, qui dixit, Nunc scio ex parte. Quid ergo ait

go ait Apostolus? Etenim quod est ad præsens temporale & leue tribulationis nostræ, iuxta incredibilem modum & in incredibilem modum, æternum gloriæ pondus operatur in nobis? Quid est, æternum gloriæ pondus operatur in nobis? Quibus, inquã, operatur? Nõ respicientibus quæ videntur, sed quæ nõ videntur: quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem nõ videntur, æterna. Noli esse piger in labore breuiter; & gaudebis incessabiliter. Aeternam vitam tibi daturus est Deus: cogita quanto labore emẽda sit. Intendite fratres. Venale est, venale est quod habeo, dicit tibi Deus, eme illud. Quid habet venale? Requiem, inquit, venalem habeo, eme illam. Dicis ei. Quantum valet? Audi. Precium ipsius labor est, quomodo si diceret. Precium illius aurum est. Non autem sufficeret hoc solũ dicere, sed quæreres quantum aurum: Nondum dicitur tibi quantus futurus

sit labor

ſit labor iſte, vel quantum laboris de te exigatur. Tibi *dicit* Deus: Ego oſten*do quanta ſit illa requies: tu iudica quanto labore emenda ſit.* Dicat ergo Deus*, quanta futura ſit ipſa requies.* Beati *qui habitant in domo tua, in ſecula ſeculorum laudabunt te.* Hæc *eſt requies ſempiterna: ſine fine erit requies iſta, ſine fine erit gaudium hoc, ſine fine erit lætitia iſta, ſine fine erit incorruptio.* Vitam *æternam habebis, requiem, quæ non habet finem.* Q*uanto labore digna eſt requies, quæ non habet finem?* Si *verum vis pronunciare, et verum iudicare, æterna requies æterno labore rectè emitur.* Ver*um hoc eſt: ſed noli timere, miſericors eſt* Deus. Si *enim haberes æternum laborem, nunquam peruenires ad æternam quietem.* Ergo*, vt aliquando peruenias ad id quod emis, non in æternum laborandum eſt, non quia non valet tanti, ſed vt poſſideatur quod emitur.* Dign*a eſt quidē*

emi labore perpetuo, sed necesse est, vt labore temporali ematur. Certe tãtus labor debuit eße, id est sẽpiternus, pro requie sempiterna. Decies centena millia annorum in labore quid valent? Decies centena millia annorum habent finem: quod tibi dabo, dicit Dominus, non habebit finem. Qualis misericordia Dei? Nec dicit, Decies centena millia annorũ labora: non dicit, vel mille annos labora: non dicit, quingentos annos labora: sed cùm viuis, inquit, labora in paucis annis. Inde iam requies erit, & finem non habebit. Et adhuc audi, Domine secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, exhortationes tuæ iucundauerunt animam meam. Paucos annos laboras, & in ipsis laboribus nõ deest consolatio, nõ desunt gaudia quotidiana: sed noli gaudere in seculo, gaude in Christo, gaude in verbo eius, gaude in lege eius. Ad ipsa gaudia pertinet quod loquimur, et quod auditis. Quãtæ

R sunt

sunt istæ consolationes in tantis laboribus? Verũ est ergo quod dixit Apost. Etenim quod ad præsens est temporale & leue tribulationis nostræ iuxta incredibilem modum, & in incredibilem modum, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Ecce quãtum precium damus? quodammodo vnam siliquam ad accipiendos thesauros sempiternos. Siliquã laboris damus ad requiem incredibilẽ percipiendam.

Ex tractatu in Psalmum centesimum tertium, super his verbis: Inter medium montium pertransibunt aquæ: vbi nomine aquarum, intelligit doctrinam salutarem.

CAP. VII.

Omnis doctrina, quæ toto isto tempore dispensatur, transit: Inde dicit Apostolus. Et scientia destruetur, & prophetia euacuabitur. Quare ista

euacuabuntur? Ex parte enim scimus, & ex parte prophetamus: cùm autem venerit quod perfectũ est, quod ex parte est, euacuabitur. Nisi *forte putat charitas vestra, quia in illa ciuitate (cui dicitur,* Collauda Hierusalem Dominum, *lauda* Deum *tuum* Sion, *quoniam confortauit vectes portarum tuarum) iam confirmatis vectibus, & clausa ciuitate, vnde nemo exit amicus, & quo nemo intrat inimicus, codex ibi nobis legendus est, aut tractãdus sermo, quemadmodum vobis modò tractatur?* Ideo *modò tractatur, vt ibi teneatur.* Ideo *modò per syllabas diuiditur, vt ibi totus atque integer per manifestam contemplationem cernatur,* Nõ ibi *deerit verbum* Dei, *sed tamen non per litteras, non per sonos, non per codices, non per lectorem, non per tractatorẽ.* Quomodo *ergo?* Sicut *in principio erat verbum, & verbum erat apud* Deum, & Deus *erat verbum.* Non *enim sic ad nos*

venit, vt inde discederet: quia in hoc mundo erat, & mundus per eum factus est. Tale *verbum cōtemplaturi sumus: apparebit enim* Deus *deorum in* Sion: Sed *hoc quando?* Post *peregrinationem finita via, si tamen post finitam viam non iudici trademur, vt iudex mittat in carcerem.* Sed *si finita via, sicut speramus, & optamus, & studemus, ad patriam venerimus, ibi contemplabimur quod semper laudabimus, nec illud deficiet quod nobis præsto erit, nec nos qui fruemur: nec fastidiet qui mandu-cabit, nec deficiet quod manducabitur. Magna illa & mira contemplatio erit. Et quis de illa dignè dicet isto tempore, cum inter montes fluunt aquæ?* Interim *ergo fluant aquæ inter montes, & pertranseant: cùm pertranseunt aquæ, bibitur in peregrinatione, ne siti in via deficiamus.*

Ex tractatu in Psalmum centesimum

mum decimumnonum, super his verbis: Heu me, quia incolatus meus prolongatus est.

CAP. VIII.

MVltum, inquit, à te recessi, peregrinatio mea facta est longinqua. Nondum veni in patriam illam, vbi cum nullo malo victurus sum, nondum veni in illam societatem angelorũ, vbi scandala non timebo. Quare autem nondum sum ibi? quia incolatus meus longinquus factus est. Incolatus, peregrinatio est. Incola dicitur, qui habitat in terra aliena, non in ciuitate sua. Lõginquus, inquit, factus est, prolongatus est incolatus meus. Et vbi longinquus? Aliquando fratres mei, cum peregrinatur homo, inter meliores viuit, quàm in patria sua fortè viueret: sed non sic est, quando ab illa Hierusalem cælesti peregrinamur. Mutat enim homo patriam, & aliquando in

peregrinatione illi bene est: inuenit amicos fideles peregrinando, quos in patria inuenire nõ potuit. Inimicos habuit, vt de patria pelleretur: et quũ peregrinatur, inuenit quod non habebat in patria. Non sic est patria illa Hierusalẽ: vbi omnes sunt boni. Quicunque indè peregrinatur inter malos est, nec recedere à malis potest, nisi cùm redierit ad societatem angelorum: vt ibi sit, vnde modò peregrinatur. Ibi sunt omnes iusti et sancti, qui fruuntur verbo Dei sine lectione, sine litteris: quod enim nobis per paginas scriptum est, per faciem Dei illi cernunt. Qualis patria? Magna patria: & miseri sunt peregrinãtes ab illa patria. Sed quid ait iste? Heu me, quia longinqua facta est peregrinatio mea. Heu, vox est miseriæ, vox est calamitatis & infelicitatis: sed tamen isti bene est in spe, quia iam vel gemere didicit. Multi enim & miseri sunt, & nõ gemunt: & peregrinantur, & redire nolunt.

uolunt. Iste iam volens redire cognoscit infelicitatem peregrinationis suæ, & quia agnouit illam, redit: & ascendere incipit, quia canticum graduum cœpit cantare. Vbi ergo gemit, & inter quos habitat? Inhabitaui cum tabernaculis Cedar. Cedar, quantum meminimus ex interpretatione nominum Hebræorũ, tenebras significat, Interpretatum Cedar latinè, tenebræ dicuntur.

Idem pater Augustinus tractatu in Psalmum centesimum vigesimum septimum, super his verbis. Videas bona Hierusalem omnibus diebus vitæ tuæ, sic ait:

Consoletur te Deus, vt videas bona Hierusalem: illa enim bona sunt. Quæ sunt? Quia æterna sunt. Quare sũt? Quia ibi est Rex qui dixit, Ego sum, qui sum. Inferiora verò ista bona, sunt, & non sunt: non enim stant, sed labuntur

tur & fluunt. Et *quamdiu, inquis, videbo bona* Hierusalem? *Omnibus diebus vitæ tuæ.* Si *vita tua æterna fuerit, in æternum videbis bona* Hierusalem: *ista autem bona non omnibus diebus vitæ tuæ vides.* (Non *enim quando exis de corpore, moreris: perseuerat vita tua: corpus moritur: sed vita spiritus perseuerat.* Oculi *non vident, quia discessit qui per oculos videbat: vbicunque est qui per oculos videbat, videt aliquid.*) Ergo *tu talia desidera bona, quæ videas omnibus diebus vitæ tuæ, id est, cum quibus viuas in æternum.* Quæ *sũt ergo bona illa?* Fratres *attendite.* Dici *possunt bona illa? aurum est? argentum est? fundus amœnus est? marmorati parietes sunt? tecta laqueata sunt?* Absit. Quid *ergo est fratres bonum illud, quo accendimur, cui suspiramus, quo inflammamur, propter quod adipiscendũ & videndum tantos labores sustinemus: sicut audistis, cum legeretur* Apo-

stolus,

stolus, quia omnes, qui volunt piè viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. Non enim modò quia diabolus per reges non sæuit, ideo Christiani nō patiuntur persecutionem. Si mortuus est diabolus, mortuæ sunt persecutiones: si autem ille aduersarius noster viuit, vnde non tentationes suggerit? vnde non sæuit? vnde non minas aut scandala procurat? O si incipias piè viuere, videbis quia omnis, qui vult piè viuere in Christo, persecutionem patietur. Propter quid ergo patimur tantas persecutiones? Si enim in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, (ait Apostolus) miserabiliores sumus omnibus hominibus. Propter quid damnati sunt ad bestias martyres? Quod est illud bonum? dici potest? Vnde? quæ lingua dicat, & quæ aures audiant? Et quidem illud, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Amemus tamen, & proficiamus.

 mus.

mus. Videtis enim quia pugnæ non desunt, & pugnamus cum concupiscentijs nostris. Pugnamus foris cum infidelibus & inobedientibus hominibus: pugnamus intus cum suggestionibus & perturbationibus carnalibus. Vbique pugnamus adhuc. Bonum nostrum, cui suspiramus, pax erit. Ecce magnum bonũ fratres, pax vocatur. Quærebatis quid vocaretur, an aurum esset, an argentum, an fundus, an vestis? Pax est. Non pax talis, qualem habent inter se homines, infidam, instabilem, mutabilem, incertam: nec pax talis, qualem secum habet ipse vnus homo. Diximus enim quia & secum pugnat homo: vsquequo domet omnes cupiditates, adhuc pugnat, Qualis ergo pax? Quã oculus nõ vidit, nec auris audiuit. Qualis pax? De Hierusalem: *quia* Hierusalem *interpretatur visio pacis.*

Ex tractatu in Psalmum centesi-
uum vigesimum primum, super
is verbis: Lætatus sum in his, quæ
icta sunt mihi, in domum Domi-
i ibimus. Stantes erant pedes no-
ri in atrjs tuis Hierusalem.

CAP. IX.

*Ratres veniat in mentem charita-
ti vestræ, si qua fortè festiuitas
artyrum, & locus aliquis sanctus
minatur, quò certo die turbæ con-
iunt ad celebrandam solemnitatem,
æ turbæ quomodo se exuscitant, quo-
odo se hortantur, & dicunt, eamus,
mus? Et quæritur, Quo eamus? Et di-
tur, Ad illum locum, ad sanctum lo-
m. Inuicem sibi loquuntur, & tan-
am incensi sigillatim faciunt vnam
mmam: & ipsa vna flamma facta
collocutione sese accendentium, ra-
illos ad sanctum locum, & cogitatio
icta sanctificat eos. Si ergo ad locum*

tempora-

temporalē sic rapit amor sanctus, qualis amor debet esse qui concordes rapit in cælum, dicentes sibi, In domum Domini ibimus? Ergo curramus: curramus, quia in domum Domini ibimus. Curramus, & nō fatigemur, quia illuc perueniemus, vbi non lassabimur. Curramus in domum Domini, iucundetur anima nostra in his, quæ nobis dicuntur. Qui ea nobis dicunt, priores viderunt ipsam patriam, de longinquo clamantes ad posteriores, In domum Domini ibimus: ambulate, currite. Viderunt illam Apostoli, et dixerunt nobis, Currite, ambulate, sequimini, in domū Domini ibimus. Et quid dicit etiam vnusquisque nostrum? Iucundatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus, Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. Ecce habes domum Domini, si quærebas quid sit domus Domini. In illa domo Domini laudatur qui condidit domum, ipse est

delicia

deliciæ omnium habitantiũ in domo. Ipse, sola spes hic, & res ibi. Ergo qui currunt quid debent cogitare? Quasi ibi iam sint, & ibi stent. Magnum est enim ibi stare inter angelos, & non deficere. Qui enim inde lapsus est, in veritate non stetit. Quicunque nõ sunt lapsi, in veritate stãt: et ille stat, qui Deo fruitur: qui autem se frui voluerit, cadit. Quis verò se frui vult? Qui superbus est. Ideo ille qui sẽper stare volebat in atrijs Hierusalẽ, In lumine tuo, inquit, videbimus lumẽ, nõ ĩ lumine nostro. Itẽ, Apud te, inquit, fons vitæ, nõ apud me. Et quid adiecit? Nõ veniat mihi pes superbiæ, et manus peccatorũ non moueat me. Ibi ceciderũt oẽs qui operãtur iniquitatẽ, expulsi sunt, nec potuerũt stare. Si ergo illi ideo nõ potuerunt stare, quia superbi fuerũt: humiliter tu ascẽde, vt dicas. Stantes erãt pedes nostri in atrijs tuis Hierusalẽ. Cogita qualis ibi futur⁹ sis, Et quãuis adhuc ĩ via sis,

 hęc

hoc tibi pone ante oculos, quasi ibi stes, quasi iam inter angelos indeficiens gaudeas: fiat in te quod dictum est, Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te.

Ex eodem tractatu in ipsũ Psalmum centesimum vigesimum primum, super his verbis: Hierusalẽ, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum.

CAP. X.

IAm fratres quisquis erigit aciem mẽtis, quisquis deponit caliginem carnis, quisquis mũdat oculum cordis, eleuet, & videat quid est idipsum. Idipsũ quomodo dicam, nisi idipsum? Fratres, si potestis, intelligite quid est Idipsum. Nam & ego quicquid aliud dixero, nõ dico idipsum. Contendimus tamen quibusdam vicinitatibus verborum & significationum perducere infirmitatem mentis

mentis ad cogitandum idipsum. Quid est idipsum? Quod semper eodem modo est, quod nõ modo aliud, & modo aliud est. Quid est ergo idipsum, nisi quod est? Quid est quod est? Quod æternum est. Nam quod semper aliter atque aliter est, non est, quia non manet. Non omnino non est, sed non summè est. Et quid est quod est, nisi ille qui quando mittebat Moysẽ, dixit illi, Ego sum qui sum? & adiecit & ait, Dices itaque filijs Israel, Qui est, misit me ad vos. Ecce idipsum, Ego sum qui sum, Qui est, misit me ad vos. Sed non potes capere: multũ à te est intelligere, multum à te est apprehendere. Retine ergo quod pro te factus est ille, quem non potes capere: Retine carnem Christi, in quam leueris ægrotus, atque à vulneribus latronum semiuiuus relictus: et ad stabulum perducaris, & ibi saneris. Ergo curramus ad domum Domini, & perueniamus ad ciuitatem, vbi stent pedes nostri, ciuitatem,

tatem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Idipsum est hoc, de quo dictum est, Tu autē idē ipse es, & anni tui non deficient. Ecce idipsum, cuius anni non deficient. Fratres, nonne anni nostri quotidie deficiunt, nec stant omnino? Nam & qui venerunt, iam non sunt, & qui futuri sunt, nondum sunt. Iam illi defecerūt, & illi defecturi venturi sunt. Præteritæ horæ transierunt, futuræ nondū venerunt: & cùm venerint, & ipsæ transibunt & deficiēt. Qui sunt anni, qui non deficiunt, nisi qui stant? Si ergo anni ibi stant, ipsi anni, qui stant, vnus annus est: & ipse vnus annus, qui stat, vnus dies est: quia ipse vnus dies nec ortum habet nec occasum, nec inchoatur ab hesterno, nec excluditur à crastino, sed stat semper ille dies. Et quod vis voca illum diem: si vis anni sunt, si vis dies est: quod cum cogitaueris, stat tamen. Ipsius stabilitatis particeps est

illa

illa ciuitas, cui participatio est in idipsū. Merito ergo quia illius stabilitatis fit particeps, dicit iste, qui illuc currit, Stantes erāt pedes nostri in atrijs tuis Hierusalē. Omnia enim ibi stāt, vbi nihil transit. Vis & tu ibi stare, & non transire? Illuc curre. Idipsum nemo habet ex se. Intendite fratres. Corpus habet, nō est idipsum, quia non in se stat. Mutatur per ætates, mutatur per mutationes locorū ac tēporū, mutatur per morbos et defectus carnales: nō ergo in se stat. Corpora cælestia nō in se stāt, habēt quasdā mutationes suas, etsi occultas: certe de locis in loca mutātur, ascēdunt ab oriēte in occidentē, & rursus circumeunt ad orientē. Nō ergo stant, nō sunt idipsū. Anima humana nec ipsa stat. Quantis enim mutationibus et cogitationibus variatur, quantis voluptatibus immutatur, quantis cupiditatibus diuerberatur, atq; discinditur? Mēs ipsa hominis, q̄ dicitur rationalis,

mutabilis est, non est idipsum. Modo vult, modo non vult: modo scit, modo nõ scit: modo meminit, modo obliuiscitur. Ergo idipsum nemo habet ex se. Qui voluit ex se habere idipsum, vt quasi ipse sibi esset idipsum, lapsus est. Cecidit angelus, & factus est diabolus. Propinauit homini superbiam, deiecit secũ inuidentia eum, qui stabat. Isti sibi voluerunt idipsum esse, sibi principari, sibi dominari voluerunt. Noluerunt habere verum Dominum, qui vere est idipsum: cui dictum est, Mutabis ea & mutabuntur, tu autem idem ipse es. Iam ergo post tantum languorem, post tantos morbos, difficultates, labores, redeat anima humiliata ad idipsum, & sit in illa ciuitate, cuius participatio eius in idipsum.

Ex tractatu in Psalmum centesimũ trigesimum sextum, super his verbis: Super flumina Babylonis il

lic

lic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.

CAP. XI.

QVæ sunt flumina Babylonis, & quid est nostrũ sedere, & flere in recordatione Siõ? Si enim ciues inde sumus, non tantum hoc cantamus, sed & agimus, Si ciues sumus de Hierusalem, *idest, de* Sion, *si in ista vita, in ista confusione huius seculi, in ista* Babylonia *non ciues habitamus, sed captiui detinemur; oportet vt non tantum ista decantemus, sed & faciamus affectu cordis pio, religioso desiderio æternæ ciuitatis.* Habet *& hæc ciuitas, quæ* Babylonia *dicitur, amatores suos consulentes paci temporali, & nihil vltra sperantes, totumque gaudium suum ibi figentes & ibi finientes, & videmus eos pro repub. terrena plurimum laborare; Sed tamen in ea quicunque fideliter versantur, si non ibi appetant super-*

biā, & perituram elationem, ociosamque iactantiā, sed verā fidem exhibeāt, quā possunt, quamdiu possunt, quibus possunt, non eos sinit Deus perire in Babylonia. Intelligit captiuitatem eorum Deus, & ostendit illis aliam ciuitatem, cui verè debeant suspirare, pro qua debeant cuncta conari, ad quam capessendam debeant ciues suos secum peregrinos, quantū valuerint, adhortari. O sāncta Sion, vbi totum stat, & nihil fluit, Quis nos ī ista instabilia deiecit? Quare dimisimus conditorem tuū & societatem tuā? Ecce inter fluentia & labētia constituti sumus: vix quisquam raptus à flumine, etiam si tenere lignum potuerit, euadit. Humiliati ergo in captiuitate nostra sedeamus super flumina Babylonis: nō nos audeamus in illa flumina praecipitare, nec nos audeamus in nostrae captiuitatis malo atque tristitia superbe erigere: sed sedeamus & sic fleamus. Sedeamus super flumina Babylonis,

bylonis, non infra flumina Babylonis: talis sit humilitas nostra, vt nos non mergat, Sede super flumina, noli in flumine, noli sub flumine: sed tamen sede humilis. Inde oportet vt fleas, recordando Sion. Multi enim flent fletu Babylonico, quia & gaudent gaudio Babylonis: gaudent lucris, & flent damnis: vtrumque de Babylonia est, Flere debes, sed recordando Sion. Si recordando Sion fles, etiam quando tibi secundũ Babyloniam bene est, oportet vt fleas. Attendat quisque ipsam felicitatẽ suã, qua exultat: attendat si non fluat illa felicitas, si potest certus esse de illa, quòd maneat in æternum. Si autem non est certus, et videt fluere, vnde gaudet, fluuius Babylonis est: sedeat supra, & fleat. Sedebit autẽ, & plorabit, si recordatus fuerit Sion. O pax illa, quã videbimus apud Deum, ò pax illa & sancta æqualitas angelorum, ò illa visio & spectaculum pulchrum. Ecce in Babylo-

nia pulchra sunt, quæ ciues ipsius Babyloniæ tenent: sed non te teneant, non decipiant. Aliud est solatium captiuorum, aliud gaudium liberorum. Super flumina Babylonis *illic sedimus & fleuimus, cùm recordaremur tui* Sion.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum quartum, super his verbis: Per singulos dies benedicam tibi, & laudabo nomen tuum in seculum & in seculum seculi. Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.

CAP. XII.

Lauda & benedic Dominum *Deum tuum per singulos dies, vt quum finiti fuerint singuli dies, & venerit sine fine vnus dies, eas ex laudibus in laudem, sicut ex virtutibus in virtutem. Per singulos, inquit, dies benedicam te:*

non

non transibit dies, quo te non benedicam. Nec mirum est si læto die tuo benedicis Deum tuum. Quid si forte illuxerit aliquis tristis dies, sicut se habent humanæ res; sicut est abundantia scandalorum, sicut est multiplicitas tentationum? Quid ergo si accidat aliquid triste tibi, desines laudare Deum? desines benedicere creatorem tuum? Si desinis, mentitus es dicendo, Per singulos dies benedicam te Domine. Si autem nõ desinis, & si tibi videtur in die tristi esse male, erit tibi in Deo bene. Est enim (& quando male est tibi) vbi bene tibi sit: Si enim in aliquo malo male est tibi, proculdubio in aliquo bono bene tibi erit. Et quid tam bonum quàm Deus tuus, de quo dictum est, Nemo bonus nisi vnus deus? Nam quàm sit secura ista laudatio, & quàm sit securũ hoc bene, intellige de ipso bono. Si enim gaudes de bono, quod tibi accidit per diem, fortesse transibit alio die bonum hoc, vnde

gaudes. Bene, *inquit, fuit mihi, bonum diẽ duxi: quia forte lucra venerũt, aut inuitatus es, et in epulis diu fuisti. Gaudes, quia in epulis diu fuisti, alter te dolet, quia non erubuisti.* Verũtamen *de quocunque tali bono gaudeas, certe transitorium est.* Si *autem gaudeas in* Domino Deo *tuo, audies dicentem scripturam,* Delectare *in* Domino. *Tanto firmius gaudebis, quãto est ille certior, in quo gaudebis. Si enim gaudes de nũmo, times furem: si autẽ gaudes de* Deo, *quid times?* An *times ne tibi quisquam auferat* Deum? Deũ *nemo tibi auferet, si tu eum non dimiseris.* Nõ *enim sic est* Deus, *quomodo lux ista de cælo fulgẽs.* Non *quando volumus, ad eam accedimus, quia non in omni loco lucet.* Per *infirmitatem nostram forte fit, vt hyeme nos delectet esse in ipsa luce: nunc autẽ per æstatẽ videtis, quia magis eũ locũ quæsiuimus, vt in ipsa luce no starremus.* In Deo *autẽ tuo vt sies, et in lu-*

mine

mine veritatis eius delecteris, nō quæris locū, quo ad eū accedas, sed cōsciētia accedis, et cōsciētia recedis. Quod dictum est, Accedite ad eū, et illuminamini: animo accedite dictū est, nō vehiculo, affectibus accedite dictū est, nō pedibus. Et cū ī eo stabis, æstus nō patieris. Spiritus enim spirabit tibi, et sub alis eius sperabis. Vides certè habere te quomodo delecteris per singulos dies. Non enim te dimittet Deus tuus, etiā si aliquid triste acciderit. Quàm enim triste erat quod sancto viro Iob acciderat? quàm repente, quàm multa mala irruerant? quemadmodum omnia, de quibus gaudere putabatur, non de quibus gaudebat, diabolo tentāte subtracta sunt? quemadmodum & filii mortui sunt? Periit quod seruabatur, perierunt quibus seruabatur: nec tamen periit, qui & illud & illos dedit. Quin & ipsi filij præsenti seculo perierunt, agnoscendi et recipiendi in futuro. Illi autem viro ha-

to habēti aliud, vnde gauderet (in quo verum erat quod modo commemorauimus, Per singulos dies benedicam te) nunquid quia ille dies, quo totum perierat, tristis illuxit, ideo lux interior in corde defecit? Stetit quippe in illa luce, et ait, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Ergo per singulos dies laudauit, qui etiam in die tam tristi laudauit. Breue magisterium est, vt semper laudes Deum, veroque corde, non falso dicas, Benedicā Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Breue mysterium est, scilicet vt noueris eum misericorditer dare, cùm dat: misericorditer auferre, cum tollit: nec te credas à misericordia eius derelinqui, qui tibi aut blanditur dando, ne deficias; aut te corripit exultantem, ne pereas. Siue ergo in eius donis, siue in eius flagellis lauda eū. Laus flagellantis, medicina est vulneris. Per

singulos,

singulos, inquit, dies benedicā te. Prorsus *per singulos dies fratres benedicite* Deum. *Etenim ne accidat aliquid quod ferre non potestis, ipse facit.* Ideo *cum timore debes esse, quando tibi bene est, neque te ad hoc parare, quasi nunquam tenteris. Si enim nunquā tẽtaris, nunquam probaris.* Nōne *melius est tẽtari et probari, quàm nō tentatum reprobari?* Et *laudabo nomẽ tuū in seculū, et in seculum seculi.* Magnus Dominus *&* *laudabilis valde. Quantum dicturus erat? quæ verba quæsiturus? quantam conceptionem conclusit in hoc vno verbo, valde?* Cogita *quantum vis. Quando autem potest cogitari, qui capi non potest?* Laudabilis *est valde, & magnitudinis eius non est finis.* Ideo *dixit valde, quia magnitudinis eius non est finis, ne forte incipias velle laudare, & putes te laudando posse finire, cuius magnitudo finem non potest habere.* Noli *ergo te putare eum (cuius magnitudinis*

nis

nis finis non est) sufficienter posse laudare. Nonne *ergo melius est, vt quomodo ipse non finitur; nec laus ipsius finiatur? Illius magnitudo sine fine est, & tua laudatio sine fine sit.* De *magnitudine eius quid dictũ est?* Magnitudinis *eius non est finis.* De *tua laude quid? Laudabo nomen tuum in seculum, et in seculum seculi. Ergo sicut eius magnitudinis non est finis; sic tuæ laudis non erit finis.* Non *enim quum mortuus fueris in hac carne, desines laudare* Dominũ. *Dictũ est quidem,* Non *mortui laudabũt te* Domine: *sed illi, de quibus dicitur,* A *mortuo, velut qui non sit, perit cõfessio; nõ illi mortui, de quibus dixit,* Qui *credit in me, licet moriatur, viuet: quia* Deus Abraham, *&* Deus Isaac, *&* Deus Iacob, *non est* Deus *mortuorũ, sed viuorum.* Si *enim nunquam nisi ipsius eris, nunquã à laude ipsius tacebis.* Timere *nõ potes ne, dũ hic viuis, ipsius nõ sis: & cũ mortuus fueris, time-*

te poteris ne nõ ipsius sis? Audi Apostolũ promittentẽ tibi securitatẽ, Siue viuimus, inquit, Domino viuimus, siue morimur, Domino morimur: siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus. Et vnde factũ est, vt eius sis & mortuus? Quia precio sui sanguinis te redemit, pro te mortuus est. Quomodo te perdit seruum mortuum, cuius mors est preciũ tuũ? Ideo cũ dixisset Apostolus, Siue viuimus, siue morimur, Domini sumus, vt ostẽderet ipsum preciũ, Ad hoc enim, inquit, Christus mortuus est, vt & viuorum & mortuorũ dominetur. Verũ-tamen quia magnitudinis eius nõ est finis, et eum, quem non capimus, laudare debemus (si enim capimus, magnitudinis eius est finis, si autem magnitudinis eius nõ est finis, capere quidẽ ex eo aliquid possumus, deũ tamen totũ capere non poßumus) tanquam deficientes in eius magnitudine, vt reficiamur eius bonitate, ad opera respiciamus, & de

operibus

operibus laudemus operantem, de conditis conditorem, de creatura creatorē.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimū quartum, super his verbis: Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur: vt notam faciant filijs hominū potentiam tuā, & gloriam magnitudinis decoris regni tui.

CAP. XIII.

Deus ordinauit omnia, & fecit omnia. Quibusdam dedit sensum, & intellectum, & immortalitatem, sicut angelis: quibusdam dedit sensum, & intellectum cum mortalitate, vt hominibus: quibusdā dedit sensum corporis, nec intellectum, nec immortalitatem, sicut pecoribus: quibusdam verò nec sen-

ſum, nec intellectum, nec immortalitatem, ſicut herbis, lignis, lapidibus; tamen & ipſa in genere ſuo deeſſe non poſſunt, & gradibus quibuſdam ordinauit, & ornauit creaturam, à terra vſque ad cælum, à viſibilibus ad inuiſibilia, à mortalibus ad immortalia. Iſta contextio creaturæ, iſta ordinatiſsima pulchritudo, ab imis ad ſumma conſcendens, à ſummis ad ima deſcendens nuſquam interrupta, ſed diſsimilibus temperata, tota laudat Deum. *Quare tota laudat* Deum? *Quia cùm eam conſideras, & pulchram vides, tu in illa laudas* Deum. *Vox certe quædam eſt mutæ terræ, ſpecies terræ.* Attendis *eius ſpeciem, vides eius fæcunditatem, vides eius vires, quomodo concipiat ſemen, quomodo plerunque afferat quod non eſt ſeminatum: vides, & conſideratione tua tanquam interrogas eam, & ipſa inquiſitio interrogatio eſt. Cùm autem inquiſieris admirans, & perſcrutatus*

tatus fueris, & magnam vim, magnam pulchritudinem, præclaramque virtutem inueneris, quoniam apud se, & à se habere hanc virtutem non poßet, continuo tibi venit in mentem, quia non potuit à se esse, non potuit esse nisi ab illo creatore. Et hoc quod in illa inuenisti, *vox confeßionis ipsius est, vt laudes creatorem.* Nonne considerata vniuersa pulchritudine mūdi huius, tanquam *vna voce tibi species ipsa respondet,* Nō me ego feci, sed Deus? Ergo confiteātur tibi Domine *omnia opera tua, & sancti tui benedicant te.* Vt in confeßione *operū tuorum sancti tui te benedicāt, ipsi sancti tui inspiciant creaturam cōfitentem, & illorum vocem tu audi benedicentem.* Etenim *cum sancti tui benedicunt te, quid dicunt?* Sequitur, Gloriam *regni tui dicent, & potentiā tuā loquentur.* Quàm potens, inquiūt, Deus, *qui fecit terram: quàm potens Deus, qui impleuit terram bonis: quàm*

potens Deus, qui dedit vitas suas proprias animalibus: quàm potens Deus, qui semina diuersa dedit visceribus terræ, vt germinarēt tantam varietatem fruticum & fructuum cum tanta specie arborum: quam potens Deus, quàm magnus Deus. Tu interrogas, creatura respondet: & de responsione, tanquam confeßione creaturæ, tu sancte Dei benedicis Deum. Et potentiam tuam loquentur, vt notam faciant filijs hominū potentiam, & gloriam magnitudinis decoris regni tui. Sancti ergo tui commendant gloriam magnitudinis decoris regni tui. Est quædam magnitudo decoris regni tui, hoc est regnum tuum habet magnum decorem. Quandoquidem quicquid habet decorem, à te habet decorem: ipsum regnum tuum qualem decorem habet? Non nos terreat regnum, habet & decorem, quo delectemur. Etenim quale illud decus est, quo perfruentur sancti, quibus dicetur,

Venite benedicti patris mei, percipite regnum Dei? Videte fratres, & si potestis, et quantũ potestis, cogitate decorẽ regni illius quod venturũ est, vnde est illud in oratione nostra, Adueniat regnũ tuũ. Ipsũ enim regnũ optamus ut ueniat, hoc regnũ vẽturũ sancti prædicãt. Mundum istum attendite, decorem habet. Quem decorem habet terra, mare, aer, cælum, sydera? Omnia hæc nonne omnem consideratorem terrent? Nonne pulchritudo ipsa sic eminet, vt quasi pulchrius nihil inueniri possit? Et hic viuis in isto decore, in ista pulchritudine prope iam ineffabili. Hic viuunt tecum & vermiculi, & mures, & omnia terræ repentia, & serpentia: ista tecum viuunt in decore isto. Quale decus est illius regni, vbi tecum non viuũt nisi angeli? Ideó parum fuit vt diceret, gloriam decoris. Potuit enim dici & gloria decoris cuiuslibet speciei etiam in hoc mundo constitutæ, vel de terra

virentis, vel de cælo fulgentis: sed hæc verba magnitudinis decoris regni tui, aliquid commendant, quod nondum vidimus, quod nondum visum credimus, quod creditum desideramus, propter cuius desiderium omnia sustinemus. Est ergo magnitudo decoris cuiusdam: ametur, antequam videatur, vt cùm visa fuerit, teneatur.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum quintum, super his verbis: Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo, quamdiu sum.

CAP. XIIII.

DElicię & diuitiæ spiritus nostri, diuina sunt cantica, vbi & fletus sine gaudio non est. Fideli homini & peregrino in seculo nulla est iucundior recordatio, quàm ciuitatis, vnde peregrinatur:

grinatur: sed recordatio ciuitatis in peregrinatione non est sine dolore atque suspirio. Spes tamen reditus nostri certè etiam inter peregrinandum tristes consolatur & exhortatur. Rapiant cor vestrum verba Dei, & possessor vester vendicet sibi possessionem suam, id est, mentes vestras, ne auertatur in aliud. Vnusquisque vestrum totus hic sit, vt hic nō sit, id est, totus sit in verbo Dei, quod sonat in terra, vt ab eo exaltetur, & non sit in terra. Ideo enim Deus nobiscum, vt & nos cum illo simus: nam qui vt nobiscum esset, descendit ad nos, faciet vt cum illo poßimus ascendere ad se. Interim ipse peregrinationem nostrā non fastidiuit, non deseruit, qui nusquam est peregrinus, & qui condidit omnia. Ecce psalmus sonat: cuiusdam vox est (quæ, si vultis, vestra est) exhortantis animam suam ad laudandum Deum, & dicentis sibi, Lauda anima mea Dominum. Aliquando enim in tri-

bulationibus atque in tentationibus præsentis vitæ, velis, nolis, conturbatur anima: cuius perturbationem in alio psalmo quidam insinuat dicens, Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Vt autem auferat ab ea eandē perturbationem, suggerit gaudium nōdum de re, sed de spe, et ait illi perturbatæ, & anxiæ, tristi, & mœrenti. Spera in Domino, *quoniam adhuc confitebor illi.* Hac *ergo spe accepta (quæ spes non potest esse sine gaudio; quamuis in rebus simus difficilibus secundum istam vitam, & plenis procellarum & tempestatum) hac spe erecta anima; quia gaudet in spe (sicut dicit* Apostolus, *Spe gaudētes, in tribulatione patientes) accipit erectionem quandam in* Deum, *vt laudet* Deum, *& dicitur ei,* Lauda *anima mea* Dominum. *Sed quis dicit? Caro ne dicit, lauda anima mea* Dominum? *Et potest caro bonum consilium animæ suggerere? Sed corpus inferius est anima,*

consilium superiori dare non potest. Infelix est ipsa anima, si à corpore exspectet consilium: Caro bene obediens, famula est animæ: illa regit, hæc regitur: illa imperat, ista famulatur. Quando potest caro dare hoc consilium animæ? Quis est ergo qui dicit, Lauda anima mea Dominum? Nihil inuenimus amplius in homine quàm carnem, & animam. Totus homo est, spiritus & caro: an forte ipsa anima sibi dicit, & sibi quodammodo imperat, & se exhortatur atque excitat? Quibusdã enim perturbationibus ex quadam sui parte fluctuabat, ex quadam verò parte (illa scilicet quam vocant mentem rationalem qua cogitatur sapientia) inhærens Domino, & iam suspirans in illum anima, aduertit quasdam suas inferiores partes perturbari motibus secularibus, & cupiditate quadam terrenorum desideriorum ire in exteriora, relinquere interiorem Deum: reuocat se ab exterioribus

ribus ad interiora, ab inferioribus ad superiora, & dicit, Lauda anima mea Dominum. Quid tibi placet in seculo? Quid est quod vis amare? Quacunque corporeis sensibus conuerteris, occurrit tibi cælum, occurrit tibi terra. Quod amas in terra, terrenũ est: quod amas & in cælo isto visibili, corporeum est: Vtrobique amas, & vtrobique laudas. Quomodo laudandus est ille, qui fecit ista, quæ laudas? Iam ergo diu occupata vixisti, & desideriorum diuersitate verberata portas plagas, sauciata, diuisa per amores multos, vbique inquieta, nusquam secura. Collige ad teipsam quicquid tibi foris placebat, quære quem habeat auctorem. Nihil melius in terra, verbi gratia, quàm hoc & illud: aurum, argentum, animalia, arbores, amœnitates, totam terrã cogita. Quid melius in cælo sole, luna, syderibus? totum cælum cogita. Omnia ista simul bona valde, quia fecit Deus omnia bona

 valde.

valde. Vndique pulchritudo operis tibi commendat artificem. Miraris fabricā, ama fabricatorem. Nō ita occuperis in eo, quod factum est, vt recedas ab illo, qui fecit. Hæc enim, quibus occuparis, sub te fecit, quia sub seipso te fecit. Si hærebis superiori, calcabis inferiora: si autem recedas à superiore, ista tibi in supplicium conuertentur. Consilium sibi dat ex luce Dei ipsa anima per rationalem mentem, vnde concepit consilium fixum in æternitate auctoris sui. Legit ibi quiddam tremendum, laudandum, amandum, desiderandum, et appetendum. Nondum tenet, nondum capit, coruscatione quadam perstringitur, non est tam valida, vt maneat ibi. Itaque ad sanitatem colligit se quandam, et dicit, Lauda anima mea Dominū. Ecquid est fratres? Nonne laudamus Dominū? Nonne quotidie hymnum nos cantamus? Nonne quotidie pro modulo nostro sonat os nostrum, parturit cor nostrum

ſtrũ laudes Dei? Et quid eſt quod laudamus? Magnũ eſt, quod laudamus, ſed quo laudamus, adhuc infirmũ eſt. Quãdo implet laudator excellẽtiã laudati? Ecce homo ſtat, cantat Deo aliquanto prolixius: et ſæpe labia mouẽtur ad cãtũ, cogitatio autẽ neſcio per quæ deſideria volat. Stabat ergo mẽs noſtra quodãmodo ad laudẽ Dei: ſed anima noſtra per diuerſas cupiditates vel curas negotiorũ huc atque illuc fluitabat. Quaſi deſuper attendit ipſa mens ad illã fluitãtem hac atque illac, & ad moleſtiarũ eius inquietudinem, & quaſi conuerſa alloquitur eam, Lauda anima mea Dominũ, Quid eſt quod de aliquibus rebus ſatagis? Quid eſt quod te occupat cura rerũ terrenarũ atque mortaliũ? Sta mecũ, lauda Dominũ, Sed quaſi ipſa anima prægrauata, & non volens ita cõſiſtere vt dignũ eſt, reſpondet menti, Laudabo Dominum in vita mea. Quid eſt in vita mea? Quia modo in morte

mea ſum. Ergo quando exhortaris te, & dicis, Lauda anima mea Dominum, reſpondet tibi anima tua, Laudo quantum poſſum, tenuiter, exiliter, infirmiter. Quare? quia quamdiu ſumus in corpore, peregrinamur à Domino. Quare ſic laudas Dominum non perfectè, non ſtabiliter? Interroga ſcripturam, Quia corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantē. Tolle mihi corpus, quod aggrauat animã, & laudo dominum. Tolle mihi terrenã habitationem deprimentem ſenſum multa cogitantem, vt à multis in vnum cōfluam, & laudo dominum. Quamdiu autem ita ſum, non poſſum, prægrauor. Quid ergo? Silebis & nō laudabis perfecte Dominum? Laudabo dominum in vita mea. Quid eſt in vita mea? Spes mea tu es hic, ſpes mea es tu hic. dicimus: portio autem mea non hic, ſed in terra uiuentium. Nam iſta terra mo-

rientium

rientium est. Hinc transimus, sed interest quo: quoniam & malus homo peregrinatur hic, bonus homo peregrinatur hic. Non enim bonus transit, & malus hic permanet: aut malus transit, & bonus hic permanet. Ambo transeunt, sed non ambo ad vnum. Ergo fratres, quoniam spes hic pascit, vita autem nostra perfecta non est, nisi illa quæ promittitur: nam hic gemitus, hic tentationes, hic angustiæ, hic mærores, hic pericula: laudabit anima nostra in vita nostra dominum quomodo laudandus est (secundum quod dicitur in alio Psalmo, Beati qui habitāt in domo tua domine, in secula seculorum laudabūt te) quādo totum negotium nostrum ipsa laus erit. Sed quando hoc? In vita, inquit, mea. Modò enim quid est? Posset tibi dicere, Mors mea est. Vnde mors tua? Quia peregrinor à Domino. Si enim hærere illi vita est, exulare ab illo mors est. Sed quid te consolatur? Spes. Iam

viue

viue in spe: de spe lauda, de spe canta. Vnde mors tua est, non cantes: vnde viuis, inde canta. Mors *tua est de mœrore huius seculi: viuis de spe futuri seculi.* Laudabo, *inquit,* Dominũ *in vita mea. Et quomodo laudabis* Dominum Deum *tuum?* Psallam Deo *meo, quamdiu sum. Qualis illa laudatio,* Psallam Deo *meo, quamdiu sum?* Videte *fratres mei quale erit illud esse.* Vbi *sempiterna laudatio erit, sempiternum esse erit.* Nũquid *modo psallis* Deo *tuo, quamdiu es?* Ecce *psallebas: auertisti te ad aliquod negotium, iam non psallis, & es.* Ecce *es, & nõ psallis.* Fortaßis *enim cupiditate inclinatus ad aliquid, nõ solũ non psallis, sed & offendis auditum eius, et es.* Sed *quid ait, quamdiu sum?* Aliquando *forte non erit?* Imò *in æternum erit ipsum diu, & ideo vere diu erit.* Nã *quicquid finem habet in tempore, quamlibet longum sit, nõ est.* Psallam Deo *meo, quamdiu sum.* Nõ *nos deserat spes in ista peregrinatione,*

regrinatione & tētatione, in istis improbitatibus & insidijs inimici, circūstrepentibus vndique tentationibus seculi: non nos spes deserat vndique in laboribus & angoribus constitutos.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum sextum, super his verbis: Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalmus.

CAP. XV.

LAudate Dominum, inquit, quoniā bonus est Psalmus. Hæc est merces tota laudantium. Laudemus Dominum. Quare? Quoniam bonus est psalmus. Vellem, inquit aliquis, laudare Dominum, si mihi aliquid pro ista laude donaret. Quis enim laudat gratis vel hominem? Expectant ergo aliquam mercedem laudatores hominum. Nullam ne mercedem expectare, aut petere, aut sperare debet laudator Dei? Laudatur infirmus, et speratur de eo aliquid: laudaq

laudatur omnipotens, & nulla merces est? An forte hoc cupio, quod ille dare non potest? Quid verò homo desiderat, quod in manu Dei non sit? Cum laudaueris hominem, forte hoc cupis, quod ab illo præstari non potest. Deum securus lauda, quem nemo potest dicere, nõ posse præstare quod tu poteris desiderare. Proposita ergo spe mercedis alicuius laudare debemus Deũ, non tamen forte daturum quicquid cupimus. Pater est enim: & quod male cupiunt filij, non dat. Laudemus, & speremus, & desideremus non illud aut illud, sed quod iudicat dandum esse ipse, quẽ laudamus. Ille enim nouit quid nobis dari expediat: nos autem intendamus quid nobis prosit accipere. Apostolus ait, Quid oremus, sicut oportet, nescimus. Et ipse idem Apostolus Paulus sperabat sibi prodesse, si auferretur ab eo stimulus carnis suæ, angelus satanæ, à quo colaphizabatur, sicut ipse confitetur et ait:

Propter quod Dominum ter rogaui, vt auferret eum à me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Desiderauit aliquid: non concessum est ei ad voluntatem, vt ipse consolaretur ad sanitatẽ. Hic ergo quid nobis propositũ est? Laudate, inquit, Dominũ? Quare laudamus Dominum? Quoniã bonus est psalmus. Ipse psalmus laus Domini est. Hoc ergo ait, Laudate Dominum, quoniam bonum est laudare Dominum. Non sic prætereunter laudemus Dominum, puta, dictum est, & transiit: factum est, siluimus: laudauimus: & tacuimus: cantauimus, & conquieuimus: imus in aliud fortè agendum, quod restat, & aliæ actiones cùm occurrerint nobis, laudatio diuina cessabit in nobis. Nõ sic prætereunter laudemus Dominum, non sic. Nam lingua tua ad horam laudat, vita tua semper laudet. Inde ergo bonus psalmus. Psalmus quippe cantus est

non

non quilibet, sed ad psalterium... Psalterium autem quoddam organum est cantilenæ, sicut lyra, sicut cithara, & huiusmodi alia, quæ inuenta sunt ad cantandum. Qui ergo psallit, non sola voce psallit, sed assumpto etiam psalterio accedentibus manibus voci concordat. Vis ergo psallere? Non solum vox tua sonet laudes Dei, sed opera tua cõcordẽt cum voce tua. Cum voce cantaueris, silebis aliquando: vita sic canta, vt nunquam sileas. Negotium dũ agis, si fraudẽ cogitas, siluisti à laude Dei, & quod grauius est, non solum à laude siluisti, sed in blasphemiam perrexisti. Quũ ergo Deus laudatur de bono opere tuo, opere tuo laudas Deum: & quũ blasphematur Deus de malo opere tuo, opere tuo blasphemas Deum. Itaque sic canta voce, vt corde non sileas, vita nõ taceas. Non cogitas in negotio fraudem: psallis Deo. Cum manducas & bibis, psalle: modeste & frugaliter, &

tempe-

temperanter manducando atque biben do. Quia hoc dicit Apostolus, Siue man ducatis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Si ergo bene viuis, & pro his, quæ manducas & bibis, & ad refectionem corporis sumis reparationemque membrorum, gratias agis ei, qui tibi præbuit mortali & fragili ista supplementorum solatia: cibus tuus & potus tuus laudat Deum. Si verò modum naturæ debitum immoderatione voracitatis excedas, & vinolentia te ingurgites, quantaslibet laudes Dei lingua tua sonet, vita blasphemat. Post cibum & potum requiescis, vt dormias, nõ in lecto aliquid turpiter agas, nec excedas vltra concessam licentiam in lege Dei: hæc agens laudas Deum, nec omnino silebit laudatio tua. Si ergo laudas, nõ tantum lingua tua, sed etiam assumpto bonorum operum Psalterio canta, quoniã bonus est Psalmus. Sic laudas Deum cùm agis ne-

gotium, laudas cùm cibum & potum capis, laudas cùm in lecto requiescis, laudas cùm dormis. Perficietur in nobis laudatio Dei, cùm ad illam ciuitatem venerimus, quando effecti fuerimus æquales angelis Dei: quãdo iam nos nulla corporalis necessitas vlla ex parte sollicitat, non fames, non sitis interpellat, non æstus fatigat, non frigus constringit, non febris deijcit, non mors finit. Ad illam perfectissimam laudem exerceamus nos laudatione ista in bonis operibus.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum septimum, super his verbis: Qui posuit fines tuos pacem.

CAP. XVI.

QVi posuit fines tuos pacem. Quomodo exultastis omnes? Hanc amate fratres mei. Multum delectamur, quando clamat de cordibus

vestris

vestris pacis dilectio. Quomodo nos delectauit? Nihil dixeram, nihil exposueram, versum pronunciaui, & exclamastis. Quid de vobis clamauit? Dilectio pacis. Quid ostendit oculis vestris? Vnde clamatis, si non amatis? Vnde amatis, si non videtis? Inuisibilis est pax. Quis est oculus, quo visa est, vt amaretur? Neque enim acclamaretur, nisi amaretur. Hæc sunt spectacula, quæ exhibet Deus, rerum inuisibiliũ. Quanta pulchritudine intellectus pacis corda vestra pulsauit? Quid iam ergo loquar de pace, aut de laude pacis? Præuenit omnia verba mea vester affectus. Non implebo, non possum, infirmus sũ. Differamus omnes laudes pacis ad illã patriam pacis. Ibi plenius laudabimus, vbi eam plenius habebimus. Inchoatam in vobis si sic amamus, perfectam quomodo laudabimus? Ecce hoc dico ò filij dilecti, ò filij regni, ò ciues Hierusalem, quoniam in Hierusalem vi-

sio pacis est, & omnes, qui habent, & amant pacem, benedicũtur in ea. Hãc, quam nominatã sic amatis & diligitis, ipsam sectamini, ipsam desiderate: ipsã in domo, ipsam in negotio, ipsam in vxoribus, ipsam in filijs, ipsam in seruis, ipsam in amicis, ipsam in inimicis diligite. Ipsa est pax, quam non habent hæretici. Quid agit pax in huius adhuc regionis incertis, in ista peregrinatione mortalitatis nostræ, cum adhuc nemo est alteri conspicuus, nemo videt cor alterius, quid agit pax? De incertis non iudicat, incognita non confirmat. Pronelitior est ad bene credendum de homine, quàm ad male suspicandum. Non se multum dolet errare, cum bene credit etiam de malo. Perniciosum est autem, cum quis male senserit forte de bono nesciens qualis sit, Quid perdo, si credo quia bonus est? Si incertum est vtrum sit malus, licet quidem vt caueas ne forte verum sit: non tamen damnes

nes tanquam verum sit. Hoc *pax iubet. Quære pacem, ait, & sequere eam.* Hæresis *quid monet?* Damnat *incognitos, damnat totum mundum.* Modò *desideramus illam pacem, quam hic habemus in spe. Adhuc enim in nobis ipsis qualis pax? Caro concupiscit aduersum spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Vbi plena pax in vno homine? Quando erit plena in vno homine; tunc erit plena in omnibus ciuibus* Hierusalem. *Quando erit plena pax? Quando corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tunc erit plena pax, tunc firma pax.* Nihil *tunc litigat aduersus animam in homine, non ipsa aduersum se ex quadam parte sauciа, non carnis fragilitas, non indigentia corporis, non fames, non sitis, non æstus, non frigus, non laßitudo, non vlla inopia, non prouocatio rixæ, nõ certè ipsa sollicita cautela et vi*

tandi inimici, & diligendi. Hæc omnia fratres mei litigãt aduerſum nos, nondum eſt plena & perfecta pax. Quod clamaſtis (qui iamdudum nominata pace ex deſiderio clamaſtis) clamor veſter de ſiti erat, non de ſaturitate.

Ipſe pater Auguſtinus tractatu in Pſalmum trigeſimum ſextum, ſuper his verbis: Manſueti autem hęreditabũt terram, & delectabuntur in multitudine pacis, ſic ait:

Terra eſt illa, de qua ſæpe locuti ſumus, Hieruſalem ſancta. Manſueti liberabuntur de peregrinatione iſta, & in æternum viuẽt cum Deo, & de Deo. Ergo hæreditate poßidebunt terram. Quæ erunt diuitiæ ipſorum? Delectabuntur in multitudine pacis. Delectetur hic impius in multitudine auri, in multitudine argenti, in multitudine mancipiorum, in multitudine poſtremo

opum diuersarum, vinolentiæ, lautissimorum & luxuriosorum cõuiuiorum. Nonne etsi semper hæc haberet, plãgendus esset? Quæ erunt autem diuitiæ, & deliciæ tuæ? Multitudo *pacis.* Au*rum tuum pax, argentũ tuum pax, prædia tua pax, vita tua pax,* Deus *tuus pax. Quicquid desideras, pax tibi erit. Hic quod est aurum, non potest tibi esse argentum: quod vinum est, non potest tibi esse panis: quod tibi lux est, nõ potest esse potus:* Deus *tuus totum tibi erit.* Ma*nducabis eum, ne esurias: bibes eũ, ne sitias: illuminaberis ab eo, ne sis cæcus: fulcieris ab eo, ne deficias: possidebit te totum integrum totus integer.* An*gustias non ibi patieris propter alium, cum quo totum possidebis: totum habebis, totum & ille habebit: quia tu & ille vnum eritis, quod vnũ totum ipse* Deus *habebit, qui vos possidebit.* H*æ sunt reliquiæ homini pacifico.*

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum octauum, super hac dictione, Alleluia.

CAP. XVII.

Meditatio præsentis vitæ nostræ in laude Dei esse debet: quia exultatio sempiterna futuræ nostræ vitæ, laus Dei erit. Et nemo potest idoneus fieri futuræ vitæ, qui se ad illam modo non exercuerit. Modò ergo laudamus Deum: sed & rogamus Deum. Laus nostra lætitiam habet, oratio gemitum. Promissum est enim nobis aliquid, quod nondum habemus, et quia verax est qui promisit, in spe gaudemus: quia tamen nondum habemus, in desiderio gemimus. Bonum est nobis perseuerare in desiderio, donec veniat quod promissum est, & transeat gemitus, & succedat sola laudatio. Propter hæc duo tempora, vnum quod nunc est in tentationibus & tribulationibus huius vitæ: alterũ

quod tunc erit in securitate & exultatione perpetua: instituta est nobis etiam celebratio duorum temporum, ante pascha, & post pascha. Illud quod est ante pascha, significat tribulationẽ in qua modò sumus: quod verò nũc agimus post pascha, significat beatitudinẽ in qua postea erimus. Ante pascha ergo quod celebramus, hoc & agimus: post pascha autem per id, quod celebramus, significamus quod nondum tenemus: Propterea illud tempus in ieiuniis & orationibus exercemus: hoc verò tempus relaxatis ieiuniis in laudibus agimus. Hoc est enim Alleluia *quod cantamus, quod latine interpretatur (vt nostis) laudate* Dominum. *Illud ideo tempus ante* Domini *resurrectionem est: hoc tempus post resurrectionem* Domini *est, quo scilicet tempore significatur vita futura, quam nondum tenemus, quia quod significamus post resurrectionem Domini,*

mini, tenebimus post resurrectionē nostrā. In capite enim nostro nobis vtrūque figuratum est, vtrumque demonstratum est. Passio Domini ostendit nobis vitam præsentis necessitatis, qua oportet & laborare, & tribulari, & ad extremum mori: resurrectio verò & clarificatio Domini ostendit nobis vitam quam accepturi sumus, cùm venerit retribuere digna dignis, mala malis, bona bonis. Et quodammodo mali omnes cantare nobiscum poßunt Alleluia: si autem in malitia sua perseuerauerint, canticum vitæ nostræ futuræ dicere possunt labijs, ipsam verò vitam; quæ tunc erit in veritate (nam nunc significatur illa veritas) obtinere non possunt, quia noluerunt meditari antequam veniret, & tenere quod venturum erat. Nunc ergo fratres, exhortamur vos, vt laudetis Deum: & hoc est quod vobis dicimus, quando dicimus Alleluia, laudate Dominum. Dicis tu

alteri, dicet ipse tibi: cùm se omnes exhortãtur, omnes faciũt quod exhortãtur. Sed laudate totis votis de totis vobis: id est, nõ solum lingua et vox vestra laudet Deũ, sed et cõscientia vestra, vita vestra, facta vestra. Etenim laudamus modò in ecclesiis, quando cõgregamur: quisq; cũ discedit ad propria, quasi cessat laudare Deũ. Nõ cesset bene viuere, et semper laudat Deũ. Tũc desinis laudare Deũ, quando à iustitia, et ab eo quod illi placet, declinas. Nam si à vita bona nunquam declines, lingua tua tacet, vita tua clamat: & aures Dei ad cor tuum. Quomodo enim aures nostræ ad voces; sic aures Dei ad cogitationes. Ergo fratres non tantum ad sonum attendite, cùm laudatis Deum, toti laudate, cantet vox, cantet & vita, cantent facta: etsi est adhuc gemitus, tribulatio, tentatio, sperate transitura omnia, & illum venturum diem, quo sine defectu laudabimus.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal mum centesimum quadragesimū octauum, super his verbis: Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis.

CAP. XVIII.

Coepit iste de cælo, vbi laudant omnia, & dicit, Laudate. Quare quũ laudent, dicit, Laudate? Quia delectatus est in eo quod laudant: & placuit ei quasi adiungere hortationem suam. Quomodo si venias ad homines bonum aliquod operantes cum gaudio, siue in vinea, siue in messe, siue in aliqua agri cultura, placet tibi quod faciunt, & dicis, Facite, Agite: non vt tunc incipiant facere, quando dicis, sed quia placet tibi, quòd facientes inueneris, adiungis gratulationē, & exhortationem tuam. Dicendo enim, facite, & exhortando facientes, voto quasi facis cũ illis. In hac ergo exhortatione plenus

ſpiritu Dei propheta dicit hæc: & pſalmus eſt Aggæi & Zachariæ, ſic enim habet titulus. Iſti duo prophetæ eo tẽpore, quo captiuus tenebatur populus in Babylonia, prophetabant etiam futurum finem captiuitatis, vt reſtauraretur ciuitas Hieruſalem, quæ bello ceciderat. Significauerunt ergo nobis in myſterio vitã futurã, vbi laudemus Deũ poſt captiuitatem vitæ præſentis, vbi erit innouatio ciuitatis illius magnæ Hieruſalẽ, vnde peregrini ſuſpiramus, captiuati adhuc ſub onere & ſarcina corporis mortalis: vnde adhuc gemimus in peregrinatione, exultabimus autẽ in patria. Qui verò nõ gemit peregrinus, non gaudebit ciuis: quia deſideriũ non eſt in illo. Prophetæ ergo iſti ſancti magnam conſolationem præbuerunt tunc captiuo populo ſecundũ carnem, id eſt, conſtituto in Babylonia ſub regibus alienigenis. Oſtendebant enim per prophetiam futurum tempus liberationis à captiuitate,

nitate, futurum tempus instaurationis Hierusalem. Sed illa omnia in figura gesta sunt, habent veritatem suam. Figurata sunt in antiquis, præsentia ostenduntur in nobis. Modò ergo quid dicit Apostolus? Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Nondum sumus in patria. Quando erimus in patria? Quando triumphabimus deuicto inimico diabolo, quando mors nouissima inimica destruetur: tunc fiet sermo qui scriptus est, Absorpta est mors in victoria. Vbi est mors contentio tua? vbi est mors aculeus tuus? Quando ergo nulla iam erit mortis contentio, quæ modò est, & facit nos gemere ex defectu, & mobilitate rerum, & ex fragilitate carnis humanæ: tunc triumphabimus. Contendunt nobiscum quotidie tẽtationes, contendunt nobiscum quotidie delectationes, & si non consentiamus, tamen molestiam patimur & contendimus: & magnum periculum est, ne qui

contendit vincatur. Si autem non consentiendo vincamus, molestias tamen patimur resistendo delectationibus. Nō cessat, & non moritur hostis, nisi in resurrectione mortuorum. Sed præsumamus, fidamus, erigunt nos Aggæus & Zacharias: cantant futuram liberationem nostram. Si illi populo cantauerūt, & impletum est, Christiano populo quod cantatur non implebitur? Securi estote, nō quidem in ista peregrinatione vitæ huius: sed quomodo hic agatis videte. Non vobis placeat amor Babyloniæ, ne obliuiscamini ciuitatem Hierusalem. Et si corpus nostrum adhuc in Babylonia tenetur, cor nostrum ad Hierusalem præmittatur. Laudet ergo tota creatura Dominum, quia hoc ibi facturi sumus, quod hic præmeditamur. Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Primò de cælis dixit, posteà de terra. Laudatur enim Deus qui fecit cælum & terram. Cælestia

tranquilla ſunt, pacata ſunt: ibi ſemper gaudium, nulla mors, nulla ægritudo, nulla moleſtia, ſemper laudant Deum *beati.* Nos *autem adhuc in imo ſumus: ſed cum cogitamus quomodo illic laudetur* Deus, *cor ibi habeamus, & non ſine cauſa audimus,* Surſum *corda.* Leuemus *cor ſurſum ne putreſcat in terra: quoniam placet nobis quod ibi agunt angeli.* Modò *nos ſpes delectat, poſtea res, cum illuc venerimus.* Laudate *ergo eum in excelſis.*

Ex eodem tractatu in ipſum Pſalmum centeſimum quadrageſimũ octauum, ſuper his verbis: Statuit ea in ſeculum ſeculi, præceptum poſuit, & non præteribit.

CAP. XIX.

STatuit *ea in ſeculum, & in ſeculum ſeculi, ſcilicet omnia cæleſtia, omnia ſuperiora virtutes omnes, atque angelos,*

lo, ciuitatem quandam supernam, bonam, sanctam, beatam: vnde quoniam peregrinamur, miseri adhuc sumus: & quo redituri, in spe beati: & quo cùm redierimus, in re beati. Statuit ea in seculũ & in seculum seculi. *Præceptũ posuit, et nõ præteribit. Quale præceptũ putatis habere cælestia, & angelos sanctos? Quale præceptũ dedit illis* Deus? *Quale, nisi vt laudẽt illũ?* Beati, *quorũ hoc est negotium, laudare* Deum. *Non arant, non seminant, non molunt, non coquunt: opera enim sunt ista necessitatis, ibi necessitas non est. Nõ furantur, non deprædantur, non adulterantur: opera enim sunt ista iniquitatis, ibi iniquitas non est.* Non *frangunt panem esurienti, non vestiunt nudũ, non suscipiũt peregrinũ, non visitant ægrotũ, nõ concordant litigiosum, non sepeliunt mortuum: opera enim sunt ista misericordiæ, ibi autem nulla miseria est, in quã fiat misericordia.* O *beati. Putamus*

erimus nos sic? Eia suspiremus, de suspirio gemamus. Et quid sumus, vt ibi simus? Mortales, proiecti, abiecti, terra, & cinis. Sed qui promisit omnipotens est. Si ad nos attendamus, quid sumus? si ad illum, Deus est, omnipotens est. Nõ est facturus angelum ex homine, qui fecit hominem ex nihilo? Aut verò pro minimo habet Deus hominem, propter quẽ mori voluit vnicum suum? Attendamus ad indicium dilectionis & promissionis Dei. Tales arras accepimus. Tenemus mortem Christi, tenemus sanguinem Christi. Quis mortuus est? Vnicus. Pro quibus mortuus est? Vtinam pro bonis, vtinam pro iustis. Sed quid est? Etenim Christus, ait Apostolus, pro impijs mortuus est. Qui donauit impijs mortem suam, quid seruat iustis, nisi vitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, non desperet, non se collidat, nõ se auertat, non dicat, Nõ ero. Qui promisit, Deus est: et venit vt promitteret,

apparuit hominibus, venit suscipere mortem nostram, promittere vitā suā. Venit ad regionem peregrinationis nostræ accipere quod hic abundat, opprobria, flagella, colaphos, sputa in faciem, contumelias, spineam coronam, suspensionem in ligno, crucem, mortem. Hæc *abundant in regione nostra, ad talia commercia venit. Quid hic dedit? Quid hic accepit?* Dedit *exhortationem, dedit remissionem peccatorum: accepit cōtumelias, crucē, mortē.* De *illa regione attulit ad nos bona: et ī regione nostra ipse pertulit mala.* Promisit *tamē nobis, quod ibi futuri simus, vnde venit, & ait,* Pater *volo, vt vbi ego sum, & ipsi sint.* Tanta *præcessit dilectio. Quia vbi nos eramus, fuit nobiscū, vbi ipse est, erimus cū illo. Quid tibi promisit* Deus *ò homo mortalis? Quia victurus es in æternū. Nō credis? Crede, crede.* Plus *est iā quod fecit, quàm qđ promisit. Quid fecit? Mortuus est pro te. Quid promisit?*

 Vt

Vt viuas cũ illo. Incredibilius est quod mortuꝰ est æternus, quàm vt in æternũ viuat mortalis. Iam quod incredibilius est tenemus. Si propter hominem mortuus est Deus, non est victurus homo cũ Deo? Non est victurus mortalis in æternum, propter quem mortuus est, qui viuit in æternum? Sed quomodo mortuus est Deus? Et vnde mortuus est Deus? Et potest mori Deus? Accepit ex te, vnde moreretur pro te. Non posset mori nisi caro: non posset mori nisi mortale corpus. Induit se vbi moreretur pro te, induet te vbi cum illo viuas. Vbi se induit morte? In virginitate matris. Vbi te induet vita? In æqualitate patris. Elegit sibi hic thalamum castũ, vbi coniungeretur sponsus sponsæ: verbũ caro factũ est, vt fieret caput ecclesiæ. Verbũ enim ipsum nõ est pars ecclesiæ, sed vt esset caput ecclesiæ, carnẽ assumpsit. Quiddã vestrũ iã sursũ est, qđ hic accepit, vbi mortuus est, vbi crucifixus

fixus est. Iam quædam primitiæ tuæ præcesserunt, dubitas quia secuturus es?

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimum octauum, super his verbis: Confessio eius in cælo & in terra, & exaltabit cornu populi sui.

CAP. XX.

QVid est confeßio eius in cælo & in terra? Quia ipse confitetur? Non, sed quia illum omnia confitentur, omnia clamant: omniũ pulchritudo, quodammodo vox eorũ est confitẽtium Deum. Clamat cælum Deo, Tu me fecisti, non ego. Clamat terra, tu me condidisti, non ego. Quomodo ergo clamant ista? Quando ea consideras, et hoc in eis inuenis, ex tua consideratione clamant, ex voce tua clamant. Confeßio eius in cælo & in terra. Attende cælũ.

pulchrum eſt: attende terram, pulchra eſt: vtrumque ſimul valde pulchrũ eſt. Ipſe fecit, ipſe regit, ipſius nutu gubernantur: ipſe traycit tempora, momenta ipſe inſtaurat, per ſeipſum inſtaurat. Omnia ergo iſta laudant illum, ſiue in ſtatu, ſiue in motu, ſiue de terra deorſum, ſiue de cælo ſurſum, ſiue in vetuſtate, ſiue in renouatione. Cùm vides hæc & gaudes, & attolleris in artificem, & inuiſibilia eius per ea, quæ facta ſunt, intellecta contueris, confeſſio eius eſt in cælo et in terra, id eſt, cõfiteris ei de rebus terrenis, confiteris ei de rebus cæleſtibus: & quia ipſe fecit omnia, & melius illo non eſt aliquid, quicquid fecit infra illum eſt, & quicquid in his placet, minus eſt quàm ipſe. Non ergo ita tibi placeat quod fecit, vt recedas ab eo qui fecit. Sed ſi amas quod fecit, multò magis ama eum qui fecit. Si pulchra ſunt quæ fecit, quanto magis pulcher eſt qui fecit? Con-

fessio eius in cælo & in terra. Et exaltabit cornu populi sui. Modò cornu populi sui humile est in trituris, in tribulationibus, in tentationibus, in tunsione pectorum. Quando exaltabitur cornu populi sui? Quando venerit ipse Dominus, *& ortus fuerit sol noster, non iste qui oculis videtur, & oritur super bonos & malos, sed ille de quo dicitur, Vobis qui timetis* Deum, *orietur sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius: & de quo dicturi sunt superbi & impij, Iustitiæ lumen non illuxit nobis, & sol non est ortus nobis. Ipse erit æstas nostra. Modò fructus per hybernum tempus in radice non apparent. Attendis quasi aridas arbores per hyemem. Qui non nouit videre, aridam putat vitem, & forte iuxta est, quæ vere aruit. Similes sunt ambæ per hyemem, illa viuit, illa mortua est: sed illius vita, & illius mors in abscondito est. Aestas procedit, vita illius clarifica-*

tur, mors illius manifestatur. Procedit honor foliorum, fœcunditas fructuum: vestitur vitis in facie ex eo, quod habet in radice. Ergo modò fratres tales sumus, quales sunt & alij homines. Quomodo nascuntur, manducant, bibunt, viuunt, & vestiuntur, transigunt vitam istam: sic & sancti. Aliquando res ipsæ decipiunt homines, & ipsi dicunt, Ecce postquam hic cœpit esse Christianus, nunquid non ei dolet caput? Aut quia Christianus est, quid habet plus quàm ego? O vitis arida, attendis iuxta te vitem nudam in hyberno, sed non aridam per æstatis vim. Veniet Dominus honor noster, qui latebat in radice: et tunc exaltabit cornu populi sui, post captiuitatem, in qua mortaliter viuimus. Vnde dicit Apostolus. Nolite ante tẽpus iudicare, donec veniat Dominus, qui illuminabit abscõdita tenebrarum, & tunc laus erit vnicuique à Deo. Sed dicis mihi, Vbi est radix mea? vbi est fru-

ctus meus? Si credis, *nosti vbi est radix tua.* Ibi *est enim, vbi est fides tua, vbi est spes, & charitas tua.* Audi Apostolum, Mortui *enim estis.* Quasi *per hyemem mortui apparebant.* Audi *quia viuunt.* Et *vita vestra abscondita est, inquit, cum* Christo *in* Deo. Ecce *vbi habes radicem.* Quando *ergo honore ornaberis? quando fœcundaberis fructu?* Audi *illum sequentem,*
Cum Christus aparuerit vita vestra, tunc, & vos apparebitis cum ipso in gloria.

PSY-

PSYCHAGOGIÆ LIBER QVARTVS,

Decerptus ex ſcriptis beati Gregorij Papæ.

Ex libro primo moralis expoſitionis in Iob cap. 26. ſuper his verbis: Vir erat in terra Hus, nomine Iob.

CAP. I.

SI *Iob dolens, & Hus conſiliator dicitur, non immerito per vtraque nomina electus quiſque figuratur: quia nimirum conſiliatorem animum inhabitat, qui dolens de præſentibus ad æterna feſtinat.* Nam *ſunt nonnulli: qui vitam ſuá negli-*

negligunt: & dum transitoria appetũt, dum æterna vel non intelligunt, vel intellecta contemnunt, nec dolorem sentiunt, nec habere consilium sciunt. Cũque superna, quæ amiserunt, non considerant, esse se (heu miseri) in bonis infimis felices putant. Nequaquam *enim ad veritatis lucem, cui conditi fuerãt, mentis oculos erigunt: nequaquam ad contemplationem patriæ æternæ desiderij aciem tendunt, sed semetipsos in his, ad quæ proiecti sunt, deserentes, vice patriæ diligunt exilium quod patiuntur, & in cæcitate quã tolerant, quasi in claritate luminis exultant.* At *contra electorum mentes, dum transitoria cuncta nulla esse conspiciunt, ad quæ sint conditæ exquirunt: cumque eorum satisfactioni nihil extra* Deũ *sufficit, ipsa inquisitionis exercitatione fatigata illorum cogitatio, in conditoris sui spe & contemplatione requiescit: supernis interseri ciuibus appetit: &*

vnus-

vnusquisque eorum adhuc in mūdo corpore positus, mente tamen extra mundum surgit: ærumnam exilij, quam tolerat, deplorat: & ad sublimem patriā incessantibus se amoris stimulis excitat. Quum ergo dolens videt quàm sit æternum, quod perdidit, inuenit salubre consilium, temporale hoc despicere quod percurrit. Et quo magis crescit consilij scientia, vt peritura deserat, eo augetur dolor, quòd nec dum ad mansura pertingat. Vnde bene per Salomonem dicitur, Qui addit scientiam, addit & dolorem. Qui enim scit iam summa quæ non habet adhuc, magis de infimis in quibus retinetur, dolet. Recte ergo in terra Hus habitare Iob dicitur: quia in sciētiæ cōsilio electi vniuscuiusque dolens animus tenetur.

Idem pater Gregorius quarto libro suæ moralis expositionis in Iob cap. 34. super his verbis: Qui ædificant sibi solitudines, sic ait:

Sancti viri, quia nihil huius mundi appetũt, nullis procul dubio in corde tumultibus premuntur: omnes quippe inordinatos desideriorum motus à cubili cordis manu sanctæ considerationis eijciunt: & quia transitoria cuncta despiciunt, ex his nascentes cogitationũ insolentias non patiuntur: solam namque æternam patriã appetunt: et quia nulla huius mundi diligunt, magna mẽtis tranquillitate perfruuntur. Vnde et recte dicitur, Qui ædificant sibi solitudines. Solitudines quippe ædificare, est à secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere, & vna intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare. An non cunctos à se cogitationum tumultus expulerat qui dicebat, Vnã petij à Domino, hãc requirã: vt inhabitẽ in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ? A frequẽtia quippe terrenorũ desideriorũ fugerat, et ad magnam solitudinem semetipsum con-

tule

tulerat, vbi eo tutius nihil extraneum conspiceret, quo incompetens nihil amaret. A tumultu rerum corporalium magnum quendam secessum petierat quietam mentem: in qua tanto purius Deum cerneret, quanto hunc cum se solo solum inueniret.

Rursum libro vigesimo tertio c. 23.& seq.super his verbis : Increpat quoque per dolorem in lectulo, ita dicit:

Lectulus vel stratum, requies temporalis accipitur, sicut scriptũ est, Vniuersum stratũ eius versasti in infirmitate eius. Cùm enim quisque curis secularibus fatigatus, deserere per diuinam gratiam huius mundi itinera laboriosa cupit, & cõpungitur; cogitare solet quomodo præsentis vitæ desideria fugiat, et ab eius laboribus requiescat, sibique mox desideratæ quietis ordi-

nem

nem quærit, et velut quoddam stratum à cunctis laboribus cessationis locum inuenire concupiscit. Sed quia in hac vita adhuc homo positus, in cuiuslibet secreti secessu viuere sine tentationibus nullatenus potest; plerumque in id quod ad requiem construitur, maior dolor tentationis inuenitur. Recte ergo per prophetam dicitur, Vniuersum stratũ eius versasti in infirmitate eius. Ac si diceret, Omne quod hic sibi parauit ad requiem, hoc ei mutasti occulto iudicio ad perturbationem. Quod pio quidem Dei consilio agitur, vt huius peregrinationis tempore electorũ vita turbetur. Via quippe est vita præsens, qua ad patriã tendimus: & idcirco hic occulto iudicio frequenti perturbatione conterimur, ne viã pro patria diligamus. Solent enim nonnulli viatores cũ amœna fortasse in itinere prata conspiciũt, pergendi moras innectere, & à cœpti itineris rectitudine declinare: eorumque

que gressus tardat pulchritudo itineris, dum delectat. Electis ergo suis ad se pergentibus Dominus huius mundi iter asperum facit, ne dũ quisque vitæ præsentis requie quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu pergere, quàm citò peruenire delectet, ne dum oblectatur in via, obliuiscatur quod desiderabat in patria. Quia ergo in hac vita omnis nostra, quam fortasse parauimus, requies turbatur, rectè dicitur, Increpat quoque per dolorem in lectulo, id est, in præsentis vitæ requie, vel tentationis nos stimulis, vel flagelli afflictione conturbat. Nam sæpe humanus animus quamlibet breui tempore sine tentatione in bonis studijs fuerit, mox de eisdem studijs in quibus quiescendo se exerit, & de ipsis virtutibus, quibus multiplicari nititur, dũ proficere se sentit, eleuatur. Vnde pio rectoris nostri moderamine impulsu tẽtationis afficitur: vt in eo ipsa profectus sui elatio cõprimatur.

Ex

Ex libro quarto moralis expositionis in Iob cap. 24. & seq. super his verbis: Obtenebrentur stellæ caligine eius (videlicet noctis, hoc est, præuaricationis, qua in Adam omnes peccauerunt.) Expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ.

CAP. II.

Saepe mens, quæ aduersa multa & fortia superat, vnũ in se et fortasse minimũ, quãuis magna intentione inuigilet, nõ expugnat. Quod diuina nimirũ dispẽsatione agitur: ne ex omni parte virtutib⁹ splẽdens, in elationẽ subleuetur: vt dũ in se paruũ quid reprehẽsibile videt, et tamẽ hoc subigere nõ valet, nequaquã sibi, sed auctori victoriã tribuat in his, quæ subigere fortiter valet. Vnde et bene dicitur, Obtenebrẽtur stellæ caligine eius. Stellæ quippe huius noctis caligine obtenebrãtur, quãdo &

hi, qui magnis iã virtutibus splendẽt, adhuc de obscuritate culpæ aliquid retinentes sustinent: vt etiã magna vitæ claritate luceant, & tamen adhuc noctis reliquias nolentes trahant. Quod ad hoc (sicut dictum est) agitur, vt mẽs proficiens ad virtutem iustitiæ, sua melius infirmitate roboretur: & inde verius in bonis luceat, vnde eam etiam nolentem parua reprehensibilia humiliter obscurant. Vnde & bene, quum Israelitico populo percepta promissionis terra diuideretur, Ephraim tribui Chananæus gentilis populus non occisus, sed factus tributarius dicitur, sicut scriptum est, Habitauit Chananæus in medio Ephraim tributarius. Quid enim Chananæus, gentilis videlicet populus, nisi vitium significat? Et sæpe magnis virtutibus terram promissionis ingredimur, quia spe intima de æternitate roboramur: sed dum inter acta sublimia, vitia quædam parua retinemus, quasi

Chananæum viuere in terra nostra cõcedimus. Qui tamen tributarius efficitur, quia hoc ipsum vitium, quod subigere non possumus, ad vsum nostræ vtilitatis humiliter retorquemus, vt eo de se mens & in summis vilia sentiat, quo suis viribus etiam parua, quæ appetit, non expugnat. Vnde & rursum scriptũ est. Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israelem. Ad hoc namque quædam minima vitia nostra retinentur, vt sese nostra intentio solicitam in certamine semper exerceat, & eo de victoria non superbiat, quo viuere in se hostes conspicit, à quibus adhuc vinci formidat. Israel ergo reseruatis gentibus eruditur, quando in quibusdam minimis vitijs elatio virtutis nostræ comprimitur, et in paruis sibi resistentibus discit quod ex se maiora non subigit. Hoc tamen quod dicitur, Obtenebrentur stellæ caligine eius. Intelligi et aliter potest. Nox quip-

pe illa, cōsensus videlicet ad culpā, quæ ad nos primi parenti est excessu propagata, mentis nostræ oculū tanta obscuritate perculit, vt omnis homo in huius vitæ exilio cæcitatis suæ tenebris pressus, quantalibet vi ad æternitatis lumen intenderit, penetrare non posit. Post culpam namque damnati peccatores nascimur, atque ad hanc vitam cū mortis nostræ merito venimus: & quū ad supernæ lucis radium aciem mentis erigimus; ipsa infirmitatis nostræ obscuritate caligamus. Et quidem multi in hac infirmitate carnis tanta virtute roborati sunt, vt resplendere mūdo quasi stellæ potuerint: multi in tenebris vitæ præsentis dum superiora de se exempla exhibent, astrorum more nobis desuper lucent, sed quantalibet coruscatione operis fulgeant, quantolibet se igne compūctionis accendant, nimirum constat quia dum corruptibili adhuc carne grauati sunt, æternum lumen sicut

cut est, videre nequaquam possunt. Dicat ergo, Obtenebrentur stellæ caligine eius: id est, etiam illi in contemplatione sua antiquæ noctis adhuc tenebras sentiāt, de quibus nimirū constat, quod humano generi in huius vitæ caligine virtutū suarū iam radios expandant: quia & si mente iā ad summa exiliūt, adhuc tamē in infimis primæ culpæ pōdere grauantur, Vnde fit, vt & foris exēpla lucis velut astra præbeāt, & tamē intus vsq; ad fixæ visionis certitudinē, pressi noctis caligine nō ascendāt. Sæpe autem ita mēs accenditur, vt quāuis in carne sit posita, in Deū tamē omni subiugata carnali cogitatione rapiatur: nec tamē Deū sicut est, cōspicit: quia hanc nimirū (sicut dictū est) in carne corruptibili pōdus primæ dānationis premit. Sæpe etiā ita vt est absorberi desiderat: vt æternā vitā (si possit fieri) sine interuentu corporeæ mortis attingat. Vnde Apostolus Paulus cùm ardenter internam lu-

cem quæreret, sed tamen vtcunque exterioris mortis damna formidaret, ait, Quamdiu sumus in hoc habitaculo, ingemiscimus grauati: eo quòd nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur quod mortale est à vita. Sancti igitur viri videre verum mane appetũt: & (si concedatur) etiam corpore illud attingere lucis intimæ secretum volũt. Sed quantolibet ardore intentionis exiliant, adhuc antiqua nox aggrauat: & corruptibiles huius carnis oculos, quos hostis callidus ad concupiscentiam aperuit, iustus iudex à cõtuitu interni sui fulgoris premit, Vnde et bene subditur, Expectet lucem, & non videat, nec ortũ surgentis auroræ. Quãtalibet namque intentione adhuc peregrina mens satagat, videre lucem, sicut est, non valet: quia hanc ei cæcitas suæ damnationis abscondit. Ortus vero auroræ, est illa noua natiuitas resurrectionis, qua sancta ecclesia etiam carne suscitata

oritur ad contemplandum lumen æternitatis. Si enim ipsa carnis nostræ resurrectio quasi quædam natiuitas non esset, de ea veritas non dixisset. In regeneratione quum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ. Esse ergo hac ortum vidit, quam regenerationem vocauit. Sed quantalibet virtute electi nunc fulgeant, quæ erit illa nouæ natiuitatis gloria, penetrare nequeunt, qua tūc cum carne ad contemplandum æternitatis lumen ascendunt. Vnde & Apostolus Paulus ait, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Dicat ergo, Expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis auroræ: quia spontaneo vitio tenebrata nostra infirmitas nisi prius per mortem pœnæ suæ debitum soluat, claritatem lucis internæ non penetrat.

Ex eodem libro quarto moralis expositionis in Iob cap. 39. super his verbis: Ibi (videlicet in intimo sinu diuinæ lucis) requieuerũt fessi robore, & quondam vincti pariter sine molestia: paruus & magnus ibi sunt.

CAP. III.

Omnes qui in hoc mũdo fortes sũt, robore quasi fortes sunt, non robore defessi: qui vero in auctoris sui amore roborantur, quo magis in cõcupita Dei fortitudine cõualescũt, eo à propria virtute deficiunt. Et quo robustius æterna appetũt, eo à tẽporalibus salubri defectione lassantur. Hinc *psalmista amoris sui fessus robore dicebat,* Defecit *in salutare tuũ anima mea.* In *salutare enim Dei proficiẽdo defecerat: quia æternitatis lucẽ desiderãs, à carnis iã fiducia fractus anhelebat* Hinc *rursũ dicit,* Cũcupiuit *& defecit anima mea in atria* Do-

mini.

mini. Qui nimirum cum diceret concupiuit, recte subdidit, et defecit: quia valde minor est diuinitatis concupiscẽtia, quàm non mox etiam proprius sequitur defectus. Qui enim ad appetenda æternitatis atria accẽditur, dignum profecto est, vt ab hoc temporalitatis amore laßetur: vt tanto frigescat à studio seculi, quanto surgit ardentior in amorem Dei. Quem scilicet si perfecte arripit, mundum etiam plene derelinquit: et eò temporalibus funditus moriтur, quo ad supernam vitam altius afflatu æternitatis animatur. An non robore suo fessam se inuenerat, quæ dicebat, Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est? Quia nimirum mens, dum occultæ locutionis aspiratione tangitur, à statu suæ fortitudinis infirmata, ipso quo absorbetur, desiderio, liquatur: & inde se apud semetipsam fessam inuenit, vnde vltra se esse conspicit fortitudinem, quam conscen-

dit.

dit. Hinc propheta quum visionem Dei se conspexisse diceret, adiunxit, Elangui, & ægrotaui per dies plurimos: quia cùm ad virtutem mens astringitur, à fortitudine propria caro lassatur, Hinc Iacob, quia angelum tenuit, vno mox pede claudicauit: quia qui vero amore sublimia respicit, iam in hoc mūdo duplicibus incedere desiderijs nescit. Vno enim pede innititur, qui solo Dei amore roboratur: & necesse est vt alius marcescat, quia mentis virtute crescente, oportet procul dubio vt carnis fortitudo torpescat. Beatus igitur Iob alta fideliū corda respiciat, atque perpendat, quem sinum intimæ quietis inueniunt, dum à viribus proprijs in Deum proficiendo lassantur: & dicat, Ibi requieuerūt fessi robore. Ac si aperte insinuet dicens, Illic requies lucis remunerat, quos hic interius recreans profectus fatigat. Nec mouere debet quod lucem nominans, nequaquā subdit,

dit, in hac, sed ibi. Quam enim cõtinere electos conspicit, quasi locum nostrũ hanc esse deprehendit. Vnde Psalmista cum incommutabilitatem æternitatis aspiceret dicens, Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient: hanc electorum locum esse denunciat subdens, Filij seruorum tuorum habitabunt ibi. Deus enim, qui sine situ omnia cõtinet, nobis ad se venientibus locus non localis manet. Ad quem locum dum pertingimus, etiam in hac vita mentis nostræ tranquillitas quanta fuerit perturbatio videmus: quia & si iam iusti in prauorum comparatione quieti sunt, in æstimatione tamen quietis intimæ, omnimodo quieti non sunt. Vnde & bene subditur, Et quondam vincti pariter sine molestia. Iustos enim quãuis nullus desideriorum carnalium tumultus poßideat: duris tamen vinculis eos in hac vita positos suæ molestia corruptionis ligat. Scriptum quippe est,

Cor-

Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Eo itaq; ipso, quo adhuc mortales sunt, corruptionis suæ pondere grauantur, et astricti molestia vincti sunt: quia in illam adhuc libertatem vitæ incorruptibilis non exurgunt. Aliud namque de mente, aliud de corpore tolerant: & contra semetipsos, quotidie interno certamine desudant. An non duro molestiæ vinculo ligantur: quorum nimirũ mens sine labore ignorãtia soluitur, & non nisi cum studio laboris eruditur? Quæ coacta erigitur, libens iacet, ab infimis vix leuatur, & tamen eleuata protinus labitur: semetipsam laboriose vincendo superna conspicit: sed reuerberata lumen, quod se irradiauerat, refugit. An non duro molestiæ vinculo ligantur, quos cum accensus spiritus ad sinum pacis intimæ pleno desiderio pertrahit, feruente certamine caro pertur-

bat? Quæ etsi iam ante faciem velut ex aduerso acie erecta non obuiat, adhuc tamen à mẽtis dorso quasi captiua submurmurat: & quamuis timendo, tamen turpi strepitu in corde speciẽ pulchræ quietis fœdat. Electi igitur etsi valenter omnia superant, cũ securitatẽ pacis æternæ desiderant, grauis eis est molestia adhuc habere quod vincant. Quibus exceptis etiam ea vincula sustinẽt, quæ grauis exterius necessitas astringit: esurire quippe, sitire, lassescere, vincula corruptionis sunt: quæ scilicet solui nequeũt, nisi cũ in illã immortalitatis gloriã nostra mortalitas permutatur. Replemus etenim refectionibus corpus, ne extenuatũ deficiat: extenuamus abstinentia, ne nos repletũ premat. Vegetamus hoc motibus, ne situ immobilitatis intereat: sed citius hoc collocãdo sistimus, ne ipsa sua vegetatione succũbat. Adiumentis hoc vestiũ tegimus, ne frigus interimat: & quæsita adiumen-

ta proijcimus, ne calor exurat. Tot igitur diuersitatibus occurrentes, quid aliud agimus, quàm corruptibilitati seruimus: vt saltem multiplicitas impensi obsequij corpus sustineat, quòd anxietas infirmæ mutabilitatis grauat? Vnde bene per Paulum dicitur, Vanitati enim subiecta est creatura non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe, quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. *Vanitati quippe creatura non volens subditur, quia homo, qui ingenitæ constantiæ statutum volens deseruit, pressus iustæ mortalitatis pondere nolens mutabilitatis suæ corruptioni seruit.* Sed *creatura hæc tunc à seruitute corruptionis eripitur, cùm ad filiorum* Dei *gloriam incorrupta resurgendo subleuatur.* Hic *itaque electi molestia vincti sunt, quia adhuc corruptionis suæ pœna deprimuntur.* Sed *quum corruptibili carne exuimur,*

quasi

quasi ab his, quibus nunc astringimur, molestiæ vinculis relaxamur. Præsentari namque iam Deo *cupimus: sed adhuc mortalis corporis obligatione præpedimur. Iure ergo vincti dicimur, quia adhuc incessum nostri desiderij ad Deum liberum non habemus. Vnde bene Paulus æterna desiderans, sed tamen adhuc corruptionis suæ sarcinas portans, vinctus clamat, Cupio dissolui, & esse cum Christo. Dissolui enim non quæreret, nisi se proculdubio vinctum videret. Sed quia quod valde mens amat, etiã in sermone sæpius replicat: beatus Iob, qui æternæ pacis frequentiam diligens conspicit, descriptioni eius adhuc inseruit, dicens, Paruus & magnus ibi sũt. Quia in hac vita nobis est discretio operũ, erit in illa proculdubio discretio dignitatum: vt quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat. Vnde in Euangelio veritas dicit, In domo pa-*

tris

tris mei mansiones multæ sunt. Sed in eisdem multis mansionibus erit aliquo modo ipsa retributionum diuersitas concors: quia tanta vis amoris in illa pace nos sociat, vt quod in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in alio exultet. Vnde & non æque laborantes in vinea, æque cuncti denarium sortiuntur. Et quidem apud patrem mansiones multæ sunt, & tamen eundem denarium dispares laboratores accipiunt: quia vna cũctis erit beatitudo lætitiæ, quãuis non vna sit omnibus sublimitas vitæ. Paruum & magnum in hac luce conspexerat, qui ex voce capitis dicebat. Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Paruum & magnum conspexerat cum dicebat, Benedixit omnes timentes se Dominus pusillos cum maioribus.

Ex libro quinto moralis expositionis in Iob c. 1. & seq. super his verbis: Quare data est misero lux, & vita his, qui in amaritudine animæ sunt?

CAP. IIII.

Sancti viri, quum sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pauida suspicione turbantur. Timent enim ne hic laborum suorũ fructus recipiãt: timent ne quod diuina iustitia latens in eis vulnus aspiciat: & exterioribus eos muneribus cumulans, ab intimis repellat. Cum verò taciti cogitant quòd nec bona agunt, nisi vt soli Domino placeant, nec in ipsa affluentia suæ prosperitatis exultant: minus quidem de prosperis occulta contra se iudicia metuunt; sed tamen eadem præspera, quia se ab intima intẽtione præpediũt, ægre ferunt, & molestè præsentis vitæ blandimenta tolerant, quia per hæc se vt-

se vtcunque tardari in interno deside- rio non ignorant. Plus enim in hoc mun- do honor, quàm despectio occupat: & magis prosperitatis sublimitas, quàm necessitatis aduersitas grauat. Per hãc namque nonnumquam cum homo exte- rius premitur, ad concupiscenda quæ intus sunt, liberius relaxatur: per illã vero animus dum multis parere cogi- tur, à desiderij sui cursu retinetur. Vn- de fit, vt sancti viri magis in hoc mun- do prospera quàm aduersa formident. Sciunt namque, quia mens dum blanda occupatione premitur, aliquando li- bens ad exteriora deriuatur. Sciunt quia sæpe sic hanc clandestina cogita- tio decipit, vt quomodo permutetur ignoret. Pensant autem quæ sint inter- na bona quæ cupiunt, & cognoscunt quàm nihil omne, quod blandum tempo raliter arridet: cunctaque huius mun- di prospera mẽs eorum eo ægre tolerat, quo supernæ felicitatis est amore sau- ciata,

ciata, tantoque magis in præsentis dulcedinis aspernatione erigitur, quanto hanc conspicit, quia furtiue sibi in æternæ gloriæ despectu blanditur. Vnde & beatus Iob, cum supernam requiem contemplatus diceret, Paruus & magnus ibi sunt, adiungit. Quare data est misero lux? In scriptura sacra nonnunquam lucis appellatione prosperitas, noctis autem nomine, huius mundi aduersitas designatur. Vnde & bene per Psalmistam dicitur, Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. Quia enim sancti viri ita prosperitatem seculi despicientes calcant, sicut aduersitatem eius calcantes tolerant: per magnam mētis celsitudinē mundi sibi & aduersa & prospera substernentes dicunt, Sicut tenebræ eius, ita lumen eius. Ac si aperte dicant. Sicut intentionis nostræ fortitudinem eius tristia non premūt: ita hāc nec blanda corrumpunt. Sed quia hæc (vt diximus) bonorum mentem etiam

cum non subleuant, perturbant: sancti
viri, qui se in huius exilij ærumna mise
ros cognoscunt, clarescere in eius pro-
speritate refugiunt. Vnde bene nunc di
citur, Quare data est misero lux? Lux
enim miseris datur, quãdo hi, qui subli
mia contemplantes esse se in hac pere-
grinatione miseros agnoscunt, clarita-
tem transitoriæ prosperitatis accipiũt.
Et quum valde defleant, quia tarde ad
patriam redeunt, tolerare insuper ho-
noris onera cõpelluntur. Amor eos æter
norum conterit, & gloria de tempora-
libus arridet. Qui dũ cogitãt quæ sint
quæ in infimis tenẽt, & quæ sint, quæ
de sublimibus non vident, quæ sint quæ
se in terra fulciunt, quæ autem de cele
stibus perdiderunt; prosperitatis suæ
mœrore mordentur, quia etsi vident
nequaquam ab ea se funditus opprimi,
pensant tamen solicite cogitationem
suam in amore Domini, & in eius di-
spensatione partiri. Vnde bene cũ dicit,

Quare data est misero lux? protinus adiungit, Et vita his, qui in amaritudine sunt? In *amaritudine quippe animæ sunt omnes electi, qui vel punire flendo non desinunt quæ deliquerunt: vel graui se mærore afficiunt, quia longe huc à facie cõditoris proiecti, adhuc in æternæ patriæ gaudijs non sunt.* De *quorum corde bene per* Salomonem *dicitur.* Cor *quod nouit amaritudinẽ animæ suæ, in gaudio illius nõ miscebitur extraneus.* In *amaritudine namque sunt & corda reproborum, quia ipsis etiã prauis suis desiderijs affliguntur: sed eandem amaritudinem nesciunt, quia pensare quod tolerant, sponte sua excæcati non possunt.* At *contra cor bonorum amaritudinem suam nouit: quia ærumnam exilij, in qua proiectum laceratur, intelligit: & quàm sint tranquilla quæ perdidit, quàm confusa in quibus cecidit, sentit.* Sed *amaricatum cor ad gaudiũ suum quandoque reducitur, atque in*

eius gaudio extraneus non miscetur, quia is, qui nunc ab hoc mærore cordis foras se per desideria seculi eijcit, seclusus tunc ab illa intima eius solemnitate remanebit. Hi itaq; qui in amaritudine animæ sunt, mori mundo funditus concupiscunt: vt sicut in seculo ipsi nihil appetunt, ita iam à seculo nulla obligatione teneantur.

Ex eodem libro quinto moralis expositionis in Iob c. 20. super his verbis; Ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiue suscepit auris mea venas susurrij eius.

CAP. V.

POtest per verbũ absconditũ allocutio intimæ aspirationis intelligi: de qua Ioãnes dicit, Vnctio eius docet vos de omnibus. Quæ nimirum aspiratio humanã mentẽ tangẽdo sublevat: et tẽporales cogitationes deprimẽs, æternis hãc

desiderijs

desiderijs inflammat: vt nihil ei iam nisi quæ superna sunt libeat: & cuncta quæ inferius de humana perstrepunt corruptione, contemnat. Absconditum ergo verbum audire, est locutionem sancti spiritus corde concipere. Quæ profecto sciri non potest, nisi à quo haberi potest. Et quoniam valde in humano genere pauci sunt, qui à desideriorum carnalium sorde purgati, ad perceptionẽ sancti spiritus ipsa hac purgatione dilatantur, verbum hoc absconditum dicitur: quia illud à quibusdam proculdubio in corde concipitur, quod à maxima hominum parte nescitur. Vel certe hæc ipsa afflatio sancti spiritus, verbum absconditum est: quia sentiri potest, sed strepitu locutionis exprimi non potest. Quum igitur diuina aspiratio sine strepitu mentem subleuat, verbum absconditum auditur: quia sermo spiritus in aure cordis silenter sonat. Vnde & subditur, Et quasi furtiue suscepit au-

eius gaudio extraneus non miſcetur, quia is, qui nunc ab hoc mærore cordis foras ſe per deſideria ſeculi eÿcit, ſeclu ſus tunc ab illa intima eius ſolemnitate remanebit. Hi itaq; qui in amaritudine animæ ſunt, mori mundo fundi tus concupiſcunt: vt ſicut in ſeculo ipſi nihil appetunt, ita iam à ſeculo nulla obligatione teneantur.

Ex eodem libro quinto moralis expoſitionis in Iob c. 20. ſuper his verbis; Ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtiue ſuſcepit auris mea venas ſuſurrij eius.

CAP. V.

POteſt per verbũ abſconditũ allocutio intimæ aſpirationis intelligi: de qua Ioãnes dicit, Vnctio eius docet vos de omnibus. Quæ nimirum aſpiratio humanã mentẽ tangẽdo ſubleuat: et tẽporales cogitationes deprimẽs, æternis hãc deſiderÿs

desiderijs inflammat: vt nihil ei iam nisi quæ superna sunt libeat; & cuncta quæ inferius de humana perstrepunt corruptione, contemnat. Absconditum ergo verbum audire, est locutionem sancti spiritus corde concipere. Quæ profecto sciri non potest, nisi à quo haberi potest. Et quoniam valde in humano genere pauci sunt, qui à desideriorum carnalium sorde purgati, ad perceptionẽ sancti spiritus ipsa hac purgatione dilatantur, verbum hoc absconditum dicitur: quia illud à quibusdam proculdubio in corde concipitur, quod à maxima hominum parte nescitur. Vel certe hæc ipsa afflatio sancti spiritus, verbum absconditum est: quia sentiri potest, sed strepitu locutionis exprimi non potest. Quum igitur diuina aspiratio sine strepitu mentem subleuat, verbum absconditum auditur; quia sermo spiritus in aure cordis silenter sonat. Vnde & subditur, Et quasi furtiue suscepit auris

ris mea venas susurrij eius. Venas superni susurrij auris cordis furtiue suscipit: quia subtilitatẽ locutionis intimæ afflata mẽs et raptim et occulte cognoscit. Nisi enim se ab exterioribus abscõdat, interna nõ penetrat. Occultatur autẽ vt audiat, et audit vt occultetur: quia ꝯ subtracta visibilibus, inuisibilia conspicit, et repleta inuisibilibus visibilia perfecte contemnit. Venas itaq; diuini susurrij furtiue audire, est occultos diuinæ aspirationis modos tenuiter & latenter cognoscere. Quãuis adhuc vel susurriũ, vel venas susurrij intelligere aliter valeamus. Qui enim susurrat, occulte loquitur, et vocẽ non exprimit, sed imitatur. Nos ergo quousque carnis corruptione premimur, nullo modo claritatem diuinæ potentiæ, sicut in se incommutabilis manet, videmus: quia acies infirmitatis nostræ non sustinet hoc, quod de eius æternitatis radio super nos intollerabiliter fulget.

Quum ergo se nobis omnipotens Deus *per rimas contemplationis indicat, nequaquam nobis loquitur, sed susurrat: quia etsi se plene nõ intimat, quiddam tamẽ de se humanæ menti manifestat. Tunc autẽ nequaquam iã susurrat, sed loquitur: cũ eius nobis species certa reuelatur.* Hinc est *enim* q̃d *in euangelio veritas dicit,* Palã *de patre meo annũciabo vobis.* Hinc Ioannes *ait,* Videbimus *eũ sicuti est.* Hinc Paulus *dicit,* Tũc *cognoscã, sicut et cognitus sũ.* Nũc *autem diuinum susurrium tot ad nos venas habet, quot creatis operibus ipsa diuinitas præsidet.* Dum *enim cuncta, quæ sunt creata cernimus, in creatoris admirationem subleuamur.* Nam *sicut aqua leniter fluens, rimata per venas quæritur, vt augeatur, tantoque se latius fundit, quãto venas apertiores inuenerit: ita nos dũ studiose diuinitatis notitiã ex creaturæ eius consideratione colligimus, quasi susurrij illius ad nos*

venas aperimus: quia per hoc quod factum cernimus, virtutem creatoris admiramur: & per ea quæ sunt in publico, illud ad nos emanat quod latet in occulto. Quasi enim per quendam ad nos sonitum erumpit, dum consideranda nobis sua opera ostendit: in quo semetipsum vtcunque indicat, dum quàm sit incomprehensibilis manifestat. Quia igitur considerare eum digne non possumus, non eius vocem, sed vix susurriũ audimus: plene enim perpendere neque ipsa quæ sunt creata sufficimus. Recte autem dicitur, Quasi furtiue suscepit auris mea venas susurrij eius. Proiecti quippe à paradisi gaudijs, & cæcitatis pœna mulctati, vix susurrij venas apprehendimus: quia ipsa quoque mira eius opera raptim tenuiterq; pēsamus.

Ex libro sexto moralis expositionis in Iob cap. 29. super his verbis: Ingredieris in abundantia sepulchrum,

pulchrum, ſicut infertur aceruus in tempore ſuo.

CAP. VI.

POteſt per ſepulchrum non ſolum in hac vita noſtra contemplatio, ſed etiam quies æternæ & intimæ retribution is intelligi; in qua tanto verius quieſcitur, quanto in nobis corruptionis vita perfectius necatur. In abũdantia ergo ſepulchrum ingreditur: qui poſt congeſta vitæ præſentis opera, mutabilitati ſuæ plene mortuus, in ſecreto veri luminis occultatur. Vnde & per Pſalmiſtam dicitur, Abſcondes eos in abſcondito vultus tui, à conturbatione hominum. Quod bene etiam comparatio adiuncta commẽdat, cum dicitur, Sicut infertur aceruus in tempore ſuo. Frumẽtũ quippe in ſegete ſole tangitur, quia in hac vita humana anima reſpectu ſuperni luminis illuſtratur: pluuias percipit, quia veritatis eloquio pingueſcit:

ventis

ventis concutitur, quia tentationibus exercetur: & secum crescentes paleas portat, quia nequiorem contra se quotidie vitam peccantium tolerat: atque ad aream deductum triturationis pondere premitur, vt à palearum connexione soluatur: quia mens nostra cælesti disciplinæ supposita, dum correctionis flagella percipit, à societate carnalium mundior recedit: & relictis paleis ad horreum ducitur, quia foris remanentibus reprobis, electa anima ad supernæ mansionis gaudia æterna subleuatur. Bene ergo dicitur, *Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut infertur aceruus in tempore suo: quia dum post afflictionẽ iusti præmia patriæ cælestis inueniunt, quasi post pressuras ad horreum grana deferuntur: & in alieno quidem tempore percusiones sentiunt, sed in suo à percusione requiescunt.* Electis quippe alienum tempus est vita præsens. Vnde & quibusdam

adhuc infidelibus veritas dicit, Tēpus meum nondum aduenit; tempus autem vestrum semper est paratū. Et rursum, Hæc est hora vestra, et potestas tenebrarū. Sepulchrum ergo in tēpore suo sicut frumēti aceruus ingreditur: quia ille æternam requiē percipit, qui prius vt ab exurendis paleis liber sit, disciplinæ pressuras sentit.

Idem pater Gregorius octauo libro suę moralis expositionis in Iob cap. 39. super his verbis: Donec impleatur os tuum risu, & labia tua iubilo. scribit in hunc modum:

Os iustorum tunc risu replebitur, quum eorum corda finitis peregrinationum fletibus, æternæ lætitiæ exultatione satiabuntur. De hoc risu discipulis veritas dicit, Mundus gaudebit, vos autem contristabimini: sed tristitia

vestra vertetur in gaudiũ. Et *rursum,* Videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. De hoc risu sanctæ ecclesiæ Salomon ait, Ridebit in die nouißimo. De hoc iterum dicit: Timenti Deum bene erit in extremis. Non autem tunc risus erit corporis, sed risus cordis. Risus enim nunc corporis de lasciuia venit dissolutionis: nam risus cordis tunc de lætitia nascetur securitatis. Cum ergo electi omnes implentur gaudio manifestę contemplationis: quasi ad hilaritatem risus exiliunt ex ore mentis. Iubilum verò dicimus, cum tantam lætitiam corde concipimus, quantam sermonis efficacia non explemus: & tamen mentis exultatio hoc, quod sermone non explicat, ore sonat. Bene autẽ os risu impleri dicitur, & labia iubilo: quia in illa æterna patria iustorum mens in exultatione rapitur, lingua in cantum laudis eleuatur. Qui quoniam tantum vident, quãtum

tum dicere non valent, in risu iubilãt: quia non explendo resonãt quod amãt.

Item libro nono cap. 9. super his verbis: Qui facit interiora austri: sic ait:

Quid hoc in loco austri nomine, nisi feruor sancti spiritus designatur? Quo dum repletus quisquẽ fuerit, ad amorẽ patriæ spiritualis ignescit. Interiora ergo austri sunt occulti illi angelorum ordines, & secretissimi patriæ cælestis sinus, quos implet calor spiritus sancti. Illuc quippe sanctorum animæ & nũc corporibus exutæ, & postea corporibus restitutæ perueniunt: et quasi in austri abditis occultantur. Ibi per diem quasi in meridiano tempore ardentius solis ignis accenditur: quia conditoris claritas mortalitatis nostræ iam pressa caligine, manifestius videtur: et velut sphæræ radiis ad spatia altiora se eleuat, quia

quia de semetipsa nos veritas subtilius illustrat. Ibi lumen intimae contemplationis sine interueniente cernitur vmbra mutabilitatis, ibi calor summi luminis sine vlla obscuritate corporis: ibi inuisibiles angelorum chori quasi astra in abditis emicant, qui in eo nunc ab hominibus videri nequeunt, quo flamma veri luminis altius perfunduntur.

Rursum libro decimo octauo c. 39. super his verbis beati Petri Apostoli: In quem desiderant Angeli prospicere. & super his verbis Saluatoris: Angeli eorum semper vident faciem patris mei, qui in cęlis est, ita dicit:

Deum angeli & vident, & videre desiderant: & sitiunt intueri, & intuentur. Si enim sic videre desiderant, vt effectu sui desiderij minime perfruantur, desiderium sine fructu

anxie-

anxietatem habet, & anxietas pœnam. Beati verò angeli ab omni pœna aniexitatis longe ſunt: quia nunquam ſimul pœna & beatitudo conueniunt. Rurſus cum eos dicimus Dei viſione ſatiari, quia & Pſalmiſta ait, Satiabor, dum manifeſtabitur gloria tua: conſiderandum nobis eſt, quoniam ſatietatem ſolet faſtidium ſubſequi. Vt ergo vtraque recte ſibi conueniant, dicat veritas, quia ſemper vident: dicat prædicator egregius, quia ſemper videre deſiderant. Ne enim ſit in deſiderio anxietas, deſiderantes ſatiantur: ne autem ſit in ſatietate faſtidiũ, ſatiati deſiderant. Et deſiderant igitur ſine labore, quia deſiderium ſatietas comitatur: & ſatiantur ſine faſtidio, quia ipſa ſatietas ex deſiderio ſemper accenditur. Sic quoque & nos erimus, quando ad ipſum fontem vitæ venerimus. Erit nobis delectabiliter impreſſa ſitis ſimul atque ſatietas. Sed lõge abeſt à ſiti ne-

 ceſſitas,

cessitas, longe à satietate fastidium: quia & sitientes satiabimur, et satiati sitiemus. Videbimus igitur Deum: ipsumque erit præmium laboris nostri, vt post mortalitatis huius tenebras, accessa eius luce gaudeamus.

Ex libro octauo moralis expositionis in Iob cap. 6. super his verbis: Sicut seruus desiderat vmbrã, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui.

CAP. VII.

VMbram seruo desiderare, est post tentationis æstum sudoremq; operis, æterni refrigerij requiem quærere. Hanc namque vmbram seruus ille desiderauerat qui dicebat, Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Et rursum, Heu me, quia incolatus meus prolongatus est. Qui quasi à la-

bore agri æstum fugiens, atque ad obtinendā requiem, refrigerij tegmen quærens, iterum dicit, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. *Hanc vmbram comprehendere* Paulus *anhelabat: desiderium habens dissolui, & cum* Christo *esse.* Ad *hanc vmbram ex desiderij iam perfectione peruenerant qui dicebant.* Nos *qui portauimus pondus diei & æstus.* Bene *autem qui desiderare vmbram dicitur, seruus vocatur: quia electus quisque, quousque infirmitatis conditione constringitur, sub dominantis corruptionis iugo quasi sub æstus anxietate retinetur.* Qui *nimirum quum à corruptione exutus fuerit, tunc sibi metipsi liber & traquillus innotescit.* Vnde *& recte etiam per* Paulum *dicitur:* Ipsa *creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum* Dei. Electos *enim nunc pœna corruptionis aggrauat, sed tunc incor-*

 ruptionis

ruptionis gloria exaltat: & quantum ad præsentis necessitatis pondera, nunc in Dei *filijs de libertate nihil ostenditur, tantum ad subsequentis libertatis gloriam; tunc in* Dei *famulis de seruitute nihil apparebit.* Creatura *ergo seruitute corruptionis exuta, et dignitate libertatis accepta in filiorum* Dei *gloriam vertitur: quia vnita* Deo *per spiritum, quasi hoc ipsum quod creatura est, transiße ac subegisse declaratur.* Sed *quia adhuc vmbram desiderat, seruus est: quia quousque æstum tentationum tolerat, iugum miseræ conditionis portat.* Vbi *apte subditur,* Et *sicut mercenarius præstolatur finem operis sui.* Mercenarius *etenim lassescentem animum ad considerandum laboris præmium reuocans, vigorem mox animi ad exercitium laboris reformat: & quod graue perpendit ex opere, leue existimat ex remuneratione.* Sic *electi quique dum mundi huius aduersa patiun-*

tur,

tur, cum inhoneſtates, cõtumelias, rerũ damna, cruciatus corporis tolerant, eſſe grauia, quibus exercẽtur, penſant: ſed cum mentis oculũ ad æternæ patriæ conſiderationẽ tendunt, ex cõparatione præmij, quàm ſit leue, quod patiuntur, inueniunt. Quod enim valde eſſe importabile ex dolore oſtenditur, conſideratione prouida ex remuneratione leuigatur. Hinc eſt quòd Paulus ſemper ſeipſo robuſtior contra aduerſa erigitur, quia nimirum finem ſui operis ſicut mercernarius præſtolatur. Graue namque quod ſuſtinet æſtimat: ſed leue hoc per præmij conſiderationẽ penſat. Ipſe quippe quàm ſit graue quod patitur indicat: qui in carceribus abundantius, in plagis ſupra modũ, in mortibus frequẽter ſe fuiſſe teſtatur: qui à Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepit: qui ter virgis cæſus, ſemel lapidatus eſt: ter naufragiũ paſſus, nocte et die in profundo maris fuit: qui pericula flu-

minum, latronum, ex genere, ex gentibus, in ciuitate, in solitudine, in mari, in falsis fratribus pertulit: qui in erũna & ieiunijs multis, in fame & siti, in frigore & nuditate laborauit: qui foris pugnas, intus timores sustinuit: qui vltra vires grauatum se asserit dicens, Supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere. Sed quomodo remunerationis linteo sudores tanti laboris tergat, ipse denunciat dicens, Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Finẽ *itaque operis quasi mercenarius præstolatur: quia dum profectum remunerationis considerat, vile æstimat quod pene deficiens laborat.*

Ex eodem libro octauo moralis expositionis in Iob cap. 17. super his verbis: Nũquid mare sum ego, aut cetus quia circundedisti me carcere?

CAP. VIII.

SAncti viri, quo mundiore corde cæle stium arcana considerant, auctis ad hæc quotidie laboribus anhelant. Ibi iam plene satiari desiderant, vnde adhuc parum aliquid ore contemplationis degustant. Perfecte cupiunt carnis stimulũ subdere, nihil in cogitatione illicitum de eius iam corruptione tolerare: sed quia scriptũ est, Corpus quod corrumpitur *aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: intentione iam quidem vltra semetipsos eminent, sed tamen adhuc infirmitatis suæ incertis motibus subditi, corruptionis suæ se carcere clausos dolent.* Ait ergo, Nunquid *mare sum ego, aut cetus, quia circundedisti me carcere? Ac si aperte diceret.* Mare *vel cetus (iniqui videlicet, eorumq; auctor malignus spiritus) quia effrenari ad solam perpetrandæ iniquitatis licentiam appetunt, recte pœnæ*

ſuæ carcere conſtringuntur; ego autem quia iam æternitatis tuæ libertatem deſidero, cur adhuc meæ carcere corruptionis premor? Quod tamen nec à iuſtis ſuperbe requiritur, quia amore veritatis accenſi, infirmitatis ſuæ anguſtias tranſgredi perfecte concupiſcunt: nec ab auctore iuſtorum iniuſte diſponitur, quia electorum ſuorum vota differens cruciat, crucians purgat, vt ad percipiẽdum quod deſiderant, quandoque melius ex dilatione conualeſcant. Electi autem quouſque ab intima quiete differuntur, ad cor ſuum redeunt: ibique à carnis ſuæ tumultibus abſconſi quaſi amœniſsimum ſecretum petunt. Sed in eo ſæpe tentationis aculeos ſentiunt, carnis incẽtiua patiuntur: et ibi grauiſsimos labores inueniunt, vbi magnam requiem à labore quæſierant.

Idem pater Gregorius eodẽ octauo libro ſuæ moralis expoſitionis

in Iob

in Iob cap. 21. super his verbis: Vsquequo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam saliuam meam? scribit in hunc modum:

Saliua in os ex capite labitur, ab ore verò ad ventrem ducitur, cum glutitur. Quid itaque est caput nostrum, nisi diuinitas, per quam existendi principium sumimus, vt creatura simus? Quid autem venter noster est, nisi mens, quæ dum cibum suum, supernum videlicet intellectum suscipit, refecta procul dubio omnia membra actionũ regit? Quid ergo saliuæ nomine, nisi sapor intimæ contemplationis accipitur? quæ ad os à capite defluit: quia de claritate conditoris adhuc in hac vita nos positos, vix gutta reuelationis tangit. Hæc *saliua ad os quidem labitur, vt vero ad ventrem vsque perueniat, nondum glutitur: quia diuinitatis contemplatio sensum tangit, sed plene mentem non reficit: quoniam perfecte animus conspicere non*

re non valet, quod adhuc (quia caligo corruptionis præpedit) raptim videt. Ecce enim electorum mens iam terrena desideria subijcit, iam cuncta quæ considerat præterire, transcendit: iam ab exteriorum delectatione suspenditur, & quæ sint bona inuisibilia rimatur: atque hæc agens plerumque in dulcedinem supernæ contemplationis rapitur: iamque de intimis aliquid quasi per caliginem conspicit, & ardenti desiderio interesse spiritualibus angelorum ministerijs conatur: gustu incircũscripti luminis pascitur, & vltra se euecta, ad semetipsam relabi dedignatur. Sed quia adhuc corpus quod corrumpitur aggrauat animam, inhærere diu luci non valet, quã raptim videt. Ipsa quippe carnis infirmitas transcendentem se animam retrahit: atque ad cogitanda ima ac necessaria suspirantem reducit. Saliua ergo ex capite defluens os tangit: sed ad ventrem minime peruenit:

quia liquore supernæ contemplationis iam quidem intellectus noster infunditur, sed nequaquam mens plene satiatur. In ore etenim gustus est, in ventre satietas. Saliuam itaque glutire non possumus, quia supernæ claritatis bono satiari non permittimur, quod adhuc ex tenuitate gustamus. Sed quia hoc ipsum, quod vtcunque iam super nos cognoscimus, ex pietate parcẽtis est, quod vero hoc percipere perfecte non possumus, adhuc ex pœna vetustæ damnationis, recte dicitur. Vsquequo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam saliuam meam? Ac si aperte diceretur. tunc homini plene parcis, cum hunc ad perfectionem tuæ contemplationis admiseris; vt claritatem tuam raptus interius videat, & eum carnis suæ corruptio exterius non repellat. Tũc permittis vt saliuam glutiam, cum me sapore tuæ claritatis vsque ad abundantiam satietatis infuderis, vt nequaquam iã

per

per indigentiam gustu oris esuriam: sed in te solidatus, irrigato mentis ventre subsistam.

Ex libro decimo quinto moralis expositionis in Iob cap. 20. super his verbis: Quis est omnipotens, vt seruiamus ei?

CAP. IX.

Mens hominis male exterius fusa, sic in rebus corporeis sparsa est, vt neque ad semetipsam intus redeat; neque eum qui est inuisibilis, cogitare sufficiat. Vnde carnales viri, iussa spiritalia contemnentes Deum, quia corporaliter non vident, quandoque ad hoc perueniunt, vt etiam non esse suspicientur. Vnde nunc dicitur, Quis est omnipotens, vt seruiamus ei? Esse enim (sicut dictum est) non credunt, quem corporaliter non intuentur. Qui si auctorem om-

omnium Deum *humiliter quærerent: id quod non videtur, ea re quæ videtur, esse melius, in semetipsis inuenirent. Ipsi quippe ex anima inuisibili & corpore visibili subsistunt: & si hoc ab eis, quod non videtur, abstrahitur, illico corruit quod videtur.* Et *patent quidem carnis oculi, sed videre quicquam vel sentire non possunt.* Sen*sus enim visionis perijt, quia abscessit ille inuisibilis spiritus, qui per eius respicere fenestras solebat.* Q*uia ergo rebus visibilibus inuisibilia præstantiora sunt, carnales quique ex semetipsis pensare debuerũt, atque per hanc (vt ita dixerim) scalã considerationis tendere in* Deum: *quia eo est, quo inuisibilis permanet, & eo summus permanet, quo comprehendi nequaquam potest.*

Idem pater Gregorius libro decimo sexto suę moralis expositionis in Iob cap. 13. & seq. super his verbis:

verbis: Quis mihi tribuat, vt cognoscam & inueniam illum, & veniã vsque ad solium eius? sic ait:

Electus quisque nisi Deum cognouisset, vtique non amaret. Sed aliud est cognoscere per fidem, atque aliud per speciem: aliud inuenire per credulitatem, aliud per contemplationem. Ex qua re agitur, vt electi omnes eum, quẽ fide cognouerunt, videre quoque per speciẽ anhelent. Cuius amore flagrãtes æstuant, quia eius dulcedinis suauitatẽ iam in ipsa suæ fidei certitudine degustant. Quod bene ille in Gerasenorum regione sanatus à dæmonibus designat, qui vult abire cum Iesu, sed ei à magistro salutis dicitur, Redi in domũ tuã, & narra quanta tibi fecerit Deus. Amanti enim adhuc dilatio imponitur: vt ex dilati amoris desiderio, meritum retributionis augeatur. Fit ergo nobis omnipotens Deus, dulcis in miraculis,

& tamen in sua celsitudine manet occultus: vt & quædam monstrando de se, occulta nos inspiratione in suo amore succendat, & tamen abscondendo maiestatis suæ gloriam, amoris sui vim per æstum desiderij augeat. Nisi enim *sanctus vir videre hunc in sua maiestate quæreret, non vtique subinferret,* Et *veniam vsque ad solium eius.* Quid *namque est solium* Dei, *nisi illi angelici spiritus, qui (scriptura teste) throni vocati sunt?* Qui *ergo vsque ad soliũ* Dei *venire vult, quid aliud quàm esse cum angelicis spiritibus concupiscit, vt nulla iam defectiua temporum momenta sustineat, sed ad permanentem gloriam in cõtemplatione æternitatis exurgat?* Quæ *tamen verba etiam in hac vita positis iustis conueniunt.* Nam *cum contra votum suum atque desideriũ quodlibet agi conspiciunt, ad occulta* Dei *iudicia recurrunt, vt in eis videant, quia inordinate intus non disponitur,*

quod

quod inordinatum foris currere videatur. Quum enim præsidentem angelicis spiritibus creatorem omnium fidei oculis contemplantur, ad eius nimirum solium veniunt. Et quia considerant, quoniã is, qui mire angelos regit, iniuste homines non disponit, profecto inueniũt causales rationes quàm iustæ sint, licet ipsæ causæ extrinsecus videantur iniustæ: dumque id humiliter faciunt, semetipsos sæpe in sua voluntate reprehendunt, sua in se nonnunquam vota diiudicant, dum meliora esse ea, quæ disponit conditor, pensant.

Rursum eodem libro cap. 18. super his verbis: Ipse enim solus est. scribit in hunc modum.

Nunquid nã nõ sunt angeli et homines, cælum & terra, aer & maria, cuncta volatilia, quadrupedia, atque repentia?

pentia? Et certe scriptum est, Creauit vt essent omnia. Quum ergo in rerum natura tam multa sint, cur beati viri voce nunc dicitur, Ipse enim solus est? Sed aliud est esse, aliud principaliter esse: aliud mutabiliter, atque aliud immutabiliter esse. Sunt enim hæc omnia, sed principaliter nõ sunt: quia in semet ipsis minime subsistunt, & nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquã possunt. Cũcta namque in illo subsistũt, à quo creata sunt: nec ea quæ viuunt, sibimetipsis vitam tribuunt: neque ea quæ mouentur & non viuunt, suis nutibus ad motum ducuntur: sed ille cuncta mouet, qui quædam viuificat, quædam vero non viuificata in extremam essentiam, mire ordinans seruat. Cũcta quippe ex nihilo facta sunt: eorũq; essentia rursum ad nihilum tẽderet, nisi eam auctor omnium regiminis manu retineret. Omnia itaque quæ creata sunt, per se nec subsistere præualẽt, nec

 moueri:

moueri: ſed in tantum ſubſiſtunt, in quantum vt eſſe debeant acceperunt: in tantum mouentur, in quantum occulto inſtinctu diſponuntur. In omni *igitur cauſa ſolus ipſe intuendus eſt, qui principaliter eſt,* Qui *etiã ad* Moyſen *dicit,* Ego *ſum, qui ſum.* Sic *dices filiis* Iſrael, Qui *eſt miſit me ad vos.* Cum *itaq; flagellamur per ea quæ videmus, illum debemus ſolicite metuere quem non videmus.* Vir *itaque ſanctus deſpiciat quicquid exterius terret, quicquid per eſſentiam ſuam (niſi regeretur) ad nihilum tenderet: & mentis oculo, ſuppreſſis omnibus, intueatur vnum, in cuius eſſentiæ comparatione, eſſe noſtrum non eſſe eſt: & dicat,* Ipſe *enim ſolus eſt.*

Ex libro vigeſimo ſecundo moralis expoſitionis in Iob cap. 2. ſuper his verbis: Si putaui aurum robur meum, & obryzo dixi, fiducia

mea:

mea: si lætatus sum super multis diuitijs meis, & quia plurima reperit manus mea.

CAP. X.

SAnctus vir nec aurum robur, nec sibi esse obryzum fiduciam credidit: quia spem atque delectationem suam in solius gratia conditoris fixit. Quasi in aquis defluentibus fundamentum ponere est, in rebus labentibus spei fiduciam velle solidare. Stante enim in perpetuum Deo, transeunt omnia. Quid ergo nisi ab stante fugere est, transeuntibus rebus inhærere? Quis namque vnquam decurrentium fluminum tumidis vorticibus raptus, manere ipse fixus potuit, deorsum vnda defluente? Quisquis ergo defluere deuitat, superest, vt quod defluit fugiat: ne per hoc quod amat, in hoc cogatur peruenire quod vitat. Qui enim rebus labentibus inhæret, illo videlicet trahitur, quo tendit quod te-

net. Prius itaque curandum est, ne quis temporalia diligat: ac deinde ne in eisdem temporalibus, quæ nō ad delectationem sibi, sed ad vsum retinet, fiduciam ponat: quoniam coniunctus decurrentibus mox statum suū animus perdit. Nam vitæ præsentis fluctus trahit quem leuat: & valde demens est, qui in vnda voluitur, et plantam figere conatur. Sed sunt pleriq; qui et si in rebus transeuntibus fiduciam nequaquam ponunt; cum tamen sibimet ad vsus necessarios abunde adsunt, mente tacita lætantur. Qua in re dubium non est, quin tanto minus quisque dolet quòd desint æterna, quanto magis gaudet quòd adsint temporalia: & qui minus dolet quòd desunt temporalia, certius exspectat vt adsint æterna. Hoc itaque de *terrenis rebus gaudium beatus Iob non se habuisse testificans subiungit dicēs, Si lætatus sum super multis diuitijs meis: & quia plurima reperit manus*

mea. Sancti quippe viri in huius peregrinationis ærumna, quoniã eam, quã appetunt adhuc creatoris sui speciem contemplari minime sinuntur, omnem præsentis vitæ copiam inopiam deputant: quia videlicet nil extra Deũ sufficit menti, quæ veraciter Deum quærit. Electi ergo de multa abundantia minime lætantur: quam videlicet pro amore cœlestis patrimonij aut largiẽdo dispergunt, aut despiciendo deserunt.

Idem beatus pater Gregorius libro decimo octauo suæ moralis expositionis in Iob cap. 29. declarans quia qui solam cælestem patriam diligunt, terrenæ patriæ curis aliquando subiacere videntur. sic ait:

Aliquando contingit, vt qui solam cælestem patriam diligunt, terrenæ patriæ curis subiacere videantur. Quorum tamen ministerium à prauorũ ope

ribus plerumque in actu, nonnunquam vero ante supernum iudicem in sola cogitatione discernitur. Pleni quippe superna sapientia discernunt qualiter debeant & ad aliquid vacare intrinsecus, & ad aliquid extrinsecus occupari: vt si forte occulta Dei *ordinatione aliquid eis non appetentibus de huius seculi curis imponitur, credant* Deo, *quem diligunt: & præ amore eius, intrinsecus solam illius desiderent visionem: præ timore vero eius, impositã sibi extrinsecus humiliter expleant actionem: vt & vacare* Deo *appetãt ex gratia dilectionis, & rursum curas superimpositas ex conditione expleant seruitutis. Cum occupationes extrinsecus perstrepunt, intrinsecus in amore pacatissima quies tenetur: atq; occupationem tumultus exterius perstrepentis dispẽsat interius præsidẽs iudex ratio, & tranquillo moderamine ea, quæ circa se minus sunt tranquilla, disponit.*

Sicut

Sicut enim vigor mentis frenandis praeest motibus carnis, sic saepe superimpositos tumultus occupationis bene regit amor quietis: quia exteriores curae, si peruerso amore non appetuntur, non confuso, sed ordinato animo ministrari queunt. Sancti etenim viri nequaquam eas appetunt, sed occulto ordine sibi superimpositas gemunt: & quamuis illas per meliorem intentionem fugiant, tamen per subditam mentem portant. Quas quidem summopere (si liceat) vitare festinant: sed timentes occultas dispensationes Dei, *tenēt quod fugiūt, & exercent quod vitant.* Intrant *enim ad cor suum, & ibi consulūt, quid velit occulta volūtas* Dei: *seseque subditos debere esse summis ordinationibus cognoscentes, humiliant ceruicem cordis iugo diuinae dispensationis. Quisquis verò talis est, quilibet tumultus versentur extrinsecus, nunquam ad eius interiora perueniunt. Itaque agi-*

tur vt aliud intrinsecus voto, aliud extrinsecus teneatur officio.

Idem libro vigesimo secundo c. 14. & seq. super his verbis: Si expãui ad multitudinem nimiam. dicit:

Magna est securitas cordis, nihil concupiscentiæ habere secularis. Nam si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securũ tranquillumque esse nullatenus potest: quia aut non habita concupiscit vt habeat, aut adepta metuit ne amittat: & dum in aduersis sperat prospera, in prosperis formidat aduersa, huc illucq; quasi quibusdam fluctibus voluitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur. Sin vero semel in appetitione supernæ patriæ forti stabilitate animus figitur, minus rerum temporalium perturbatione vexatur. A cunctis quippe externis motibus eandem intentionem suam, quasi quendam

secretißimum secessum petit: ibique incommutabiliter inhærens, & mutabilia cuncta transcendens, ipse iam tranquillitate quietis suæ in mundo extra mundum est. Excedit profecto ima omnia intentione summorum: & cunctis rebus, quas non appetit, libertate quadam se superesse sentit: nec tempestatē rerum temporalium intus sustinet, quā intuetur foris: quia terrena omnia, quæ concupita opprimere mentem poterāt, despecta subteriacent. Vnde bene per Prophetam *dicitur,* Statue tibi *speculam: vt dum quisque speculatur summa, supereminеat infimis.* Hinc etiam Abacuc *dicit,* Super *custodiā meā stabo.* Stat *quippe super custodiā suā, qui per solertiam disciplinæ terrenis desiderijs nō succumbit, sed supereminet: vt dum semper stantem appetit æternitatem, infra se sit ei omne quod transit. Tamē quia sanctus vir quantalibet virtute profecerit, eū in hac vita positū adhuc*

extrinse-

extrinſecus carnis infirmitas premit (vnde ſcriptum eſt, Quamquam in imagine Dei ambulet homo, tamen vane conturbatur) plerumque agitur, vt & turbetur exterius, & imperturbabilis duret interius: vt quod vane conturbari poteſt, de infirmitate carnis ſit, quãuis in imagine Dei ambulet de virtute mentis: quatenus & roboretur intus diuino adiutorio, & tamen adhuc foris ſarcina prematur humana. Vnde bene Abacuc iterum vnam ſententiam protulit ad vtrãque ſeruientẽ. Ait enim, Et introiuit tremor in oſſa mea, et ſubtus me turbata eſt virtus mea. Ac ſi diceret, Non mea virtus eſt, in qua ſuperius raptus imperturbabilis maneo: ſed meæ infirmitatis eſt, in qua inferius turbor. Ipſe ergo ſuper ſe imperturbabilis eſt, ipſe ſub ſe perturbabilis: quia ſuper ſe aſcenderat, in quantum rapiebatur ad ſumma, et ſub ſemetipſo erat, in quantum adhuc trahebatur ad infima.

ma. Ipse super se imperturbabilis est, quia in Dei iam complationem transierat: ipse sub se perturbabilis, quia sub semetipso adhuc imfirmus homo remanebat. Sic itaque sic perfecti omnes, quamuis adhuc aliquid turbulentum de infirmitate carnis tolerent, iam tamen intrinsecus tranquillißimo secreto perfruuntur per contemplationem mẽtis: vt quicquid acciderit exterius, in nullo eos turbet interius.

Ex libro vigesimo tertio moralis expositionis in Iob cap. 21. super his verbis: Erudiens eos instruit disciplina.

CAP. XI.

QVasi quædam plagæ percußionis sunt lamenta compũctionis. Iusti viri anima in compunctione vehementer afficitur, & quum mala vitæ præsentis solerter attendens, mærens consi-

derat vbi est, & quum bona supernæ patriæ contemplatur, quæ, quia necdũ adipiscitur, lugens conspicit vbi non est. Mala *præsentis vitæ* Paulus *pensabat, cum diceret.* Dum *sumus in hoc corpore, peregrinamur à* Domino. Et, *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis.* Infelix *ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius?* Et *rursum bona æternæ patriæ considerabat dicens,* Videmus *nunc per speculum in ænigmate; tũc autem facie ad faciẽ.* Nunc *cognosco ex parte; tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* Atque *iterum;* Scimus *quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, ædificationem ex eo habemus domum non manufactam, æternam in cælis:* Cuius *domus bona intuens* Ephesiis *dicit;* Vt *sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis*

tatis eius in sanctis, & quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus. Mala *vitæ præsentis beatus* Iob *considerans ait,* Tentatio *est vita humana super terram.* Vnde Dauid *quoque ait, Vniuersa vanitas omnis homo viuens :* Et *quamquam in imagine* Dei *ambulet homo, tamen vane conturbatur .* Qui *rursum æternam patriam contemplatus , & hæc mala pensans in quibus erat , atque illa bona considerans, in quibus adhuc non erat, ait ,* Heu *me quia incolatus meus prolongatus est .* Et, Ego *dixi in excessu meo, proiectus sum à vultu oculorum tuorum . Subleuatus in estasi à vultu oculorum* Dei *vidit se esse proiectum,* Post *interni quippe luminis visionem, quæ in eius anima per contemplationis gratiam radio claritatis emicuit, ad semetipsum redijt : & cognitione percepta, vel quibus illic bonis deesset, vel quibus malis hic adesset, inuenit.*

nit. Neque enim quis vitæ præsentis mala, sicut sunt, conspicere præualet, si bona æternæ patriæ per contemplationis gustum contingere necdum valet. Vnde à vultu oculorum Dei proiectum se esse cognouit. Subleuatus quippe vidit quod se hic videre non posse ad se relapsus ingemuit. Perfectam scilicet animam ista compunctio afficere familiarius solet, quæ omnes imaginationes corporeas insolenter sibi obuiantes discutit, & cordis oculum figere in ipso radio incircumscriptæ lucis intẽdit. Vnde aliquando ad quandam inusitatam dulcedinem interni saporis admittitur, ac raptim aliquo modo ardenti spiritu afflata renouatur: tantoque magis inhiat, quanto magis quod amet degustat: atque hoc intra se appetit, quod sibi dulce sapere intrinsecus sentit: quia videlicet eius amore dulcedinis sibi coram se viluit, & postquam hanc vtcunque percipere potuit, quid sine illa dudum fuisset, inuenit.

uenit. Cui inhærere conatur, sed ab eius fortitudine sua adhuc infirmitate repellitur: & quia eius munditiæ contemperari non valet, flere dulce habet, sibique ad se cadenti infirmitatis suæ lacrymas sternere. Neque enim mentis oculũ potest in id, quod intra se raptim conspexerat, figere: quia ipso vetustatis suæ vsu deorsum ire compellitur. Inter hæc anhelat, æstuat, super se ire conatur, sed ad familiares tenebras suas victa fatigatione relabitur.

Ex libro vigesimo quarto moralis expositionis in Iob cap. 6. super his verbis: Videbit (scilicet homo tentatus & afflictus) faciem eius in iubilo.

CAP. XII.

IVbilum dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abscondi possit, nec sermonibus aperiri:

& tamen quibuſdam motibus prodi-tur, quamuis nullis proprietatibus ex-primatur. Vnde Dauid propheta intuẽs electorum animas tantum gaudium mẽte concipere, quantum ſermone non va-lent aperire, ait, Beatus populus, qui ſcit iubilationem. Non enim ait, qui lo-quitur, ſed qui ſcit, quia ſciri quidem iubilatio intellectu poteſt, ſed dicto ex-primi non poteſt. Sentitur quippe per illam quod vltra ſenſum eſt. Et cũ vix ad hoc cõtemplandum ſufficiat conſciẽ-tia ſentientis: quomodo ad hoc expri-mendum ſufficiet lingua dicẽtis? Quia ergo cordibus noſtris lux ſe veritatis inſinuans modo diſtrictam iuſtitiam prætendendo contriſtat, modo internã gaudia aperiendo lætificat: poſt tenta-tionum amaritudines, poſt tribulatio-num luctus apte ſubiungitur. Videbit faciem eius in iubilo. Mẽti enim noſtræ de conſideratione cæcitatis ſuæ prius ignis tribulationis immittitur, vt om-

nis vitiorum ærugo concremetur, & tunc mundatis oculis cordis illa lætitia patriæ cœlestis aperitur; vt prius purgemus lugendo quod fecimus, & postmodum manifestius contemplemur per gaudium quod quærimus. Prius à mentis acie exurente tristitia interposita malorũ caligo detergitur, et tũc resplẽdẽte raptim coruscatione incircũscripti luminis illustratur. Quo conspecto vtcũq; in gaudio cuiusdã securitatis absorbetur: et quasi post defectũ vitæ præsentis, vltra se rapta, in quadã nouitate aliquo modo recreatur. Ibi mẽs ex immẽso fonte infusione superni roris aspergitur; ibi nõ se sufficere ad id quod rapta est, cõtẽplatur, & veritatẽ sentiẽdo, videt, quia quãta est veritas nõ videt. Cui veritati tanto magis se lõge abesse existimat, quãto magis appropinquat: quia nisi illã vtcũque cõspiceret, nequaquam eam conspicere se non posse sentiret. Adnisus ergo animi dum in

illam intẽditur, immẽsitatis eius corru⸗scante circunstantia reuerberatur. Ip⸗sa quippe cuncta implens cuncta circun⸗stat, & idcirco mens nostra nequaquã se ad comprehendendam incircunscri⸗ptam circũstantiam dilatat; quia eam inopia suæ circunscriptionis angustat. Vnde ad *semetipsum citius labitur, & prospectis quasi quibusdam veritatis ve⸗stigijs, ad sua ima reuocatur.* Hæc *ipsa tamen per contemplationem facta non solida nec permanens visio, sed (vt ita dixerim) quasi quædam visionis imita⸗tio,* Dei *facies dicitur.* Quia *enim per faciem quemlibet agnoscimus, non im⸗merito cognitionem* Dei, *faciem eius vo⸗camus.* Vnde Iacob *postquam cum* An⸗*gelo luctatus, ait,* Vidi Dominum *facie ad faciem.* Ac *si diceret,* Cognoui Do⸗*minum, quia me cognoscere ipse digna⸗tus est.* Quam *cognitionem plenißime fieri* Paulus *testatur in fine, dicẽs,* Tũc *cognoscam, sicut & cognitus sum.* Quia

ergo post laborum certamina, post tentationum fluctus, sæpe in excessu anima suspẽditur, vt per cognitionẽ diuinam præsentiam contempletur (quam tamen præsentiam & sentire poßit, & explicare non poßit) recte post tot labores, de hoc tentato homine dicitur, Videbit faciem eius in iubilo.

Ex libro vigesimo septimo moralis expositionis in Iob cap. 1. & seq. super his verbis: Annunciat de ea (videlicet luce patriæ cælestis) amico suo, quod possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Super hoc expauit cor meum, & motum est de loco suo.

CAP. XIII.

QVum de cælesti patria loquimur, cui inesse mira claritate prædita Angelorum agmina audimus, cui rerũ

omnium conditor præsidet, quam visione sua reficiens replet, cui vera hæreditas lux est, & defectus eiusdem luminis nullus est: ad nosmetipsos mentem reducimus, & quod terrena gestemus membra cogitamus: pensamus quòd nati in tenebris, atq; à radijs intimæ lucis alieni, tanto nequius viximus, quanto rebus corporalibus dediti, à spiritualibus longius degebamus. Qua consideratione permotum cor ac male sibi conscium trepidat: & tantæ illius, quam audit, patriæ ciuem se fieri posse desperat. Vnde hic apte (quo mens pauida ad fiduciam reducatur) de hac luce dicitur, Annunciat de ea amico suo, quòd possessio eius sit, & ad eã poßit ascendere. Amicus veritatis est rectæ amator actionis. De hac igitur luce æternæ patriæ amico suo Deus annunciat, quòd possessio eius sit, vt nequaquam propter infirmitatis suæ fragilitatem desperet: nequaquã hoc quod creatus, sed quòd recrea-

tus est penset: & tanto certius sciat, quia illius lucis claritatem possideat, quanto nunc vitiorum pulsantium tenebras verius calcat. Bene autem in *promissione subiungitur, Et quod ad eam possit ascendere. Quid enim difficilius quam homini in terra edito, terrena & fragilia membra gestanti, cælorum alta conscendere, supernorum spirituum arcana penetrare?* Sed eo*rundem spirituum ad nos conditor venit, seque hominem etiam sub ipsis exhibuit, sicut de illo Patri per Prophetã dicitur,* Minuisti eum paulo minus ab *angelis.* Et *quia inter nos, & eosdẽ spiritus discordantis vitæ scãdalum reperit: mira potentia, mirabiliori etiã pietate summa creans, ima suscipiens: ima cũ summis iunxit.* Hinc *est quòd de eodem rege nato, angelorum chori in eius annunciatione prodeunt, hymnum dicunt: & deuicta prauæ vitæ discordia, hos, quos dudum despexerant, ciues a-*

gnoscũt , cõsono ore prædicantes, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ac si aperte dicant: Quos à nobis malitia disiunxerat, iam nũc in terra nata bonitas iungit. Is ergo, qui propter nos minor angelis extitit, æquales nos angelis virtute suæ minorationis fecit. Vnde & moriendo docuit mortem nõ metui, resurgendo de vita confidi, ascendendo de cælestis patriæ hæreditate gloriari, vt quo caput præisse conspiciunt, illuc se subsequi & membra gratulentur. Ergo si desperat humana fragilitas, vnigeniti sanguinem consideret: & in precio suo conspiciat, quàm magna est, quæ tanti valet. Perpendat solicite quo caput præcessit: cõfidat cælos, speret supernã patriã, angelorũ se sociam sciat, atque in suo capite prælatam se etiam angelis gaudeat. Dicatur igitur recte de hac luce æternæ patriæ, Annunciat de ea amico suo, quod possessio eius sit,

& ad eam poßit aſcendere. Sed valde mira ſunt iſta, quod homo in terra æditus atque à cæleſti patria exigentibus meritis longe damnatus, non ſolum ad ſtatum conditionis reducitur, ſed etiam glorioſius exaltatur: vt qui paradiſum perdidit, cælũ recipiat, & non ſolum hunc debiti ſui reatus non teneat, ſed huic poſt culpam dona cumulatius excreſcant: vt ille contemptor Dei, ille imitator diaboli, ſi ad fructum pœnitentia redeat, vſque ad celſitudinem contemplandæ intima lucis aſcendat. Cuius itaque cor non in huius pietatis admiratione exiliat? Cuius torpor non in ſubleuatione tantæ conſiderationis expaueſcat? Vnde et apte ſubiungitur, Super hoc expauit cor meum. Ac ſi dicat, In admirationis exceſſu ſe tranſtulit: & quia nouæ ſpei ſpiritu mens afflata eſt, ſemetipſam qualis in vetuſta cogitatione fuerat, reliquit. Bene autem dicitur, Et motum eſt de loco ſuo. Locus

quippe humani cordis est delectatio vitæ præsentis. Sed cum diuina aspiratione cor tangitur, locus nostri cordis fit amor æternitatis. Consideratione igitur æternæ patriæ de loco suo animus mouetur: quia derelictis infimis in supernis cogitationibus ponitur. Prius enim quæ essent æterna nesciebat, in præsentium delectatione torpuerat, simulque ipse transiens, amore transeuntia tenebat. Sed postquam quæ essent æterna cognouit, postquam supernæ lucis radios raptim contemplando contigit, admiratione summorum, sese ab infimis suscitatus eleuauit: vt nulla iã ei, nisi quæ æterna sunt, placeant, & despectis transeuntibus, sola quæ permanent requirat. Bene ergo dicitur, *Super hoc expauit cor meum, & motum est de loco suo: quia pigrum cor, & terrenis dudũ cogitationibus deditum, cum repente per excessum se ad summa suspendit, cogitationis infimæ locum mutauit.*

Ex libro vigesimo nono moralis expositionis in Iob cap. 2. super his verbis: Praecepisti diluculo, & ostẽdisti aurorae locum suum.

CAP. XIIII.

AVrora vel diluculum noctẽ quidem praeteriisse nunciant, non tamen diei claritatem integram ostentãt: sed dum illam pellunt, hanc suscipiunt, et lucẽ tenebris permixtã tenent. Quid itaque in hac vita omnes, qui veritatẽ sequimur, nisi aurora vel diluculum sumus? quia & quaedã iam quae lucis sunt, agimus, et tamen quibusdam adhuc tenebrarũ reliquiis nõ caremus. Per prophetã quippe Deo dicitur, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Rursumq; scriptum est, In multis offendimus omnes. Paulus quoq; ait, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captiuum me ducentem

centem in lege peccati quæ est in membris meis. Vbi ergo lex peccati cum lege mentis contendit, profectò adhuc aurora est: quia lux, quæ iã emicuit, necdum prætereuntes funditus tenebras pressit. Adhuc aurora est: quia dum lex carnis legem mentis, & lex mentis legẽ carnis percutit, inter se vicissim lux & vmbra confligit. Vnde rursum Paulus quum diceret, Nox præcessit, nequaquã subdidit, dies venit: sed, dies autem appropinquauit. Qui enim post discessum noctis iam nõ venisse, sed appropinquasse diem insinuat, esse se procul dubio ante solem post tenebras adhuc in aurora demonstrat. Tunc autem plene sancta electorum ecclesia dies erit, cum ei admixta peccati vmbra iam non erit. Tunc plene dies erit, quando interni luminis perfecto feruore claruerit. Tunc plene dies erit, quando nullam malorũ suorum tentantem memoriam tolerans, omnes à se tenebrarum etiam reliquias abscondet,

abſcondet. Vnde & bene hæc aurora quaſi in tranſitu adhuc demonſtratur, cum dicitur, Oſtendiſti auroræ locum ſuum. Cui enim locus ſuus oſtenditur, profecto ex alio ad aliud vocatur. Quis eſt enim locus auroræ, niſi perfecta claritas viſionis æternæ? Ad quem cum ducta venerit, iam de tranſactæ noctis tenebris nihil habebit. Nunc autem adhuc tentationum moleſtias ſuſtinet, quia dum per intentionem cordis ad aliud feſtinat eccleſia, ad locum ſuum tendit aurora. Quem locum ſi mente non cerneret, in huius vitæ nocte remaneret. Sed quum quotidie contendit perfici, & in lucem quotidie augeri, locum ſuum iam conſpicit, & plene ſibi clareſcere ſolem quærit. Locum ſuum aurora conſiderat: quando ſancta anima ad contemplandam conditoris ſui ſpeciem flagrat. Ad locum ſuum pertingere aurora ſatagebat, cum Dauid diceret, Sitiuit anima mea ad Deum fon

tem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? *Locum suum veritas auroræ monstrabat, cum per Salomonem diceret: Quid habet amplius sapiens à stulto, & quid pauper, nisi vt pergat illuc vbi est vita? Ad hunc locum, quem cognouerat, peruenire aurora festinabat, cum Paulus desiderium habere se diceret dissolui, & cum Christo esse. Et rursum, Mihi, inquit, viuere Christus est, & mori lucrum. Et rursum, Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, ædificationem ex* Deo *habemus domum nō manu factam æternā in cælu.*

Idem pater Gregorius libro trigesimo suæ moralis expositionis in Iob c. 22. super his verbis: Separantur filij earum (videlicet ceruarum, hoc est prædicatorum) & pergunt ad pastum, egrediuntur, & non reuertuntur ad eas. ait:

Pastum scriptura sacra illud viriditatis æternæ pabulum vocat, vbi iam nostra refectio nullius defectus ariditate marcescet. De quo pastu per Psalmistam dicitur, Dominus regit me, et nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Et rursum, Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. De quibus nimirum pascuis veritas per semetipsam dicit, Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, et pascua inueniet. Pergunt ergo ad pastum: quia de corporibus exeūtes illa pabula æternæ viriditatis inueniūt. Egrediuntur et non reuertuntur ad eas: quia ī illa suscepta cōtēplatione gaudiorū, iā nullatenus indigent verba audire docentiū. Egressi itaque ad eas iā nō redeunt: quia angustias vitæ præsentis euadētes, vltra à doctoribus prædicationē vitæ accipere nō requirunt. Tūc quippe impletur quod scriptū est, Non docebit vltra vir proximum suū,

& vir

& vir fratrem suum dicens, Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo eorum vsque ad maximum, Dicit Dominus.

Ex libro trigesimo moralis expositionis in Iob cap. 23. & seq. super his verbis Domini: Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius quis soluit? cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis?

CAP. XV.

QVis dimisit onagrũ liberum? subaudis nisi ego. Onager, qui in solitudine commoratur, non incongrue vitam eorum significat, qui remoti à turbis secularibus conuersantur. Qui apte etiam liber dicitur: quia magna est seruitus secularium negotiorũ, quibus mens atteritur vehementer, quamuis in eis sponte desudet. Cuius serui-

tutis conditione carere, est in mundo iā nihil concupiscere, Quasi enim quodam iugo seruitutis premunt prospera, dum appetuntur: premunt aduersa, dum formidantur. At si quis semel à dominatione desideriorum temporalium colla mentis excusserit, quadam iam in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio felicitatis afficitur, nullo aduersitatis terrore coarctatur. Hoc graue *seruitutis iugum* Dominus *vidit secularium ceruicibus impressum cum diceret,* Venite *ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris:* Iugum *enim meum suaue est, & onus meum leue. Asperum quippe iugū et duræ (sicut diximus) seruitutis pondus est, subesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus, appetere quidem transeuntia,*

seuntia, sed cum transeuntibus nolle transire. Liber *ergo dimittitur, qui calcatis desideriis, ab appetitione rerum temporalium securitate mentis exoneratur.* Et *vincula eius quis soluit? subaudis, nisi ego?* Soluuntur *vero vniuscuiusque vincula, dum diuino adiutorio interna desideriorum carnaliũ retinacula disrumpuntur.* Soluit *itaque* Deus *onagri vincula, quando ab electi vniuscuiusque animo, infimarum cogitationum nodos rumpit, & propitius dissipat omne quod illectam mentem ligabat.* Sequitur, Cui *dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis.* Hoc *loco debemus intelligere solitudinem cordis.* Itaque *bene conuersantibus primum solitudo mentis tribuitur: vt exurgentem intrinsecus strepitum terrenorũ desideriorum premat, vt ebullientes ab infimis curas cordis per superni gratiam restringant amoris, omnesque motus importune se offerentium*

ventium leuium cogitationum, quasi quasdam circumuolátes muscas ab oculis mentis abigant manu grauitatis, & quoddam sibi cum Domino intra se secretum quærant, vbi cum illo exteriori cessante strepitu, per interna desideria silenter loquantur. De hoc secreto cordis aliàs dictum est, Factum est silentium in cælo quasi dimidia hora. Cælum quippe ecclesia vocatur electorum: quæ æterna & sublimia dum per subleuationem contemplationis intendit, surgentes ab infimis cogitationum tumultus premit, atque intra se Deo quoddam silentium facit. Quod quidem silentium contemplationis, quia in hac vita non potest esse perfectum, factum dimidia hora dicitur. Nolenti quippe animo dum cogitationum tumultuosi se strepitus ingerunt, etiam sublimibus intendentem, rursum ad respicienda terrena cordis oculum violenter trahunt. Vnde

ſcriptum eſt, Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, et deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Bene ergo factum hoc ſilentium, non integra, ſed dimidia hora deſcribitur: quia hic contemplatio nequaquam perficitur, quamuis ardẽter inchoetur. Quia ergo viri à deſiderijs carnalibus alieni hoc ſilentium mentis inhabitãt, huic onagro Dominus in ſolitudine domum dedit, vt turba deſideriorum temporalium non prematur. Sequitur, Et tabernacula eius in terra ſalſuginis. Salſugo accendere ſitim ſolet. Et quia ſancti viri, quamdiu in huius vitæ tabernaculis degunt, ad ſupernam patriã deſiderij ſui quotidianis æſtibus accenduntur, in terra ſalſuginis tabernacula habere perhibentur. Inceſſanter quippe accẽduntur, vt ſitiant, ſitiunt vt ſatientur, ſicut ſcriptum eſt, Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.

Idem pater Gregorius eodem libro trigesimo suæ moralis expositionis in Iob cap. 7. & seq. super his Domini verbis: Quis enarrabit cælorum rationem, & concentum cæli quis dormire faciet? (vbi subintelligere oportet, nisi ego) sic dicit:

In hac vita infirmitati nostræ Dominus nō aperta specie maiestatis suæ, sed prædicatorum suorum voce loquitur: vt corda adhuc carnalia carnalis lingua pulset: & tanto facilius insueta percipiant, quanto ea per sonitum consuetæ vocis audiunt. At postquam per mortem in puluerem caro resoluitur, & per resurrectionem puluis animatur: tunc de Deo audire verba non quærimus: quia vnum ipsum, quod implet omnia iam per speciem Dei verbū videmus. Quod nobis tāto altius sonat, quanto & mentes nostras vi intimæ illustrationis penetrat. Sublatis nāque

orientibus & occidentibus verbis, quasi quidam sonus æternæ prædicationis fit ipsa imago internæ visionis. Vnde & *recte nunc ad beatum* Iob Dominus *dicit, Quis enarrabit cælorum rationem: & cõcentum cæli quis dormire faciet? Quid enim per cælorum rationem accipitur, nisi vis superna secretorũ? Quid per cæli concentum, nisi concors prædicantium sermo signatur? Conditor igitur noster cum cælorum rationem narrare cœperit, dormire cæli concentum facit: quia cum iam nobis per speciem ostenditur, nimirum prædicantium verba subtrahuntur.* Hinc *enim per* Ieremiam Dominus *dicit.* Non *docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrẽ suum dicens,* Cognosce Dominum: *omnes enim cognoscent me, à minimo eorum vsque ad maximum, dicit* Dominus. Hinc Paulus *ait, Siue prophetiæ, euacuabuntur: siue linguæ, cessabunt: siue scientia, destruetur.* Sed *postquam*

verba hæc dominica quomodo de futuro intelligenda sint diximus: nunc etiã quid de præsenti insinuent, indicemus. Quis enarrabit cælorum rationẽ: et cõcentũ cæli quis dormire faciet? Cælorũ rationẽ Dominus narrat, dũ nunc insinuando superna secreta, electorũ suorũ mentes illuminat, Concentũ verò cæli dormire facit: dũ concordes angelorum hymnos, atque illa cælestiũ virtutũ gaudia, reproborum cordibus iusto iudicio abscondit. Qui concẽtus cæli, quamuis in se intrinsecus vigilet, in ipsa tamen reproborũ ignorantia extrinsecus dormit. Enarratur ergo secreti cælestis ratio, & tamen concentus cæli dormire permittitur: quia & alijs per inspirationẽ supernæ retributionis scientia pãditur: & alijs quæ sit internæ laudis suauitas occultatur. Narratur cælorũ ratio: quia electorũ mentibus quæ sit supernorum retributio, indesinenter aperitur: vt nimirum sine cessatione

proficiant, & transcurrentes visibilia, sese ad inuisibilia extẽdãt. Omne enim visibile quod in hac vita reprobos figit, hoc electos ad alia impellit: quia dũ bona quæ facta sunt respiciunt, in eum à quo facta sunt inardescunt: tantoque eum præstantius amant, quanto illum hoc, qđ ipse bonũ cõdidit, præire cõsiderant. Loquitur quippe hoc eis intrinsecus, quod silenter sonat inuisibilis lingua compunctionis: quam tanto plenius intus audiunt, quanto ab exteriorum disideriorum strepitu perfectius auertuntur. His itaque concentus cæli non dormit, quia eorum mens quæ sit laudis supernæ suauitas, apposita amoris aure cognoscit. Intus enim quod appetunt, audiunt: & de cælestium bonorum præmijs ipso desiderio diuinitatis instruuntur. Vnde & præsentem vitam non solum aduersantem, sed etiam fauentem grauiter tolerant: quia eis onerosum est omne quod cernitur, dũ ab eo quod

intus audiunt differuntur. Omne quod sibi præsto est, graue æstimant: quia illud non adest, ad quod anhelant. Indesinenter autem eorum mens ipsis temporalitatis laboribus fessa, in illud cæleste gaudium resumenda suspenditur, dum in aure cordis intro erumpente concentu cæli, societatem quotidie supernorũ ciuium præstolatur. Iste concentus supernæ laudis in aurem illius eruperat, qui dicebat, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei: In voce exultationis & confessionis sonus ciuitatis epulantis. Qui igitur intus vocem exultationis & confessionis, ac sonum ciuitatis epulantis audierat, quid illum aliud nisi cæli concentus excitabat? Qui tamen concentus reprobis dormit: quia eorum cordibus nequaquam per vocem compunctionis innotescit. Non enim considerare illam desiderabilem supernorum ciuium frequentiam student: nullo ardoris radio

illa solemnitatis internæ festa conspiciunt, nulla in intimis contemplationis penna subleuantur. Solis namque visibilibus seruiunt: et idcirco nil supernæ suauitatis intrinsecus audiunt: quia eos (sicut superius diximus) in aure cordis curarum secularium surdi tumultus premunt. Quia igitur occulta dispẽsatione iudicij, qđ alijs aperitur, alijs clauditur, quod alijs detegitur, alijs occultatur, dicatur recte, Quis enarrabit cælorum rationem: & concentum cæli quis dormire faciet?

Ex libro trigesimo primo moralis expositionis in Iob c. 34. & seq. super his verbis: Nunquid ad præceptuum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur atque inaccessis rupibus: inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt.

CAP. XVI.

HOc loco aquilæ nomine, subtilis sanctorum intelligentia, & sublimis eorum contemplatio figuratur. Cunctarum quippe auium visum acies aquilæ superat: ita vt solis radius fixos in se eius oculos nulla lucis suæ coruscatione reuerberans claudat. Ad præceptum ergo Dei eleuatur aquila, dum iussionibus diuinis obtemperans, in supernis suspenditur fidelium vita. Quæ & in arduis nidum ponere dicitur: quia desideria terrena despiciens, spe iam de cælestibus nutritur. In arduis nidum ponit: quia habitationem mentis suæ in abiecta & infima conuersatione non construit. Videamus aquilam nidum spei sibi in arduis construentem, quæ ait, Nostra conuersatio in cælis est. Et rursum, Qui corresuscitauit, & consedere nos fecit in cælestibus. In arduis habet nidum: quia profecto in supernis figit consilium. Non vult

mentem in ima deijcere, non vult per abiectionem conuersationis humanæ in infimis habitare. Tunc Paulus fortasse in carcere tenebatur, cũ se consedere Christo in cælestibus testaretur: sed ibi erat vbi ardentem iam mentẽ fixerat, non illic vbi eum necessario pigra adhuc caro retinebat. Hoc namque esse speciale specimen electorum solet, quod sic sciunt præsentis vitæ iter capere, vt per spei certitudinem nouerint iam se ad alta peruenisse: quatenus cuncta quæ præterfluunt, sub se esse videant, atque omne quod in hoc mundo eminet, amore æternitatis calcent. Hinc est enim quod sequenti se animæ per prophetam Dominus dicit, Sustollam te super altitudines terræ. Quasi quædam namque inferiora terræ sunt, damna, contumeliæ, egestas, abiectio: quæ ipsi quoque amatores seculi, dum per latæ viæ planiciem ambulant, vitando calcare nõ cessant. Altitudines autẽ terræ sunt,

ra sunt, lucra rerũ, blandimenta subditorum, diuitiarum abũdantia, honor & sublimitas dignitatũ: quæ quisquis per ima adhuc desideria incedit, eo ipso alta æstimat, quo magna putat. At si semel cor in cælestibus figitur, mox quàm abiecta sint cernitur, quæ alta videbantur. Nam sicut qui in montem conscendit, eo paulatim cætera subter iacentia despicit, quo ad altiora gressum amplius tendit, ita qui in summis intentionem figere nititur, dum annisu ipso nullam præsentis vitæ gloriam esse deprehendit, super terræ altitudines eleuatur: & quod prius in imis desiderij positus super se credidit, post ascendendo proficiens sibi subesse cognoscit. Sequitur, In petris manet. In sacro eloquio cum singulari numero petra nominatur, quis alius quàm Christus accipitur? Paulo attestante, qui ait, Petra autem erat Christus. Quum verò petræ pluraliter appellantur, membra

eius.

eius, videlicet sancti viri, qui illius robore solidati sunt, exprimuntur. Quos nimirum Petrus Apostolus lapides vocat, dicens, Vos tanquam lapides viui coaedificamini. Ista itaq; aquila, quae ad veri solis radios cordis oculos exerit, in petris manere dicitur: quia in dictis antiquorum & fortium patrum mentis statione collocatur. Eorum quippe vitā, quos in via Dei praeisse cōspicit, ad memoriam reducit: atque in celsitudine illorū fortitudinis studendo, nidū sibi construit sanctae meditationis: cūque eorū acta dictaque tacite cogitat, quum praesentis vitae gloriam, in comparatione aeternae excellentiae, quàm sit abiecta considerat, quasi sub se esse ima terrarum in petris residens obseruat. Possunt etiam petrae sublimes virtutū caelestium potestates intelligi, quas non iam quasi more arborum huc atque illuc ventus nostrae mutabilitatis inclinat: quia velut petrae in arduis sitae, ab omni

omni metu mutabilitatis alienæ sunt: et ad soliditatē fixæ celsitudinis, ipsa, cui inhærent æternitate, duruerunt. Vir itaque sanctus, cum terrena despicit, more se aquilæ ad altiora suspendit: & per contemplationis spiritum subleuatus, perennem angelorum gloriam præstolatur: atque huic mundo hospes, illa appetendo quæ aspicit, iam in sublimibus figitur. Recte ergo dicitur, In petris manet, id est, intentione cordis inter illas cælestes virtutes residet, quæ per æternitatis suæ fortitudinem iam soliditate fixæ sunt, vt in nullo culpæ latere mutabilitatis varietate flectātur. Vnde et apte sequitur. Et in præruptis silicibus cōmoratur, atq; inaccessis rupibus. Qui enim sunt alij prærupti silices, nisi illi fortissimi angelorum chori, qui quāuis nō integri, tamē in proprio statu fixi, cadēte cū suis angelis diabolo remanserunt? Prærupti enim sunt: quia pars eorum cecidit, pars remāsit.

Qui integri quidem stant per qualitatem meriti, sed per numeri quantitatẽ sunt prærupti. Hanc præruptionem restituere mediator venit: vt redempto humano genere illa angelica damna sarciret, et mensuram cælestis patriæ locupletius fortasse cumularet. Quod vero ait, Inaccessis rupibus, nimirum qui prærupti silices, ipsi sunt inaccessæ rupes. Cordi enim peccatorum hominum valde inaccessa est claritas angelorum: quia quo ad pulchra corporalia cecidit, eo à spiritali specie oculus clausit. Sed quisquis ita contemplatione rapitur, vt per diuinam gratiam subleuatus, intentionem suam iam angelorum choris interserat, & fixus in sublimibus ab omni se infima actione suspẽdat; non ei sufficit gloria angelicæ claritatis aspicere, nisi eũ etiam qui est super angelos valeat videre. Sola nãque eius visio, vera mẽtis nostræ refectio est. Vnde cum dixisset hanc aquilam in petris

manere:

manere: et in præruptis silicibus atque in inaccessis rupibus commorari: illico subdidit, Inde *contemplatur escam, id est, ex illis choris angelicis tendit oculū mentis ad contemplandam gloriam supernæ maiestatis: qua non visa adhuc esurit, qua tandem visa satiatur.* Scriptum *quippe est,* Pro *eo quod laborauit anima eius, videbit & satiabitur.* Et *rursum,* Beati *qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Quis vero mentis nostræ cibus sit, indicatur aperte cum dicitur,* Beati *mundo corde, quoniam ipsi* Deum *videbunt.* Et *quia interpositione corruptibilis carnis grauati,* Deum *sicut est videre non possumus, recte subiungitur,* Oculi *eius de longe prospiciunt.* Quantumlibet *enim in hac vita positus quisque profecerit, necdum* Deū *per speciem, sed per ænigmatis speculum videt.* E *vicino autem cum respicimus, verius cernimus: cum vero longius aciem tendimus, sub*

incerto visu caligamus. Quia igitur sancti viri in alta se contemplatione erigunt, et tamen Deũ *sicut est videre nõ possunt, bene de hac aquila dicitur, Oculi eius de longe prospiciunt. Ac si diceret,* Intentionis *aciem fortiter tendunt, sed necdum propinquum aspiciũt, cuius claritatis magnitudinem penetrare nequaquam possunt. A luce enim incorruptibili caligo nos nostræ corruptionis obscurat: cumque & videri aliquatenus potest, & tamen videri lux ipsa sicut est non potest, quàm longe sit indicat. Quam si mens vtcunque non cerneret, nec quia longe esset videret: si autem perfecte iam cerneret, profecto hãc quasi per caliginem nõ videret.* Igitur *quia nec omnino cernitur, nec rursum omnino non cernitur, recte dictum est, quia à longe* Deus *videtur. Libet ad medium* Isaiæ *verba deducere, atque hæc et illa, quia vno spiritu proferãtur indicare. Qui cum actiuæ vitæ*

virtutes exprimeret, dicens, Qui ambulát in iustitijs, et loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum: illico ab eiusdem actiuæ vitæ gradibus, ad quæ contemplationis culmina ascendatur, adiunxit dicens, Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt: regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. In excelsis namque habitare, est cor in cælestibus ponere. Et munimenta saxorum sublimitas nostra est, cũ fortiũ patrũ præcepta & exẽpla respicimus, atque ab infima cogitatione separamur. Munimenta saxorũ sublimitas nostra est, cũ mente choris castrisque cælestibus iungimur, & insidiantes malignos spiritus ipsi stantes in arce cordis quasi subterpositos expugnamus.

mus. Tunc nobis etiam panis datur, quia in supernis erecta intẽtio nostra, æternitatis contemplatione reficimur. Aquæ item nostræ fideles sunt: quia doctrina Dei quod hic per spẽ promittit, hoc illic in munere exhibet. Sapientia namque huius mundi infidelis est, quia mansura post mortem non est. Aquæ nostræ fideles sunt: quia verba vitæ quod ante mortem insinuant, hoc etiam post mortem demonstrant. Regem in decore suo oculi nostri conspiciunt: quia redemptor noster in iudicio & à reprobis homo videbitur, sed ad diuinitatis eius intuendam celsitudinem, soli qui electi sunt subleuantur. Quasi enim quandam fœditatem regis videre est solam seruilem formam, in qua ab iniquis despectus est cernere. Sed ab electis in decore suo rex cernitur, quia vltra semetipsos rapti in ipso diuinitatis fulgore oculos cordis figunt. Qui quamdiu in hac vita sunt, quia illam viuentium pa-

triam sicut est videre non possunt, recte adiungitur, Cernent terram de longe. Quod ergo hic ait, Eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi: hoc illic dicitur, In excelsis habitabit. Quod hic dicitur, In petris manet, et in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus, hoc illic subÿcitur, Munimenta saxorũ sublimitas eius. Quod rursus hic subinfertur, Inde contemplatur escam: hoc illic quoq; subditur, Panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt, regem in decore suo videbunt oculi eius. Et quod hic subiungitur, Oculi eius de longe prospiciunt: hoc illic apte subÿcitur, Cernent terram de longe.

Idem beatus Pontifex Gregorius libro trigesimo primo suæ moralis expositionis in Iob c. 25. & seq. super his verbis: Vbi audierit buccinam (scilicet equus, id est, fortis quisque prędicator) dicit vah. scribit in hunc modum:

His profectò verbis ostenditur quod hoc loco à Domino de equo irrationali nihil dicatur: neque enim vah dicere brutum animal potest: sed dum asseritur dicere quod omnino dicere non valet, innuitur, quẽ designet. Vah quippe sermo exultationis est, Equus ergo cum audit buccinam, vah dicit: quia fortis quisque prædicator, cum certamen paßionis sibi propinquare considerat, de exercitio virtutis exultat: nec terretur pugnæ periculo, qui victoriæ lætatur triumpho. Equo itaque est vah dicere, prædicatorem sanctum de ventura paßione gaudere. Sed si prædicator fortis gloriã paßionis appetit, si discrimẽ mortis subire pro Domino quærit: quid est quod ipsi fortißimo prædicatori (qui ex robusto corde virtutem traxit nominis) Petro veritas dixit, Cũ senueris extendes manus tuas, et alius te cinget, & ducet quo tu non vis? Quomodo de paßione gaudet, qui cinctus

ab alio, ire quo ducitur non volet? Sed si pensamus qualiter animus appropinquante passione & mortis metu quatitur, et tamẽ de vẽturo regni præmio lætatur: intelligimus quomodo gloriosi certaminis subire periculum volens nolit: quia et in morte cõsiderat quod tolerãs paueat, et ĩ fructu mortis aspicit qđ appetẽs quærat. Videamus Paulũ quomodo amet quod refugit, quomodo refugiat quod amat. Ait enim desideriũ habens dissolui, et cũ Christo esse: Et mihi viuere Christus est, et mori lucrũ: et tamen dicit, Qui sumus in hoc habitaculo, ingemiscimus grauati, eo qđ nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur qđ mortale est à vita. Ecce et mori desiderat, et tamẽ carne expoliari formidat. Cur hoc? Quia & si victoria in perpetuũ lætificat, ipsa nihilominus ad præsẽs pœna perturbat: et quãuis vincat amor subsequẽtis muneris, tãgit tamẽ mœrore animũ pulsus doloris. Sicut

enim vir fortis, quum vicino iam belli certamine armis accingitur, & palpitat, & festinat, tremit, & sæuit: quasi pauere per pallorem cernitur, sed per iram vehementer vrgetur: ita vir sanctus cum paßioni se propinquare conspicit, & naturæ suæ infirmitate concutitur, & spei suæ soliditate roboratur: et de vicina morte trepidat, & tamen quod moriendo verius viuat, exultat. Ad regnum quippe non potest nisi interposita morte transire: idcirco & cõfidendo quasi ambigit, & quasi ambigendo confidit: & gaudens metuit, & metuens gaudet: quia scit quod ad brauium quietis non perueniat, nisi hoc quod interiacet, cum labore transcendat. Sic nos cum morbos à corpore repellere cupimus, tristes quidem amarum purgationis poculũ sumimus: certi autem de subsequenti salute gaudemus. Quia enim peruenire corpus aliter ad salutem non valet, in potu li-

bet etiam quod tædet: cumque amaritudini in esse vitam animus conspicit, mœrore turbatus hilarescit. Dicatur ergo, Vbi audierit buccinam, dicit, vah: quia prædicator fortis cognito certaminis nuncio, & si vt homo ad vim percussionis trepidat, per spei tamen certitudinem ad præmium remunerationis exultat.

Ex libro trigesimo quinto moralis expositionis in Iob cap. 22. de tribus filiabus Iob de quibus scriptum est, Vocauit, (scilicet ipse Iob typum Domini Dei gerens) nomen vnius Diem, & nomen secundæ Casiam & nomen tertiæ Dornustibij. Non sunt autem inuentæ mulieres speciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa terra: deditque eis pater suus hæreditatem inter fratres earum.

CAP. XVII.

QVia genus humanum & conditũ luce innocentiæ claruit, & redẽ-

ptũ exercitio bonorum operum odorem suauitatis aspersit, prima filia Iob recte Dies: secunda nõ incongrue Casia (quæ est herba seu frutex suauißimi odoris) nominatur: quia vero idem genus humanum etiam carnis resurrectione est renouatũ, in illo cõcentu æternæ laudis assumitur tertia filia, quæ Cornustibij vocatur. Quid enim per Cornustibij, (hanc vocem beatus iste pontifex Gregorius ex cornu & tibia compositam esse intelligit: alij à cornu & stibo, quo oculi ad elegantiam, nitorem, & claritatẽ pingi solent, deriuant) nisi lætantiũ cãtus exprimitur? Ibi enim veraciter adimpletur, quod per Prophetam dicitur, Cantate Domino canticum nouum. Ibi inquã, hoc veraciter adimpletur, vbi canticum laudis Dei non iã ex fide, sed ex specie contemplata cantatur. Ibi à nobis conditor noster laudum suarum veraces cantus recipit, qui humanũ genus & condendo dicm, et redimendo ca

ſiam, & aſſumendo Cornuſtibij fecit. Qui enim lux fuimus conditi, & nunc ſumus caſia redempti: erimus quandoque cornuſtibij, in exultatione æternæ laudis aſſumpti. Sed priuſquam ad nuptiarum thalamum ſponſa perueniat, omnem à ſe vitæ fœditatem reſpuit: & ſponſi amori præparans ſeſe per ſpecies virtutum comit. Studet quippe interni arbitri iudicio placere, & intimis deſiderijs ſubleuata fœdos mores conuerſationis humanæ tranſcendere. Vnde bene & de eiſdem filiabus beati Iob ſubditur, Non ſunt autem inuentæ mulieres ſpecioſæ ſicut filiæ Iob in vniuerſa terra. Electorum quippe animæ, omne humanum genus, quod in terra ſecundum hominem conuerſatur, ſuæ pulchritudinis decore tranſcendunt: quantoque ſe exterius affligendo deſpiciunt, tanto ſe verius intus componunt. Hinc eſt enim quod ſanctæ eccleſiæ, quæ electorum pulchritudine decoratur, per

pſalmiſtam

psalmistam, dicitur, Concupiuit rex speciem tuam. De *qua paulo post subditur, Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Nam si foris gloriā quæreret, intus speciem, quam rex concupisceret, non haberet. In qua quidem sācta ecclesia, quāuis multi virtutum decore fulgeant: atque ipsa viuendi perfectione cæterorum merita excedant: nonnulli tamen quia ad altiora assequenda non sufficiunt, infirmitatis suæ conscij, pietatis eius gremio continentur. Qui inquantum præualent, mala vitant: quamuis inquantum appetunt, altiora bona nō impleant. Quos tamen benignę Dominus suscipit, eosque apud se pro modo dignæ retributionis admittit. Vnde & sequitur,* Deditque eis pater suus hæreditatem *inter fratres earum. Ipsæ ergo ex perfectorum merito speciosæ memorantur: Ipsæ etiam quasi ex imperfectorum typo velut infirmæ hæreditatem inter fratres accipiunt. Vsus namque*

vitæ

vitæ veteris non habebat; vt hæreditatem fœminæ inter masculos sortietur: quia legis seueritas fortia eligens, infirma contemnens, districta potius studuit quàm benigna sancire. Sed pio nostro redemptore veniente, nullus infirmitatis suæ conscius de sortienda cælestis patrimonij hæreditate desperet. Pater enim noster inter masculos etiam fœminis iura successionis tribuit: quia inter fortes atque perfectos, infirmos & humiles ad sortem supernæ hæreditatis admittit. Vnde ipsa veritas in Euangelio dicit, In domo patris mei mansiones multæ sunt. Apud patrem quippe mansiones multæ sunt: quia in illa beatitudinis vita non dispari, vnusquisque iuxta meritum dispar, locum disparem percipit: sed eiusdem disparilitatis damna non sentit: quia tantum sibi quantum perceperit sufficit. Sorores ergo cum fratribus ad hæreditatem veniunt: quia infirmi illuc cum fortibus

admit-

admittuntur: quatenus si quis per imperfectionem non erit summus, ad hæreditatis tamen sortem per humilitatē non sit extraneus. Quas bene Paulus mansiones iuxta merita distributas insinuat cum ait, Alia claritas solis, & alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate.

Ex Homilia decima in Ezechielem Prophetam, super his verbis: Abij amarus in indignatione spiritus mei: manus enim Domini erat mecum confortans me.

CAP. XVIII.

MEntem, quam spiritus sanctus replet, in amaritudinem temporalium, delectatione æternorum commouet. Dulce enim est esse in rebus humanis, sed ei, qui adhuc de cælestibus gaudia nulla gustauit: quia quanto minus æterna intelligit, tanto delectabilius in temporalibus requiescit. At si

quis iam cordis ore gustauerit, quæ sit illa dulcedo cælestium præmiorum, qui illi hymnidici angelorum chori, quæ incomprehensibilis visio sanctæ trinitatis: huic quanto illud dulce fit quod intus videt, tãto in amaritudinem vertitur omne q̃d foris substinet. Rixatur secũ de his, quæ male egisse se recolit, & sibimetipsi displicet, cum ei ille placere iam cœperit, qui omnia creauit. Reprehẽdit se de cogitationibus, insequitur de verbis, & punit flendo de factis. Supernis inhiat, terrena iam omnia per mentis despectum calcat. Et quamdiu illud, quod desiderat, adhuc per speciem non habet, flere dulce habet, sesseque continuis lamentis affligere. Et quia necdum se esse in patria, ad quam creatus est, videt, in huius vitæ exilio nihil ei plus quàm sua amaritudo placet. Dedignatur itaque subiacere temporalibus, & ardenter suspirat æternis. Vnde recte quoque per Salomonem

nem dicitur. Eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, & qui apponit scientiam, apponit dolorem. Cælestia etenim cognoscentes, terrenis animum subdere dedignamur. Et dum plus sapere incipimus, de his quæ male egimus nobisipsis irascimur, & fit in multa sapiẽtia multa indignatio, quia quãto plus proficimus in cognitione, tãto nobis indignamur amplius de peruerso opere. Atque cum scientia dolor crescit: quia quanto magis æterna cognoscimus, tanto magis esse nos in huius exilij miseria dolemus. In multa ergo sapientia, multa est indignatio: quia si æterna iam sapimus, concupiscere temporalia dedignamur. Si æterna iã sapimus, nosmet ipsos despicimus, & dolemus egisse hoc, quod non potuit ab amore æternitatis separare. Reprehendit semetipsam conscientia, accusat quod egit, damnat per pœnitentiam quod accusat: fit rixa in animo, parturiens pacem cum Deo. Sed

Sciendum

sciendum quia nullus hæc pro amore omnipotentis domini ex toto corde agere præualet, nisi is cuius animum spiritus sanctus assumpserit. Nam quādo homo sufficiat ex sua virtute terrena despicere, cælestia amare, pacē cum Deo quærere, secum rixam subire, in cogitatione semetipsum reprehendere, & gemitibus punire? Nullus hæc agere, nisi quem diuina gratia roborauerit, valet. Vnde & subditur, Manus enim domini erat mecum confortans me. Ad bona quippe assurgere perfecte non possumus, nisi nos spiritus & præueniendo eleuet, & subsequendo confortet.

Idem pater Gregorius in expositione quam edidit in Cantica canticorum, super his verbis: Quæ est ista quæ ascendit per desertū. dicit:

In deserto, (vtique in hoc mundo) sancta quæque anima viuit, dum à re-

regno exul inter bestias, videlicet dæmones degit. Hic enim etsi non omnino à sponso deseritur, tamen quamdiu in carne est, nondum ad certam eius visionem admittitur, dum ab eo per exilia & tentationes peregrinatur: quia autem adhuc cum eo non regnat, deseri ab eo sibi videtur. Ob hoc semper laborat vt ascendat, vt quem valde diligit magis ac magis sentiat: quatenus quoniã perfecte eum in deserto non tenet, vel ipso eius desiderio se reficiat: vt sic in via roborata quandoque ad hoc, quod diu concupiuit, perueniat. Sunt quippe nonnulli, qui dum omnia visibilia fastidiunt, mentem in cælestia erigunt: & quia in infimis nihil quod eis dulcescat conspiciunt, totum cor ad superna amãda conuertũt. Hi ab omnibus malis moribus se exuunt, sensum mundi cum cupiditatibus contemnunt, spe ad inuisibilia tendunt: & quo ampliori desiderio illis inhærent, eo magis ac magis mo-

leste corruptionem ferũt, quam habẽt. Hi nimirum per desertum ascendunt: quia dum in hoc mundo inter tentationes viuũt, quo amplius, dum hic morantur, deseri metuunt, eo quidem fortius ista deserunt, & feruentius ad illa gradiuntur: in quibus cũ fuerint, nihil amplius quod eos amoueat iam timebunt.

Rursum in explanatione septem psalmorum pœnitentialium, super his verbis: Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata. ait:

Tunc quidem verum & inæstimabile gaudium habituri sunt sancti, quum audituri sũt, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. In eo autem quod ait gaudium & lætitiam, duplicem sanctorum venerationem intellige: qui visione claritatis Dei in illa die, quantũ

 cogitare

cogitare non possumus, illustrati, sicut animarum perfruetur beatitudine, ita etiam corporis vestientur incorruptione. De ipsis enim scriptum est, In terra sua duplicia posidebunt. Sancti & enim viri mundi gloriam mentis despectu calcantes, omnes in se carnales voluptates mortificant, vt in Deo postmodū perenniter viuant, Qui quoniam mundi miserias pro Deo pati minime refugiūt, beatitudinis æternæ retributionem acquirunt. Quæ nimirum beatitudo & animabus eorum ante resurrectionem tribuitur, & corporibus nihilominus post iudicium conferetur: sicut in Apocalypsi Ioannes Apostolus scribit dicēs, Vidi sub altari Dei animas, & datæ sunt eis singulæ stolæ albæ, & dictū est illis, vt requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus conseruorum & fratrum ipsorum. Quid namque est singulas illis stolas albas tribuere, nisi animabus eorum beatitudinis

nis æternæ immortalitatem conferre? Quid vero est, donec electorũ numerus impleatur requiescere: nisi futuræ resurrectionis gloriam expectare? In qua nimirum iterũ singulas stolas albas accipient: quia immortalia & incorruptibilia corporum suorum vestimenta resument. Quia ergo sancti viri ad æternæ felicitatis præmia non solũ anima, sed etiã corpore post iudicium trãseunt: recte de eis dicitur, quia in terra sua duplicia possidebunt. Huius incrementa felicitatis Propheta intuẽs ait, Auditui meo dabis gaudium et lætitiã: & exultabunt ossa humiliata. Animarum nostrarũ ossa virtutes sunt: quæ nimirũ in hac vita humiliãtur: quia assiduis tentationũ impugnationibus indesinenter turbãtur. Tẽtatio enim est vita hominis super terrã. In æterna autẽ vita nõ solum inuictæ potestatis accipiẽt fortitudinẽ, sed etiã nullã vitiorũ aduersantium sentient impugnationem.

Ex Homilia decima quinta in Ezechielem prophetam, super his verbis: Mensus est thalamum vno calamo in longum, & vno calamo in latum, & inter thalamos quinq; cubitos.

C A P. XIX.

QVi sunt in sancta Ecclesia thalami, nisi eorũ corda, in quibus animæ per amorem sponso inuisibili iungũtur, vt eius desiderio mẽs ardeat; nulla iam, quæ in mundo sunt, concupiscat; præsentis vitæ longitudinem pœnam deputet; exire festinet, & amoris amplexu in cælestis sponsi visione requiescere? Mens itaque *quæ iam talis est, nullam præsentis seculi consolationem recipit: sed ad illam, quam diligit, medullitus suspirat, feruet, anhelat, anxiatur. Vilis ei fit ipsa salus sui corporis: quia transfixa est vulnere amoris. Vnde & in canticis dicit, Vulnerata charitate ego sum. Mala autẽ est salus*

cordis, quæ dolorem huius vulneris nescit. Cum vero anhelare iam in cælesti desiderio, & sentire vulnus amoris cœperit: fit anima salubrior ex vulnere, quæ prius ægrotabat ex salute. Menti autem sponsum suum fortiter amanti, de amore vitæ præsentis vna solet esse consolatio, si per hoc, quod ipsa ab eius visione differtur, aliorum animæ eius verbo proficiant, & ad cælestem sponsum amoris facibus inardescãt. Mæret: quia differri se conspicit. Triste est ei omne quod aspicit: quia illũ adhuc non videt, quẽ videre cõcupiscit. Sed est, vt dixi, non parua consolatio, si feruens anima differtur, et per eã multæ colligũtur: vt tarde eũ cũ multis videat, quem sola videre citius volebat. Vnde rursus in cantico sponsa dicit, Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Quid nãq; sũt flores, nisi animæ bonũ iã opus inchoãtes et desideriũ cæleste redolẽtes? Quid mala de floribus, ni

 si per-

ſi perfectæ iam bonorum mẽtes, quæ ad fructum perueniunt boni operis de initio ſancti propoſiti? Quæ ergo amore lã guet, fulciri quærit floribus, ſtipari malis: quia ſi illum, quem deſiderat, videre adhuc non permittitur, magna eſt ei conſolatio ſi aliorum profectionibus lætetur. Anima ergo ſancta amore langui da, floribus maliſque fulciatur, vt re quieſcat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei. Penſemus ergo qualis thalamus Pauli mens fuerat, qui dicebat, Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Omnipotenti Deo quantum ſe amore cõ iunxerat, qui ſibi vitam Chriſtum tantummodo, et mori lucrum eſſe deputat? Hinc eſt quod iterum dicit, Deſideriũ habens diſſolui, & cũ Chriſto eſſe multo magis melius. Sed ecce qui diſſolui deſiderat, quo amore langueat videamus. Quia interim differri te conſpicimus, fulciri quæſo floribus non requiris?

ris? Quærit plane, nam sequitur, Permanere autem in carne necessarium propter vos. Et proficientibus discipulis dicit, Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nõne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum? Hinc est quod idem thalamus vno calamo in longum, & vno calamo in latum dicitur mensus, Longitudo quippe ad longanimitatem expectationis pertinet, & latitudo ad amplitudinẽ charitatis. Tantum ergo vnusquisque thalamus habet in longitudine, quantum & in latitudine habere potuerit: quia mens cælesti desiderio succensa, quantũ amorem habuerit ad colligendum proximum, tantam & longanimitatem exhibet ad expectandum Deum: & patienter portat moras longitudinis, quia se in profectu proximi dilatat amplitudo charitatis. Potest etiam ipsa longitudo longanimitatem patientiæ, quæ exhibetur proximo, designare. Et quia latitu-

do charitatem signat, quæ sinum mentis aperit, & amicos simul atque inimicos in amorem recipit, tanta est longitudo thalami, quanta latitudo: quia quantū lata mens fuerit per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatē. Nā tantum quisque portat proximū quantum amat. Si enim amas, portas: si desistis amare, desistis tolerare. Quē enim minus diligimus, minus etiam toleramus, quia irruente fastidio citius facta proximi adducuntur in grauedinem pō deris, quæ nobis non leuat penna charitatis. Sequitur, Et inter thalamos quinque cubitos. Vnum supra thalamū dixerat, & postmodū quinque cubitos esse inter thalamos narrat: ea videlicet ratione, quia multi thalami vnum faciunt, sicut & multæ ecclesiæ vna Ecclesia vocatur. Vnde & in Iohānis Apocalypsi septem ecclesiis scribitur: per quas vna Catholica designatur. Hi itaque qui in sancta ecclesia (sicut diximus)

mus) feruenti amore Deum videre sitiunt, eiq; iam per desideriũ coniunguntur, thalami vocantur. Sed tamen sunt in ea quidã, qui penetrare subtilia non valentes, et quinq; adhuc corporis sensibus depreßi, tanto minus amant eum qui fecit omnia, quanto amplius in his quæ facta sunt illigantur. Et iam quidẽ exercere se in timore Domini, et amore proximi se extendere student, bona opera corporaliter agere, eleemosynis peccata redimere: sed quia vi amoris intimi ardere ad cæleste desideriũ nesciũt, quasi adhuc deuincti corporeis sensibus tenentur. Isti itaq; thalami non sunt, sed tamen inter thalamos continentur: quia per eorũ ducatũ, qui visionẽ Dei perfecte diligunt, & ipsi ad profectum mentis diriguntur. Inter thalamos ergo quinq; sunt cubiti, quia hi qui ab exterioribus quinq; sensibus adhuc ad intellectũ mysticum nõ assurgũt, dũ inter eos sunt, qui spiritu amoris feruẽt,

velut

velut manentes inter thalamos in fidei constructione proficiunt, & à mensura cælestis ædificij disiuncti non sunt. Nam & paulatim se ab appetitu corporaliũ sensuum subtrahunt: & dilatato mentis spatio imitantes charitatem quam conspiciunt, hinc inde ad thalamos extenduntur. Quod ergo non per sex cubitos, sed per quinque descripti sunt, ipsa adhuc eorum imperfectio designatur. Sed tamen per bonum desiderium in mẽsura spiritalis ædificij esse memoratur, quia ex voce ecclesiæ per psalmistam dicitur, Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Qui psalmista iterum dicit, Benedixit omnes timentes se Dominus pusillos cum maioribus. Hi itaque & imperfecti sunt & pusilli, in quantum tamen cognoscere praeualent, & Deũ et proximũ diligunt: atque ideo bona quæ possunt nõ negligunt operari. Qui etsi necdũ ad spiritalia dona proficiũt, vt vel

ad pers

ad perfectam operationem, vel ad succensam contemplationem animam exerãt, tamẽ ab amore Dei et proximi (in quantum prævalent) non recedunt. Vnde fit vt ipsi quoque etsi minori loco, in sancta tamen ædificatione sint positi: quia etsi ad doctrinam, si ad prophetiã, si ad miraculorum gratiam, si ad contemptum mundi plenius exequendum fortasse minores sunt, tamen in timoris & amoris fundamento sunt, in quo solidantur: quia etsi igne cælestis desiderii nõ ardent in ipsis exterioribus, quæ exercere sufficiunt, vapore charitatis animantur, & inter proximorum præcellentium ædificia continentur. Vnde & recte sponsa in Cãticis canticorũ loquitur dicens, Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani: colũnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureũ, ascensum purpureum, mediam charitate constrauit propter filiãs Hierusalẽ. Salomon videlicet pacificus noster, sibi

de liguis Libani *ferculum fecit:* Libani *quippe ligna cedrina, valde sũt imputri bilia. ferculũ atq; regis nostri, sãcta* Ec*clesia est, quæ de fortibus patribus, id est, de imputribilibus mentibus est constructa. Quæ recte ferculum dicitur, quia ipsa fert quotidie animas ad æternum conuiuium conditoris sui.* Cui *ferculo columnæ argẽteæ factæ sunt: quia prædicatores ecclesiæ sanctæ, eloquij luce resplendent.* Est *autẽ cũ columnis argenteis reclinatorium aureũ, quia per hoc, quod à sanctis prædicatoribus lucide dicitur, mentes audientium fulgorẽ charitatis intimæ, in qua reclinentur, inueniunt.* Per *hoc enim quod luculente & aperte audiunt, in illud quod clarescit in corde requiescunt.* Columnæ *ergo argenteæ, et reclinatorium aureũ factum est: quia per lucem sermonis inuenitur apud animum claritas quietis.* Rex *noster ascensum purpureum fecit in ferculo: quia ad clarum quod intus*

aspici-

aſpicitur per tribulationem ſanguinis peruenitur. Quid ergo nos miſeri, atq; ab omni fortitudine deſtituti: quid acturi ſumus? Ecce in hoc ferculo columna eſſe non poſſumus: quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumen emicat prædicationis, Reclinatorium aureũ non habemus: quia necdum ſicut oportet per intellectũ ſpiritualem requiẽ internæ claritatis aſpicimus. Aſcenſus purpureus non ſumus: quia pro redẽptore noſtro fundere ſanguinẽ non valemus. Quid ergo de nobis agendum eſt? Quæ ſpes erit ſi nullus ad regnum perueniat, niſi qui ſũmis virtutibus præditus fuerit? Sed adeſt quoq; noſtra conſolatio. Amemus quantum poſſumus Deum, diligamus & proximum: & ſimul quoque nos ad Dei ferculum pertinemus: quia ſicut illic ſcriptũ eſt, Media charitate cõſtrauit. Habe quippe charitatẽ, & ibi ſine dubio pertines, vbi et columna argẽtea erigitur, et aſcenſus purpu-

reus tenetur. Nam quia hoc propter nostram infirmitatem dicitur, apertè mõstratur, cum illis protinus subdidit, Propter filias Hierusalem. Sermo etenim Dei, qui non filios, sed filias dicit, quid aliud per sexum fœmineum quàm mentium infirma signauit? Quod ergo illic inter columnas argenteas, inter reclinatoriũ aureum, & inter ascensum purpureum inesse media charitas dicitur propter filias Hierusalem, hoc hic inter thalamos per quinque cubitos designatur: quia & qui in virtutibus infirmãtur, si ipsi bona quæ possunt facere cum charitate non negligunt, à Dei ædificio alieni non sunt.

Idem pater Gregorius libro vigesimo quinto suæ moralis expositionis in Iob cap. 22. ait:

Sæpè misericors Deus quo suos tenere diligit, eo sollicite ab externis actionibus

nibus abscōdit. Nã & plerũque paterfamilias ad eum laborē seruos dirigit, à quo subtilius filios suspendit: & inde filij sine vexatione decori sunt, vnde serui in puluere fœdãtur. Quod quàm rectè in ecclesia diuinitus agatur, ipsa tabernaculi constructione signatur. Ad Moysen quippe diuina voce præcipitur, vt ad tegēda interius sancta sanctorũ ex bysso, cocco, atq; hyacinto vela texantur: iussumque est, vt ad protegēdum tabernaculum, vela cilicina & pelles extenderet, quæ nimirum vel pluuias, vel ventos, vel puluerem tolerarent. Quid ergo per pelles & cilicia quibus tabernaculũ tegitur, nisi grossas hominum mētes accipimus: quæ aliquando in ecclesia occulto Dei iudicio, quamuis duræ sint, præficiuntur? Quæ quia seruire curis temporalibus non timent, oportet vt tentationum ventos & pluuias de huius mundi contrarietatibus portent. Quid verò per hyacinthum,

thum, coccum, byssumque signatur, nisi sanctorum vita tenera, sed clara? quæ dum caute in tabernaculo sub ciliciis & pellibus absconditur, in sua integra pulchritudine seruatur. Vt enim in interiora tabernaculi byssus fulgeat, coccus coruscet, hyacinthus cæruleo colore resplendeat; desuper pelles & cilicia, imbres, ventos, & puluerem portant. Qui igitur magnis virtutibus in sanctæ ecclesiæ sinu proficiunt, præpositorum suorum vitam despicere non debent, cum vacare eos rebus exterioribus vident: quia hoc quod ipsi securi intima penetrant, ex illorum adiumento est, qui contra procellas huius seculi exterius laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret, si byssum pluuia tangeret? aut quid fulgoris atque claritatis coccus vel hyacinthus ostenderet, si hæc susceptus puluis fœdaret? Sit ergo desuper textura cilicii fortis, ad puluerem, sit interius color hyacinthinus

thinus aptus ad decorem. Ornent ecclesiam qui solis rebus spiritualibus vacant; tegant ecclesiã, quos & labor rerum corporalium non grauat. Nequaquam ergo contra rectorem suum exteriora agentem murmuret is qui intra ecclesiam sanctam iam spiritaliter fulget. Si enim tu secure interius vt coccus rutilas, cilicium quo protegeris, cur accusas?

Ex Homilia decima sexta in Ezechielem Prophetam, super his verbis, quæ in Canticis canticorũ habentur: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transijt, &c.

CAP. XX.

Sanctæ ecclesiæ veri luminis diẽ quasi tempus vernale præstolanti, per spõsi vocem dicitur, Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transiit, imber

abijt & recessit, flores apparuerunt in terra. Siue enim sācta ecclesia, seu vnaquæq; electa anima, cælesti sponso est amica per amorem, columba per spiritū, formosa per morum pulchritudinē. Quæ cum iam de corruptione carnis ducitur, ei proculdubio hyems transit: quia præsentis vitæ torpor abscedit. Imber quoque abit & recedit: quia cū ad contemplandum in sua substantia omnipotentē Deū educitur, iam verborum guttæ necessariæ non erunt, vt pluuia debeat prædicationis infundi. Nam quod minus audire potuit, amplius videbit. Tūc apparent flores in terra: quia cum de æternæ beatitudinis vita quædā suauitatis primordia prægustare anima cœperit, quasi in floribus bonum illud incommutabile odorata exit: quod (postquam egressa fuerit) in fructu vberius habebit. Vnde & illic subditur, Tempus putationis aduenit, In putatione quippe sarmenta sterilia reciduntur

tur: vt ea, quæ prævalent, vberius fru-ctum ferant. Nostræ itaq; putationis *tempus tũc aduenit, quando infructuo-sam ac noxiã corruptionem carnis de-serimus, vt ad fructum animæ perueni-re valeamus. Qui fructus nobis erit vberrimus, visio Dei.*

Idẽ pater Gregor. Hom. 27. in Euangelia, super his verbis: Et fru-ctus vester maneat. ait:

Omne quod secundum præsens seculũ laboramus, vix vsq; ad mortẽ sufficit. Mors namque interueniẽs fructum no-stri laboris abscindit. Quod verò pro æterna vita agitur, etiam post mortem seruatur; & tunc apparere incipit, quum laborum carnaliũ fructus cœpe-rit non videri. Ibi ergo illa retributio inchoat, vbi ista terminatur. Quisquis igitur iam æterna cognouit, apud eius animum temporales fructus vilescant.

Tales fructus operemur qui maneant: tales fructus operemur, qui (quũ mors cuncta interimat) ipsi exordium à morte sumant. Nam quòd à morte incipiat fructus Dei, testatur propheta qui dicit; Quum dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem terrenam, sed quum dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini, quia electi Dei postquam peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem.

Et trigesima septima Homilia in euangelia, dicit:

Si consideremus fratres charissimi, quæ & quanta sint quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Terrena namque substantia, supernæ felicitati comparata, pondus est non subsidium. Temporalis

poralis vita æternæ vitæ comparata, mors est potius dicenda quàm vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis, quid est aliud quàm quædam prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supernæ felicitatis quanta sint gaudia: angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircunscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari?

Rursum Homilia decima quarta in Euangelia, super his verbis: Per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. scribit in hũc modũ:

Ingredietur ad fidem, egredietur vero à fide ad speciem, à credulitate ad contemplationem: pascua autem inue-

niet in æterna refectione. Oues ergo eius pascua inuenient: quia quisquis illũ corde simplici sequitur, æterno viriditatis pabulo nutritur. Quæ autẽ sunt istarum ouium pascua, nisi interna gaudia semper virentis paradisi? Pascua namque electorum sunt, præsens vultus Dei: *qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mẽs vitæ cibo satiatur.* In *istis pascuis de æternitatis satietate lætantur, quia iam laqueos voluptuosæ temporalitatis euaserunt.* Ibi *hymnidici angelorũ chori: ibi societas supernorũ ciuiũ: ibi dulcis solẽnitas à peregrinationis huius tristi labore redeuntium: ibi prouidus* Prophetarum *cœtus: ibi iudex* Apostolorũ *numerus: ibi innumerabilium martyrũ victor exercitus, tãto illic lætior, quanto hic durius afflictus: ibi confessorum constantia, præmij sui perceptione consolata: ibi fideles viri, quos à virilitatis suæ robore voluptas seculi emollire non potuit: ibi san-*

ctæ mulieres, quæ cum seculo & sexum vicerũt: ibi pueri qui hic annos suos moribus transcẽderunt: ibi senes quos hic et ætas debiles redidit, & virtus operis non reliquit. Quæramus ergo fratres charissimi hæc pascua, in quibus cum tantorum ciuium solennitate gaudeamus. Ipsa nos lætantium festiuitas inuitet. Ecce in cælestibus electorum ciuium lætitia agitur, vicissim de se omnes in suo conuentu gratulantur: & tamẽ nos ab amore æternitatis tepidi nullo desiderio ardemus, interesse tantæ solennitati non quærimus: priuamur gaudijs, & læti sumus. Accendamus ergo animum fratres, recalescat fides in id quod credidit, inardescat ad superna nostra desideria. Ab internæ solennitatis gaudio nulla nos aduersitas reuocet: quia et si quis ad locum propositum ire desiderat, eius desiderium quælibet viæ asperitas non immutat: nulla nos prosperitas blandiens seducat:

quia stultus viator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliuiscitur ire quo tendebat. Toto ergo desiderio ad supernam patriam animus anhelet, nihil in hoc mundo appetat, quod constat, quia citius relinquat: vt si cælestis pastoris veraciter oues sumus, quia in viæ delectatione non figimur, æternis pascuis in peruentione satiemur: præstante Domino nostro Iesu Christo: qui viuit & regnat in vnitate spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum.

Amen.

PSY-

PSYCHAGOGIÆ APPENDIX.

Selecta ex Ruperto.

Rupertus Abbas Tuitiensis super his verbis Apocalypseos: Agnus Dei, qui in medio throni est, reget eos (videlicet sanctos in cælũ assumptos) & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. ita scribit:

ISTI *fontes aquarũ, ad quos deducet eos agnus qui regit eos, illi sunt fontes siue ille fons atque torrẽs, quẽ prospiciebat Psalmista quũ diceret, Inebriabũtur ab*

vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ. Quis hæc explanare sufficiet? Quis digne hæc tractabit aut exponet? Imò quis ista sensu percipiet? Qualem autem & quantũ diuinæ charitatis affectum nobis intimare scriptura laborat dicendo, Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum? Deficimus in hac admiratione. Magnificentius exprimi non potuit multitudo consolationis, quæ in isto seculo flentibus reposita illic est sanctis & electis Dei. Huiusmodi namque dictio à similitudine tracta est matris, quæ paruuli sui fletum non sustinens, oculos eius & faciem manu tergit, mulcet osculis. Pro intimando nobis tanto affecto suo, idem Deus in propheta inter cætera dicit, Pueri eorũm in humeris portabuntur, & super genua consolabuntur. Statimque ad ipsos paruulos apostrophen facit, ac dicit eis, Quemadmodum

mater consolatur filios suos, ita & ego consolabor vos, & in Hierusalem *consolabimini.*

Item super his verbis Apocalypseos: Ostendit mihi flumen aquæ viuæ splendidũ quasi crystallum. ipse idem Rupertus loquẽs de gaudijs cęlestis Hierusalem, scribit in hunc modum.:

Istud flumen est abundantia lætitiæ & iucunditatis, de qua Psalmista, Fluminis, inquit, impetus, lætificat ciuitatem Dei. *Et Isaias in consolatione filiorum huius* Hierusalem *ait, Quia hæc dicit* Dominus, Ecce *ego declino in eos vt flumen pacis, & vt torrens inundans gloriæ gentium.* Ergo *flumen istud* Dominus *est, & vere: quia spiritus sanctus est.* Spiritus *sanctus est hoc flumẽ pacis, hic torrens gloriæ, hoc flumen lætitiæ, hic torrens voluptatis, & vber-*

& vbertas domus Dei. *Ipse namque est amor sponsi & sponsæ in illa gloriosa ciuitate. Quid enim est tota illius vitæ vel ciuitatis beatitudo, nisi iste amor?* De *isto amore omnes sancti angeli, & omnes omnium sanctorum viuunt animæ.* Idcirco *quum dixisset, & ostendit mihi flumen, bene addidit, aquæ viuæ. Et quia talis aqua viuificādo illuminat atque confirmat, bene ait, splendidum tanquam crystallum.* In *crystallo namque claritas est simul & firmitas: quæ sunt pulchra vitæ illius insignia, vbi et corda nostra translucebunt, & corpora nostra beata immortalitate, immortalique beatitudine firma erunt.*

Super his quoque verbis Apocalypseos: Ambulabunt gentes in lumine eius, (scilicet supernæ Hierusalem) & reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illam. ait prædictus Rupertus:

Ambula-

Ambulabunt gentes, inquit, Hoc *dicto magnifica cõtingit, atque comme morat beneficia vel opera misericordiarum* Domini. *Non enim parum ponderis aut momenti habet, quòd gentes appellat eos hic, qui ambulãt in tali lumine tam gloriosæ ciuitatis.* Idẽ *enim est ac si dicat: Illi qui prius erant gentes, ad simulachra muta, prout ducebãtur, euntes, promissionis spem non habentes, & sine* Deo *in hoc mundo: illi, inquam, in tali ciuitate, in talis ciuitatis lumine ambulabunt, facti domestici* Dei. Mirabuntur *quippe, & ora ipsorum semper plena laudibus gratiæ* Dei *erũt, quòd de tam longinquo in illã sint ciuitatẽ cõgregati: vtpote quos (vt dicit psalmus) de regionibus* Deus *congregauit, à solis ortu & occasu, ab aquilone & mari: de quibus etiam subiungitur, Errauerunt in solitudine, in inaquoso, viam ciuitatis habitaculi nõ inuenerunt. Horum tunc eos meminisse*

iuuabit ambulantes per amplitudinem eiusdē magnæ ciuitatis, & ob hoc quod talē ciuitatē inuenerūt, cātare in æternum misericordias Domini. *Nā hoc est quod hic protinus subiungit* : Et *reges terræ afferent gloriā suā & honorē in illam.* Reges *terræ ijdem qui & gentes sunt.* Omnes *enim illic regnabunt, omnes regnum et sacerdotes Christi erūt.* Regnabunt *in secula seculorum, et eiusdem regni sui gloriam & honorem afferent in illam: sempiternas agendo gratias illi, qui fecit eis hæc, qui glorificauit eos immortali beatitudine animarum, & honorificauit eos beata immortalitate corporum.*

Selecta ex Philone.

Philo Græcus Carpathius episcopus in commentariolo, quem scripsit in Canticum canticorum, dicit ea, quæ sequuntur.

DVm diuina scriptura vnguentum effusum vocat nomen Iesu Christi, immensam ipsius misericordiam atque pietatem erga nos ostendit. Tunc enim vere fuit effusum, quum ipse sese nostra mortalitate cōtexit, vt nos sua immortalitate donaret: tūc sese totum nobis per viscera suæ pietatis effudit, quū pro nobis mori vel crudelissime nō recusauit. Hoc, hoc est nomē illud effusum, hæc summa charitas, hic ardentissimus amor creatoris ad creaturā. Quale fuit quæso, et quantū hoc est nomē suauissimū, melifluum, planeque cæleste ac salutare? Lætare mater ecclesia, tanti nominis tamque salutaris suauitate referta. Exulta sponsa diuinissimo hoc vnguento perfusa. Erumpe in gratiarum actiones: age iā diues & clama, Vnguentum effusum nomen tuū, dilecte mi, vnguentū effusum nomen tuū clemētissime mi: Quid retribuā Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?

Filius patri coæternus, eiusdemque substantiæ atque naturæ cum spiritu sancto, humanam carnem & integrum hominem suscepit. Tam ineffabili charitate vulneratus est Deus erga genus humanum creator omnium erga creaturam, summus erga infimum, æternus & immortalis erga temporarium & periturum, infinitus & immensus erga pusillum & angustum planeque breuissimum. O incomparabilem amorem, ò inauditam charitatem, ò maxime infinitam Dei misericordiam summamque pietatẽ. Quis te nõ vehemẽter amet ac colat summe Deus, amabilissime Iesu, clementissime redemptor? Saxeus ac ferreus, adamantinus ille prorsus ac miser & miserabilis, qui non te vnum vehemẽter cupit, te adorat, tibi seruit, tibi semper adhæret, ad teq; vnum tãdem peruenire contendit.

Parum profuerat benignissime creasse, nisi nos clementissime redemisset Deus.

ſet Deus, Quàm nobilis facta eſt creatura rationalis, poſtquam ſummum Deū auctorem omnium ſuæ mortalitatis meruit habere participem? vt iure dicere iam poſsit; Deus homo, & homo Deus, Quis audiens non totus inflammetur? Quis intelligens non inardeſcat in illū redamandum, colendumq; ſanctiſsime? Ingratiſsimus ille prorſus, planeque lapideus, & omnis humanitatis expers, qui talem ac tantum creatorem & redemptorem ſuum non ſtudioſiſsime veneratur & colit.

¶ Rex cæleſtis immenſæ charitatis ardore victus, & ineffabili magnitudine ſuæ bonitatis, ad mortalia et dolorifica voluntarie acceſsit: vtque nos ſua immortalitate donaret, noſtra eſt mortalitate veſtitus, nuſquā nos deſerens, nullibi deſtituens, ſed vbique fouens ac tuens: ait enim, Ecce vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. O incomparabilem vim

amoris, ò summam bonitatem, ò infinitam sapientiam, Quid te Domine mouit ad hominem creandum? quid rursus ad eundem redimendum? Solus amor. Hæc quæso parumper animaduertite ingrati, hæc cogitate superbi, hæc meditamini auari. Videte carnales, an maior vlla vis amoris esse poßit, quàm quæ Domini nostri Iesu Christi erga nos fuit, extatque quotidie, & durat æterna. Deus immortalis, æternus, immutabilis, omnipotens, creator omnium, ac rector, summa sapientia, cui cælum sedes, & terra scabellum pedum eius, qui cũcta pugillo virtutis suæ cõtinet, nullius egens, amore victus hominis è cælo descendit, vterum virginis ingressus, humanitatem nostram assumpsit, factus perfectus homo idemque mortalis; qui semper increatus est et immortalis, factus paßibilis, qui semper est immutabilis, vt nos à sempiterna morte redimeret. Nos tamẽ immemores, nos ingrati,

atque superbi, tot, ac tanta, tamque immensa summi Dei beneficia, & sempiterna, facile obliuiscimur atque negligimus? O miseri, planeque calamitosi quicunque Christianorum non hæc assidue recordantur, eorumque auctorem Deum ipsum non sanctissime colunt ac prædicant.

¶ Christus Iesus vniuersam suam pro amore nostri despexit dignitatem, æternum illud imperium (vt ita loquamur) exutus & potestatem, egentissimus rerum humanarũ pro nobis factus, formam serui accipiens, à scribis, & pharisæis, Herodeque contemptus atq; despectus, illusus & consputus, flagellis tortus, et inter peccatores crudelissime tandem occisus, eorumque simillimus falsissime iudicatus. O immensam immortalis regis, & conditoris omnium erga mortalem seruum charitatem. O ingratissimum genus humanũ, quòd talem ac tantum redemptorem tuum

nonardentissime redamas ac colis: pro eoque non vnam mortem, sed mille libẽtissime non desideras: quandoquidem hi felicissime semper obeunt, qui pro Deo voluntarie pati non detrectant.

¶ Hic est primus veluti gradus ad salutem & veram sapientiam, despicere terrena omnia, vt cælestia consequamur, sponte relinquere quæ diu retineri non possunt, mortalia cuncta fugere, vt æternis non indigni omnino esse iudicemur. Væ væ amatoribus huius seculi, væ cupiẽtibus hic delectari. Ad cælestem patriam festinare iubemur: illuc studio & voluntate gradi, eo dirigere cogitatus nostros omnes, illic mente versari ac pasci: nec aliud quidquã dies ac noctes meditari ac velle, quàm summo illi bono semper hærere. Tunc enim vere felices atq; beati futuri sumus in sẽpiternũ, quũ illo solo sine fine fruemur: testãte Dauid qui ait, Tũc satiabor Domine, quũ mihi apparuerit gloria tua.

¶ Chri-

¶ Christianos hortari necesse est, vt posthabitis atque relictis omnibus, nihil aliud in vita hac peritura appetant, quàm cælestem illum sponsum reuelata facie tandem aliquando intueri posse, à quo fideles amici sui omnes, & castissimæ quæque sponsæ vbertate diuinitatis suæ inebriantur, & torrente voluptatis suæ perfruuntur. Apud hunc enim solum fons vitæ manat, & in lumine gratiæ suæ videri potest.

¶ Pedes suos sponsa lauit, quũ præterita suæ vitæ errata correxit, quotidieque commemorando quæ deliquerit, assiduis lacrymis se purgat, suspirat, ac gemit, doletque vehementer se contra legem Domini dissolute ambulasse, turpia concupiisse, inhonesta atq; iniusta peregisse, nihil boni nihil sancti à se factum esse. Studet mundari pænitentia, vt immaculata aliquando sponso appareat, eiq; vita, moribusq; placeat in animi honesti quiete atque ocio.

¶ Sunt qui nullis vinculis, huius profani sæculi annexi, non modo diuina mandata omnia implere studiose curat ac sancte, verum etiam posthabitis atq; relictis despectisq; omnino cunctis rebus humanis, soli Deo placere, seruireque nituntur. Hi sacras litteras meditantur, frequenter orant, desiderio regni cælestis ardent, præterita sua delicta deflent, lacrymis se mundant: nihilque aliud student ac volunt, quàm sponsum promereri semel & adipisci, cum eoque regnare in sempiternum. Hi non solum de cælestibus potant, sed ad ebrietatem vsq; feliciſsime complētur. Videlicet hoc opus spiritus sancti est, qui mentem, quam replet, illuminans irrorat, & irrorans illuminat: vt et de luce eius videat quid appetat, & de rore refrigeretur ne turpiter incalescat.

¶ Sunt certe nonnulli adhuc in carne positi, qui dum omnia visibilia fastidiunt, mentem in cælestia attollunt:

nihilque aliud optant ac studet, quàm sese sponso suo per intimos cordis affectus adiungere, in eoque solo delectari ac pasci spretis omnibus rebus mundi, seque metipsis neglectis atque mactatis in corde, in carne, in actu, et habitu, in omni denique opere ac verbo. Solo diui*no amore accensi, veluti virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris à deserto in cælum ascendunt, odorem sanctitatis & bonæ famæ, subtilitatemque mentis & recti iudicij olentes.*

¶ *Fidelis anima, dum carnem suam à putredine vitiorum purgat ac seruat; dum omnes mundi voluptates continentia superat ac vincit, quasi myrrham mortuo corpori illinit, vt post iudiciū à corruptione illa æterna integrum incorruptūq; permaneat. Quū vero se ad cælestia maiori desiderio accendit, depulsis à cordis cubiculo importunis cogitationibus quibusq;, reiectisq; curis omnibus, & studijs rerū caducarū, cor*

suum ignitum veluti thuribulum corā Deo odoratissimum facit. In quo quidem corde, dum per amorem virtutes colligit, quasi carbones in thuribilum congerit, quibus seipsam mens in conspectu Dei igne charitatis accendat. Dū ferventes & mundas orationes ad Deū emittit, quasi fumum aromatum ex thuribulo exhalat: vt coram sponso suaue redoleat, & proximos quosque ad eius amorem per bona exempla concitare non desinat.

¶ *Dum sponsa se fidei vnitate colligit ac tegit, charitateque munit, nullus aditus ad irruēdum hosti patere potest, nullus ad expugnandum datur ingressus: sicque collecta in semetipsa & conglobata, incolumis est omnino, pacifica, atque tranquilla, nihilque aliud die noctuque meditatur ac studet, quàm mētis oculos vitæ sanctimonia tergere atque purgare, eosque ad supernam illam beatitudinis pacem visionemque*

cōuertere, Sed quoniã hic nulli mortalium eam ſicuti eſt videre datur (quis enim adhuc exul & peregrinus, corruptibilis, tamque longe a patria lumen cæleſtis aulæ intueri poſsit, & perluſtrare?) idcirco dicitur ſponſæ tantæ lucis auidiſsimæ, paulisper expectandũ, donec tempus illud aduenerit, quo præſens lumen ipſum, ſicuti eſt, ſpectare poterit. Tunc enim ſponſa, non vt modo per ſpeculum in ænigmate & veluti caliginoſo aere lucem ipſam æternam contemplabitur atque cognoſcet: ſed vti eſt & cognoſcet, & cognoſcetur.

¶ Peſſulum oſtij cæleſti ſponſo reſeramus: quum depulſis illecebris vitiorũ atque luxuriæ, in amorem Ieſu Chriſti nos totos expandimus: nihilque ſponſo venienti obſiſtimus, ſed illi ſoli pulſanti aperimus, ipſumque nobiſcum perpetuo inhabitare rogamus clamantes, Mane nobiſcum Domine quoniam

quoniam aduesperascit. Et quoniam dum in hac mortali carne sumus, non id perfecte statim facere possumus (nemo enim, vt dicitur, repente fit summus) adnitendum est in dies, vt hoc quàm maximè consequamur: nullique alij quàm Deo nostro placere studeamus. Et quāquam interdum dum magis ac magis sponso ipsi appropinquare cōtendimus, is longius abire nobis videatur, haud tamen omittendum est vnquam, quin illum ipsum studiosissimè perquiramus, inclamemus, deprecemur. Tunc enim maximè nobis prestò aderit, quum longissimè abscessisse timebitur: fingit enim se longius ire, vt rogetur impensius, studiosius inquiratur, diligentius conseruetur.

¶ Vim *amoris Iesu Christi (qui se per spiritum sanctum desiderantis animæ infundit) diu sustinere non valet sponsa corpore adhuc inclusa.* Corpus *enim quod corrumpitur aggrauat animam,*

mam, & ſenſum multa diuina cogitantem deprimit. Rapitur ſæpe anima cæleſti amore incenſa ad æterna illa gaudia contemplanda: ſed diu illic eſſe nequit ſarcina corporis onuſta, relabitur igitur egreſſa. Tanta interdum lacrymarum et ſpiritus ſuauitate perfunditur, vt capere vix poſsit quod intus certo ſentit: & dum auidius atque vberius apprehendere conatur, iam ſentire deſinit quod ſibi modò iucundiſsime tenere videbatur. Quare ſolicitior fit ad quærendum quod tam præſens habebat: multoque labore ac ſtudio diſquirit, modo legendo, modo meditando, nunc hoc, nunc illud charitatis opus agendo: nec tamen ſemper illi datur inuenire quod quærit, idque mira fit diuinæ gratiæ diſpenſatione. Sæpe enim nobis vtiliter negatur à Deo, quod auidiſsime (ſed ignari quid melius nobis ſit) poſtulamus.

¶ *Vocat dilectum ſuum nec exauditur*

tur sponsa & fidelis anima, quum orando, meditando, et bene agendo, dulcedine illius diuinæ præsentiæ satiari appetit, nec tamen adhuc illi datur quod exoptat. Vellet enim assidue alimonia cælesti pasci, interna illa suauitate frui, his delicijs æternis impleri, quibus solis se beari posse intelligit: sed corruptibilis mole corporis impedita, sæpe conata decidit: in seque reuersa per sacras litteras & sanctorum scripta ac gesta, sibi quærendum sponsum adhuc esse videt, donec tempus aduenerit, quo à corpore euocetur.

¶ Maxima prorsus laus & commendatio est cuiusque fidelis animæ, cordis arcana sanctißime custodire, eaque illibata atque syncera retinere, depulsis omnibus illecebris voluptatum, & desiderio rerum humanarum longißime abdicato, solaque cælestia contemplari animo, mente capere, & cogitatione complecti: nec aliud medi-

tari ac velle (quamdiu huic carceri teterrimo inclusi sumus) quàm soli Deo interno animi desiderio semper inhærere, eique aliquando in sempiternum coniungi velle.

¶ *Sancta quæque anima indissolubili sanctitatis vinculo, sponso Christo Iesu copulata permanere studet, illique soli semper adhærere deprecatur & supplicat: nec vllo temporis puncto de eo sancte loqui, cogitari prudenter, meditarique desistit: nunc ipsius ineffabilem charitatem, qua mortalis homo pro se redimenda fieri non dubitauit, nunc summam prouidentiam & potestatem, qua cuncta per se creauit, sapientissimeque moderatur & regit. Dum hæc igitur & alia quamplurima huiusmodi secum ipsa recenset & alta mente volutat, ardet absentis desiderio, inflammatur charitate: & quo modo potest, sese illi ipsi tandem aliquando præsentem præsenti adiungere*

gere laborat modo per suas ipsius preces & lacrymas, modo per aduocatos ac nuncios & deprecatores illos, quos vel proximos sponso fidei & vitæ meritis, vel iam præsentes astare fruique cognoscit: hocque tamdiu facit, donec sibi optata donentur.

¶ Rectè regius ille vates ita canit, Gustate, & videte quàm suauis est Dominus. Spiritualem & salutarem escam corporis ac sanguinis Iesu Christi gustans fidelis anima, guttur habet vt vinum bonum. Hoc enim vinum sanctè potum, dolores omnes animi sedat atque componit, ebrietatem omnem rerum caducarum tollit, cor exhilarat, atque confirmat, omnesque morbos internos facillimè sanat ac curat, estque æternæ vitæ salutaris vnda, fons, & origo. Rectis corde hæc lætissima esca, cælestis panis supersubstantialisque, & salutaris potus, diuinam refectionē adfert. Ineffabile & celeste conuiuium

est, angelorum choris optabile. Si sapimus, aduitemur per hunc verum panẽ Christo Iesu honestate vitæ & morum integritate semper hærere.

¶ *Qui desiderat sponsum Christum Iesum quærendo inuenire, inuentum possidere, possidẽdo frui, debet se (quãdiu viuit in hac valle miseriarum) abstrahere ab omni cupiditate rerum humanarum, nihil nisi necessarium humanæ vitæ (idque bono modo & iusto) appetere ac velle, honores fugere, diuitias aspernari, curiositates hominum & rerum caducarum euitare, & (quoad fieri potest) in meditatione futuræ vitæ, & despectione præsentis commorari. Et quamuis in hoc mundo nemo perfectè possit ab omni rerum perturbatione cõquiescere, adniti tamen debemus, vt precibus assiduis & studio bonæ voluntatis diuinum auxilium semper implorantes, in cubilibus nostris, hoc est, in cordibus & animabus, nihil nisi Deum*

ipsum habeamus: in eoque solo delectemur & quiescamus. Sicque surgentes ab humanis ad diuina quæramus sponsum nostrum: & facile eum inueniemus vel in hac vita, sed in futura vere poßibidemus.

¶ *O veram diem illam, in qua nulla nox, nulla mutabilitatis vmbra, nullæ rerum vices insunt: sed omnia lucidißima, stabilißima, æterna. Ad hanc vnam viri boni quotidie peruenire nituntur. Nam huius seculi dies, vmbrarum caligine obducta, non sinit nos lucem illam inaccesibilem intueri: sed caligamus in luce mundanæ varietatis: ob idque sanctæ animæ hinc euolare cupientes, ad illam æternam semper anhelant per contemptum rerum humanarum, per iustitiam & innocentiam, summamque cordis humilitatem.*

Selecta ex Laurentio.

Laurentius Iustinianus in libro quem edidit de disciplina & perfectione monasticæ conuersationis loquens de felicitate animarum in cælesti patria cum Christo regnantium, dicit:

O Si scirent mortales qualia & quanta sint gaudia electis reposita in cælorum conuiuio. O si Christo famulantes gustarēt, quæ præparauit Deus diligentibus se: excuterent prorsus à se omnem torporem, omnemque mentis hebetudinem abycerent sine mora. Quæ autem mens non ferueat desiderio, non elangueat charitate, non repleatur exultatione, si recogitet diligenter delicias paradisi, si humani spiritus futurā gloriam assidue meditetur? Magna quippe est & immensa, atq; Angelorū

beatitudini per omnia coæquandã. Diuinis namque splendoribus, & perpetua claritate fulgebit rationalis potentia. Incomprehẽsibili lumine, veritate perspicua, serenitate lucidissima, & iucunda visione illustrabitur. Nam fœcunda Dei verbo, & clarà ei inhærens visione, inscrutabilia secretorum Dei iudicia, & ineffabilia sapientiæ ipsius arcana vero percipiet cognitionis intuitu. Videbit Deum in seipso, videbit se in Deo, & Deum in se: videbit Deũ in creaturis, & creaturas in Deo: sicque ineffabili luce decorabitur. Lumine nempe gloriæ circumfusa, æternũ ab æterno æternaliter genitum contuebitur: atque meridiano splendore illustrata sine differente vel obnubilante medio Dei essentiam contemplabitur. Videbit Deum sicuti est, tantò perspicacius quantò ardentius eum in præsenti vita dilexit. Hæc namque beata visio & visionis admiratio, vita æterna est:

quam Dei ſapientia paſsibili vnita naturæ, per crucis patibulum aſperſionemq; ſanguinis ſui, prædeſtinatis acquiſiuit fidelibus: non ex ipſorum præcedentibus meritis, ſed propria, mera, libera, et ſua ipſius gratuita dignatione. Concupiſcibilis quoque potētia, & ipſa pleniſsima atque perfecta abundabit charitate. Tota etenim in Deū tendens, tota Deo plena, Deū ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus diliget: ſupra quā dici poteſt exuberabit gaudio præ multitudine amoris. Per charitatis quippe exceſſum, & ſobriā ebrietatē extra ſe rapietur: ac ſupra ſe euecta, & in Deū poſita, atque Deo vnita, nō aliunde quam de Dei gloria, de ipſius bonitate, immēſitate, æternitate, virtute, & ſapiētia beata erit. Mutui ſiquidē amoris ſuaue vinculum, & participatio diuinæ charitatis, quicquid proprium eſt, commune faciet. Nā perfectus amor, & amoris vera vnitas

nil habet priuatum, nil poſsidet ſingulare. Exponit ſua, tribuit ſe liberaſsima charitate. Non inuidet, non abſcondit, non negat quod habet, ſed totum communicat diligenti dilecto. Ex hoc nempe ſanctarum animarum cum Chriſto, & in Chriſto regnantium felicitatis & amoris caſti latitudo vtcunque cognoſcitur, quæ quum Deo perfectiſsimo charitatis contubernio coniunctæ ſint, bonorum omnium, & totius beatitudinis ipſius participes eſſe merentur: quamuis aliter ipſe de ſeipſo, quàm illæ de ipſo gaudeant. Satis illis erit quòd plenæ erunt exultatione, cognitione perſpicuæ, referta lætitia, iubilatione feſtiuæ, charitate ſuperferuidæ, amore exuberantes, & vltra quam humanus ſenſus, de Deo in Deum ineffabili iucunditate, & iucunda dilectione perfuſæ. Nihil aliud appetent, nil quærent, Dei lætiſsimæ viſionis capaces. De puro namque fonte

æternæ vitæ haurientes aquam sapientiæ, & diuinæ charitatis suauissimum liquorem, inebriabuntur ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis gloriæ ipsius sufficienter potatæ, atq; deificæ effectæ, de cætero sitire nō poterūt. Saturabuntur charitate, laudabūt infatigabiliter, delectabunturq; mirifice in multitudine pacis, & gratulabūtur de numerositate societatis. Ex ipsa siquidem locupletiores effectæ pro participatione fraternæ beatitudinis, inexplebili replebuntur exultatione: & præ nimio charitatis ardore, communem omnium proprium singularem existimabunt honorem. Occupabuntur in Dei laudibus, ipsumque toto laudabunt affectu. Lætabuntur insuper de Angelorum consortio, de speciositate, de plenitudine, et de felicitate ipsorum tanquam de conciuibus suis. Nam ibi Angelorum hominumque concors erit

voluntas, grata societas, æqualis gloria, eadem beatitudo, consona, dulcis, æterna, indefessa, mellisflua, perfectaq; Dei laudatio. In Dei quippe clara visione absorpti, præ admiratione, præ satietate, præ gaudio, præ delectatione, præ amoris ardore, diuina præconia laudesq; ue ipsius Dei omnino tacere nequibunt, iuxta illud citharedi Dauid, Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Inhærendo etenim Deo, et cum ipso vnũ effecti, nil aliud quàm Deum laudare valebunt. Ab immensitate decoris, à perennitate gloriæ, a suauitate spiritus, à continuatione gaudij, ab inhæsione dilecti totaliter comprehensi, omnes circunfusi quodam irreuerberabili intuitu, & donati imperturbabili pace, Dei beatißima fruentur essentia. Sicq; totus rationalis spiritus Dei insignitus imagine, in suum se transformabit auctorem, nulla deinceps polluendus labe,

be, nulloque timore turbandus. Tunc laborũ suorum percipiet fructũ, & quanta qualisque eius erit gloria, manifeste patebit. Tunc electi omnes pari voce exultationis, lætoque animo decantabunt, Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri: Deus fundauit eã in æternum. Seque erigentes in Deum, nec se præ multitudine suauitatis & amoris continere valentes, cum ingenti iubilatione pronunciabunt quod sequitur, Secundum nomen tuum ò Deus, sic & laus tua in secula seculorum Amen.

Idẽ in Fasciculo amoris super his domini Iesu verbis: In domo patris mei mansiones multæ sunt. sic scribit:

DOmus hæc patris, de qua loquitur sapientia, cælorum habitatio est, quæ est præclara domus & sublimis,

æterno coruſcans lumine, luminoſa in ſe, ciuiũ innumeroſitate referta, diuitijs plena, dignitatibus inſignis, fulgẽs honoribus, pace ſecura, latitudine incomprehenſibilis, gaudio abundans, omniumque locuples bonorum. Ordinibus quidẽ diſtincta eſt, decorata gradibus, & manſionibus ſegregata. Habet enim in eadem domo Angeli, archangeli, virtutes, poteſtates, principatus, dominationes, throni, cherubin, ac ſeraphin proprias manſiones diuiſas, in quibus honorabiliter exaltati, perpetuas Deo exhibent laudes. Non ſolum autem hi angelici ſpiritus, qui ab initio domus huius habitatores fuere, proprijs in cæleſti aula nobilitantur manſionibus: verumetiam quotquot homines prædeſtinati ſunt ad ſalutem. Ambigendum etenim non eſt Patriarchas ſanctos, ſublimes vates, Apoſtolorum honorabile collegium, Martyrum laureatum chorum, concordem Confeſſorum nume

rũ, virginũ candidatũ exercitũ, sacratũque sacerdotũ ordinem, speciales in ipsa domo possidere mansiones. In vno siquidem vniuersæ mansiones sunt loco: vna tamen quæque earum pro meritis inhabitantium fulget, delicijsque exuberat spiritalibus. Quis vero domus huius gloriam, incolarum felicitatem, concordiam animorum, mansionũque speciositatem enarrare sufficiat? Generositatem ipsius atque excellentiã à longe & ex parte cognoscens propheta amator effectus illius, eiusque particeps esse desiderans, in exultatione spiritus aiebat: Quàm dilecta tabernacula tua Domine *virtutum? concupiscit & deficit anima mea in atria* Domini. Alibi *quoque inquit sic,* Domine, *dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Merito *concupiscentia illius deficiebat amore: nam superexcedit bonum omne quod vidit oculus, auris audiuit, & in cor hominis*

hominis ascendit. Domus illius decorem nullus agnoscit et negligit, nullus possidet & amittit: Sempiterna vtique est, diuino irradiata splendore, innumerabilium habitatorum capax, cunctorumque delectabilium contentrix. In ipsa facie ad faciem videtur Deus, intelligitur verbum, amborum spiritus adoratur. Non annua sed continua ibi celebratur solemnitas: & sponsa sponso, castissimo atque puro dilectionis connubio copulatur, fœcundaturque spiritu & amore. Nil est ibi quod displiceat, nil quod amantium perturbare valeat animos reperitur. Ibi sponsa tota pacifica est, tota læta, semper fidelis, nusquam coinquinata, nunquam dilectione languescens, Ex fruitionis gustu charitatis indeficienter desiderium ibi innouatur, ex charitate autem dilectionis modificatur ebrietas. Sēper in illa domo sobrietas cum ebrietate viget, satietas cū desiderio perseuerat. Mutui amoris tanta est

ta est in ea suauitas, tantaque pro communicata felicitate fraternitas, vt fiat cooperante charitate conuiuium vnum, populus vnus, & cor vnum in sacrosancta osculo charitatis. O domus dei, ò præfulgidæ mansiones, ò ciuitas regis summi, quanta in te sunt gaudia, & quàm gloriosa sunt de te dicta? Dilexi quidem speciem tuam, & concupiui iucunditatem exultationis quæ est in te. Ad te (fateor) suspirat cor meum, quoniam in te sunt lætitiæ meæ laborumq; meorum concupitus finis. In te temporalem (quamuis minimam et caducam) quam contempsi felicitatem restaurandam esse non ambigo. Sapientiæ contubernium, cui afficior, me in te adipisci confido: diuinam etiam, quam desidero perficere laudem, in te persoluere non diffido. Merito proinde diligo te, quæro te, clamo ad te, quiesco in te, & cupio affectu anxio videre te, plateasque tuas stratas, muros tuos saphiro & smaragdo

smaragdo, omnique precioso constructos lapide, ciues tuos immortalitatis candore fulgentes, regem tuum diuino diademate renitentem quidem in se, vniuersis vero beneuolum, atque in astantium omnium oculis honorabilem. Vtinam tuarum saltem vnam minimã habere merear mansionum, quas æterna sapientia præparauit electis suis regnaturis in te.

Idem in Libello de Obedientia dicit:

IN superna patria ciuitatis nouæ Hierusalem plena gaudijs, & inextinguibili luce perfusa se videndum, sicuti est, exhibet ac manifestat Deus: quæ profecto manifestatio satietatem perfectam sine fastidio confert, quietẽ pacatissimam tribuit, iubilationem perpetuam ingerit, beatitudinem æternam parit, & diuinæ laudis desideria rediuiua ac iucunda immittit. Sane ciuitas illa (sicut scriptum est) non eget so-

le, neque lunæ aut stellarum claritate, qua irradietur vt fulgeat: quoniam agnus ipse, qui occisus est, suo illã splẽdore illuminat. Nec immerito. Candor namque est lucis æternæ, speculum sine macula, iustitiæ sol, & splendor diuinæ maiestatis. O ciuitas sancta Hierusalem, quàm gloriosa dicta sunt de te, quanta gaudia percipiuntur in te? Qui enim semel introducuntur in te, de te nunquam egressuri, vident regem in decore suo, sine initio æternum, sine contradictione omnipotentem: filium quoque illi consubstãtialemr, et per omnia in maiestate, in bonitate, in æternitate, in potestate, in gloria similem, sine principio, sine tempore, sine detrimẽto, & sine fine genitum: atque spiritum sanctum ab vtroque procedentem, qui vtrosq; complectitur, tanquam charitatis indissolubile vinculũ, & pacis suauissimum osculum, mutuique amoris amplexus beatissimus. Vident (inquã)

Trinitatem sanctissimam, Patrem, Verbum, & Spiritum sanctum, Deum vnũ, in personis diuisum, coæternum in substantia, in potentia æqualem, indiscretum in operatione, & in voluntate concordem. Ex qua videlicet visione, eorũ ratio repletur veritatis lumine, eorum voluntas flagrantissima exuberat charitate, eorumque memoria actu vnico illi inseparabiliter inhærendo, qui est, beata fruitione satiatur. Huic quoque sacratissimæ trinitatis visioni deificæ additur illis contemplatio alia consimilis Dei & hominis Iesu Christi domini nostri humanæ speciei, quæ vtique totam ciuitatem cælestis ipsius Hierusalem, cohabitantiumque in eadem innumerabilem multitudinem lætificat, pascit, & inebriat. De illius siquidem plenitudine gratiarum, de diuinitatis ipsius æterno fonte torrens profluit voluptatis, quo inebriantur omnes vsque ad satietatem, repleti exultatione quadam

dam sobria sitis perpetuæ. Introducuntur quippe ad verbi contemplationem per ipsum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei, & in eodem cum admirabili exultatione intelligũt rerum causas, existentium proprietates, assistentium gloriam, officia ministrantium, & quam verius quàmq; perfectius vniuersa, quæ sunt, in ipso viuunt quam in se. Se denique in illo aspiciunt sicut & singula: in illo se mutuo diligunt dilectione sancta, communicatione beata, indissolubili charitate, pace perenni: quoniam omnia in omnibus est, qui est, & in ipso omnes vnum sunt. Egrediuntur ergo ad contemplandam humanæ speciei ipsius mediatoris præclarissimam formam supra cunctos hominum filios decoram: de qua profectò emanant clementiæ, bonitatis, dilectionis, grauitatis, venerationis, & pacis indeficientes riuuli: necnon quidam diuinitatis ineffabiles radij, atque æterni lumi-

ni luminis veritates innumerabiles, quibus omnibus reficiuntur vniuersorũ affectus ipsam intuentium: qui vtique eundem mediatorem amoris ignitis cõplectuntur desideriis, efferũt laudibus, spirituali modulatione glorificant, & gratiarum exhibitione honorant, confitentes se ab illo esse, & quod sunt ipsius iustificati gratia, redempti sanguine, charitate saluati, atque glorificati meritis.

Idem in libello de humilitate ait:

AD supernam patriam quisquis introducitur, ingreditur in pascua virentia, quæ nõ marcescunt, in delicias suaues, quæ nunquam deficiũt in sapientiæ thesauros, qui non depereunt, in veritatis splendores, qui nequaquã obnubilantur, in regionem viuorum Deum *incessabiliter laudantiũ, in ciuitatem* Hierusalem *æterni solis illustratione præfulgidam, & in sanctã*

Sion mille millium angelorum agminibus decoratam, nec non sanctorum omnium choris decenter ornatam. Qui vniuersi vna voce, pari modulatione, intẽtione consimili Deum ignito affectu quantum valent, laudant, dicentes, benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum Amen. Coronas suas singuli submittũt ante ipsius maiestatis perpetuum thronum. Id etenim quod honoris, quod venerationis, quod laudis offerunt conditori, plenum est charitate, humilitate subnixum, admiratione permistum, satietate perfusum, & fruitionis auiditate feruidum. Bibunt quippe & sitiunt, saturantur & esuriunt, superabundãt & repleti concupiscunt. De vbertate siquidem voluptatis æternæ inebriantur: delectabiliter, sapienter, & sobrie haurietes de diuino fonte diuinæ dulcedinis suauissimum potum, & de lumi-

ne beatificæ visionis inextinguibile lumen: quemadmodum propheta commemorans confitetur domino, Inebriabuntur (inquit) ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos: quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. O beata ebrietas sobrietate referta, quæ præ sui exuberatione & sapore sumentem eleuat in Deum & coniungit Deo, vt fiant vnum in idipsum. O fons vitæ qui apud Deum esse denunciatur, de quo vtique vniuersi, qui in cælesti sunt conuiuio, absque vlla ipsius fontis diminutione percipiunt ad satietatem beatam atque perfectam. Hunc enim fontem idem Propheta ardentißime cupiebat dum diceret, Sitiuit anima mea ad Deũ fontem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Expreßius autem qualis iste sit fons, Sapiens indicauit quando ait. Fons sapientiæ, Verbum Dei in excelsis. De hoc autem verbo

Ioannes Euangelista testatur dicens, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.

Idem in libro de disciplina & perfectione monasticæ conuersationis, scribens de corporis humani beatitudine post resurrectionem, ait:

CAro humana, licet contemptibilis appareat, & ex peccati pœna calamitatibus plena sit: licet ex debito originalis culpæ tẽporali morti subiaceat, & exanimis effecta in puluerem sit redigenda: tamen quòd propriam quandoque resumptura formam & in cælestem prouehenda sit gloriam, dubium non est. Decorem quippe immortalitatis induet, omni deposita corruptibili-

tate. Nullum sui patietur detrimentũ, nullamve membrorum diminutionẽ. Nõ iam aliquem dolorem, nec de suscepta gloria post resurrectionem sentiet amissionis timorem. Semper hilaris, semper iucũda erit: quia erit de æternitate secura. Nimia quoque claritate fulgebit: ita vt solis septies transcendat splendorem. Non autem lumine suo intuentium se reuerberabit aspectum, sed ineffabili quodam modo confortabit, clarificabitque. Erit tota eius substantia corporeis oculis visibilis: adeo vt viscerum cæterorumque membrorum harmonia conditoris declaret magisterium admirandum. Tanta insuper agilitate erit prædita, vt in momento in omnibus obtemperet imperio spiritus præsidentis: absque retardatione & sine vlla grauedine eo se diuertet, quo impetus spiritus diriget ipsam. Denique quũ in hac vita degit & peregrinatur à domino animalis naturæ est: post vero resurrectionis

surrectionis gloriam tota spiritualis efficietur, ita vt omne solidum ei sit peruium. Non claustris teneri poterit inclusa, non vinculis religata, non restricta custodibus: sed liberam ingrediendi & egrediendi vbique recipiet facultatem. Nunc quoq; quũ sit passibilis, et varijs ægritudinibus diuersisq; casibus subiecta videatur, in tantum vt non prætereat temporis momentum, in quo propria non flagelletur necessitate vel fragilitate: tunc certe omni fatigatione semota, incorruptibilitate vestietur. Tunc quodam ineffabili repleta gaudio cantabit, Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Gloria quippe & honore, & immortalitate, & æternitate circumamicta, suo inhærebit auctori. Sine deformitate, sine læsione, & absque macula resurget in mẽsuram ætatis plenitudinis Christi, reformataque per omnes suos sensus, multimodis exuberabit delicijs. Delectabi-

tur oculus in amabili redemptoris aspectu: quādo videbit regem in decore suo gloria ornatum, ac diademate redimitum, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis cordis illius, quando cælū mirabiliter solis, lunæ, stellarūq; splendore rutilans intuebitur. Harmo*nia cælorum, mælodica cantica ciuium supernorum non mediocriter mulcebūt auditum: Super muros namque* Hieru*salem custodes cōstituti sunt, qui die noctuque nomen domini laudare non cessant. Sed & per vicos & plateas illius à cunctis infatigabiliter* Alleluia *cantatur. Fragrans quoque suauitas cælestium odoramentorum mira liquefactione resperget odoratum.* Hos *prælibauerat (tenuiter tamen) qui dicebat,* Odor *tuus ò domine excitauit in me cōcupiscentias æternas.* Indicibilis *etiam dulcedo omnium delectabiliū, melliflua quadam & iucunda satietate oris saginabit palatum.* Nec *mirum. Nam exul-*

tationes Dei in gutture eorum erunt, & misericordias Domini in æternum sancti cantabunt. Ipse demum *tactus sibi congruis abundabit delicijs. Fas etenim non est, vt in illa cælorum gloria quicquam vocet à* Dei *laude: quin potius iustum, vt cuncta corporis mẽbra suum modo proprio efferant conditorẽ, quatenus sicut ab ipso sumpsere principium, ita in illo deducant suæ beatitudinis finem, vt sit* Deus *omnia in omnibus.*

CONCLVSIO OPVSCVLI.

E*A quæ hactenus dicta sunt ex patrum scriptis collecta sufficiant ne vltra modũ excrescat nostra* Psychagogia: *quæ (vti speramus) non parum vtilitatis pariet his, qui humilitatem* Deo *placentem sectantur, & in vnitate.* Et

clesiæ catholicæ sese continentes per lectionem sacram, precesque sanctas, & consimilia exercitia, ad Dei patrieque cælestis amorem se accendere student. Ab istorum felicissima sorte longissime absunt superbi hæretici, qui ab vnitate Ecclesiæ catholicæ absque vllo timore resiliunt, & eiusdem Ecclesiæ decretis parere recusant. His nec lectio sacra, nec oratio, nec lacrymarum effusio, nec eleemosynarum largitio, nec aliud quicquam quod ex se bonum est, vtilitatem aliquam adfert. Ipsi enim quum scindant vnitatem, non possunt habere charitatem: iam quia charitatem non habent, nihil prorsus faciunt quod eis prosit ad salutem. Sed de his aliàs: Nam propediem *conficere, atque in publicum emittere statuimus* Collyrium *aliud curandis istiusmodi hominum oculis aptum.* Beati *prorsus illi qui simplicitatem integritatemque fidei seruantes, &*

ges, & matri Ecclesiæ se per omnia humiliter subdentes dicta sanctorum venerantur, et ea libẽter legũt, seseq; in ternis studijs assuefaciũt: vt gustata spiritus sancti suauitate, æquiori trãquilliorique animo calamitates huius seculi perferant. Nam sacræ lectioni, meditationi, cõtemplationi, pijs precibus, diuinisq; laudibus insistere, beatam Mariam virginem deiparam, cæterosque cæli ciues colere, tale est homini vere spirituali inter tentationes & tædia vitæ præsentis, quale est fesso viatori remißis grauibus sarcinis residere sub vmbra odoriferæ arboris, in medio horti grata amœnitate graminum, florũq; & aquarum præterfluentium arridentis. Huiusmodi studiorum et exercitiorum chara solatia vir spiritualis habet interim, dum peregrinatur à Domino. Cæterum finita peregrinatione, perueniet ad cælestem illam beatamque patriam: vbi (sublatis omnibus miserijs

atq; impedimentis) æterna requie perfruetur, adeptus bonum illud, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: vbi reuelata facie clarissime, iucundissime, perpetuoque contemplabitur fulgentissimam Trinitatem, patrem et filium & spiritum sanctum, vnum summe suauem, summeq; amabilem Deum: Ipsi honor, gloria, & imperium, in secula seculorum. Amen.

IVBILVS SANCTI BERNARDI ABBATIS.

IEſu dulcis memoria,
Dans vera cordi gaudia:
Sed ſuper mel & omnia
Eius dulcis præſentia.
Nil canitur ſuauius,
Auditur nil iucundius,
Nil cogitatur dulcius,
Quàm Ieſus Dei filius.
Ieſus ſpes pœnitentibus,
Quàm pius te petentibus.
Quàm bonus te quęrentibus:
Sed quid inuenientibus?
Ieſu dulcedo cordium,
Fons viuus, lumen mentium,
Excedens omne gaudium,

Et omne desiderium.
Nec lingua valet dicere,
Nec littera exprimere,
Expertus potest credere,
Quid sit Iesum diligere.
Iesum quęram in lectulo
Clauso cordis cubiculo,
Priuatim & in publico
Quæram amore sedulo.
Cum Maria diluculo
Iesum quæram in tumulo,
Clamore cordis querulo.
Mente quęram non oculo.
Tumbam perfundam fletibus,
Locum replens gemibus.
Iesu prouoluar pedibus
Strictis hęrens amplexibus.
Iesu Rex admirabilis,
Et triumphator nobilis,
Dulcedo ineffabilis,
Totus desiderabilis.
Mane nobiscum Domine,
Et nos illustra lumine,

Pulsa

Pulsa mentis caligine
Mundum replens dulcedine.
Quando cor nostrum visitas,
Tunc lucet ei veritas,
Mundi vilescit vanitas,
Et intus feruet caritas.
Amor Iesu dulcissimus,
Et verè suauissimus,
Plus millies gratissimus,
Quàm dicere sufficimus.
Hoc probat eius passio,
Et sanguinis effusio,
Per quam nobis redemptio
Datur, & Dei visio.
Iesum omnes agnoscite,
Amorem eius poscite,
Iesum ardenter quærite,
Quærendo inardescite.
Sic amantem diligite,
Amoris vicem reddite.
In hunc odorem currite,
Et vota votis reddite.
Iesus auctor clementiæ,

Totius ſpes lætitiæ,
Dulcoris fons, & gratiæ,
Veræ cordis deliciæ.
Ieſu mi bone ſentiam
Amoris tui copiam.
Da mihi per pręſentiam
Tuam videre gloriam.
Quum digne loqui nequeam
De te, tamen ne ſileam,
Amor facit, vt audeam,
Cum de te tantum gaudeam.
Tua Ieſu dilectio,
Grata mentis refectio,
Replens ſine faſtidio,
Dans famem deſiderio.
Qui te guſtant, eſuriunt;
Qui bibunt, adhuc ſitiunt;
Deſiderare neſciunt
Niſi Ieſum, quem diligunt.
Quem tuus amor ebriat,
Nouit quid Ieſus ſapiat,
Quàm felix eſt quem ſatiat,
Non eſt vltra quod cupiat.

Iesu, decus angelicum,
In aure dulce canticum,
In ore mel mirificum,
In corde nectar cælicum.
Desidero te millies,
Mi Iesu quando venies?
Me lætum quando facies?
Me de te quando saties?
Amor tuus continuus,
Mihi languor assiduus,
Mihi fructus mellifluus
Est, & vitę perpetuus.
Iesu summa benignitas,
Mira cordis iucunditas
Incomprehensa bonitas,
Tua me stringat caritas.
Bonum mihi diligere
Iesum, nil vltra quærere,
Mihi prorsus deficere,
Vt illi queam viuere.
O Iesu mi dulcissime,
Spes suspirantis animæ,
Te quærunt pię lacrymæ,

Te clamor mentis intimæ.
Quocumq; loco fuero,
Ieſum mecum deſidero.
Quàm lętus cum inuenero,
Quàm fœlix cum tenuero.
Tunc amplexus, tunc oſcula,
Quæ vincunt mellis pocula,
Tunc fęlix Chriſti copula.
Sed in his parua morula.
Iam quod quęſiui video,
Quod concupiui teneo,
Amore Ieſu langueo,
Et corde totus ardeo.
Ieſus quum ſic diligitur,
Hic amor non extinguitur,
Non tepeſcit, nec moritur,
Plus creſcit, & accenditur.
Hic amor ardet iugiter,
Dulceſcit mirabiliter,
Sapit delectabiliter,
Delectat & fęliciter.
Hic amor miſſus cælitus
Hæret mihi medullitus,

Mentem

Mentem incendit penitus,
Hoc delectatur ſpiritus.
O beatum incendium,
Et ardens deſiderium,
O dulce refrigerium
Amare Dei filium.
Ieſu flos matris Virginis,
Amor noſtrę dulcedinis
Tibi laus, honor numinis;
Regnum beatitudinis.
Veni, veni Rex optime
Pater immenſæ gloriæ.
Affulge menti clarius
Iam expectatus ſæpius.
Ieſu ſole ſerenior,
Et balſamo ſuauior,
Omni dulcore dulcior
Cæteris amabilior.
Cuius guſtus ſic afficit,
Cuius odor ſic reficit.
In quo mens mea deficit,
Solus amanti ſufficit.
Tu mentis delectatio,

Amoris consumatio,
Tu mea gloriatio.
Iesu mundi saluatio.
Mi dilecte reuertere
Consors paternæ dexteræ,
Hostem vicisti prospere,
Iam cæli Regno fruere.
Sequar te quoquò ieris,
Mihi tolli non poteris,
Quum meum cor abstuleris,
Iesu laus nostri generis.
Cæli ciues occurrite,
Portas vestras attollite,
Triumphatori dicite,
Aue Iesu Rex inclyte.
Rex virtutum, Rex gloriæ,
Rex insignis victoriæ,
Iesu largitor veniæ,
Honor cælestis patriæ.
Tu fons misericordiæ,
Tu veræ lumen patrię
Pelle nubem tristitię
Dans nobis lumen gloriæ.

Te cęli chorus prędicat.
Et tuas laudes replicat,
Iesus orbem lętificat,
Et nos Deo pacificat.
Iesus in pace imperat,
Quę omnem sensum superat
Hunc mea mens desiderat,
Et ea frui properat.
Iesus ad patrem rediijt
Cæleste regnum subijt,
Cor meum à me transijt.
Post Iesum simul abijt.
Quem prosequamur laudibus,
Votis hymnis, & precibus,
Vt nos donet cęlestibus
Secum perfrui sedibus. Amen.

FINIS.